

VOCABULARIUM;
OFTE
WOORDEN-BOECK,

Nae ordre van den Alphabeth, in't

DUYTSCH en MALEYS.

Eertijdts
Gecomponeert en uyt-gegeven door den Eerw. D. CASPARUM WILTENS,
ende SEBASTIANUM DANCKAERTS *zaligr.*

Ende nu
(Met meer dan drie duysent so woorden als manieren van spreken)
vermeerdert uyt de Schriften van den E. E. JAN VAN HASEL
ende ALBERT RUYL, &c.

DOOR
JUSTUM HEURNIUM,
Wel eer Dienaer des Godtlicken Woordts in OOST-INDIA, *ende tegenwoordigh in de Gereformeerde Gemeynte* JESU CHRISTI
tot WYCK TE DUERSTEDE.

t'AMSTELREDAM,
Ghedruckt door ordre van de E. E. Heeren Bewinthebberen der Geoctroyeerde OOST-INDISCHE Compagnie. 1650.

EERENTFESTE, ACHTBARE, WEL-WYSE, seer VOORSIENIGE HEEREN,

De Heeren Bewinthebberen van de Generale

OOST-INDISCHE COMPAGNIE,

Residerende in

HOLLANT ende ZEELANT.

MYNE HEEREN;

NAe dat ick vijfthien jaren in den dienst van U Achtb. het salighmakende Euangelium gepredickt hadde, soo onder de Nederlanders als onder de ingeborene, residerende in U Achtb. Do-

meynen in *Oost-India*; weder in 't Vaderlandt gekeert zijnde, hebbe doorgaens sonderlinge lust ende genegentheydt gehadt, niet alleen te verstaen dat het wel mochte gaen den selven Gemeynten ende Aenkomelinghen uyt den Heydenen; maer oock my benaerstight, om yets by te brengen tot stichtinge der selver. Te meer, aenghesien ick hier toe aenghedreven wierde, door de Godtvruchtige aenmaninge des Ed. Heer Generael *Pieter de Carpentier*: waer door ick oock bewogen ben, nae de revisie eeniger boecken der H. Schrift door den E. *Jan van Hasel* in 't Maleys overgeset, my te begeven tot vermeerderinghe van het Maleysche Vocabulaer, door den E. E. D. *Casparum VViltens* ende *Sebastianum Danckaerts* voor desen gestelt, ende in druck gegeven: waer toe ick gebruyckt hebbe, soo de schriften van den E. E. *Jan van Hasel* ende *Albert Ruyl*, als andere my in *Oost-India* toegekomen, ende hier van den Ed. H^r. Generael *Carpentier* behandight: welcke mijnen arbeydt ick hope dat den Bedienaren.

ren des H. Euangelii onder U Achtb. gebiedt in *Oost-India* seer behulpigh sal wesen, om haer te vaerdiger te maecken tot verkondinge des H. Euangelii aen de Indische Natien; ende om te eer te geraecken tot de volmaeckte kennisse der Maleysche tale, in de plaetse daer deselve suyverlick gebruyckt werdt, op dat bequaem mogen werden, de H. Schrift voorts in de selve tale over te setten. Ick wensche dat dese mijne arbeydt U Achtb. aengenaem zy, ende drage deselve U Achtb. voor, tot vorderinghe der eere Godts ende *Christi* onder de Heydenen, ende nut der Indische Kercken die onder U Achtb. ghebiedt staen. De Almachtighe Godt ende Vader onses Heeren *Jesu Christi*, die U Achtb. verweckt, ende den handel der *Oost-Indische* Compagnie gesegent heeft, tot verbreydinghe des Rijcks sijns Soons *Jesu* onder de verre gelegene Heydenen, bidde ick geduerighlick, dat sijnen rijcken segen uytstrecke over U Achtb. persoonen, handel ende regeeringe, dat meer ende

meer in macht ende middelen toenemende, altijdts mooght continueren, rijckelick de handt te bieden tot verbreydinge des Rijcks Godes ende *Christi* onder de ongheloovighe, ende versterckinge onses lieven Vaderlandts. Amen. Gegheven in *VVijck te Duerstede*, den 19 Mart. An. Dom. 1650.

U Achtb.

Verplichte Dienaer

JUSTUS HEURNIUS.

Voor-

Voor-reden aen den Leſer.

BEMINDE LESER,

IN 't ghebruyck van dit Maleyſche Vocabulaer heeft U E. aen te mercken:

Eerſtelick dat de ſelfde Maleyſche woorden menighmael verſcheydentlick geſchreven werden, nae datſe op de plaetſen in Ooſt-India verſcheydentlick gepronuncieert werden: hier in de Maleyſche tale met de Grieckſche eenige gelijckeniſſe hebbende, daerom ſchrijftmen *Ney* ofte *Naick*, opklimmen: *Gonde* of *Gondick*, Concubine: *Batou* of *bata*, ſteen: *Beta* of *beita*, ick: *Kira* of *keira*, dencken: *Telintang* of *talantang*, leggen: ende ſoo voorts.

Ten 2. Dient waerghenomen datmen *ou* pronuncieert als *oeuw*, ende aldus werd oock meeſtendeel de U gepronuncieert.

Ten 3. Wanneer een manier van ſpreken in 't Maleys geſtelt werdt: dan laet ick het woordt dat in het Duyts voor aen ſtaet, in de maniere van ſpreecken met courante letters drucken, op datmen wete, hoe dat ſelve woordt in 't Maleys luydet. Als by exempel: Daer ſtaet Accorderen, item, Die medicijne accordeert met de ſieckte: Oubat itou *catoudjou* deng-an penjakit. Dat woordt *catoudjou* ſtaet met courante letters, om aen te wijſen dat het beduydt, Accorderen.

Ten 4. Is waer te nemen dat in het formeren van eenighe woorden die vloeyen uyt een woordt dat beteeckent eenigh werck te doen, als *Eten*, *dragen*, *ſpreecken*, &c. meeſtendeel nae gelijckeniſſe gehandelt moet werden, als in het woordt *ſchrijven*,

in 't

in 't Vocabulaer ghehandelt werdt: ende in de conjugatie van het woordt *loopen*, ende *geroepen werden*, voor het Vocabulaer te ſien is. Aengaende de getalen, moet nae gelijckeniſſe gehandelt werden, als in 't woordt *vijf* te ſien is. Soo mede aengaende de coleuren, als in 't woordt *wit* werdt aengeweſen. Aengaende andere *Nomina Adjectiva*, dat is de woorden die eenige toevalligheydt in een ſake beteeckenen, gelijck in 't woordt *groot* te ſien is: het welcke ick oock op ſommige plaetſen in 't Vocabulaer indachtigh maecke. Dit hebbe ick aldus geſtelt om de onnutte lanckheydt te vermijden.

Ten 5. Ick en ſtelle niet W T, maer U Y T met een U vocael, nae V I. Hier in volghende de Overſetters der heylige Schrift in de Nederduytſche tale.

In 't uytgeven deſes Vocabulaers en doe ick oock geen profeſſie van een volmaeckt ende onberiſpelick werck te voorſchijn te brenghen: Maer ick hebbe het met groote moeyte gheſtelt uyt de ſchriften van andere die de naem ende reputatie ghehadt hebben ſeer ervaren te zijn in de Maleyſche tale: als ghereſideert hebbende ter plaetſe daer die tale ſuyverlick geſproocken werdt. Ende hope dat 't geen ick gedaen hebbe, van de ervarene in die tale in 't volgende vermeerdert, ende daer het van noode ſoude mogen weſen, verbetert ſal werden. De diſcrete Leſer gelieve terwijlen mijnen arbeyt goetgunſtelick tot behulp aen te nemen; Vaert wel.

Ver-

Verbum Activum.

Loopen / Lari.

Modi Indicativi, Optativi & Subjunctivi.

Tempus præsens.

Ick loope / { Beta } lari.
Ghy loopt / { Mou } lari.
Hy loopt / { Dia } lari.

Item. Hy weet / Dia adda tauw.

Wy loopen / { Kita } lari.
Ghy-lieden loopt / { Camou orang } lari.
Sy loopen / { Dia orang } lari.

Modi Indicativi, Optativi, & Subjunctivi.

Tempus Imperfectum, Perfectum & Plusquamperfectum.

Ick { liep / hebbe geloopen / hadde geloopen / } Beta souda, of adda lari.

Nota. Het woordt Souda wert somtijts naghelaten. Als:
Ick sagh u / Beta liat mou.

Ghy { liept / hebt geloopen / hadt geloopen / } Mou souda, of adda lari.

Hy { liep / heeft geloopen / hadde geloopen / } Dia souda, of adda lari.

Item. Als hy quam / ofte gekomen was / ofte ghekomen zijnde / Wactou ya datang.

Wy { liepen / hebben geloopen / hadden geloopen / } Kita souda, ofte adda lari.

Ghy-lieden { liept/ hebt geloopen/ hadt geloopen/ } Camou orang souda, **ofte** adda lari.

Sy { liepen/ hebben geloopen/ hadden geloopen/ } Dia orang souda, **of** adda lari.

Ick soude loopen/ Beta jaddi lari.
Ghy soudet seggen/ Mou jaddi catta.
Wat hy soude doen/ Appa addanja memboat.
Indien hy hem genesen soude/ Djicalau adda bersombounja.
Hy soude gaen/ Dia hendac bedjalan.

Tempus Futurum.

Ick sal loopen/ Ghy sult loopen/ Hy sal loopen/ { Beta Mou Dia } jadi, **of** adda lari.

Wy sullen loopen/ Ghy-lieden sult loopen/ Sy sullen loopen/ { Kita Camou orang Dia orang } jadi, **ofte** adda lari.

Item/ die komen sal/ Jang hendac datang. **Dat is; Die komen wil.**

Modus Imperativus.

Loopt/ Larila.
Dat sy loopen/ Macca dia lari.

Infinitivus.

Loopen/ Lari.

Gerundium.

Om te loopen/ Acan lari, **ofte** agar lari.
Item/ Om haer te geven/ Acan de berinja.
Tijdt om te spelen/ Wactou bermayin.

Al loopende / Balari-lari.
Item / Sittende / Doudoc-doudoc.
Hangende / Tagantong-gantong.
Siende / Tella meliat.
Schrijvende / Sedang dia toulis.
Springende / Terlompat.
Staende / Bediri-diri, ofte Terbediri.
Vinden alsoo doende / Mendapat boat demikiën.
Sy waeckt etende / drinckende / huwelickende / Dia menjadi, of adda maccan, minum, bacawin.
Belijdende hare sonden / Mengacouwy acan dosanja.

Participia.

Die loopt ofte loopende / Jang lari.
Die loopen sal / Jang jadi, ofte adda lari.

Verbum Passivum.

Geroepen werden / Jadi pangil.

Modi Indicativi, Optativi, & Subjunctivi.

Tempus Præsens.

Ick werde	geroepen	Beta	jadi pangil.
Ghy werdt		Mou	
Hy werdt		Dia	

Item. Ghy werdt weerdigh geacht te ontvlieden / Ya adda kira-kira mou patut lari. Dat is / Sy achten behoorlick dat ghy ontvliedt.

Soo voorts moet in plurali numero gehandelt werden / de persoonen alleen veranderen / als in Verbo Activo te sien is.

Tempus Imperfectum & Futurum passivum.

Ick	ben was of wierde sal werden	geroepen /	Beta	Jadi pangil, ofte Adda jadi pangil.
Ghy	zijt waert of wiert sult werden	geroepen /	Mou	
Hy	is was of werdt sal werden	geroepen /	Dia	

Item. Hem was gegeven / Ya adda brikanja. Dat is: Sy hadden aen hem gegeven.
Het sal quijt gescholden werden / Adda jadi berampon.
Die gesonden is of was / Jang dia souro souda.
Alles is door hem gemaeckt / Samoa souda jaddi derri pada dia.
In Plurali moeten de persoonen oock alleen verandert werden als in Activo.

Modus Imperativus.

Werdt ghy geroepen / Jadila mou pangil.

Infinitivus.

Geroepen werden / Jadi pangil.

Participium Passivum.

Die geroepen is / ofte
Die geroepen sal werden / } Jang jadi pangil.
Item. Dat haer geworden is / Jang souda jadi assam.
De Stadt is nu al ingenomen / Negri talla souda ala.
Wat geschiedt was / Appa adda jadi.
Geopent / Tabouca, of ya adda bouca.
Het is geseydt /
Daer is geseyt / } Adda bercatta, of ya adda bercatta.

Het

Het is ghehoort / Orang souda dengar itou. Dat is / De lieden hebben het gehoort.

Die den Koninck bekent is / Jang manna radja ya kenel.

Dat is: Dien de Koninck kent.

Zijn / Adda, souda, ofte jaddi.

Modi Indicativi, Optativi ende *Subjunctivi*.

Tempus Præsens.

Ick ben /	Beta	souda, ofte
Ghy zijt /	Mou	adda, ofte.
Hy is /	Dia	jadi.

Item / Ick ben't / Akou yanja.

Ick ben u Heere / Akou jadi Tuan mou.

Ben ick het? Jadi akou?

Dewijl ghy quaet zijt / Sedang mou menjadi djahat.

Dat des menschen is / Jang jadi acan manusia pounja.

Dat is waerachtigh / Itou adda benar.

Nota. Dickwils wordt het woordt (zijn) in 't Maleys nagelaten. Als: Zijt ghy de ghene die komen soude? Mou ini jang hendac datang?

Het is de Geest / Ya Aroah.

In Plurali zijn de Persoonen maer te veranderen. Als: Wy zijn / Kita souda of Adda of jadi, &c.

Præteritum Imperfectum, Perfectum ende *Plusquamperfectum.*

Ick { was / hebbe geweest / hadde geweest / ware geweest / } Beta adda, ofte souda.

Hy en wist niet wie hy was / Ya tida tau sjappa dia, ofte ya tiadda tau sjappa jadi dia.

Jonas was in de buyck des vischs / Jonas doudoc, ofte tingal dalam prot ican.

Ick ben geworden / Beta adda jadi, ofte souda menjadi.

Futurum.

Ick sal wesen } Beta adda jadi, of Beta jadi.
Ick sal werden }
Die sal zijn / Jang jadi.
Hy sal in u zijn / Dia adda dedalam mou.

Imperativus.

Zijt ghy / Jadila mou ofte Addala mou.
Zijt bereydt / Mou ya adda berhadir.

Modus Subjunctivus.

Vrede zy u / Tantoossa ya adda deng-an mou.
En zijt niet quaet / Jangan djahat: werdt onder verstaen / adda.
Is 't dat hy komt / Djicalau dia datang. Dat is: Indien hy komt.

Infinitivus.

Zijn / Adda of souda.

Gerundium.

Oudt zijnde / Sedang dia adda touwa.

VO-

VOCABULAER
In't
Duytsch ende Maleys.

A B

A. B. C. Alif ba ta.
Abandonneren ofte verlaeten/ Tingal-acan.
Abberdaen/ Ican garam, bacassam.
Abborderen/ Langar.
Abel/net/fraey/ Premí, madjelis, askyt.
Absent/ Jang tiadda.
Abstineren of onthouden van eenige spyse/ Pantang.
Abuseren/ Hismou-acan, cattabersalla.
Abuys/ mis-verstandt/ Bersalla.

A C

Accijs/ Oupali.
Accijs-meester/ Pang-tsjouckey, **of** orang pretanda.
Accorderen / compact maecken / Djandji, berdjandji.
Accoord/ Djandjihan.
Accorderen / wel t'samen voegen ofte over een komen/ Patout. **Die medicijne accordeert met de sieckte**/ Oubat itou *catoudjou* deng-an penjakit.
Ach my/ Adoy.
Acht in ghetal/ Delapan. **Siet voort / Vijf.**
Achtbaer man/ Orang baic.
Achtbaerheydt/ Hormat.
Achteloos/ Alepá.
Acht hebben/ acht nemen/ Inda, Berinda.
Achten/ groot of kleyn achten/ Kira-kira. **Groot achten**/Hormatti, terdjundjung. **Kleyn achten**/Kira ketsjil, courang kira, courang pandang. **Hy en achtet niemandt dan sijn selven** / Dia tida *berkira* acan sjappa sjappa, hanja capada sendiri. **Hy en acht haer niet**/ Dia tida menhormatti dianja, **of** dia tida meng-appa dianja.
Achten/ meynen/ Sanca, berkira. **Voor een eerlick man achten**/ *Berkira* ya sa orang bay.
Achten / opmercken / in bedencken hebben/ Ingat, beringat. **Hy heeft acht op sijn werck**/ Dia ingat pada cardjahanja. **Kleyn achten**/ Kira kitsjil.
Achter / Debelaccan, blackang. **Ten achteren blijven / te kort komen**/ Tingalken *courang*.

Achter aen / Comediën. Van achter / Derri debelaccan.
Nota, De, beteeckent dat yets is op een plaetse: ende belaccan, is den rugge. So dat Debelaccan, is nae of aen de rugghe.
Achter-blijven / Tingal comediën *vel* ca blackang.
Achter-camer / Bile jang deblackang.
Achterdocht / sorge / Tsjinta.
Achterste / Jang comedieny.
Achterste van 't schip / *De britan*-capal.
Achterste van 't paerdt / *Bourut*-couda.
Achterclap / Hodjat, fetená.
Achterclapper / Orang fetená.
Achterdencken hebben / Meningat of fikir ca belaccan.
Achter een/vervolgens / Berator.
Achterhalen/ yemandt van achter inhalen/Ambat,menambat.
Achterlaten/ nalaten / Tingal de belaccan.
Achter naer / daer naer / *Comediën* derri pada itou.
Achter-noen / Lalou tenga hari.
Achterstellen / Menarou de belaccan.
Achterstel van schuldt / Outang jang tingal.
Achter straten / De djalan.
Achtertocht in den oorlogh/ Ancatan-prang jang bedjalan ca blackang.
Achtervolghen / Mengicot de blackang.
Achtervolgen of nakomē Godts gebodt / *Meng-icot* of *tourut* sabda Allah. Tourut is eygentlick / mede-gaen.
Achtervolgens als hem is bevolen / *Seperti* of *bagimanna* jadi souro padanja.
Achterwaert aerselen / Ondor, berondor.
Achter waerts / Berondor.
Achterwaerts keeren / Loupapoula.
Acker / Bendang.
Acker-bedde / Parit.
Acker-mesten / Badja-bendang.
Ackeren / Menagala, jadiken-lacou.
Acker-bouwinge / Peära lacou.
Acker-man / Orang bendang, orang belacou.
Acker-voren / Alor-aloran bendang.

A D

Adder-slange / Tjel-gagga.
Addeeren / t'samen tellen / Djumeláh.
Adel/edeldom/ Assal premí. Hoogen adel / Oulou-balang.
Adem/ den aessem/ Nafas. Siet Aessem.

Ader

Ader des lichaems / Ourat-dara. Nota : Dat is bloedt-senuwe : want ourat is een senuwe. Pols-ader / *Ourat*-nadi. Koorn-ader / *Bercas*-gendum.
Ader-laten / Boang dara.
Admirael ter zee / Tommegón.
Advijs / meeninge / Fickir-hati, raassa-hati. Ick ben van advijs soo te doen / Pada raassa-hati beta hendac memboat bagitou.

A E

Aecker of kopere emmer / Timba-timbagga.
aecksteen / emmeren / Ambar.
ael of palinck / Belut of boulut.
aelmoesse / Derma, sedekáh.
aelmoesse bidden / Minta derma.
aelmoessenier / Orang jang menompolken derma.
aelweerdigh / broodt-droncken / Nacal-boudi.
aen ofte by / Decát. Kleven aen malkanderen / Lecát *samma*. Denckt aen my / Ingat *capada* beta. Hy heeft ghenoegh aen sijn verdriet / Dia adda souda *dengan* soucarnja. Hy is aen hem ghe-ergert / Dia jadi berbastouwi *carna* dia.
aenbacken / Angous.
aenbidden / Menjumba, sumbacan, sudjut-somba. De aenbidders / Orang sombajang.
aenbieden / Antat.
aenbinden : twee eynden / Sambat.
aenborderen / aen boordt komen / Langar, menlangar-acan.
aenbrengen / aenklaghen / Menjampey, mengadou.
aenbrengen / toebrengen / Teranter.
aenclachte / Mengadoukan.
aenclauwe / Matta caki.
aencleven / Lecát.
aencnoopen / Oubong.
aencomen in 't voorby-gaen / Singa.
aen-comen met het schip / Langar.
aendachtigh zijn / Beringat.
aen-doen / aen-trecken / kleedt / ringh / geweer / &c. Packey, bobo. Hy dede hem een mantel aen / Bobonja selimot, of *Bersalinja* deng-an selimot.
aen-doen / by-doen / Tamba, bertamba.
aendragen / Bava ampir.
aendrijven / Bourou, toulac.
aengaen / Kená. Soo veel my aengaet / Barappa kená acan beta.
aengeboren / Derri jadinja.
aengenaem / Bacanan, souca-hati. Het is my aengenaem / Itoula cami bacanan, of ternassou.

Aenghenaem van zeden / Tjantick.
Aengename woorden / Cattahan *bacanan*.
aengenaem jaer / Tawon merámey. Hy en is niet aengenaem / Tiadda barang orang bersouca acan dia.
aengesien dat ick / Tetati beta, of sedang beta, &c. Maer sedang, is eygentlick / Terwyle.
aengesicht / Mouca.
aengrijpen / gevanghen nemen / Tancap, menangcap.
aengrijpen / vast houden / Pagáng, berdjabat-acan.
aenhangh / Tergantongan.
aenhanghen / aenkleven / Lecatken.
aenhechten / aenmaecken / Sambat.
aenhouden om yet te verkrijgen / Cotáli.
aenknoopen / Bersambat.
aenlangen / aenreycken / Ounjoc, ounjocken.
aenlegghen in 't voorby-varen / Singa.
aenlocken / Boudjoc.
aenloop / Terlari.
aenmaecken / Sambatken.
aenmercken / Berliat.
aennemen / ontfangen / Trima.
aennemen met de handt / Sambot.
aenporren / Gracan.
aenraken / Kená.
aenroepen. Godt aenroepen / Menjomba Allah.
aenroeren / aenraken / Kenáh.
aenseggen / te kennen geven / Britau, sampei acan.
aenseggen / gebieden / Passan.
aensien / aenschouwen / Menentang, njata. Nae den aensien / Pada *liat roupa* orang. Lieflick om aen te sien / *Tercaliatan* bisey. In tweederley aensien / of respecte / Dua paracarra.
aensienlick / Berhormat.
aenslagh tegen de vyant / Amée.
aenspannen / Bersamma.
aenspreken / Bercattaken.
aenstaen: aen malkanderé staen / Bediri decat.
aenstranden / Langar-passir.
aensteken / als vyer / geschut / &c. Passang.
aenstooten met de voet / Sonto of tasonto.
aentasten / aenroeren / Djama.
aentasten / vangen / Tancap.
aenteeckenen / Tersourat.
aentrecken / ter herten nemen / Kira.
aenvaerden / voornamelick in danck / Tarima.
aenvaerden met de handt / Sambot, tarima.
aenvaeren / aenleggen / Singa.
aenvanck / Mouley.

aenvanghen / beginnen / Moulakan.
aenvechten / Berláwan.
aengevochten / Miſkyl.
aenwijſen/betoonen/Toundjocacan.
aenwyſen/ onderrichten / Adjerken.
aepe / Erá, baly, meä.
aerde / Tanna.
aerdt-bevinge / Gompa boumi.
aerdt-rijck / Boumi.
aerdigh ſoo wel in ſpraeck als contenancie / Tjante, madjelis.
aers of eers van 't lichaem/ Pantat.
aert / nature / Iman, faël, boudi. Quaden aert/ Iman djahat.
aeſſack / Pondy.
aes/ viſch-aes/ Oupan.
aeſſem / Nafas.
aeſſemen / Menafas.
aexter/ Bourong tyong.

A F

af: als afgeſneden/ Poutus.
af/ van boven neder / Ca bauwa.
af/ ofte van/ Derri. Van ginder af/ Derri pada ſanna. Van nu af/ Derri pada ſacáran.
af-beelden / Menroupaken, boat roupanja.
af-betalen/ Membayer poutus.
af-bijten/ Gigit poutus.
af-branden / Bakar abis.
af-breken / Pitſja poutus.
af-breken een timmeragie/Romba, romba touron, roubou, meroboh.
af-breken eenighe ghewoonte / *Mempoutus* adet.
af-brengen/neder brengen/Membauwa touron.
af-cappen / Tatta crat poutong.
af-climmen / Touron.
af-comſte / geſlachte / Aſſal of aſſal-menouron.
af-corten van een ſomme / Courangi, bri courang.
af-dack om hout / &c. onder te leggen/ Bangſal.
af-dack als een gaelderye/Baranda.
af-deylen / Bagi-bagi.
af-doen. Hy heeft dit werck afgedaen / Dia ſouda *poutus* cardjahan itou.
af-dragen / Bava ca bauwa.
af-dringen / aenhouden in 't verſoecken / Cotáli.
af-droogen / af-wiſſchen / Sapoucring.
af-dwingen / afnemen met overlaſt / Anjaya.
af-gaen/ neder-gaen / Touron ca bauwa.
af-gaen van de wegh / Simpan derri djalan.
af-gaende / hellende / Singit, miring.

Afgodt / Berallah.
Afgrijselick / Haros tercodjut.
afgrondt / Terdalamnja.
Afgunstigh / Sakit-hati, si-hati, iri-ati.
afgunstigh zijn / benijden / Yri-háti.
afheffen / Ancat touron.
afhouwen / Pontong poutus, crat, pangal acan.
afhouwen: een handt / &c. *Coudong* tangan, &c.
afkeerigh zijn; tegenheydt ieuwers in hebben / Gly, hati lain, satrou.
aflaeten / nalaten / Meningal, jadi lepas, tingal acan. **De koortse laet af** / Demam meningalken.
aflangen / Beri touron.
afleggen de sorghe / *Melepas-acan* tsjintahan.
afleggen de rock / *Menerru* badjou.
afleyden / Pimpin ca bauwa. **De wegh die afleyt ter hellen** / Jalan jang *menoundjo touron* ca naracan.
afmaecken / Memboat poutus.
afmeten / Beroucor.
afplucken / af-lesen / Pongut, **of** gintas.
afrekenen / Kira-kira poutus.
afroepen / Pangil ca baua.
afrollen / om laegh rollen / Geling ca bauwa, **of** goulir ca bauwa.
af-sagen / Girgadjy poutus.
af-schaffen eenighe ghewoonte / Mempoutus adet.
af-scheeren: den baert / &c. Bergonting.
af-scheyden / van een scheyden / Tjerey.
af-scheyden / van een deylen / Berbagi.
af-scheyden / af-sonderen / Secouacan.
af-scheyden / wegh-gaen / pegi, poulang, tjerey.
af-scheuren / Bertjaric.
af-schieten / Passang.
af-schrabben met een scheermes / Tjoucor.
af-schudden / Boang.
af-schutten met een heyningh / Berpaggar.
af-senden / Souro calouwar.
af-setten / plunderen / Rampas.
af-sitten: van een peert / &c. Touron.
af-snijden / Iris poutus, crat poutus.
af-sonderen / Tjerey.
af-staen / van verre staen / Badiri derri djauw.
af-staen van sijn voornemen / *Berondor* derri kirahanja.
af-steecken: steeckt het schip af na de diepte / Camoudila touron

ron de ayer dalam.

af-stooten / Toulac ca baua.

af-stroopen de huyt / Coupas coulit, of sampal.

af-trecken nae beneden / *Hela* cabauwa. Wilt twee van seven af-trecken / *Ambil* dua derri tudjou.

af-tuynen / Bapaggar.

af-vagen / schoon-maken / Tjutjiken, sappo.

af-varen: de rivier / Cadang, hilir.

af-varen / af-steecken van landt met de schuyte / Baprau pegi.

af-weldigen / ontweldigen / Menambil deng-an sur.

af-wenden / omme-keeren / Membaleacan.

af-wentelen: een steen / &c. Lalou-berguling, gouling derri tampatnja.

af-weeren eenigh quaet / Nemerenta, of papaláco: Maer dit is Ternataens; doch seer gebruyckelick.

af-werpen / Limpar of lontar cabaua.

af-wijcken: als van de waerheydt / Berouba.

af-wijcken: van het quaet / Lalouhen djahat, bertjerei derri djahat.

af-wisschen / Sappo, menjapo.

A I

Ayeren / koorn-ayeren / bercasgendum.

Ajuyn / bauwang méra.

A L

Al / altemael / Samóa, sacaliën. Hy is in alles ons gelijck / Dia samoanja seperti kita.

al is dat soo / Djiccalau ya adda bagitou, baic adda bagitou.

al etende / Dalam maccan.

al waer hy oock gestorven / Djiccalauwnja souda bermatti pon.

al sietmen dat / Liatnja pon baic itou.

al te laet / Lambat amát.

al te haestigh / Goupo.

al te lanck / Terlalou pandjang, of padjang amat.

albaster / batou polam.

aldaer / Ca sitou, de sanna, of sanna.

al den tijdt / Selammanja.

alder-best / Terlebeh bay derri pada samoa, of jang baic sacali.

alder-cleynste / Jang ketsjil sacali.

alderhande / alderley / Sa gnap djenis.

alderhooghste / Terlebeh tingi.

alderhooghste / te weten Godt / El rafingn.

alderley wat in huys is / *Serba* dalam rouma.
aldermeest / Terlebeh la.
aldus / Bagini.
algemeyn / Mohsina.
alhier / Sini, de sini, ca sini.
alle / Samoa, segalla.
alle daeghs / Sa hári-hári.
alle jaer / Sa tawon-tawon.
alle menschen / Segalla namma manusia.
alleen / Sendiri, sa orang sadja. **Hy nam hem alleen / buyten yemandts by-wesen** / Ambilnja *souco*. **Niet alleen om synent wille** / Boukan *banja* sebab dia. **Dan alleen als** / Selain tatcalla.
alleenlick / Hat, hanjac, cotsjoali.
alleenlick / dat hy swyghe / Cotsjoali, dia diëm. **Hy alleenlick** / Dia sadja.
all eens / even eens / Samma djouga.
allegader / al te samen / Samoa-samma, segalla, sacaliën, cadir.
allengskens / al soetgens / Pallahan.
allerley / Sa gnap djenis, samoa djenis.
alliancie / vereeninge / Badammey.
almachtigh / Cawassahan, nang di cawassa samoa, tercauwassa.
alreede / Sacáran. **Hy is alreede veroordeelt** / Dia haram sacaran.
als / of wanneer / Sedang, tatcalla, tella, manna-calla.
als / of gelijck / Seperti, bagi.
Als-nu / Sacaran ini.
als-dan / Tatcalla itou, wactou itou.
als-kacks / quansuys / Bapoura-poura.
alsoo / Bagitou, demikiën.
alsulcke / Warna bagitou, bagitou, bagiën.
alsulcks dat / Macca itou.
altaer / Tampat sombahan, **of** altaar. **Roock-altaer** / Altaar babauwangi.
al te groot / Besar *amat*.
altemael / Samoa sacali, segallanja.
altemet / somtijdts / Cadang-cadang, barang cali.
altijdts / immermeer / Sa bagi, sa gnap wactou, sa gnap cali.
aluyn / Tauwas, pedrommi.
alwaer: ter plaetse / Camanna, de manna.
al waer het soo / *Bay* adda bagitou.

A M

Ambacht / Proussahan, jabattan.
ambachtsman / Orang proussahan.
ambassadeur / Outossan, radjadouta.
amber / barnsteen / Ambar.
amborstigh / Sakit dada.

am-

ambozstighepdt / Esa, of mangi op 't Molucq.
amechtigh / krachteloos / Lete, linjap hati.
ammelaecken/Caynken maccan.
ammunitie van oorlogh / Pangáwei baprang.
amoureus / Casseken parampuan.
amper/ suerachtigh/ Massam.
ampt / officie / Djabattan, cardjahan.

A N

Ancker / Sau, labo.
ancker-plaetse / reede / Labohan.
ancker-plaetse daermen van de windt beschermt is / Loleö.
anckeren / Balábo.
ancker-touwe / kabel / Tali sau.
andere/ Jang laïn. Ten anderen/ of ten tweeden/ Pada jang ca doa, of cadoua.
anderhalf/ Tenga-doa, satou sa.
anderhalf jaer / Sa tawon sa tenga. Een steen op den anderen/ Batou bertindis-tindis, satou batou ca atas jang laïn.
anderlep / Laïn jenis.
anders / andersins / Laïn warna, melainken.
anders dan hp alleen / Selainken sendirinja.
anders doen / Memboat *laïn*.
andersins soude ick 't ghesepdt hebben / Djicalauw tiadda bagitou akou souda bri tauw.
anderwerf / Laïn cali.
angel-roede/ Batang matta cayl.
angel-hoeck of haeck / Matta cayl.
angelen/ met den angel visschen/ Meng-ayl.
angel-snoer / Tali cayl.
angst/ benauwtheydt/ sorge/ Tacot.
anijs / Djari-manis.
antwoorden / Menjäut, mengudjer, ballas-catta.
anxt / vreese / Tacottan.
anxtachtigh/ beangst zijn/Penacot.

A P

Apostel / Apostolo.
aposteunie/geswel/ Bara,bengka.
apostumeren / sweeren / verette-ren/ Menána.
appetijt om te eten/ Nassou maccan.
approberen/ toestaen/ van weerden houden/ Batjacap.
April / Rabjulachir.

A R

Arbepden / Bacardja, cardja, prenta.
arbepdt / Cardjahan.
arbepdt of moepte te vergeefs / *Saussa*-saidja.

ar-

Arbeydts-man/ Orang bacardja, orang oupahan.
arbeydtster / Parampouan oupahan.
arbeydts-loon / Oupah.
arbeydt in 't kinder-baren / Beranac.
arch / loos / Tjerde, of tſjeredic.
arent / Wali, lang.
arm ende handt/ Lingan,tangan.
arm van goedt / Miſkyn, caſſiën. De arme / Jang miſkynan, of kiſſejan. Een arm menſche / Orang caſſiën.
armade van ſchepen / Calincapan, ancatan.
armhertigh / Malou hati.
armoede / Miſkynan.
armoſijne laecken / Soutra caïn.
arm-ringh / Galáng, of glang.
artijckel des gheloofs / *Bagian* petſjayahan.
artillerye / bus-geſchut / Bedil.

A S

Aſſche / Abou, of abo.
Aſch-verwe / Warna abou.
Aſſegaye / werp-geweer / Djambing.
Aſſisteren / helpen in de oorlogh / babanto.
Aſſiſtentie / bystant in oorlogh / banto.

A V

Averechts / verkeert / Salla, berbalic.
Auguſtus-maendt / Siaban.
Avondt-ſtondt / Pohon-petang, of wactou-mengarib.
Avondt / den avondt / Petang.
Avondtmael / Maccan petang, pangilan de malam, djamuhan petang.
Avondtmael eten / Maccan malam, of maccan petang.
Avontuer / geluck / Ontong.

A Z

Azijn / Tjoucka.
Azijnigh / ſuer / Maſſam.

B A

Back / groote ſchotel / Doulang.
Backen / Prouſſa roti.
Back-oven / Dapor, daporan.
Backer / Orang prouſſa roti.
Back-ſteen/ gebacken-ſteen / bata, of batou.
Back-tandt / kieſe / Gighi-gaham.
Baeden : 't lichaem waſſchen / Mandi, bermandi.
Een bael of pack / Sa bonkus.
Baeren/kinder-baren/berannac. Hy is geboren / Dia jadi derri ibou-

ibounja. **Hy is blindt ghebo-ren** / Wactou jaddi ya adda bouta.

Baer-moeder der vrouwen / Papodjou.

Baeren / water-golven / Ombac.

Baert / Djangot.

Baete / profijt / Laba. **'t En baet niet** / Tida bergouna. **Wat baet het den mensche dat hy lieght?** Appa berontong manusia djiccalauw dia dousta?

Badt-water / Tampat-mandi.

Baye ofte inham van de zee / Tellock.

Bal / Boa, sipac ragga.

Bal van de voet / Tapac kaki.

Balance / weegh-schael / Naratsja.

Balck / Edan, cayou besar, tyang.

Ballast van een Schip / Tolebara.

Balsem / Oubat.

Banck of drooghte in de zee / Bering.

banck / voet-banck / Sandaran-caki, **of** alas-caki.

bancket / maeltijdt / Djamuhan.

bangh / Bertacot, deng-an tacot, sassat.

bannen / Boang derri negri, **of** toulac, toutuc.

bandt / koorde / Tali.

barmhertigh / Berrahmani, sayang-hati, bercassiën hati.

barmhertige Godt / Allah irrahman-nurahim. **Zijt barmhertigh** / Cassiankan.

barmhertigheydt / Cassiankan, rahmad.

Een basse: geschut / Berissóh.

bassen: der honden / Djalac, gongong, mendjalac, bagongong.

bast of schorsse / Coulit.

bast van oude calappes-noten / Gonoffo.

bastaert-kindt / Anac gondic, anac candá. **Overwonnen bastaert** / Anac haramsjada.

bat of meer / Lagi.

bat of beter / Terlebeh-bay.

B E

Beancxt / Penacot.

beck: van een vogel / Paro.

becken / Camistan, batil.

becken / dat de Indianen in plaetse van een klock gebruycken / Gong. **Op 't becken slaen ende gelupdt maecken** / Poucol gong.

becladden / Tsjamar-acan.

beclagh / Bersongut.

beclagh doen over sijn verdriet / *Mengadou* hal.

beclaghen / aenklaghen / Mengadou.

Verleeden/ Packey, bobo packey-an.
Verostinge/ dispense/ balanja.
Verrachtigen / versterken/ Co-assaken.
Bedacht/ beringat.
Bedaeght/ oudt/ betouwa.
Bedancken / danckelick aen-nemen/ Tarima-casseë.
Bedancken met solemniteyt / Si laloa; **is Ternataens.**
Bedde of matras / Cassuc, mitti-tidor.
Bed-stede / Gre, kitta tidor, tampat tidor.
Bede / Minta somba, minta-doa.
Bedecken / Toudong. **Bedeckte woorden**/ Cattahan-bertoudong.
Bedecktelick / Sembounji.
Bedelen / Minta derma. **Komen bedelen** / Datang cassiën.
Bedelaer/ Orang seya, orang meminta.
Bedel-monick / Orang fakíri.
Bedencken/overleggen/ berkira.
Bederven / schenden / binassa.
Bedienen een ampt/ boat cardjahan.
Bedrieghen / boat boudi, bersemou.
Bedriegher of bedrieghlick / baboudi.
Bedrijf / boatan.
Bedroeft / bertsjinta, douca.
Bedroeft van gedaente/ Mouca-*mourong*.
bedrogh / Semouhan, semou, mosselehát.
bedrogen zijn / Kená semóu.
bedruckt / Hati miskyn.
beduyden / te verstaen gheven / bri mengarti, bri artinja, mengartikan.
beduydinge/ sinne/ verstant/ Artinja. **Wat beduydt dat?** Appa artinja? **Het is niet te beduyden/ niets weerdts**/ Tiadda gouna sacali.
bedwingen sijn selven / Tahan-hati.
bedwingen met macht / Seässat.
beecke: der fonteyne / Anac songey.
beecker / Tsjawan minumman.
beeltenisse of gelijckenisse / Menroupa, roupa.
beeldt van hout of steen/ **&c.** Touladang.
been daermen op gaet/ Tomboc.
been / bot / Toulang.
beenderen / Toulang-toulangan.
be-erven / berpoussiaka.
beest / binatang, haywan.
beestachtigh / benatan samma, tsjara benatan.
beete / stucrken / Sa crat, sa suap.
begecken / bagourou.
begeeren / Hendac. **Het herte is begeerigh** / Hati *inging*.

begeer-

begeerlickheydt: om yet te hebben / Inging. Andere begeerlickheden / Naffou laïn-laïn.
begeerte/ lust / appetijt / Naffou.
begenadighde / Termaäfla.
begeven/ verlaten/ Tingal-acan, beër-acan.
begieten / besproeyen / Syram.
begin / beginsel / Moula of moulanja, pertamahan, moulahan.
beginnen / Moulaï. In den beginne / Moula-moula.
begraven / in de aerde steecken / Bertanám. Dagh der begraefkenisse / Hari bertanam.
begrijpen / vatten / Pegáng.
begrijpen den sinne / *Ambil* artinja. De plaets kan 't niet begrijpen / Tampat tida dapat simpanja.
behaeghen ieuwers in hebben / Bersoucaken. Het behaeght hem soo / Candatinja adda bagitou. Het behaeght my/Berkaboul acan beta, of beta bersouca itou, itou bacanan beta, itou candati beta. Siet voort/ Welbehagen.
behaeghlick/aengenaem/ Souckbacanan. Dat hem behaeghlick is / Appa soucaken dia. Goedt behagen / Cabul hati.
behalven / Cotsjoali. Vijf mannen behalven de vrouwen/ Lima lelaki-laki, *jangan di kira* parampuan-parampuan.
behanghsel/behangh-kleedt/Tabir, jang gantongan.
behertigen yets / Bri hati capada satu-satu.
behoeven / Adda courang.
behoorlick/ gherechtigh / Haros. Wy behooren dat te doen/Haros kita boat itou.
behouden / behoeden van 't verderf / *Pegang* of *menerru* derri binassahan.
beyde / alle beyde / Caduanja.
beyden/verbeydē/Menanti-acan.
beyre / Bruwang.
beytel / Pahat, badji.
bekeeren tot een beter leven/ Menoucar-hati, balic-hati, berbaicki, berhouba.
bekeeringe / Berbaïckihan, of bale-acan.
bekennen of belijden / Mengaco.
bekent maecken / Membri kenel, bri-tauw, memboat orang kenelnja. Die den Koninck bekent is / Jang manna Radja ya kenel: Dat is/dien de Koninck kent. Een vrouw bekennen / *Packey* parampuan.
bekijven / schelden / Macki-acan, batogór-acan.
belacchen / Betauwaken.
belacchens weerdt / Haros tetauwa.
belasten / bevelen / Passan.

beleeft / heusch / Boudi bay, tartip.
beleefthepdt / Bay-boudinja.
belegeren / Bacoupong.
beletten / Larang, bri soucar. Jck en belet het niet: Akou tida larang itou.
beletsel / Soucarhan.
beliefte / Candati. Wat belieft u? Appa candati mou? Het heeft hem alsoo belieft / Bagitou ya souda candhati.
belijden / Meng-aco.
belle of klocke / Ginta. De belle trecken / Hela of terre ginta.
beloven / toeseggen / Bedjandjy, djandjy.
belofte / Djandjihan.
beloven bedrieghlick / yemandt bespottende / Anga. Een belofte aen Godt gedaen / Neät.
belofte breecken / Moukir.
beluysteren: wat andere spreecken / Meng-inte.
beminnen / Caffeë, caffe-acan. Bemint Godt / Caffe-acan Allah.
beminde / Kecaffeë.
bemoeyen / yemandt moeyelick zijn / Brinja-acan.
bemoeyen met eenighe saecken / Fadouli.
bemuert / Bacotta.
benauwen: in 't gemoedt / Soucar-acan.
benauwen in plaetse / Sompitken, saffaken.
benauwt in plaetse / Saffá.
benauwtheydt / noodt / Mif kyl, soucarhan.
bende krijghs-knechten / Cawan orang baprang.
beneden / De bauwa.
beneven / bezijden / Sisy.
benijden / Iri-hati.
benne / korf / Ragga.
benzoïn / Menján.
beoorlogen een landt / *Prang* pada negri.
beproeven / ondersoecken / Tjoba, bertf joba.
beproevinge / Tfjobahan.
bequaem / wel-voegende / Patut.
bequaem maecken / Memboat patut.
bergh / Bouckit. Geberghte / Gounong.
Bereyden / Berhadir-acan, harcat, mistaït.
bergen / uyt de wegh schicken / Simpan.
bergen / verbergen / Sembounjy-acan.
berispen / Adjer-acan, houcum, tega.
bernen / branden / Tounou.
beroemen / Tjuper.
beroeren / Begrá.
beroesten / Carratan.
berooken / Beraffap.

Beroobven/ Rampas, merbout.
berooft van goet/ Merampas derri arta.
berouw hebben/ van sinne veranderen/ Berouba.
berouw ende leedt wesen hebben/ Saſſál, menjaſſál.
bersten/ splijten van selfs/ Tabelá.
bert/ plancke/ Pappan.
besaeyen/ Menabor.
beschadigen/ Rouſſa, merouſſa, membri-ilang.
beschaduwen/ Berbayang-bayangkan.
beschaemt zijn/ Malou, bermalou.
beschaemt/ schaemachtigh/ Malou hati.
beschaemt maecken/ Memboat-malou, bri malouw, cotſjiva.
bescheydentlick/klaerlick/ Njata of jata.
bescheydentlick lesen/ Membatſjatourus.
beschermen/beschutten/ Memerlata, papalaco is Ternataens.
beschermt ons voor alle quaet/ Memerenta kita derri pada segalla djahat.
beschicken/ Fadouli.
beschimmelen/ bacoulat, melapo.
beschimpen/ Anga, melata.
beschrijven/ Ney ſurat.
beschrijvinge/ penjurattan.
beschuldigen/ Mengadou, berdawa.
beschuldinghe/ Mengadouhan.
valsche beschuldinghe of valschelick beschuldigen/ Fetiná.
beschuldiger/ Orang-mengadou.
besem/ Sa ſápo. Kleer-besem/ Sicat, penjapo-packeyan.
beseten van den Duyvel/ Berſakit antou, maſſoc ſeitan, berouſſé ſeitan, ſeitani, of orang-berantou.
besien/ Caliatan.
besijden/ Siſy, baſiſy.
besijden wijcken/ Simpan ſabelá.
besigen: een mes/ &c. Packey.
besitten: eenighe goederen/ Pegáng.
besit van eenige dingen/ Pounja, ampounja.
beslaen de plaetse/ Maccan, of ambil tampat.
beslapen een vrouw/ *Betidor*-parampuan.
besloten houden dat niemandt siet/ Pingit.
beslupten/ of beslupt in den raet/ Facat payou. Een beslupt t'samen maken/ *Bedjandjy* ſamma.
besmetten met eenighe sieckte/ of seerigheydt/ Djanckit. Hy is met de sieckte besmet/ Sakittan ſouda djanckit pada dia.

besmetten / vuyl maecken / Boat ti jamar.
besmettelick / Nang djanckit pada orang laïn.
besneden fraey van aensicht / leden / Mole.
besnijden/de voorhuyt wech-nemen / Sounot, bersounot.
besnijdenisse / Sounottan.
besoecken/beproeven / Tsjoba.
bespieden / Menjalo-y.
bespieder/ Orang hismou, **of** solo.
bespotten / begourau, gourau-gourau.
bespouwen / balouda.
bespraeckt/welbespraeckt/Moulut-tsjante, **of** radjing.
bespreyen/uytspreyen / Menampar.
besprengen / begieten / Siram.
bespringen / berlompat.
bespringhen : ghelijck de beesten het manneken 't wijfken doet/ bajantan.
best of beter/Terlebeh baic. **'t Is best dat ick weder keere** / Terlebeh bay beta poulang.
bestalt : als vet / bacou.
bestandigh / standvastigh / Tatap hati.
besteden : als geldt/&c. balanja.
bestellen : een brief of yet anders/ Sarácan.
bestormen / Meng-amoc.
bestraffen / bekijven / Houcum-acan, batogór. **Hy werdt bestraft** / Dia kená houccum.
beswaeren/swaer maecken/Bratty, bratken.
beswaert van vaeck / brat derri meng-antoc.
beswaert van gemoedt / Sougol.
besweeren / basompa. **Een besweerder / of toovenaer** / Ribbia.
besweet / bapeló.
beswijcken / begeven / Tingal.
beswijcken/niet konnen bestaen/ amechtigh werden / Tida tahan, ilang cawassa.
beswijmen / Calangár, pangsawan.
betalen / Membayer.
betamen / Patut.
beteeckenen/ teecken stellen / bertandaken. **Wat beteeckent of beduydt dat?** Appa artinja?
beteeckenen / te kennen geven / Mengartikan.
beter / Terlebeh bay.
beter/ treffelicker / Lacou. **Wat beter**/Terlebeh bay sedikit. **Het is beter wech-ghegaen** / *Angor* pegi.
beteren/ beter maecken / berbaicki, boat lebeh baic.
betert u / baicki mou sendiri.
betichtigen/beschuldigen/Meng-adou.
betyen laten / beër, beër-acan.

betoo-

betoonen / Toundjoc.
betooveren / berbisou-bisou.
betrachten / berinda, beréling.
betrappen / bole.
betreden / Inja, inja debauwa caki.
betrocken lucht / Langit-*bataric*.
betrouwen/sich op yemandt verlaten / Meng-harap. **En betrouwt hem niet** / Jangan harapken dia, **of** petsjaya.
betuygen / Sahit-acan, bersacxi.
betuyginge / Sacxi, sahitan.
bevalligh: wel met eenigh dingh te konnen omgaen / Tsjapat.
bevallighlick / Askyt.
bevangen/ aenkomen / Djanckit. **De koortse bevanght hem** / Demám djanckit pada dia.
bevanghen / ombanghen / Bacoupong. **De duysternisse bevangt ons** / Glap *bacoupong* kita.
bevechten / Mengamoc.
bevechten een stadt / Mengamoc pada cota.
bevelen/gebieden / Souro, penjouro, menjouro.
bevelen / in handen geven / Cera-acan **of** hentar capada, &c. **Yemant sijn saecken bevelen** / Sara-acan cardjahanja pada sjappa sjappa. **Wy bevelen ons in de handen Godts** / Kita terhentarken kita ca tang-an Allahu.
bevel / Penjouroan, sabda: **Dit beteeckent een bevel der overste.**
bevelen opsicht op een dingh te hebben / Sala-acan **of** atas-acan.
beven / Gomitaar. **Doen beven of bewegen** / Boat *begrá*.
bevestigen / bertogoken.
bevinge / Gomitaar.
bevinden / Dapat, mendapat, bole, bertemou.
bevlecken / boat tsjamar.
bevoelen: aengaende ghesontheydt/&c. Raassa. **Hoe bevoelt ghy u?** Tuan raassa begimanna?
bevredigen / bedammey-acan.
bevreest / Dengan tacot.
bevriesen / bakou, jadi bacou.
bevrijden / verlossen / Melepasken.
bevrijden / los maecken / Ouraï-acan.
beurte / Wachtou. **Mijn beurte** / Wachtou beta.
bevrucht/swaer van kinde / Bonting, berissi. **Als een vrouw nieuwlicks eerst is bevrucht geworden / seydtmen** / Mengídang. **Sy wierdt bevrucht** / Jadi berissi.
bevrucht met een soon / Berissi deng-an anna laki sa orang.
beuselen / Bohón.
beuselingen/fabulen / Tjeritahan.

beuten/ mangelen/ Toucar.
bewalt/ of bemuert/ Bacotta.
bewaren / wech-leggen / Terrou bersimpan.
bewaren/in opsicht nemen/Tongou.
bewaerder/ Jure tongou.
bewaren dat het niemandt siet/ of in handen krijght / Larangan.
bewateren / besproepen / Syram dengan ayer.
bewegen/verroeren / Begra-acan.
beweenen : een doode/ Meng-ratap, ratap.
bewinden / Boncos-acan.
bewijsen / Toundjoc-acan, bertoundjoc.
bewoont/ Berouma.
bezegelen / bobo tsjap.

B I

bidden : sijn gebedt doen / Sombayang, persumba, minta-doa, berdoa. **Godt bidden /** Menjomba Allah.
bidden : ghebeden lesen / Mengadjy.
bidden:eysschen van een mensche/ Minta, **of** minta-caſſëe, minta-somba.
bieden om te koopen /Tawar,menawar.
by/ omtrent/ Ampir, deng-an.
by / na by / Decat.
by duysenden / baribous.
by gevalle / Pada ontong.
by malkanderen/Samma-samma.
by stucken/ Sa pangal-pangal.
by u selven / Pada mou sendiri. **Sy dachten by haer selven/** Dia basikir dirinja.
by wijlen/barang-cali.
by daghe / de syang hari, sëang-sëang.
by nachte / *De* malam. **Hy leeft by den broode /** Dia hidop *deri pada* jang roti.
by 't leven/ *Pada* hidop.
Bybel/ Kitap-Agamma.
by-brengen/ Mampirken, Membauwa-decat.
bycans/ Ampir.
bydoen/ bertamba.
bye / Madou, **of** tavon.
byen-korf/ Pong-madou, sarong-madou.
bieden : in 't koopen / Menauwar. **Ick heb daer soo veel voor geboden/** beta souda tawar sekiën capada itou.
bijl/ Cappa, baliong.
by leggen/ berdoudoc decát.
by-nemen / Meng-ambil-samma.
by roepen/ Pangil-decat.
bysitte/ concubine/ Gondic.
byslapen / berdoudoc samma, tidor samma.
byslaper / Teman tidor.
bysonder / Sacou. **Elck bysonder/**

der / sa suatu souckou. In het bysonder t'samen gerolt / batsjerey tagoulong. In 't bysonder / berbagi-bagi.
bysonderlick / Tetapi.
bystant: in oorlogh / bantoc.
bijten / Ghigit, bergigit.
bijtende: scherp op de tongh / Pedis.
bijtende: smertende in een wonde / Pedé of pedis.
bijtachtigh / Galac.
bijtachtighe / boose hondt / Andjing, galac.
billick / Haros, patut.
billen / Item / het onderste van eenigh vat / Pantat.
binden / Icat.
bintsel / bandt / Icatan.
binnen / Dalam. Sy waren binnen / Dia adda cadalam.
binnen een uyre / Dalam sa djam. Van binnen / Derri dalam.
binnen-kamer / Sa bileh-dalam.
bitter / Paït.
bitter van gemoedt / Pedis-hati.

B L

bladt: van eenigh boom / Dawon. Een bladt / Dawon sa lé.
blaecken / branden / Tounou.
blaese of liese / Ari-ari.
blaesen: met de mondt / Tjop. Opblaesen / Tjop-ney.
blaes-balck / Embossan.
blaeuw / birou. Hemels-blaeuw / birou-langit.
blaeuw geslagen plecken / Aram.
bleeck van verwe / Peerang.
bleeck / Poutjet.
bleeck-groen / Idjou *mouda*. Mouda is eyghentlick Jonck te seggen.
bleeck van aenghesicht / Mouca poutsjel.
bleycken 't linde / Pouteken caïn.
blick of bleck / Toutan. Dun blick of foelje van goudt / Frada.
blicken der oogen / *Clip*-matta.
blijcken / Caliátan. Beduydt eygentlick / gesien werden.
blijde / blijde zijn / Souca, bersouca. Ick ben blijde / Akou bersouca.
blyschap / Soucahan, souca-hati, askijt.
blyschap die uytnemende is / birahi.
blyschap der hemelen / birahi surga.
blincken / bertsjaya. Seer blinckende ende glinsterende / bakilat.
blindt / bouta, matta-bouta.
blindt maken / bouta acan.
blindtheydt / berbouta.
blijven / Tingal.
blijven staen / Tingal-bedíri.

Blijft / vertoeft / Tingalla, menantila.
blixem / Kilat.
blixemen / weerlichten / bakilat.
block / potong cayou, potong-an.
bloedt / Darah.
bloeden / bedarah.
bloedt-gangh / of bloedt-vloedt / tjerrit-dara. **Ophouden van bloeden /** brenti derri *calouwar dara*.
bloedt-laeten / ader-laten / boäng dara.
bebloedt / Tjamar derri dara.
bloedt-sweer / bloedt-vinne / bisur **of** bisol, pourbato.
bloeyen / bloesem of bloemen hebben / Babonga.
bloeme / Bonga. **Een bloeme /** Bonga sa couttum.
bloeme van Pinang / Mayong. **Een bloeme of yet anders datmen in 't hayr of achter de oore is dragende /** Sonting.
bloemen ontloocken / Bongakenbang. **Gebloemt /** Babonga.
bloode / Brani courang.
bloot / Telandjang.
blooten / ontdecken / Zeláh.
blusschen eenighen brandt / Padám.

B O

Bocke / Cambing-jantan.
Bocxken / een jonck van een Geyte / Anac-cambing.
bode of yemandt die ghesonden werdt / Souroan.
bodem van eenig dingh / Pantat. **Des schips bodem /** Pantat-cappal.
boodschap / Brita.
boodtschappen / Membauwa brita, antar-catta.
Boeck / Kitap, sourat.
boef / Paralente, Haramsjada.
boegscheeren / een touw uytroepen / Tonda.
boeye / Longou, barágga. **In de boeyen sluyten /** Balongou.
boel / Candá.
boeleeren / Bacandá, bedjina.
boer of lantman / Orang douson **of** darat.
Nota, Douson **is te segghen / Hof ofte Thuyn:** Darat, **lant.**
boerinne / Parampuan-douson.
boerden / jocken / Gourou, bagourou.
boerdachtigh / bootsachtigh / Djenaka.
boete of breucke / Denda.
boesem ofte borst / Dada.
boesem ofte cromme inwijck van de Zee / Tellók.
boeten den lust / Menourut nafsou.
boetveerdigh / Toucar-hati.
boghe / Pana.

Bolle-

Bollewerck / Schans of sterckte / Cota.
bollewercken ; een Stadt versterckken / Bacota.
bolster of schelle / Coulit.
bolster van oude Calappes-noten / Gonoffo.
eē bomme of trommel / Gendang.
een cleyn bommeken / Rabána, tisa.
bommen / trommelen op 't bommeken / palou rabána, poucol tisa.
bondel van een pack / Bonckos.
bondel van hout / riet / &c. Bercas.
bont / rouw oft hayrich / Bauw.
bondt / van verscheyden coleur / Ballar.
bonte Coey / Lembou ballar.
boom / Pohon, pohon-cayou.
Scheeps-boom / Gala.
boomgaert / Tanaman pohon cayou, of douson.
boomigh / eggerigh van tanden / Gighi assam, of sinkir, of gighi linou.
boonen / Catsjang.
boort of soom van een kleedt / Tepi.
boorden of een kleedt soomen / Clim.
geboort of gekoort / Batepi.
boort ofte cant van eenigh ding / Tepi, pingir. Aen boort leggen / Menlangar.
een boore / Gordi.
booren / met een boore / Bagordi.
boos / ergh / quaet / Djahat nacal, nacal boudi.
boose / bijtachtige hont / Andjing *galac.*
boosheyt / Nacallan.
boot of schuyt van een schip / Sampan.
bootsghesellle / Herbaprauw. Galassi.
boras om mede te soudeeren / Pytri.
bordeel / Rouma-sondel, rouma-zyna.
borduyren / Soudjy, menoudjy.
borduyr-werck / Bersoudjy.
borge / Secouta, orang-mengáco.
borge blijven / mengáco.
borgen / uytborgen / Petsjaya.
borgen / yet aen yemandt schuldigh blijven / Beroutang.
born-put / Telagga, prighi, soumor.
born-put-water / ayer telagga.
borse of buydel / Pondi. In de borse dragen / Candong.
borst of boesem / Dáda.
borst van een Vrouwe / Soussou.
borstel of cleer-beesem / Sicat, penjapo-packeyan.
borstweeringe / lode, of tepa.
bos of bondel hout / Barcas, cayou.
boschagie / outan.

bot ; van verstant / Bodoc.
bot / niet achtende op 't geen men seydt / Silóro.
bot : niet scherp / Tompol.
boter / Minjac-sapi.
botten der boomen / Tounas.
botten der wijngaert / Tomböan-angor.
boven / boven op / Atas, deatas.
boven en onder / Ca atas daan ca bauwa.
boven over dat / Deatas pada itou.
boven draghen / Membauwa ca-atas. Tot boven toe : te weten van de pot of vat / Sampei ca moulut. Ghy gaet hem te boven / Mou lebeh derri pada dia.
boven dat / daer-en-boven / Lagi-lebeh derri pada itou.
boven maten / Terlalou. de bovenste / dat bovenste / Jang ca atas itou, jang deatasnja.
boven-waerts / Ca-atas.
bout of pijl / Anac-pana.
bouwen : Een huys bouwen / *Memboat* rouma.
boren / Serúwal.

B R

brackig / sout van smaeck / Massin.
brack water / Ayer-massin, of Ayer-payou.
braeden / Assar.
braeden : aen 't spit / Pangang-acan.
braedtspit / Pangangan.
braeden op de rooster of colen / Garing-garing, of tounou.
braeden / fricasseeren in de panne / Senánga.
braecken / overgeven / Monta.
branden / of yet verbranden / Báckar. Het vyer brandt / Api-menjala. Aenbranden / brandigh zijn / Angoes.
branden of in brand zijn / Angos. Ons herte brandde in ons / Hati kita berapi de dalam kita.
brande-wijn / Arac api.
brandigh / vyerigh heet / Angat.
brandt of vuyr / Api.
brandt : als eenigh dingh aengesteken is / Tounou. De Stad was aen brandt / Negri dia ber-api.
brand / of droogte in coren / crupt / &c. Angous of backar. Een brandende keersse / Dian-menjala. In brant steecken / Tounou, berapi.
brandt-merck / brandt-teecken / Tanda-terangous.
brandtsteen / Ambar.
braselet / arm-ringh / Galáng of glang.
brasilien-hout / of root-hout / Sappáng.

braſſerye/ Djamuhan.
breecken/ pitſja. In twee breecken/ Patah. Af-breecken of deur-breecken/ Poutus. De coorde breeckt / Tali-poutus. Ick breecke u propooſt / Beta poutus bacattahan tuan.
breedt / Lebher. Siet voort/ Groot.
breedte / Lebhernja. De ſchuyt is voor breedt / Alouwan-prau *tſjoupoul.*
breydel / toom/ cakang-couda, of kedang, of coudali.
breyden; als netten / huyven / Djaring.
breyn van 't hooft / Outoc capalla.
brengen/ Bauwa of bava.
brengen: eenigh perſoon of gheſchenck / Antar, hentar. Boodtſchap brenghen / Menbauwa-brita.
brengen; yemandt toe-drincken/ Ancap. Ick breng het u / Beta ancap capada tuan.
brief / Surat. Sendt-brief / Surat-kiriman.
bry of pappe/ Boubour.
bryſelen/ Antſjor-acan.
bril / Tſjeremijn-matta. Dat is/ oogen-ſpiegel.
bril huyſken/ Sarong-tſjeremijn-matta.
brocke/ beet/ ſtuck/ Sa-crat.
broeck/ Seruwal: Salana, is Moluccx.
broeden: te weten eyeren / Mengrám.
broeder/ Soudara-laki.
broeder die ouder is / Caka-laki, of abang.
broeder die jonger is / Ade-laki. Vader of Moeders Broeder / dat is Oom/ Mahmah.
broeyen heet/ Meloutjor.
broodt/ Roti. Een broodt/ Toupong.
broodt-droncken/ moet-willigh/ Nakal.
broos of bros / dat licht breeckt / Jang moura petſja.
brugge / Djambátan.
Bruydegom / Trouna, orang mampeleÿ laki-laki.
Bruydt / Anac dara, mampeley parampouan.
Bruyloft / Pangilan, djamuhan-mampeley.
Bruylofts-kleedt/Badjou-mampeley. Ter Bruyloft noodighen / Salackanca pangilan.
Bruyloft houden/ Pagang pangilan bacawin.
bruyn / Itam.
bruyne oogen / Matta itam.
bruyn-root / Mera-*touwa*: Soo mede van andere verwen.
bruynette / een jonge dochter die

bruynachtigh is / Ytam-manis.

Bruyn-visch/ Louma-louma.

B U

bucken / neder buygen / Tondo cabauwa, tondo njawa. **Hy buckte neder**, Dia tondonjatouron.

buere / ghebuer / samma-sa campon, orang jang dia dondoc decat.

Buffel/ Carbauw, sladang.

buyck / Prot.

buyck-loop/ Tjerit. **De buyck-loop hebben**/ Tatjerit. **Met de buyck om hooge leggen** / Talantang. **Met de buyck om lege leggen**/ Tjerap.

buyck-pijn/ als colica/ Moulas.

buydel/ Pondy.

buye / tempeest / Ribot, angin dras.

buygen/ yets crommen/ Baërotkan **of** erot akan. **De knyen voor yemandt buyghen** / Berluntut. **'t Hooft buygen**/Tondo capalla.

buyten/ Delouwar. **'t Gheschiet buyten sijnen wille**/ Jadi laïn derri pada candati dia.

buyten ghewoonte / Terlalouadet.

buyten-waerts/ Calouwar.

buytenste of verste/ Jang terlebeh djauw. **Van buyten** / Derri delouwar.

bulderen / tieren / kijven / Triaria.

bultsack of matras / cassur **of** cansor.

busse/ hand-busse/ Bedil.

busse: om salve / &c. in te doen/ Jamboul.

buscloten/ kogels/ Ploerou.

buspoeder / Oubat-bedil. **Een bussel van 't gene samen ghe-raept en gebonden is**/ Gamalan.

C A

CAbel of ancker-touw/ Talisauw.

Cacken/ Berah, **of** berac.

Cack-huys / privaet / Jamban, tandas.

Cackerlack/ Lipas.

Caecke/ Pipi.

Caeck-slagh / Tampar-pipi, tampíling.

Caeck-slagh geven/ Menampar **of** bri tampar.

Caecke-been / Toulang-wang, rahan.

Caeckelen van hoenderen/Coko ayam.

Caeckelen/ veel snappen/ Bleter.

Caeckelaer / Orang-bleter, gangou-moulut.

Cael/ Pálang.

Caf/

Caf/ Secam.
Calappes-note/ Niör.
Calander/ Boboc.
Calck/ Capor.
Calck-dose/ Capóran.
Calf/ Anac limbou, anac sapi.
Calfaeten/ 't schip drijven / Packal.
Calm/ Angin tedó.
Calme-zee/ Laout tedoo.
Cam om te kemmen / Syssir.
Een Hane-cam/ Djambol.
Cameel/ Outa.
Cameels-hayr/ Boulo-outa.
Camelot/ Souf.
Cameniere/ Dayang.
Camer / Bile of bilic. Binnecamer/ Bile dalam.
Campher van Barus/ Caphorbarus.
Campher van Sina of Japon/ Tjuden.
Cancker/ Tjeranna.
Candelaer/ Cacki-dyen.
Candy-suycker / Sacar - batou. Op Java seggense Goula batou.
Caneel/ cajou-manis.
Canifas/ Cajin-layer.
Canne om uyt te drincken/ Kendy-minum.
Canon/ grof geschut/ Mariam.
Cant van eenigh dingh / Sighi, sagi. Viercant/ Ampat sighi.
Cantich/ Basighi.
Cant/ of boort/ Tépi.
Cant of oever van de Riviere/ Tepi songey.
Capelle / Kebith ketsjil, of meskyt ketsjil.
capitael van geldt/ Modal.
Capiteyn / Pongelou. Opper-Capiteyn/ Pang-lima.
capittel: des boecks / Brentihan, bagian.
capoen / Ayam cambíri.
capmes/ houmes/ Párrang.
caresseren / Balang.
carigh/ gierigh/ Kickir.
carne: van een druyf/ &c. Bidjy.
carre of yet dat op wielen rolt / Pedáti.
caese / Panir, dadir.
castanien/ Brangan.
castanien-boom/ Pohon brangan.
Casteel / Cota.
castijden / Houcum.
catoen / Capas.
catte / Coutsjing-betina.
cater/ Coetsjing-jantan.
cattijvigh / in desolaten staet zijnde / Caybána, of Gaybana.
cauwen de spijse/ Mamma.
cauwoerde / Timon mandikei.

C E

Centener: 't ghewicht van hondert ponden/ Sa-picol.
cesseren / ophouden yet te doen / Brenti.

Chi-

CH

Chirurgijn/ Tabib.
Christen/ Nassarani. Een Christen mensch/ Orang-nassarani, of/ umad CHRISTI.
CHRISTUS, Nabbi Jissa.

CI

cieraet/ vercierſel/ Permay, bisey.
cieren / vercieren/ Permayken, Memboat-bisey.
cierlick toeghemaeckt/ verciert/ mendey.
cierlick/ Rame.
cijfferen / Kira-kira, kekira-anca.
cijffer-letter/ Anca.
cippier / Gevangen-bewaerder / Jure tongou penjara, pongoulou-passong.
circkel/ Beker.
cyter/ ſpeel-inſtrument/ Ketjapi. op de cyther ſpelen/ Berketſjapi.
citroen/ Limon-carbau, of limon-besáar.
cibet-catte/Coutſjing-tingálong.
cibet/ Djubat.

CL

clachte/ aenklachte/ Mengadou han.
clachte/ beclagh/ Bersongut.
clagen/ aenclagen/ Meng-adou.
claeger/aenclaeger/ Orang mengadou. Zijn noodt claeghen/ Meng adou-hal-awalnja.
claegen/ misbaer maken als over een doode/ Marata meng-ratap.
claegh-liedt/ Bidjy-ratap, njanjibertſjinta.
claer/ licht/ Trang. Op den claren dagh/ Pada hari trang.
claer: als water/ Djerny.
claere lucht/ Langit bisey.
claer/ claerlick/ openbaer/ Nyata, adap-mouca, bertrangan.
claeter-goudt/ Frada.
claeuwe/ Coukou. Dat claeuwen heeft/ Bacoukou.
clanck/ geluydt/ Bounjy.
clappen/ ſnateren/ Gangou moulut.
clapachtigh / Lete-lete, petis moulut,
clappernye/Bubouran djahil, tjeritahan jang tida bergouna.
clapper/ Boubouran.
clapper-tanden / Garatan-ghigi.
cleden/clederen aendoen/ Packey. Een ander cleedt aendoen/ Salin-packeyan.
cleedt/ cleedinge/ Packeyan.
cleedtje dat de vrouwen onder het bovenſte op 't lijf dragen/ Tápi.
cleedtje datſe voor haer ſchamelheydt draghen alſſe naeckt loo-

loopen / Tſjavat. Half ghecleedt ; alſmen door 't huys gaet / Baſában.
cleeder-maken / Goudjy.
cleeder-beſem / Sicat, penjapo-packeyan.
clepe / Lompor.
clepachtigh / Clendar, ſeperti lompor.
cleyn / Ketſjil: Siet voort / groot.
cleyn-geloovigh / Muda-hëakin, courang petſjaya. Een cleyn luttel / Sedikit-ſaidja. Een cleyne tijdt / Wactou ſedikit.
cleynigheyt aendoen / Boat mouda.
cleyn maken / Ketſjyly.
cleyn-moedigh / Ketſjil-hati.
cleyne tijdt / Wactou-ſedikit.
Cleynſen / door-doen / Tapis. Doeck om te cleynſen / Tapiſſan.
clemmen / Apit.
clepel van een clocke / Anac-ginta.
Clerck / diſcipel / Mourit.
cleven / Lecát.
clevachtigh / dat aencleeft / Berlecát. Yet dat goet is om mede te cleven / als ſtijffel / gomme / &c. Tincal.
clickers van hout / ſonder overleer / diemen met de teenen vaſt hout aen een houte pinne / Taroupa.
clier of geſwel / Botor.
clieven / ſplijten / Beláh.
climmen / Ney, panjat.
clincken : als een belle / Baginta.
clinckende / Babounjy.
clippe / Batou carang.
clocke / Ginta.
clock-geſlagh / Djam.
clocke luyden of trecken / Terreginta.
cloeck / neerſtigh / Radjin.
cloeckmoedigh / Hati-brani.
cloeck van lichaem / Njawa-tegar.
cloeck van verſtandt / Boudi-beſar.
cloet-ſtock of handt-boom / Gala.
clomp of groot ſtuck / Gompal.
clompen / platijnen / by de Maleyen gebruyckelick / Trompa.
cloot of bol / Boa-boulat.
cloot / bus-cogel / Ploerou.
clootachtigh ront / Boulat.
clootkens der mannen / Boa-peleer.
cloppen / Poucol. Aen ſtucken cloppen : Noten / &c. Tombo.
clopper aen de deure / Memoucol-pintou.
cluchtigh / boerdigh / Djenáka.

cluyte/ clompe aerden / Tannasa gompal.

cluppel/ stock / Batang, pontong.

C N Siet K N

C O

cock of cockinne / Jure dapor, **of** pendapor, **of** entsje dapor.

coken/ Memassac, **of** massac.

coocken/ keucken-huys / Dapor.

cokos-note/ Nyor, **of** calambir.

cokos-dop/ Tam póurong.

coe of coey / Lembou betina, sapi betina.

coey-dreck/ Tay-lembou.

coey-drijver/ Combalá-lembou.

coeck / Toupong, **of** Apam.

coel/ Sudjoc.

coel maken / Sudjokan.

coel werden/ Bersudjoc.

coen/ stout/ Brani.

coetse/ bedtstede / Gree, catil, kitta.

coffer/ of groote kiste/ Soróngan, barouwa.

coye/ hoender-coye / Pong ayam, courongam.

colck of wiel van water / Poussing-ayer.

colder / **leere colder** / Badjou-coulit.

cole/doode-cole/ árang. **Siet cole.**

com of diepe schotel/ Manco.

comeet-sterre/ Bintang berassap.

comen / Datang. **Die comen sal/ of soude comen** / Jang hendac datang. **Alle oogenblick gaen ende weder-comen** / Oulang datang.

comste / Datangi.

comt hier / Mare ca sini. **Ghy quaemt tot haer**/dia *sampei* padanja. **Wanneer zijt ghy hier gecomen?** Mannacalla mou *camare* sini?

comt herwaerts tot my/Camare akan beta. **Dat comt of voegt seer wel**/ Itoula patut. **Dat comt of geschiet selden** / Itoula jaddi jarang.

combuys/ coocken/ Dapor.

comeet/ Bintang-berassap.

comijn/ Djintan.

commer/ beletsel/ Souffahan, soucar.

commerlick / **beswaerlick** / Bersoucar.

comcommer / Timon passir, Timon batang, Antimon.

compareren / **te voorschijn comen**/ Meng-adap, datang-adapan.

compas / Padomán.

complexie/ naturele eygenschap / Faël.

concilie/ vergaderinge / Ber himponan.

concubine / Gondec.

conditie of staet/ Ontong.

con-

confiture/ Maniſſan, haluwa.
confuſie / Haribirou.
confijn/ Plando.
Coninck / Radja.
Coninginne / Radja parampuan.
Coninckx dochter / of naeſte bloedt-princeſſe/ Poutri-radja.
Coninckrijck/ Radjat.
Coninckx Hof ofte Palleys/Eſtana-radja.
Coninckliick/ Tjere-radja.
Coninckliicke daden / Boatan-radja.
Coninckliicken ſtoel/throon/Maligey-radja.
connen/ vermoghen/ Bole, Dapat.
conſcientie / Hati raaſſa-hati. Hy en heeft geen conſcientie/ Dia tida adda imam.
conſenteren/ Beer, bri acan, berkaboul.
Conſtapel van 't gheſchut/ Juremintar.
conſte of conſtigh / Pandey.
conſtenaer / Orang pandey memboat, &c.
contrarieren / teghenſtaen / Lauwan, melawan.
contrefeyten 't gheen leven heeft/ Menroupaken.
contrefeyten 't geen niet en leeft/ Berloukis.
contreye/ landtſchap/ Bouwa.
contributie/ Dati.
converſeren met yemant / Berſobat.
coole doove-cole/ Arang. Gloeyende coole of cool-vyer / Bara-api.
coopen/Be-ly,of bly. { Goede coop/Moura. Duer coop / Mahal. }
Coopmanſchap doen / Menjaga, vinjagga.
Coopmanſchap / coop-waeren / Daggangan.
Coopſtadt / Bendar. Goeden coop/ Mourah. Hy gaet coopen / Dia pegi bablian. Dier coop/ Mahal.
Coopdagh/ Hari berdjouwal.
Coopman/ Orang ſoudagar. Is het een vreemdelick / dan ſeytmen/ Dágang.
Coopmanſchap die willigh ende getrocken is / Dagangan jang dia moura łacou. De coop is af / Tida jadi. Een huys van coophandel / Rouma *menjuwal daan membely*.
coocken/ ſieden/ Maſſac.
coocken-plaets / Dapor, daporan.
coocker van meſſen of pijlen/ Sarong.
coorde of ſeel / Tali.
coorde of boordt/ Tépi. Gecoort/ Batépi.
Coorn/ tarwe/ Gendum.
Coorn-ſchuyre/ Dalapang.
Coortſe/ ſage/ Demám.

coper/ Timbágga.
coper-draet/ Cawat.
coper-roodt/ Strouſſi.
copieeren/ uyt-schrijven/ Menjalin ſourat, touron acan ſurat, ſalin acan ſourat.
coppe/ Sourat berſalin.
coppe/ comme/ Manco.
cop om uyt te drincken / Mancominum, tſjauwan.
coppel/ een paer/ Sa-gou.
coppelaer of coppelersse / Souröan.
coppen/ bloed af-trecken/Bekam.
corael/ Polam.
corael-steen/Batou-carang. **Clip-corael** / Carang. **Swart corael** / Acar-bakeir **of** khal-bakeir.
corf/ Ragga. **Een gevlochte corf**/ Bacol. **Een visch-corf**/ Becas ican.
corne of kerne van een vrucht/ Bidjy. **Een corne souts**/ Boutir garam.
corsel/ Bingis.
corselheydt in manieren/ Tincapedís.
cort/ Pandac. **Siet voort Groot.** **Dat is te cort** / Itou ſouda latſjop: **Dat is / 't en kan niet toereycken.** **De cortste** / Jang terpandac.
corts/ cortelinghs/ Barou lagi, **of** barou lalou, barou lepás.
cost / spijse / Maccánnan.
De cost gaen soecken/Babálou. **'t Cost so veel** / Harganja adda bagitou. **Het heeft gelt gecost**/ De oupanja draham.
costelick/ Berharga, garib.
costuyme/gewoonte / Adet, eſtëádat.
costuymen/ rechten van den lande/ Adet negry.
cot voor de Verckens / Sarong baby.
cottoen/ capas.
coudt/ Dingin. **siet voort/Groot.**
couleur/ Warna.
courtois/ beleeft / Tartip, boudibay.
coussen/ Mooſſa.
couten / Bercatta ſamma-ſamma.
couwe/ vogel-couwe/ Pong-bourong, pong tſjitſjing.

C R

Crabbe/ Cattám.
crabbelen in quaetheyt / Tſjacar.
crabben / crauwen met de nagelen / Gárou.
cracht/ Coäſſa **of** coät.
crachteloos / Lete.
crackeelen / crackeel / Babanta, tſjakit.
craecken / Moulotos **ofte** babounjy.
Craeye / Gagga.

craeyen

craeyen des haens / Cókou. De hane craeyt / Ayam bacóko.
craem of winckel / Kedey.
craemerye van allerley soorte / Djoudjalang.
craghe of bef / Manteeuw-badjou.
cranck / sieck / Sakit, bersakit.
cranck-mensche / Penjakit, of penjakittan.
cranckheyt / sieckte / Sakittan.
crediteur / schuldt-heere / Orang-baminjam-calouwar.
creeft / Catam besár.
crencken / verswacken / Lombot-acan.
creng / doot aes / Bankey.
creupel / manck / Timpang, Bertjapic.
cribbe van 't vee / Baccas maccan de tampat benatan situ.
crieltje / cleyn haentje / Ayam dená, Ayam pende.
crijgh / oorlogh / Prang.
crijghs-heyr / Balantantra.
crijghs-listigheydt / Stratagema, mosselehát.
crijghs-cleedt / Badjou-prang.
crijghsman / Orang-prang, jure-prang, pongawa.
crijgh voeren / Baprang, bermousso.
crijgel / obstinaet / Cras-hati.
crijgen / Membole, of bole. Het hout is daer wel te krijghen / Cayou adda gampang de sitou. Ick crijghe de coortse / Deman djankit pada beta.
crijgen. Als: Hy soude het steelen / conde hy 't krijgen / Gampang.
crijten / schreyen / Menangis, of nangis.
crijten / schreeuwen / Batería, of terya.
crimpen / Kissol. Incrimpen als leer of laecken / Sourot.
Cristal / Batou-palumban.
Crocodille / Booya.
crollende: als crollend' hayr / Ical, of icar. Gecrolt / Balicar.
crom / Erot, of irot.
crommen / buyghen / Erot-acan, binco-acan.
croone / Dystar-radja, tanda-radja.
crucke of steunsel / Toncat.
cruycke / Erong, bouli, bojong.
cruyden / specerypen in 't gemeyn / Rampa-rampa.
cruydt-nagelen / Tjinkey.
cruydt / groente / Sayor. Quaet of vergiftigh cruydt / Oubat djahat.
cruymen van broodt / Bidjy-roti.

Cruyn / van 't hooft / Poussaran.
cruppen / Marancan.
Cruys daermen yemandt aen cruiciget / Cayou-riggang, of crusse.
cruycigen / Riggang, of bercrus, of gantong ca crus.
Cruys ende lijden / Hal, soucar.

C U

Cubit mate / Sa asta. De hooghte van een een cubit / Tinghi sa asta.
Cudde: van beesten / Candan. Een cudde schapen / Domba sa candan. By cudden / Bacandan.
cuysch / reyn / Tsjoutsjy.
cuyte van visch / Troubou, of teloor-ican.
cuyte van de beenen / Betis caki.
cureren / meesteren / Beronbatti.
cussen / soenen / Tsjum.
cussen / sit- of oor-cussen / Bantal.

D A

Dack van een huys / Atap rouma.
Dadelen / Chorma.
Dadel-boom / Pohon chorma.
Daedt / Feyt / Boatan, Berboatan, Bacardjahan.
Daelen / neder-daelen / Touron, menouron.
Daelende / neder-hellende / Singit, miring.
Daer / ca situ, de sanna, of sanna.
Daer buyten / Delouwar situ.
Daer is gheschreven / De situ adda surat.
Daer door / daerom / Sebab itou, caranna itou.
Daer en tusschen / Dalam itou, sedang itou.
Daer ghy zijt / Ca situ mou adda.
Daer nae / Comediën derri pada itou.
Daerom / Caranna itou, tagal itou, sebab itou.
Daer tegen over / Betul adapan itou.
Daerwaerts / Ca sanna.
Daer door komt het dat / Itou moulanja macca.
Daer en boven / Lebe derri pada itou.
Daer is geschreven / Adda tersurat, of addala ya tersurat.
Daer en tegen / Sa belá.
Daer mede / Deng-an itou.
Dagh / gheen nacht / Sëang of syang. By dagh / ca sëang. Door den dagh / daulou derri pada bouca faidjer.
Dagh werden / Bouca faidjer. Een dagh / Hari of sa hari. Een Heylige dagh / Hari raya, Hari

Hari beſar. **Deſen dagh**/ ſa hari ini.

Daeghs te voren/ Calamarinja, **of** daulou ſa hari. **In een van die dagen**/ Pada barang hari derri itou. **In die dagen**/ Pada hari-harian itou. **De gantſchen dagh**/ Segalla-hari, ſariën.

Daeghs daer na/ Eſſounja, **of** ca hari iſſoc. **Thien daghen daer nae**/ Eſſounja ſa poulo hari. **Op deſen dagh**/ pada hari ini. **Twee daghen daer nae**/ louſſanja.

Daeghs nae overmorgen/ Toula. **Tot den lichten dag**/ Sampei ſëang ſacali. **Hoogh op den dagh**/ Hari tinghí.

Dageraet/ Sadjer, **of** ſaidjer, **of** bouca ſadjer. **Heyligen-dagh**/ **vyer-dagh**/ Hari baic, hari beſar.

Dagh-ſterre/ **morghen-ſterre**/ Bintang ſëang.

Dagh-wercker/ Orang oupahan.

Dal/ **tuſſchen de bergen**/ Tanna rinda, padang.

Dam/ **water-dyck**/ Cota mempegang ayer.

Damaſt/ Kimka babonga, **of** Taloucki.

Damp/ Aſſap.

Dan/ **alsdan**/ Tatcalla, wactou itou. **Wat is 't dan?** *Macca* appala? **Niemandt dan ick**/ Tjada ſjappa *banjac* beta. **Is ſer dan veel?** Addala pon banja? **Loopt ghy dan oock?** Lari angkou djouga pon? **Wat doenſe dan?** Appa boatnja *pon?* **Meer dan een**/ Lebeh *derri* ſatou. **Meer liefde dan deſe**/ Caſſehan lebeh *derri pada* jang ini.

dan dit woort alleenlick/ Hat bacattahan ini djouga. **Niet dan bladeren**/ Tida *ſelainken* dawon.

danckbaer betoonen met der daedt/ Memalaſken.

dancken/ **danck**/ Trima-caſſee, **of** trima-caſſekan. **God danck**/ Trimacaſſee Allah.

danſſen/ Menari, narri.

danſerſſe/ Aſſee.

Dans-meeſter/ Gouro-aſſee.

dapper/ Sangat.

darmen/ Tali-prot.

dat/ Itou, itoula.

dat is 't/ Itouta.

dat ſelve/ Itou djouga.

dat waſt/ Itounja.

dat welcke/ **het welcke**/ Jang camanna.

dat ghy geſien hebt/ *Iang* di liatmou. **Het woordt dat hy geſeght heeft**/ Cattahan *jang manna* dia catta. **Ick weet dat ghy het geſien hebt**/ Beta tau macka mou.

mou fouda meliat itou.
datelick / Sahát, of fa fahát.
daveren / waggelen / Goyang, begra. Al daverende / Bagoyang.
dauw / Ombon.

DE

de / of den / Jang, of nang.
de beste / Jang terlebeh-bay.
de gene / Sjappa, jang ca fanna.
deselve / Dia itou. Alle de gene / Jang ca fanna famoa.
de mensche / Jang manufcía.
dewelcke / Jang ca manna, of jang.
December / Dulchhaidja.
decken / bedecken met een kleedt / Toudong.
decken: een pot / &c. Toutop. De tafel decken / spreyen / Toudong, of ampar caïn de couda-couda. De tafel decken / ofte toe-bereyden met spijse / Bantang. Gedeckt: in 't bedde / Baselímot.
decksel of scheel / Toudong.
deecken / sarge / Toudóngan, flymot.
deel / Bagian.
deelen / scheyden / Membagi, mentjerei. Omdeelen / Bagiacan. De vier deelen / Nang ampatfoucou. Eensdeels / Pada fa bagian.
deele / plancke / Pappan.
deernisse hebben / Caffieenkan, fayang.
deessem / Tepong.
degelijck / Adil, betul.
degen of dagge / Samfir. Te degen / wel / Bay-bay.
deysen / eerselen / Ondor, fourot.
delven / graven / Gali, gali tanna.
demoedigh / Tondo hati. Dat is / 't herte buygen.
den / Jang. Siet de.
dencken / Ingat, fikir, kira-kira dalam hati.
dencken ende mercken op eenige saken / Beringat, of kira pada barang appa.
derde / de derde / Jang ca tiga.
derren / durven / Brani, brani memboat.
dertel / Nacal, nacal-boudi.
derthien / Tigablas. Siet voort vijfthien.
dertigh / Tiga poulo. Siet voort vijftigh.
derven / ontbeeren / Tingal acan, lalouken. Ghy en kondt dat niet derven / Mou tiadda brole lalouken, of tingal acan itou.
derwaerts / Ca fanna. Herwaerts en derwaerts / Cafini daan ca fanna.
dese / Ini, jang ini, inila. 't Is dese / Jang ini dianja.
dese lieden / Orang-orang ini.
deselve / Jang ini djouga.

Delge-

Desgelijcks/ Seperti ini.
deshalven / Carna itou.
desolaet / mistroostelick / Roussa-hati, caybána.
destrueren / Roussakan, binassá-kan.
deught/ Bastí, bastían, baick. Om haer deught/ Tiggal *bayrja*.
deughdelicke boecken/Kitap jang berissi adil.
deughtsame vrouwe / Parampu-an *jang bay*, of *berhormat*. 't En deught niet/ Tiadda bay.
devoot mensche / Orang somba-yang.
deure / Pintou. Achter-deure/ Pintou blackang.
deurwachter/ Jure pintou, of ju-re tongou pintou.

D I

Diamant / Intan.
dicht/ wel gesloten/ Rapat.
dicht maken/ Memboat rapat.
dicht als de eene regel aen de an-dere / Crap. Dicht linnen / Cain crap.
dicht by : in plaetse/ Decat.
dicht by malkanderen / Tsjiggi-tsjiggi.
dichten regen/ Oudjan lebat.
dicht van bladeren/ Badawon.
dichtsel/ gedichte/ Panton.
dick : als een hout / &c. Tabal : Siet voort/ Groot.
dick: als styffel/pappe/&c. Lindir.
dick saeyen / Menabor *crap*. De pijlen vliegen dick / Jang anac-pana turbang *crap*.
dick bladt/ Dawon tabal.
dickmaels / Banja-cali.
dickmael het selve weder doen/ Oulang-boat.
die/ Itou, itoula.
die is 't / Itouta.
die selve / Itou djouga, dia itou. Ghy die wacht / Mou *jang dia* nanti. Alle die/ Itou samoa.
dief / Pentjouri.
diefte/ Tjourihan.
dienen : een mensche/ Lalayani, of balayani, bersewita, jadi sou-röan orang, menoulong.
dienen Godt/ Fassouro.
dienaer / Souroan, hamba, sakay.
dienst / bedieninge / officie / Car-djahan, jabattan. In den dienst/ Dalam-cardja. Een die dient / Sa-orang *menoulong*. Hy meynt Gode een dienst te doen / Dia sanca ya *bri hormat* acan Allah-tallah.
dienst-huys / Rouma-pacardja-han.
dienst-maeght / Hamba param-pouan.
diep/ Dalam. Siet voort/Groot.
diepte/ Dalamnja, of dalam.
diepte des waters/ Ayer *dalam*.
diepte der aerde / Tanna *dalam*.

Seer diepe riviere / Songey dalam sangat.
diep in de aerde wortelen / Beracar sampei cadalam dalam tanna sacali.
diep maecken/ Dalam-acan.
dier / **ghedierte** / Benatan, Haywan.
diergelijcke/ Sammanja.
dier/ **duercoop** / Mahal.
dierte / Mahalnja.
dier werden/ Menjadi mahal.
dieren-tijdt/ Wactou mahal.
dies / Macca.
dies te meer/ Selamma lagi. **Jck sal 't doen/dies moet ghy blijven** / Beta jaddi boat, macca mou tingal.
diffameren/ Bilis,haïb,sebout djahat namma orang.
differentie / **verschil** / Tſjidera, faract,laïn.
digniteyt / **weerdigheyt daer yemandt toe werdt verkoren** / Gelár.
dye des lichaems/ Paha.
dijck/ Cotta mempegang ayer.
dijninge van de Zee/ baccat.
dijssendagh/ Hari-sallasa.
diluvie/ Sourottan ayer, Ayer-maha passan.
dinck/eenigh dinck/ barang appa. **Twee dinghen** / barang dua. **Een dinck van weerde**/barang berharga.
dingen / **eenige dinghen**/ barang-barang. **Alle dese dingen** / Segalla barang-ini.
dingen ofte bieden/ Tawar menawar.
dingh-penningh/ Tjingkram.
dingen/ **pleyten**/ baguam.
disch/ **tafel**/ Couda-couda.
Discipel/ Mourit, sahabat.
discreet / **wijs** / baboudi, boudiman.
dispensier/ **marckt-ganger**/ bandári.
disputeren / berdáwa.
dissel/ biljíon, **of** balyong.
distel/ bantjy.
dit/ Ini, inila.
dit selve/ Ini djouga.
dit luttelken/ Sedikit inila.
dit is die/ **of hy** / Inila dia, ininja dia.
dit is het gene dat gezaeyt is / Ininja itou jang di jaddi menabor.
diversch/ **verscheyden**/ Laïn.

D O

Dobbelen: met teerlinghen/ Bedjoudi, **of** Menjudi, maïn-pareë, bamayang.
dobbel-steenen/ bidjy-pareë, boapareë.
dobbelaer/**tuysscher**/ Penjudi.
doch ofte maer / Tetapi djouga, benar.

doch/ Songo. **Het is doch alsoo** / Adda songo bagitou : adda bagitou djouga. **Jae doch** / Ya songo.
dochter / Anac parampuan. **Conincks dochter** / **of Princesse van Conincklicken bloede** / Poutri radja.
dochter van yemandts kindt / Tsjoutsjou-parampuan.
Doctor/ Pandita.
doe/ **doe ter tijt**/ Sedang itou, tella-itou.
doeck/ **lijnwaet**/ Caïn.
doecxken/**lapken-doecks**/Caïn sacrat. **Hant-doeck**/ Caïn-menjapo-tangan. **Neus-doeck** / Caïn-menjapo-idong. **Kinder-doecken**/ **luyeren**/Lampinanac. **Graf-doeck**/Caïn-djerat.
doel-wit daermen na schiet/Tanda.
doen / boat.
doen doen/ Souro memboat.
doen gedencken / Membri ingat. **Ick heb te doen** / beta adda cardja. **Ick en heb daer niet mede te doen**/ beta tida fadulli deng-an itou. **Het en is mijn doen niet** / bouckan boatan akou. **Ick heb dat van doen**/ beta *adda courang* itou. **Hy en heeft gheen Medicijn-meester van doen** / Dia tiadda oussa tabib.
Doyer van een eye / Jang mera teloor.
dol/ **uytsinnigh** / Gila-bingis, **of** bingong.
dolen/ **dwalen**/ Sassat. **Verdoolt**/ Bersassat. **Siet dwalen.**
dolen in 't bosch / Beroutan djalan.
doncker / **item donckerheydt** / Glap, clam.
donckerachtigh/ Glap sedikit.
doncker werden/ Berglap.
donckere plaetse/ Tampat glap.
donder / Gouroh, gontor.
donderdagh/ Hari chamis.
doodt/ Maout.
dooden / **doodt-slaen** / Mattiken, bounouhen, membounou. **Hy is doodt** / Dia souda matti, dia souda poutus. **In sijn doodt**/ Sedang dia matti. **Een van de dooden** / Sa orang derri jang bermatti. **Opghewekt van den dooden** / Berbangkit derri matti. **Na haer doodt**/ Comediën derri pada dianja souda matti.
doodt-lichaem / **van mensch of beest**/ Banckey.
doodtlick kranck / Paya, sakit benjauwa-njauwa, sakit payala.
doodtkiste/ Long.
doodtlicke wonde/Louca *termatti.*
Een doodtslagh/ Satu amoc.

Doot-slager / Pembounoan.
doodt-sonde / Doossa termatti. Een doode / Maouti. Hy is doodt weerdigh / Haros dia matti. Schaduwe des doots / Bayang-bayang termaout. Dat doodelick of vergiftigh is / Bisalian.
dooden / slachten / simpelick eenigh gedierte / Bante.
dooden / slachten een gedierte met belesinge na de wijse der Mahometisten / Sombiléh.
doof / Touli. Siet doort / Groot.
Doop / Tsjoutsjorang, mandihan.
doopen / indoopen / Mandi, menoutjor, menjelam.
Dooper / Jure menjelam, jure menoutjor.
doopen: in sauce indoopen / Tsjelop, menjelop.
door / Pada.
door liefde / *Derri pada* cassénja. De persoon door dewelcke / Orang itou *pada* manna. Gaet door my in / Massocla *de sabla* acou. Dragen door het huys / Bava lalou, of *menourus* rouma.
door: als dat door-geboort is / Trous.
door het water gaen / Bedjalan *lalou* ayer.
door den gantschen dagh / Sariën.
Doorbreken: in stucken breken / Mempoutus.
doorbreken: te weten een geswel / Pitsja calouwar.
doorbrengen: als den dagh doorbrengen / Lalou hari.
doorbrengen / door-dragen / Bava menourus, of lalou.
doorbrengen / verquisten 't goet / Balanja arta haribiroula.
doorgaen / Melalouken.
door die wegh gaen / Mengicot djalan itou, of lalou djalan itou.
doorgaens / altijt / Sedecalla, sebagi-bagi.
doorgaens / ordinarelick / Massing-massing.
doorgieten / cleynsen / Tapis.
doorgraven / Gali-trous.
doorlaeten / Membri-lalou.
doorlesen / een boeck / Membatsja abis.
doorn / Douri.
doorne-boom / Pohon-douri.
doorne-croone / Dystar badouri.
doornachtigh / Badouri.
doorschijnen / doorstralen / Bertsjaya-trous.
doorsien / doorgronden / Prixa.
doorsneden / Taïris.
doorsteecken / Ticam trous. Hy doorstack de zijde / Dia ticam tourus le pya.

Doose /

Doose / Baccas. Doch de doosen hebben menigerley namen na haer fatsoen of stoffe.
Dop: eyer-dop / *Coulit* telloor.
dop van calappes-noot / Tampourong.
dorp / vlecke / Campong orang, of negri outan. Anders betekent Negri, een landt of stadt.
dorre / droogh / Cring, árang.
dorre hout / Cayou cring.
dorschen tarwe / Mengíre gendum, tombo gendum.
dorsch-vloer / Tampat mengire gendum, of tombo gendum.
dorst / Aous.
dorst hebben / Beraous. Grooten dorst / Aous sangat. Cleynen dorst / Aous sedikit. Half doot van dorst / Derri pada aous souda matti sa tenga.
dorst lijden / Menahan aousnja.
douwen / drucken / Pra.
douwen / kneeden met de handen / Ramas.
douwen als een die sijn gevoegh doen wil / Mengadjang.

D R

dracht: als een dracht steenen / Picolan.
drae / metter haest / Segrá. Soo drae / Sekiën sang-át.
Draeck / Nagga.
Draecken-bloedt: een medicijne / Gerenang.
draeyen / stoel-draeyen / Lare, of larick, of boubout.
draeyen / winden / Poutar.
draeyen / wentelen / keeren / Tagouling. De hemel draeyt / Langit gouling. Sich draeyen / of omkeeren / Membaleacan.
draeyende water / Ayer *bapoussing.*
draey-windt / Angin bapoussing. Het hooft draeyt my / Capalla beta *poussing*.
draegen / Bava.
draegen: een last / Picol. Kindt-draegen / swanger zijn / Bonting. Yets op de armen of in den lichame draghen: als een kindt / &c. Douckong. Yets tusschen beyden / of in een littier / stoel / &c. of op de schouder draeghen / Oúsong. Het bedde draghen / Oussong cassur. Item / op de schouder dragen / Tangong. Hy draeght die schuldt / Ontang itou dia tanghong.
draeghen in sijn burse / sack of voorschoot / Candong.
draeghen op het hooft: als een corf / &c. Djoudjong. 't Geen men op het hooft draeght / Djoudjongan.

Draegen den naem yemers van/ Packei namma. Een ringh dragen/ Packey tſjintſjing.
draeger/ die een lijck/ of pack/ &c.
draeght/ Jure ouſſong.
draegher in 't ghemeyn/ Orang membauwa.
draet/ garen/ Benáng, tali-benang.
draelen/ lanckſaem zijn/ Pallahanken.
dranck/ Berminum. Sterrcken dranck/ Berminum cras.
dreck/ vuylniſſe/ Tſjoumarnja, nadjis.
dreygen/ Arrham, meng-arrham.
drie/ Tiga. Siet voort: vijf.
drijven in 't water/ Anjot.
drijvende/ Teranjot.
drijven/ het vee voort-drijven/ Bourou, alou-pegi.
drijven uyt den huyſe/ Meng-alou derri rouma.
drincken/ Minum.
drinckelick/ Dapat minum. Al uyt drincken/ Minum abis ſamoa.
drinck-cop/ Tſjauwan-minum, manco-minum.
drinck-glas/ Catja-minum.
drinck-vat/ Baccas-minum.
dringen/ Toulac, ſaſſaken. Gedrongen ſitten/ Doudoc ſaſſá.
droeſſem/ of moeyer/ Tay.
droevigh/ of droevigh zijn/ Tſjinta, bertſjinta, ſougol, douca.
droeffeniſſe/ Tſjintahan, doucahan.
droevigh ſich vertoonen als de fantaſtique/ Mourong.
droncken/ Maboc.
droncken drincken/ Minum-maboc.
droncken/ duyſeligh van Tabac/ Amphion/ Gindyi/ Syry-pinang/ &c. Hayal.
dronckaert/ Mabocki.
droogh/ dorre/ Cring.
droogen/ te droogen hangen in de ſonne/ lucht/ &c. Djoumor. In den roock droogen/ Joumor dalam aſſap.
droogh-doeck/ handt-doeck/ Sapo-tangan. De handen drooghen/ Menjapo tangan. De ſchuyt is droogh bevallen/ Prau-ca-cringan.
drooghte/ ondiepte des waters/ Tehoor.
droomen/ Memphi, of mimpi.
droom/ Memphihan, of Memphinja.
droopen/ Mengite.
drucken/ dringen/ Tlen.
drucken/ printen/ Bertſjap, pra, berpra-tſjap.
druckerye/ Kedey berpra.
druppen/ Melille, miris, tite.
druppende oogen/ Matta-melille. Het druppen der oogen/ Matta miris.

miris. Een druppel/ Sa tite, satiris.
druppen/ Boa angor.

D U

Dubbel / noch eens soo veel / Sacali-ganda.
dubbel/ tweemael soo veel / Dua cali-ganda.
dubbelde prijs / Ganda harga. Twee dubbel/ Dua *lapis*, &c. De sinne is dubbel / Artinja dua.
dubbel-maecken / Berlapis. Hy antwoorde dubbel-sinnigh / Dia menjaout dengan *artinja dua*.
dubbelde sonde / Dosa *lipat dua cali*.
dubben / twijffelen / Hatti-bimbang.
duchten/ vreesen/ Tacot.
duerabel/ Cackal.
dueren: het can langh dueren/ Dapat jadi berpegang, of tarou lamma: dat is / Het can langh bewaert werden. of/ Lamma itou tida bouroc: dat is/ Het is langh eer 't verrot. of/ Itou tingal lamma, Dat blijft lang.
duycken onder 't water / Sallam, mendjalam.
duyden/ beduyden/ Bri artinja.
duym van de handt / Ibou tangan.
duym of groote teen aen de voet/ Ybou caki.
duysent / Ribou. Een duysent / twee duysent / &c. Sa ribou, dua ribou,&c. De duysentste/ Jang ca ribous.
duysentmael / Sa-ribus-cali. By duysenden / Baribous. Siet voort: vijf.
duysent-bee:gewoonte/ Alalípa.
duyster / of duysternisse / Clam, glap.
duyster om verstaen / Soucar meng-arti.
Duyve/ Merpatte.
Duyvel/ Seitan, iblis, of Seitan-iblis, of hebilis, djing.
Duyvels broodt/ Djamor.
dul / Gila-bingis.
dulden/ lijden / Tahan, menahan.
dun / Nipis.
dun-maecken / Nipis-acan. Limoenen met dunne schellen / Limon nipis.
dunne melck/ Sousou nipis.
dun gezaeyt/ Menabor *djarang*.
dun/ teder van leden/ Seni.
dunne vingeren / Djari *seni*.
duncken/ Fikir. Wat dunckt u? Appa fikir mou? Nae dat my goet dunckt/ Pada jang bay rassa beta. My dunckt dat/ Beta fikir itou, of beta kira kira itou. dit dunckt my een fabel te wesen / Inila menroupaken beta

ta seperti tjeritahan.
durven / Brani.
dusdanigh / dus/ aldus / Bagini, **of** warna bagini.

D W

Dwaelen/ faelieren/ Sallah **Siet oock doolen.**
dwaelen van de wegh / Bersalla-djalan.
dwaelen in meyninge / Kira-kira salla, **of** fikir salla.
dwaes / Gila.
dwangh / Sëassat. **Hy dede dat upt dwangh** / Dia boat itou dengan sëassat.
dwergh / Pende. **Dit wert oock van extraordinaris seer kleyn gedierte geseydt / of dat onder bleven is: Als** Ayam pende, **Een crieltje.**
dwers; over dwers / Malintang.
dwingē met autoriteyt/Turkan.
dwinghen met ghewelt / Sëassat, crassi, gaggay. **Sy dwinghen hem**/ Dia crassinja.

E B E C E D

EBbe: het water ebbet ofte valt / Ayer sourut, ayer touron.
Ebben-hout/ Cayou arang.
Echel / Linta.
Echdisse/ Tsjitsja.
Echt-breken / Batsjombo.
Echt-kindt/ Halal-sjada.
Echt-scheydinge/ Bertsjerei.
Eclipsis der mane / Boulan maccan rauw, **of** garkana boulan.
Edel/ Assal besar.
Edelman / Oulou-balang, **of** orang-caya.
Edick / Tsjouca.

E E

Eeckhoornken / Toupas.
Eedt/ Sompáhan **of** sompa.
Eedt doen/ Basompa, menjompa.
Eemer/ water-eemer/ Timba.
Een/ Sa, satu, suwatu.
Een voor een/ Satou-satu.
Een van sijne discipulen / Sa-orang derri sahabatnja.
Een jonge/ Boudac sa orang.
Een van de oogen/ Matta sabla.
Een peert/ Couda sa-ekor.
Een duyve / Merpatte saëkor. **Dat is te segghen een staert: Soo wert geseyt van alle gedierte / als een schaep / twee schapen / &c.** Domba sa-ekor, domba dua-ekor, &c.
Een penning / Dinnar sa-keping.
Een steen/ Batou sa-keping.
Een eye/ Teloór sa-bidjy.
Een bladt/ Dawon sa-lé.
Een stadt/ Negri sa-boa.
Een sweert/ Pedang sa-bila. **Wy zijn een** / Kita sa-suatou djouga.

Een yeghelick/ Sa-gnap orang.
d'Een of d'ander / Satou atauwa jang laïn.
Eenderley/eenderhande/ Sa-djenis, warna satou.
Eendrachtigh / Samma.sa-hati, sa-catta.
Eendrachtelick/ gelijckerhandt/ Samma-samma, sesamma-samma.
Eenmael of eens/ Sacáli.
Een-en-twintigh / een-en-dertigh / &c. Dua-poulo-sa, tiga poulo-sa, &c.
Eenigh: die maer een is / Satou djouga.
Eenigh/ eensaem/ Sendíri.
Enige soon / Anack laki djittim.
Eenigh geldt/ Barang perac.
Eenigh dinck/ Barang appa.
Eenigh persoon / Barang sjappa.
Eenighsins / eensdeels/ Sa parracarra, barang bagimanna.
Eenigh-geborene sone / Anna sa orang sadja, anac satu berannaki, **of** sa-batang-cara, anna laki djittim.
Een-oogigh/ Bouta sa-blá.
Een-handigh/die maer een hant heeft/ Tangan coudong.
Eens werden: in 't bedinghen: Bedjandji.
Eens/ eenmael/ Sa-cali.
Eensdeels / of ter eender zijde / Sa belá, **of** pada sa-bagian.

Eens zijn/ Jadi bersamma.
Eenvoudigh/ Betul.
Eer of te voren / Daulou. **Ick wilde eer of liever** / *Lebeh* beta souca.
Eer dat geschiedt / Daulou derri pada jaddi itou, **of** sedang itou, boulum jadi.
Eer/ eere/ Hormat.
Eeren / eer bewijsen / Hormat acan, bri hormat. **Ge-eert**/ Berhormat.
Eerbaer persoon / Sa orang bay, **of** malou-hati.
Eerbiedigheydt bewijsen / met buyghen en knielen / Somba, bersomba. **Groote eerbiedigheydt in verootmoedinghe bewijsen**/ Sedjut.
Eer bewijsen aen de Coninck / Sebá pada radja. **Ter eeren Godts** / Berhormatkan Allah. **Nae eere of eerlicke naem staen** / Tsjari *namma besar*.
Eergisteren/ Calmarin daulou.
Eers/ Pantat.
Eerst/ Daulou.
Eerste/Jang daulou,**of** dahoulou, jang partama, jang bermoula. **In den eersten/ ten eersten**/ Sabermoula, moula-moula, pada moulanja. **Dit is de eerste reyse dat het geschiet is**/ Barou sacali ini itou jadi. **De eerste eeuwe**/ Awal nang partama.

Eerste geboren/ Anac soulong.
Eertijdts/ Dauloucalla, wactou daulou.
Eeschept/ Bertjerey.
Eeten/ Maccan.
Eeten of nutten/ op 't courtops/ Sentap. **Al op-eeten**/ Maccan abis samoa. **Te eeten gheven**/ Membri maccan.
Eeter/ slocker/ Orang demap.
Eet-plaetse / Tampat maccan. **Dat schurft eet in** / Coudis itou maccan.
Eetwaren/ Maccannan.
Eeuwe/ Awal. **De eerste eeuwe**/ Awal nang partáma. **Van alle eeuwe**/ Derri mouley dunja.
Eeuwigh/ Cacal.
Eeuwighept/Jang tercacal. **Van eeuwighept tot eeuwighept**/ Derri pada sa oumour daulou-daulou sampei ca cakal. **Van eeuwighept**/ Derri pada cakal, **of** derri pada zemaen cakal.
Eeuwighlick / Sampei cakal, sa oumour.

E F

Effen/jupst alsoo/ Gnap **of** betul. **Siet voort: even.**
Effen/ niet rompelich/ Rata.
Effene vloer/ Tampat rata.
Effenen/ effen maken / Ratakan.

E G

Eggerigh van tanden / Gighi sinckir, gighi linou **of** assam.
Egypten/ Negri-Misry.

E I

Een eye/ Teloór.
Eyer-dop/ Coulit teloór.
Eyeren leggen/ Bateloór.
Eyeren broeden/ Mengeram.
Eygen / dat yemandt toekomt/ Ampounja. **Sijn eygen** / Dia ampounja, **of** ampounanja. **Met sijn eygen oogen** / Dengan matta *sendirinja*.
Eygene handt/ Tangan *sendiri*.
Eygen goet/ Arta *sendiri*.
Eylaes/ och armen/ Sayang, cassiën, eyjo.
Eylandt/ Poulou.
Eynde/'t uyterste/ Oudjong, soudahan. **De belofte heeft een eynde**/ Djandjihan *poutus* djouga. **Ten eynde: op dat**/ Agar.
Eyndt / eyndtvogel / Bebec, **of** bourong itic, **of** yte.
Eyndelick/ Pada achirnja. **Tot den eynde**/ Sampei abis, sampei oudjong.
Eyndigen / een eynde maecken / Poutushen, mempoutus, abis acan.
Eyndinghe / eynde der wereldt/ Wactou dunja soudahani.

Ey-

Eyschen/ Minta.
Eysch/ Mintáhan.
Eyschen met geduerigh aenhouden/ Cotáli.

E L

Elck / een yegelick / Gnap orang.
elck man/ Sa orang-sa orang.
elck man bysonder / Sa orang sacou.
elck dingh/ Barang satu-satu.
elcke reys / Sedecalla wactou.
elck bysonder / Sa suatu souckou.
elder of mamme/ Sousou.
elders/ **elwaerts**/ Ca barang tampat laïn, de tampat laïn. **Van elders**/ Derri tampat laïn.
elende/ miskyl, prihal, sixa, hal.
elendigh / Caybána.
Elephant of Oliphant / Gaidja.
Elephants tanden/ Gading.
Elephants ghestoelte daermen op sit in't rijden/ Rincka.
elf/ Sablas **of** sapoulo-satou. **De elfste** / Jang ca sablas. **Siet voort: vyf.**
elger / harpoen / Penekock ican.
elle / Gassa, **of** Gas. **Een elle**/ Sagas.
elleboge / Sinckou **of** sikou. **Een elleboogs hooghte of langhte**/ Sa-asta.

E M

Emalieersel/ Radja-wardy.
Emaraude / Tjoumarot, **of** permatta-idjou.
Emmer/ **water-emmer**/ Timba.

E N

Enckel/ **ongevoepert**/ Sa-lapis.
enckel goet / **geheel goet** / Bay samatta.
enclauwe/ Matta caki.
ende / Daan, macca, lagi.
ende oock/ Daan pon.
enge/ **nauw**/ Sompit, Safá.
enge strate/ Djalan sompit.
enge-maecken / Sompitkan, safaacan.
engte der zee / **als een strate**/ Salat.
Engel / **bode Godts** / Meliácat, **of** melaïcat.
engel der duysternisse/ Bidadari.
engelsman/ Orang Engrees.
engelen / **met den engel-roede visschen**/ Meng-ajyl.
engel-roede / Batang matta cajyl. **Siet voort: Angelen.**
engte / Pitsjock.
endt ergens van / Oedjong.
ent-vogel/ Yte **of** bebec.

E R

Erbarmen/ **medelijden hebben** / Cassieenkan, sayangkan. **Het is te erbarmen** / Sayang souda.
ergh / Tjerde: **te weten listigh.**

In 't ergh/ ten erghsten nemen/ Mempongut *sallah*.
erf/ erffenisse/ Pousiakahan.
erf-goet/ Arta pousáka, pousiacahan.
erfghenaem / by recht van gheboorte/ Poussiakahani, of poussáka, of jure-poussáka.
erfghenaem by Testament ghemaeckt/ Waris.
erf-beuren/ erven/ Pestáka, poussaka. By erf-huys vercoopen/ Lelong.
ergens/ Ca manna-manna, de barang tampat.
ergens door / by eenighe middel/ Derri pada barang sebab.
erger/ Terlebeh djahát.
ergheren / ergherniffe gheven / Dhincky-acan, berbistouwy. Hy werdt ge-ergert aen hem/ Dia jadi berdhincki acan dia. Ergert u dat? Berbistouwi itou acan camou? Sich ergeren / ten quaetsten duyden/ Dhincky.
ergernisse/ Berbistouwi, dhinckikanja.
erkennen/ Meng-aco.
erm / behoeftigh/ Miskyn, cassieen. Siet voort: Arm.
ernst / Songo-songo. In ernst seggen / Bercatta songo-songo.
erven / erf-beuren / Pestáka, poussaka. Be-erven/ Berpoussiaka.
erweten / Cattjang ketsjil.

E S

Esel / Calledey, of khalidey. Een jonghen esel / Anac claday.
eselinne / Calledey betina.
esel-drijver / Combala-calledey.

E T

eten/ Maccan. Siet voort: Eeten.
ettelicke/sommige/ Barang, of barang banja.
etter / Nana.
etteren / tot etter setten / Menana.
etter uyt-douwen / Meng-apit jang nana calouwar.

E V

Euangelie/ Euangelium.
Euangelist / Euangelista.
Euangelizeeren / Kissakan Euangelium, of Euangeliacan.
evegar/ door/ Gordi.
even goet / Samma bay. Al even eens/ Samoa-samma.
even wit / Samma poute. Hy sal het evenwel doen/Dia menjadi boat-djouga.

even / jupst alsoo / Gnap, betul.
even langh / Samma pandjang.
even-naesten / Amsaya.
even-wel / Samma bay djouga. **Sy doen 't evenwel** / Dia memboatnja djouga.
even op eene tijdt / Sa gnap waćtou.
even thien / Gnap sapoulo, **of** sapoulo betul.
even of oneven: kinderspel/Gnap ca gassar.
even/niet hompeligh / Rata. **Siet voort: Effen.**
Eunuchus/gelubde/Sida-sida, **of** sesida, **of** balio.

EX

exemplaer / exempel / Tladanja, **of** touladan, tanda. **Neemt exempel aen hem** / Menentang ákan dia.
excuseert my/Jangan goussar.

FA

FAbel / Tjeritahan, tjeritahan dousta.
Fabelen vertellen / Hacayat tjeritahan dousta.
fackel/toortse/ Dammar.
factor/ Fetor, cabitmal.
faem / gheruchte / Chabar, brita.
faem ofte naem van een persoon/ Namma. **Goede faem** / Namma baic. **Quade faem**/ Namma djahat.
faem of eere rooven ende schenden/ Bilís.
failjeeren/ missen/ Bersalla.
fantaseeren/ Bertsjinta.
fatsoen / maecksel/ Roupa, meroupa, boatan.
faveur/ gunste/ Cassee.
faute / misdaedt / Salla, sallahan. **Sonder faute** / Jangan tida. **By faute van toesien** / Derri pada tiadda liat baybay.
faute of gebreck van wijsheydt / Courang akal.

FE

Februarius/ Saffar.
feest-dagh / Hari besar, hari raya.
feest der loof-hutten / Hari bay pada adet itou dia menerru tratanja, **of** hari raya, perboatan trata.
feest der onghesuerde brooden / Hari-raya roti manis. **Paesch-feest** / Hari raya pascha. **Feest der vernieuwinge des Tempels** / Hari raya ya membaroukanja kebith.
Feesteren/goet cier aendoen/Berdjamou.

Feestelick / Rame.
Feyt/ Boátan, berboátan. Op het feyt bevinden / Bertemou lagi ya memboat.
Fel/ wreet/ Nacal, hati bingis.
Fenijn/ of fenijnigh / Byssa. Siet voort: Venijn.

F I

Fiel/ deugniet/ Paralente, of parlente, orang boudi galac.
Fy/ foey/ Tjis.
Figure/ Touladan.
Fijn: linden/ poeder/ &c. Alus.
Fijne stemme/ Suara seni.
Fijn louter goudt / Mas alus, of mas ouray.
Firmament/ Tsjackre.

F L

Flatteren / in 't schoonste yets aenprijsen / Bodjoc.
Flaeuw/ crachteloos/ Lethe, cöat courang.
Flaeuw werden / beswijmen / Pang sawan.
Flaeuwheyt des gemoets/ Courang-hati.
Flessche van porceleyn of steen / &c. Bouli, jamboel. Item balang, erong.
Flitse/ pijl/ Anac pana.
Flits-boge/ Pana. Met de flitsboge schieten / Pana.
Fluymen / die uyt de keele komen / Gaha.
Fluyte/ handt-pijpe / Bangsi.
Fluytken van dun riet / Mouri. Op de fluyte spelen / Bertjop-bangsi, of bamouri, of tjop mayam de mouri.
Fluyten met de mondt/ Basiol.
Flus/ over een weynigh / Sahát-lagi.
Fluweel/ Veludro.
Fluwijne van 't hooft-cussen / Cayin bantal, sarong bantal.
Flux / van stonden aen / Bangat, sa bontar.
Flux / ras / Segrá. Een flucx vaerdigh Man / Orang catsjack.

F O

Focke-seyl/ Layer-aluwan.
Foelje/ dun bleck: van goudt/ silver/ &c. Phraada.
Foelje / bloemen van muscaet/ Bonga-palla.
Foey/ fy/ Tjis.
Fondament des lichaems/ Pantat, Tombong.
Fondament van een timmeragie/ Jang de bauwa itou, kaki batou, batou moula.
Fondeeren een huys / het fondament leggen / Tarou caki rouma, tarou jang de bauwa itou.
Fonteyn/ of fonteyn-ader/ Matta ayer, sorong ayer.

Foreest/ woudt/ Outan.
forme/ patroon/ Roupa.
forme om in te gieten / Calbout.
fortresse/ Cota.
fortuyn / avontuer / Ontong. Quade fortuyn / ongheluck / Tjelacka.

F R

Fraey / Biſéi, premí, mendjelís, páras.
fraykens yet doen/ Memboat barang appa permey, of bay.
Françoysen/ Orang Francees.
fruyten/ fricasseren: in de olie/ &c. Rindang, ſenanga.
fronssen/rimpelen maecken/ Berlipat.
fruyt/ Boa cayou, boahan.
fruyt-boom / Pohon jang baboa.

F U Siet F O

G A

GAede slaen / achtnemen/ Tongou, ingat-acan. Al te gaeder/ Samoa ſacali.
gaedinge of lust hebben yewers in/ Bacanan.
gaelderye/ Baranda.
gaen/ Berdjalan.
gaen met yemandt/ Tourut, menourut.
gaen te voet/ te peerde/ te wagen/ Bedjalan bacacki, ba-couda, ba-pedáti.
gaen dwers voorby yemandts aengesicht/ Bedjalan malintang pada mouca orang.
gaet henen: wech/ Peghí. Wat gaet dat u aen? Appa mou fadouli itou? gaet van hier / Melalu of pegí derri ſini. Dat gaet my aen/ Beta fadouli itou. Te scheep gaen / Tourong pada cappal.
gaer/ geheel/ Sa-cali.
gaer of gantsch niet met allen/ ſedikit pontida.
gaer gekoockt of gebraden/ Maſſac.
gaer-maken / Memboat maſſac.
gaerden/ hof/ Coubon.
gagie/ Oupa.
galeye/ Gorap.
galge/ Gantong. Aen een galge ghehangen werden / Matti de gantong.
galle/ Ampedou.
galnote/ Madjeloin, poutſjot.
gans / ganse / Angſa, bourong angſa.
gantsch/ geheel / Sacali-cali. De gantsche stadt / Jang negri ſacali. De gantsche werelt / Segalla dunja, cadir dunja.
gantsch en gaer mieren / Emot ſia-ſia.
gapen/ Ganga, baganga.

Gapende / of openstaende / Teganga, of tecang-cang.
garen / draet / Benang, benang-djahit.
Garnaet / garneelen / Oudang.
garstigh / garst / Tinghi.
gasterye / Pangilan, djamuhan. Te gast bidden / Slackan. Te gast gaen / Pegi berdjamukan.
gast-camer / Bileh berdjamou, of bileh pangilan.
gat / Loubang. Daer is een gat in / Itou souda baloubang.
gatigh: dat veel gaten heeft / Beloubang sacali.
gat ofte mondt van een riviere / Quala bouca.
gave / gifte / Anu grahaya, karounja. Dat is een gave Godts / Itoula satou *nougrahan* derri Allah.
gave dienmen uyt eerbiedigheyt presenteert aen de Groote / Menjumbahan.
gaven senden of toebrenghen / Menghentar-sombahan.
gauw toesien / Eling.

G E

Gebacken steen / Batah of batou.
gebaer / gelaet uyterlick maken / Haybat.
gebeente / Toulang.
Gebedt / Mohonkan-doa, mintadoa, sumbahā, of sombahajang.
geberghte / Oulou, gounong.
gebetert / Baïcki souda.
gebeuren / Jaddi. Het mocht wel gebeuren / Sjappa tauw membrole la jaddi. Het is my soo gebeurt / Pada beta menjaddi bagitou.
gebieden / Passan, souro, menjouro, maer penjouro, is gebieden met macht.
gebloemt of gebeeldt / Ba-bonga.
gebodt: in 't ghemeyn / Penjouroan.
gebodt van een Magistraet of Overigheyt / Tite.
gebodt der Coninckliche Majesteyt / Tite praetjouw, of tite basdouli.
gebod van een groot heer / Sabda.
geboden Godts / Sabda Allah.
geboeyt / Belongou-souda.
geboren werden / Jadi-berjadi, jadi berannac. De eerst-geborene / Anac soulong. De laest-geborene / Anac bongsou. Syne geboorte / Jaddinja. Doe hy noch niet geboren was / Wactou dia boulom calouwar. Een kindt dat nieuw geboren is / Bouda jang barou jadi.
gebrande wyn / Arac-api.
gebreck / Courang. Dat is daer gebreck / Itou adda courang de sanna.

Ge-

Gebreck hebben/ Adda courang. My en sal niet gebreken / Pada beta tida jadi courang. Daer yet gebreckelicks aen is / Tsjiderá.

gebroeders of gesusters / Beráde, of basoudára. Twee gebroeders of gesusters / Dua basoudara.

gebruyck/ costuyme/ Adet.

gebruycken : een mes / &c. Packei.

geck/ Ghila.

gecken/ boerden/ Gourau. Sonder gecken / Songo-songo, of jangan gourau. Een geck/bot/ onverstandigh mensche daermen de spot mede hout / Sedó. Hem voor een geck houden / Boat dia sedó.

gecnobbelt/ Baboutir.

gecraey des haens / Becoko ayam.

gecrolt : als 't hayr/ Ba-lycar.

gedachten / Angan-angan, ingatan.

gedachtenisse/Peng-ingatan. Tot mijnder gedachtenisse / Agar ingat acou.

gedaente / wesen / Roupa, menroupa.

gedeelte/ Bagïan.

gedencken/ Ingat, beringat.

gedenckt mijns / Ingat acan beta.

gedenck-teecken/ Tanda teringat. Soo lange als my gedenckt / Selamma beta beringat.

gedierte/ Benátan, haywan.

gedoogen/verdragen/ Táhan, menáhan.

gedrongen/ Saſſá.

gedueren : ergens herdeeren/ Menáhan. Men en cander niet gedueren / Orang tida bole tahan ca sitou.

geduerigh / eeuwigh-duerigh / Cacal, of tida poutus barang calla.

geduerighlick/ t'elcke reyse / Sa bagey-sa bagei.

geduldeen/ lijden / Tahan.

gedult/ patientie / Sabour, of menahan.

geel/ Conning, of couning. Siet voort : wit.

geel maken/ Couningken.

geene/ Barang tida, suatu tida.

geen van haer / Sa orang derri dianja tida.

geen van allen / Derri jang samoa suatou tida, of satou pon tida.

geen van tween / ofte noch d'een noch d'ander / Jang suatu lagi jang laïn pon tida.

geenderley / Barang djenis pon tida.

geensins / Barang warna pon tida.

De geere van een hembde of

rock / Badjy badjou.

geerne / ghewillighlick/ deng-an souca hati, of souca. Seer geerne/ Dengan souca sangat.

geerne lijden / Souca tahan. Hy hoorde hem geerne / Dia bersouca acan mendingarnja.

geesselen / Meng-imbat, gembat, ampas.

Geest / Ruah, of aroha. Eerste vrucht des geests / Boa aroah jang bermoula.

Geest of verstant / Ackal, boudiman. Groot van geest/ Boudi besar. Hy gaf den geest / of stierf / Dia matti, of bermatti, of dia poutus la', dia poutus njawa, dia lepas djiuwanja. De Heylige Geest/ Aroha ulcadus, of Ruah sacti.

geestelick/ Roahni. In den geest/ Berroahni, of dalam aroah.

geestigh / Acal boudi besar, askyt. Den geest/ het leven/ Njawa. Quade geest/ duyvel/ Antoudjahat, seitan. onreyne geest/ Antou tjoumar, ruah nadjis.

Geeuwen/ Meng-öap.

geheelick/ Sacali-cali.

gehemelte van eenigh behanghsel/ Langit.

gehengen / toelaten / Beër, membri, membeër.

gehoor of audientie gheven/ Medingar orang.

Gehoorsaem zijn/ Habar, medengar.

Gehoort werden/ Cadengáran.

Gehuwde persoonen / Orang bacawin.

Gehuwde vrouwe / Parampouan jang souda balacki.

Geyl/ dertel/ Nacal.

Geyte/ Cambing betiná.

Geladen: als een geladen schip / Sarat.

Gelaten/ veynsen / gebaer maecken / Poura-poura. Veel gelaets en gemaeckt gebaer gebruycken/ Haybat.

Gelas of glas / Catja.

Gelden/ Berharga. Dat geldt soo veel / Harganja adda bagitou. Hoe veel geldt dat? Barappa harga itou? Het en sal niet veel gelden / Tida jaddi berharga banja.

Geldt / Pera, dinnar, pitis. Gereet geldt / Pera *tonay*.

Geldt-kiste/ Pitti pera.

Geleden: als / een jaer geleden / Satou tawon *lepas*.

geleert/Pengarti. Een hoogh geleert man/een doctor/ Pandíta.

Geleghen; als / 't en is daer aen niet gelegen / Tiadda gantong pada itou. Daer en is niet aen geleghen / Pada itou tiadda meng-appa. Het is hier aen gelegen / Itou gantong pada inila.

Ge-

Gelegentheyt/ occasie / Bila. **Hy socht gelegentheyt** / Dia tsjari mannacalla patut.
geleyden/ Antar of hentar.
geliefte/ wille/ Candhati.
gelieven: Indien het u gelieft/ Djiccalau *souca* tuan.
gelijck/Samma. **Te gelijck gaen**/ Bedjalan samma.
gelijcke breedte/Samma sa lebher.
gelijck als / Seperti. **Een persoon gelijck hy** / Sa orang seperti dia. **Ick sal u gelijck zijn**/ Beta jadi seperti mou. **Hy is hem gelijck** / Ya samma sa roupa dia.
gelijckelick/ Samma-samma.
gelijcken: als d'een d'ander gelijckt/Samma sa roupa. **Sy gelijcken malcander** / Dia adda roupa samma. **Sy gelijcken malcander wel/ dat is: Het is een paer lieden die wel by den anderen voegen**/Dia orang patout.
gelijckenisse/ Oepma, **of** oupama, **of** sepertihan, **of** seperti oupama. **By gelijckenisse** / Andeande, **of** tsjara ande-ande. **Spreecken by gelijckenisse**/ Catta ande-ande, catta dengan sepertihan, catta tsjare ande-ande.
gelijck-sinnigh/ Samma sa hati.
gelijck of recht/ Haros, betul. **Hy heeft gelijck** / Dia adda betul. **Doet hem gelijck** / Memboatkanja betul.
gelijck/ niet oneffen noch hompeligh/ Rata.
gelofte die religieus is/ Neät.
geloof/ geloove/ Petsjayahan.
geloofwaerdigh/ Haros mempitsjayakan.
gelooven/ Petsjaya.
gelooven in Godt / Petsjaya dalan Allah t'Allah. **Ick geloove u; ick gheef u geloof** / Beta petsjaya capada mou.
geloove-loos/ sonder credijt / Tiadda petsjayakan lagi.
de geloovige / Nang berpitsjayahani. **Ongeloovigh**/ Courang petsjaya.
gelubde/ eunuchus/ Sida-sida, **of** sesida, **of** balio. **Siet voort lubben.**
geluck / gheval / Ontong. **Goet geluck**/ Ontong bay. **By geluck**/ Pada ontong.
geluckigh/ Berontong.
gelupt/ Babounjihan.
gelupt geven/ Babounji.
gemackelick om verkrijghen/ Gampang.
gemackelick/licht om doen/ *Mouda* memboat, **of** *mourah*.
gemackelick sitten / Doudoc sedap.
gemeyn/ dat niemandt eygen is/ Bou-

Boucan barang orang pounja.
gemeyne / slechte luyden / Orang sadja, of orang sedang.
gemeynlick / ordinaris / Massing-massing.
gemeynschap / Mousina.
Gemeynschap der heylighen / Mousina orang sacti. Ick en houde geen gemeynschap met hem / Beta adet tiadda samma sa suatu deng-an dia.
Gemeynte / Ekklesia, ofte berhimponan orang. De Christelicke gemeynte / Ecclesia Nassarani.
gemelick / corsel / Bingis.
gemoedt / Hati. Wel gemoedt / Sedap hati. Zijt wel gemoet / Sedap hatila.
Gemoeten / ontmoeten / Bertamou. Te gemoet gaen: Hy ginck hem te gemoet / Ya *pegi sambot* dia. Gaet uyt hem te gemoet / Calouwar acan *bertemounja*, of *meng-adapnja*. Laet ons hem te gemoet gaen / Beërla kita *bertemoucan* dia. Wy sullen wech-ghevoert werden / den Heere te gemoet / Kita jadi bauwa pegi, mengadap Tuan.
gemorselt / verplettert / Romoh.
genade / vergiffenisse / Maäfnja, cassián. Zijt my genadigh / Maäfken beta. Begenadigh-de / Termaäfla.
genade of gheestelicke gave die Godt geeft / Fermang.
genade-throon / Maligey-termaäf.
genade-verbont / Maäf-icatan.
genade of seghen / Fermang, kabastiën.
genadelick / Termaäf.
gene / of de gene / Jang ca manna, of orang-jang.
geneeren / de kost soecken / Tsjari redjiki.
geneeren / de kost winnen / Berole redjiki, tsjari redjiki.
geneghen / Hati souca. Ick ben daer toe geneghen / Hati beta souca capada itou. Als de genegentheyt sterck is / seytmen / Hati beta inging capada itou. Hy is wel tot my geneghen / Dia adda hati sedap pada beta. Qualick genegen / Hati togór.
genereren / voort-teelen / Berannac.
generatie; als / de tweede / derde / &c. generatie / Poupou.
genesen / Sombo, menjombo, bersombo.
geneyght of hellende ter aerden / *Singit* ca tanna.
Gengber / Halía.
genoegh / soo veel van noode is / Souda, soucor, tjocop. Ick heb genoegh / Beta adda souda.

da. Wel genoegh sien / Meliat bay souda. Het is genoegh / Soudala, of jadi souda. Daer en is niet broodts genoegh / of en kan niet toereycken / Roti tida tjocop, of tida sampir. Het is genoegh voor hem / Jadi souda acan dia, ya souda pada dia.

Genoegh doen / voldoen / Memboat souda, berkabul acan, tourut.

Genoegen / behaghen / Bersouca acan. Het genoeght my / Beta souca.

Gente: vogel / Ansa laki-laki.

Genuchte / Souca, askyt.

Geoorloft / Haros, patout, of adda patout.

Geoorloft: als geen verbodene reyne spijse of rechtveerdigh goet / Halal.

Gepeyns / Ingatan.

Geraecken / Caná of kená. Op den wegh geraken / Kená pada djalan.

Geraes / Inger, of inger-banger, gegher, tria-ria.

Gerechtigheydt / rechtveerdigheyt / Adillan.

Gerechtigheyt; die yemant toekomt van mate / gewichte / &c. Hac.

Gerechtigheydt die yemanden betaelt werdt aen havengeldt / &c. Asil.

Gerechtigheydt die de Schippers moeten betalen eerse yet moghen vercoopen / Rouba-rouba.

Gereedt / Berhadir.

Gereedt maecken / Hadirken.

Gereedtschap tot hantwercken / Pangawey.

Gereedtschap tot den oorlogh / Pangawey baprang. Het is al gereedt / Souda *saidja* samoa.

Gerichte / Houccuman.

Gericht-houden / Mempegang houccum.

Geringe / van kleynder waerde / Jang tida bergouna, tida adda gounanja. De geringhste / Jang bergouna courang pada laïn samoa.

geroockt / Berassap souda.

geroockt vleesch / Daging berassap.

geruchte / geraes / Tria-ria.

geruchte / fame / Brita, chabar, persuara.

geruchte van oorlogh / *Persuara* prang.

gerust van herten / *Tatap* hati, *sedap* hati.

gerust / eenigh / Coussi, sounjy.

gerustelick leven / Meng-idop *chousi*.

't gesaeyde / Ouma, penaboran.

gesanck / Menjanjyhan.

Gesante/Ambassadeur/Outoussan.
gescheiden / Jadi. 't geen geschiet was / Appa adda jadi. Het is geschiet/ Menjadinja.
geschil / differentie / Tsjiderá.
geschrift/ Surat.
geschut / Bedil. Grof geschut / canon/ Mariam, of spera.
geschut affien ende stellen / Mintar, mintar acan.
gesegent is hy/ Berdaulat dia.
geselle/ mede-geselle/ Temán.
geselschap houden / Bertemán, of tourut.
't gesichte / Caliátan, of meliat. Hy gaf haer 't gesichte / Dia beri meliatnja, membrikanja liat. Scherp gesichte / *Matta* tadjem. Uyt het gesichte verdwijnen / Linjap derri nang *matta*.
geslacht/afcomste/Assal. Een van hoogh geslachte / Orang derri assal besar. Mannelick geslachte/ Assal laki-laki.
gesoden/ Robos.
gesont/ gesontheydt/ Njauwa sedap, sombou badan. Hy is gesont / Dia adda njawanja baic, dia sombou badan.
gesont-maecken/ Bersombou.
gesouten/ Garami, massin.
gesouten vleesch / Daggin massin.
gesouten visch/ Ican garami.
gespleten/ Tabelá.
gespraeck/ Bercattahan.
gespraecksaem / Radjin bercatta.
gestadigh/ geduerigh/ Cacal.
gestadighlick/ Sebagi-bagi, sedecalla.
gestadigh vyer/ Api cacal.
gestaelt/ Baclouly.
gesteente/ edel gesteente / Permatta.
gestoelte/ Tincadt.
gestolt vet/ Lema becou.
gestooft : eeten/ Bacoucous.
gesusters / Berade-parampuan, basoudara parampuan.
geswel/ swellinge/ Benca, bara.
getal/ Bilangan.
getier / of getier maecken/ Ingerbanger.
getrocken : als / de coopmanschap en werdt niet getrocken/ Dagangan tida *lacou*.
getrouw/ Adil.
getrouwelick / Deng-an adil hati.
getrouwigheyt/ Adil-hati.
getrouwt / gehouwelickt / Bacawin souda.
getuyghe / Orang saxi, orang sahit.
getuygenisse/ Sahitan, saxi.
getuygenisse geven/ Bersaxi, bersahit. Ick neme Godt tot getuyge / Beta mohonkan Allah ya bersaxi.

gebal/ geluck/ Ontong. **By geval/** Pada ontong. **In gevalle dat/ indien dat/** Djiccalauw itou.
gevangen nemen/ Tancap, tavang.
gevangen nemen in de krijgh/ Tavang. **Een gevangen in den oorlogh/** Orang catavang. **Een gevangen die in de kercker sit/** Orang passungan, orang de penjara.
gevanckenisse/ kercker/ Penjára, passung.
gevantheydt/ of spasmus/ Tacaná.
geveynst/ geveynstheyt/ Djumawa, golesonda.
geveynsde vrientschap/ Cassehan *poura-poura.*
geven/ Brikan. **In handen geven/ overleveren/** Ssera-acan.
gevest: van een geweer/ Oulou.
genoegh doen/ Bera.
gevoelen/ sinne: Wapent u met dit gevoelen/ Hadir mou deng-an hati bagini.
gevoelen/ Rassa. **Ick gevoele my wel/** Beta rassa beta bay.
gevoel/ gevoelinge/ Raassahan.
geute of water-loop/ Pantjoran.
gewas van vrucht/ Boa jaddi, **of** moussim. **Cleyn gewas van cruydt-nagelen/** Salatan.
geweer/ Sinjata.
geweldigh/ seer/ Sangat.
gewelt/ kracht/ Cöássa, zur.
gewelt aendoen/ Zur-acan, anjaya hari birou. **Met gewelt/** deng-an zur.
gewennen/ Bëassakan.
gewent/ ghewoon/ Souda bëassa.
gewerden/ toekomen/ Menjampeyken. **Het sal u gewerden/** Di sampeikan mou, **of** di jaddikan mou. **Laet my gewerden/** Bearken beta boat. **Och wat sal my gewerden/** Adoy appa jaddikan beta.
gewicht/ wichte/ Timbangan, **of** batimbangan.
gewichte/ weeghschale/ Naratsja, tradjou, datsjin. **Ghelijck gewichte of swaerte/** Bongkat samma *brat.*
gewichtigh/ Besar.
gewichtige heerlickheydt/ Hormat besar.
gewichtigh: als eene gewichtige saecke/ Jang bergouna banja, adda gounanja besar.
gewin doen/ winnen/ Laba, menáng.
gewin/ winste/ Ganda. **Sterven is my gewin/** Bermatti itou acou *mendng* juga.
gewis/ gewisselick/ Songo, yata. **Het is gewis of seker/** Itou yata, **of** songo.

Ge-

Gewisselick waer / Yata songo-songo.
gewondt / Berlouca.
gewoon zijn / gewent / Souda bëássa.
gewoonte / Bëassahan, adat, tsjara, of tsjare.
gewoon maecken / Memboat bëássa.
gewoonte van doen daermen by blijft / Sifat.
gewoonte van steelen / Sifat mentsjouri.
gewortelt / Beracar.

G H

Gheest / Ruah: Siet voort / geest.
Ghy / Mou, of ongco, of engkau, seght de Heere teghen sijn knecht of slave. Mou, werdt oock in 't gemeen gebruyckt. Teghen groote personagien seydtmen / Tuanco, dato, orang caya. Tuan segt de knecht tegen sijn Heere / of yemandt tegens gelijcke. Diri seydt de man teghen sijn vrouw. Tunamba is het verachtste daermen yemandt mede kan toespreecken. Pacanira, is Javaens / doch seer gebruyckelick.
ghy selfs / Kendirimou.
ghy-lieden / Tuan-orang, camou-orang, ongco-orang, pacanira-orang, of camou.

G I

Gier-vogel / kiecken-dief / Alouwis.
gierigh / Kikir.
gierigheydt / Kikíran.
gieten / Touwang. Overgieten van 't eene vat in 't ander / Salin. Loot gieten / Touwang tima itam.
gifte / gave / Anugrahaya.
gightigh / Berbengka-lompo.
ginder / gints / Sanna, de sanna.
ginswaerts / Ca sanna.
gints ende weder gaen / Peghy ca sanna-camáre.
giste / geste / van bier / &c. Tsjamar, tay.
gisteren / Calmarin, of callamári.

G L

Glans / schijnsel / Tsjaya, bertsjaya.
glas / Catja, of Catsja. Drinckglas / Catja minum.
glasen venster / Natan catsja.
glat / Lytsjin.
glat maecken / effenen / Menrataken.
glijden / Litsjakan.
glinsteren / blincken / Bakilat-kilat.
gloeyende cole / Bara api.
gloeyende: als gloeyend' yser / Méra

Méra derri api, of merapi, of méra.
gloepende maecken/ Meracan pada api.
glorie/ Hormat.
glorificeeren / verheerlicken / lof geven / Hormat acan, besarkan, bapoudjy-poudjykan.

G O

Godt / Allah, of Allah t'Allah. Het Portugische woort Deos is seer gebruyckelick onder de Maleysche Christenen. Dat Godes is / Jang menjadi ber-Allahi, of appa ampounja Allah t'Allah.
Goden der Heydenen ofte Afgoden/ Berallah.
Goddelick/ Allahi. Een Godlick leven / Hidopan terallah.
Godloos/ Harami.
Godtsdienst/ religie/ Agamma.
Godts-penningh/ Tjincram.
Godtvruchtigh/ Bacti, berpalha.
goedertieren/ goethertigh/ Mourah-hati, baic-boudi. Hy is goedertieren over hem / Dia *casseänkan* padanja.
goet / goedigh / Baick. Het goede/ Nang baick.
goet doen / Memboat bacti, of baick. Hy draeght my een goet herte toe / Dia hati sedap pada beta.
goet ende deught yemandt doen/ Fadouli.
goet/ have / Arta, barang-barang. Hy heeft veel goets/Dia pounja harta banja.
goet-coop/ Moura.
goet duncken/welbehagen/Mackabul.
golve / water-golve/ Hombác.
gomme/ Gitta, tincal.
gom-achtigh / Bagitta. Met gomme bestrijcken / Bagittakan.
goote / water-goote / Pantjoran.
gordel/ riem/ Icat-pingang.
gorden/ Ycat pingang.
gordijne/ Caïn tidoran.
gorgelen / Commor of cocommor.
goudt/ Mas. Geslagen of bladtgoudt/ Phraada-mas. Sandtgoudt / Mas passir. Ongewrocht goudt / Mas kipal.
Gouden beker / of drinck-vat / Tjauwan-mas, of permas. Vervalst of gemengt goudt / Mas bertjampor.
goudt-ghewichte / Batimbangan mas.
goudt-smit/ Pande-mas.
Gouverneur/ Sabandár.

G R

Grabbelen/ Loco-loco.

gracht die ghegraven is / Parit, paya.
gracieus / bevalligh van zeden / Tjantick.
graedt: van geslachte / Poupou.
graen of greyn / Boutir.
graen werden / Baboutir, menjadi boutir.
graet of grat / visch-been / Toulang-ican, douri-ican.
graeuw / Poute.
graeuw hayr / Rambot poute.
graf of tombe / Djaret, coubour, zerat.
graf-doeck / Caïn djerat, **of** djaret.
graft / gracht / Paya, parit.
gram / toornigh / Gouſſar, márah, amárah.
gramschap / Amarahan.
gram werden / Menjadi gouſſar.
gram maecken / vergrammen / Gouſſarken, marakan.
grammelick / of door gramschap / Pada gouſſarnja.
Granaet-appel / Boa de lima.
Granaet-boom / Pohon de lima.
gras / Rompot.
graven / delven / Gali.
grendel / Pang-ontſjing.
grenicken / smijlen / een weynigh lacchen / Sinjum.
greyn: als cooren-graen / Boutir.
Grieck / een Grieck / Orang-Grego.
grijpen / vast houden / Pegáng. **Aengrijpen** / Berdjabat acan.
grijpen / wech-ruckende / Rebot, rampas.
grijs hayr / Rambot *poute*.
groeyen / te weten boomen / cruyden / Tombo.
groeyen in 't ghemeyn / Jaddi, **of** menjadi.
groen / Ydjeeuw. **Siet voort / wit.**
groeten / Salamken, berſalam. **Hy doet u groeten** / Dia kirmi ſomba pada mou. **Zijt gegroet** / Tabé **of** ſalamat.
groetenisse / Daulat, ſalammi, ſalamken.
grof van lichaem / Badang *beſar*.
grof / boersch / Bodo.
grof / niet fijn / Caſſar.
grof laecken / Sackalat-*caſſar*.
grof-greyn / Souf.
grommelen en preutelen van misnoegen / Coucouroubou.
grondt: des huys / Tampat, bendang, tanna.
gront des ackers / Tanna.
grondt van de zee / Laout pounja paſſir.
gront of fondament des werelts / Caki bumi. **Van de gront-legginge der werelt** / Derri miarahan dunja, **of** Derri pada caki boumi ya ſouda menerru.

Gron-

Grondelick verstaen / Mengarti trous.
groot / Besár **of** besaer.
groot-achtigh / Besar sedikit. **Over-groot** / Besar terlalou. **Al te groot** / Besar amat. **seer groot** / Besar sangat. **In de grootte** / Pada basarnja. **De grootte van een vinger** / Besaer sa djari.
groot werden / Menjadi besar.
groot maecken / Memboatken besar, **of** besarken, besar-acan. **Van eender grootte** / Derri sa besarnja samma. **Alder-grootste** / Terlebeh besar derri pada samoa.
grooter / Lebeh besar, terlebeh besar. **Noch grooter** / Lebe besar lagi.
groothept / **de grootte** / Besarnja.
grootelicks / Sangat.
Nota. **Na gelijckenisse deses moet hetgeen upt andere dier gelijcke woorden vloept / oock geformeert werden.**
groot-achten / Terdjundjung. **Hy acht hem groot** / Dia terdjundjung acanja, **of** dia *kira sangat* padanja. **Het grooter maken in 't vertellen dan het is** / Pandjang acan.
groot-moedigh / Besar hati.
Groot-moeder / Nene-parampuan.
Groot-vader / Nene **of** nini-laki.

Grossieren / **in 't gros verkoopen** / Borong.
grousaem / **grouwelick** / Haros tekedjut.
grouwel: de grouwel der verwoestinge / *Harami* binassahan, *jang bal* terbinassahan, haramnja terbinassahan.

G U

De guych nasteecken / Gogelo.
guychelen / **gochel-spelen** / Mayan soulap.
guychelaer / Orang soulap.
guyt / Orang nacal boudi.
gulsigaert / **vraet** / Orang demap.
gunnen / **gunst-dragen** / Casse.
gunste / Cassehan.

H A

HAckmes / Parang.
Hacksel van vlees / Tsjintsjang.
haegel om mede te schieten / Roke.
haelen / Pegi ambil.
haene / Ayam jantan, ayam lakilaki.
haene-gecraep / **item de tijdt van het haene-gecraep** / Couckó ayam. **De tijdt van 't haene-gecraep des morgens** / Wactou soubour.
haer / **haer goet** / Ampounjanja, **of** dia ampounja. **Roept haer:**

te weten de vrouwe / Pangil *dia*, of pangil*nja*.
haer-lieden / Dia orang.
haese of conijn / Palando, of plando.
haest / Lecás, bangat. Soo haest als hy quam / *Serta* datang. Met haest / Deng-an *goupou*.
haesten / Bangatken, segracan.
haestigh gram / Goussar *bangat*. Al te haestigh / Goupou.
haet / Bintsjy.
haeten / Bintsjykan, berbintsjy.
Hagedisse / Tsjitsja.
hayr / Rambot. Een hayr / Sa crat rambot.
hayrworm / Córap.
haken / verlangen / Inging.
half / Sa-tenga, of tenga.
hals / Leher. Langen hals / Leher gingang.
hals ende neck t'samen / Tinco. Den hals afhouwen / Tatta leher. Den hals het vee afsteecken / met Mahometische belesinge / Simbelé, of sombeléh.
hamer / Godam, pamoucol.
hamme van een verckén / *Paha* babbi.
handt / Tangan. De rechter-handt / Tangan canan. Slincker-handt / Tangan kyri. Die maer een handt heeft / Tangan sa-blá.
handeloos / Tangan tiaddä.
handeloose vrouwe / Parampuan *jang tiadda cacki tangan*. De handen opleggen / Membobo tangan.
handt-boge / Pana.
handt-doeck / Cayn sappo tangan.
handt-reycken / Ourndjoc tangan.
handigh van alle dinghen te maken / Catsjac.
handt-schrift / handt-teken / Sourat tangan, tsjap tangan.
handt-vol / Sa gingan.
handt-wercker / Pande.
handt-haven / Fadouli. Gaen yemandt by de handt hebbende / Pimping, of bedjalan bapimping-pimping. Sy zijn handt-ghemeyn gheweest / of hebben gevochten / Dia souda tjampor tangan.
handt-schoenen / Sarong tangan.
handelen / koopmanschap doen / Menjaaga, cardja bevinjaga.
hanghen / ophangen / Gantong, bergantong. Al hanghende / Tagantong-gantong. Hy is opghehangen / Dia matti de gantong. Behanghsel / Jang gantongan, tabir.
haperen yewers aen / Sancot, tasancot.

Harangie of oratie / Babassahan.
hardt/ stijf/ Cras.
hardt/ straf/ Cras hati.
hardt werden/verharden / Menjadi cras.
Harinck/ Limbourou, ican limbourou.
Harnas of Pantsier / Badjou bessi, zyreh, ofte packeyan prang.
Hars / harpuys / Dammer-batou.
haten/ Bintsjykan.
Haven of inwijck van de zee/ Tellóc.

H E

Hebben / Adda. Hy heeft / Dia adda, of dia pounja. Dat hy heeft / Jang ampounja dia. Die daer heeft / Sjappa adda pounja, of sjappa ya adda.
hecht of steel van een mes / &c. Oulou.
heden/ Sa hari ini, of hari ini.
heden-morgen/ Tadi pagi.
heel/ ongebroocken/ Boulat.
heel ende al/ Samoa-sacali, of sacali-cali. Door de heele stadt / *Sa pandjang* negrí. Den heelen nacht / *Sa pandjang* malam. Het is heel aen stucken / Jadi pitsja abis.
heel versch/ Barou sangat.
heel gesont/ Samoanja sombo.
heelen/ genesen/ Menjombou.
heelen / verberghen / Sembounjiacan.
heenen: hy gingh henen/ Dia pegi *casanna.*
Heere/ Tuan, of touan.
Heere van dit dorp / *Ouloubalang* de campong orang ini. Dese is mijn Heere / Beta batuan pada dia. Landts-heere/ Tuan negri.
heerlick / Bisey, bermoulja.
heerlicke kleedinge/ Packeyan bisey.
heerlickheydt / magnificentie / Mouljahan, bermoulja, Moulayani.
Heer-bane/ Heeren-strate / Alámang.
heerschen / heerschappye voeren/ Batuan.
heesch / Paro.
heet/ Pannas.
heet van 't vyer/ Angat.
heeten / over 't vyer heet maken / Angatken.
heeten dagh / heet weder / Pannas-hari.
heet op de tonge / Pedís of pedás.
heeten/ gebieden/ Souro, menjouro, passan.
heeten / noemen / Bernammaken, sebout. Siet oock: Noemen. Hy sal geheeten werden / Dia jadi

jadi bernamma. **Dat mach een huys heeten** / Itoula namma rouma. **Hoe heet dat?** Appa sebout itou? **Hoe heet ghy?** Namma angcau begimanna? **Men heet my**/ Orang bernammahen acou. **Welle-com heeten**/ Sala-acan, **of** salaken.

heffen / opheffen / Ancat, ancat ney.

Heyden/ Orang chlaya, caffir.

Heydenen/ Caffiri.

heye: visch/ Ihou.

heyl / welvaert / Salamat, daulat.

heyligh / Sacti, ulcadus. **De heylige Godts** / Jang ulcadussan Allahi.

heyligen / Sacti acan, Berulcadusken. **Geheylight werden**/ Jadi bersacti.

heyligheydt/ Ulcadussan, **of** bersacti.

heyligen dagh / Hari-raya, haribaic.

Heyligen Geest / Aroah ulcadus, **of** Ruah sacti.

heymelick / Sembounjy, bergaïp.

heymelick soetjens gaen / Bedjalan pallahan.

heyninge/ Paggar, dinding. **Beheyningen**/ Bapaggar.

heyr/ heyrleger/ Balatantra. **Heere der heyrscharen** / Tuan *Zebaoth*.

heyrbane / breeden-wegh / Alamang.

hel/helder/klaer/ Trang.

heldere stemme / Suara babounjy.

helen/ verbergen/ Sembounjy.

De helft/ Sa tanga, **of** tenganja, **of** Teng-ahan.

helle/ afgrondt / Naráca, **of** Narca. **Sy sullen in de helle vaeren**/ Dia jadi isci naráca.

hellen/ neygen/ Singit, miring.

helpen / Toulong, menoulong. **Soo helpe my Godt** / Allah-t'allah dia toulongkan beta.

helper / Orang menoulong.

helpen wercken/ Tompo.

helt / kloeck krijghsman / Pahalawan, orang laki-laki.

hem / Dia.

hem selven/ Sendirinja, sendiri **of** kendiri. **Yet uyt hem selven vinden** / Mendapat barang appa capada sendiri.

hembde/ Badjou dalam.

Hemel der geluckfaligen / Surga.

Hemel: die aensienlick is/met de lucht / Langit. **Gesternde hemel** / Langit babintang. **Klaeren hemel** / Langit trang, langit bisey. **Tot den hemel toe prijsen** / Poudjiken sampei ca langit.

Hemelrijck / Radjat surga. **Het hemelsche** / Nang derri surga, **of**

of nang sorgani.
hemels-blaeuw/ Birou *langit*.
Hemelvaert/ Terneykan surga.
hemelte/ ghehemelte van eenigh behanghsel/ Langit.
hen/ hen-lieden/ Dia orang, of pada dia orang.
henen/ als/ gaet henen / Pegi, pegila. Waer henen / *Ca* manna. Daer henen/ *Ca* sitou.
henen dragen / Membauwa pegi. Voorhenen gaen / Pegi *daulou*. Hy rijdt voor ons henen / Dia bacouda de mouca cami.
hengelen/ Meng-ayl. Siet voort Angelen.
Hengst / Couda laki-laki, couda jantan.
henne/ Ayam betina.
her: als herbouwen / Lipat *poula* of *combali*.
herberghe / Tampat terbrenti, pindahan, rouma pinda.
herbergen/ logijs verleenen/Berpinda dalam rouma.
herbergier / Pongoulou tampat terbrenti.
herboren werden / Menjadi samoula.
herboren mensch/Orang jang souda di jaddi samoula.
herden/ lijden / Tehán, of tahán.
herder of vee-drijver / Combalá.
herdoen/ Memboat sa moula.
her-roepen of loochenen / Sanckalkan poula.
hersenen/ Outac capalla.
hersten/ roosten/ Garing-garing.
hert: gedierte/ Roussa.
herte / des lichaems / Djantong. De Maleysche Christenen / gebruycken veel 't woort Hati: maer dat beteekent eygentlick / gemoedt. Sijn hert openbaren/ Membouca hati.
hert geven/ Craskеn, membri hati.
hert of moedt verliesen / Meng-ielang hati. Steenen herte / Hati-cras, hati-batou. Groothertigh / Hati besar.
hertelicken lief hebben/ Tercassehati.
hert-seer/ Sakit-hati.
herten-leedt/ Roussa hati.
hertneckigh/ Hati cras, nacal.
hertellen / Membilang sa moula.
herwaerts/ Ca máre.
herwaerts en derwaerts / Casanna-ca-máre.
hespe/ hamme/ Paha.
het/Jang of nang. Dit (jang) wert by de Maleyen ghestelt voor alle Nomina, 't zy substantiva, 't zy adjectiva: als / Het Schip / Jang cappal. Item / het goede/ Jang baic. Maer in de quartieren van Amboina, Banda, Molucco werdt het meest

meest gestelt voor de Adjectiva, ende heeft de kracht van: Het welcke is. Want (jang baic) is soo veel te seggen als: Het welcke goet is.
het en zy dat ick gae / Jangan beta pegí.
het is de derde dagh/ *Ya* adda hari ca tiga.
het is/ hy is/ die is/ *Iang*, adda.
het beste/ Jang terlebeh bay.
heupe van 't lichaem/ Pongon.
heus / beleeft / Baboudi , boudi bay.
heuvel / Boukit ketsjil, tampat tinghí.

H I

Hick/hicken/Sendou,bersendou, of segóu.
hiele / Toumit.
hier / De sini.
hier na by/ Decat sini.
hier benevens / Lebeh derri pada itou.
hier en daer/ Sini-sanna.
hier nae / Comediën derri pada wactou ini.
hier komt mijn Vader / Inila datang bappaku.
hierom / Carna ini , sebab ini, tagal ini.
hy of sy/ Dia, of ya, diala.
hy selfs/ Dia djouga.
hygen/ Benjawa-njawa.

hypocrijt/ Orang golesonda.
hysen/ ophysen het seyl / *Menerre* layer.
hincken/manck gaen/ Timpang. Op een been hincken / Timpang deng-an sa bla caki.
hinde: 't wijfken van een herte / Roussa betina.
hinderen / beletten / Bersancotacan, bri soucar, larang.
hindernisse/ Soucar, soucarhan.
hinne/ hoen in 't gemeyn / Ayam.
hissen/ ophitsen/ Adjoh, of adjou.
Historie of Chronijck / Haccayat.
hitte/ warmte/ Pannas.

H O

Hobolligh/ Bingis.
hoe/ hoe soo/ Bagimanna.
hoe lange is 't geleden ? Barappa lamma souda , of lamma bagimanna ?
hoe liefsick/ *Barappa* bisey.
hoe luttel dat het is / Barappa sedikit ya adda.
hoe veel? Barappa ?
hoe veel meer/ Terlebeh barappa.
hoe langer hoe erger/Makin lamma makin djahat.
hoe wel hy het niet dede/ *Wellakian* ya tida boat itou.
hoewel dat sulcks ghescheidt is / Itou jadi *pon baic*, of *wellakin* itou jadi.

Hoeck/

Hoeck/ visch-hoeck/ Matta cayil, of cayil.
hoeck / cant / eyndt / Oudjong, tandjong. Het punt van de hoeck / Tandjong pounja oudjong.
hoeckachtigh/ cantigh / Basyghi.
hoedanigh / Warna begimanna, bagimanna roupa.
hoedanigen doodt / Maout appa.
hoeden/ bewaren/ Tongou.
hoeden / sich wachten voor dit / *Beringat* derri pada itou, of *meliat*.
hoeden : 't vee / Menongou, tjangla, batjangla.
hoeder/ Jure tongou.
hoen/ Ayam betina.
hoer/ Sondel, zina.
hoeren-jager / Orang basondel. Geboren uyt hoererye / Jaddi derri kiël-kiël sondelnja.
hoeren-kindt / Anac haramziada, of anac campang.
hoereren/ Bersondel, bazína.
hoeste/ Batoc.
hoesten/ Membatoc.
hoet/ Toudong.
hof of tuyn/ Coubon, douson.
Hof-meester / Jure betá besar, of panghoulou.
hol : een groot hol of spelonck e/ Gronggong, of goa.
hol van een conijn/ &c. Loubang, of goa.
hol ofte gat/ Loubang.
hol/ niet massijf/ Dedalam-ampa, dedalam tida berissi.
hola/ Holá.
hondert : of een hondert / twee hondert / Sa-ratus, dua-ratus. Met honderden / Baratus, deng-an saratus. De hondertste/ Jang ca saratus.
honderderley/ Saratus djenis.
hondertderhande/ Saratus warna.
hondertmael/ Saratus cali.
hondt / Andjing. Een water-hondt / Andjing-ayer. Een jacht-hont/ Andjing-membouro.
honger/ Lappar.
hongeren/ Menlappar.
honger lijden / Menahan lappar.
hongers-noodt/ Hal lappar.
Honich/ Ayer madou.
hooft/ Capalla. Het hooft schudden/ Goyang capalla. Het hooft loopt my om / Capal-capalla beta pousfing.
hooft-eynde/ Capalla oudjong.
hooft-peuluwe of cussen/ Bantal.
hooft-somme / capitael / Model.
hooft-pijne / Capalla - peníng. Ick heb hooft-pijne / Capalla beta berpíning.
Hooftman / Punghulu. Een Hooft-man over hondert / Pangratus.
Hooft-stucken van eenige materie

rie of leeringe / Capalla-capal-lanja.

hooft scheel / beckeneel / Tencora.

hoogh / Tinghi. Siet voort: Groot. In de hooghte / Ca tinghi. Na de hooghte / Pada tinghinja.

hooghte van een cubit / Tinghi sa-asta. Om hoogh sien / Liat naic. Eene hooghe / bultige neuse/ Idong matsjong.

hoogh op malkanderen / Tinghi meningi. De Alderhooghste Godt/ Allah jang maha rasingou.

hooghmoedigh/ Hati-besar.

hoogh-tijdt/ feest-dagh/ Hari besar, Hari raya.

hoogh water / Ayer souda passang, ayer tinghi.

hoop: van t' samẽ-gevoegt goet / Clompo, of compol. By hoopen / Baclompo, bacampong. Een kleyne hoop aerde/Tanna sa clompo ketsjil. Een hoop beesten / Benatan sa clompo. Een hoop volcks / Orang-orang sa cawan. By of in hoopen / Bercampong. In een hoop vergaderen / Berhimpon pada sa clompo, of compolacan.

hoopen / Harap.

hoopen / Heakin. Dit wert oock voor gelooven genomen.

hoope/ Heakiman.

hooren / Mendengar, of Dengar. Niet wel hooren / Courang dengar. Ghehoort werden / Cadengáran. Dien men noch niet ghehoort heeft / Jang boulum cadengaran. Van hooren seggen/Derri pada souda dengar catta.

hoorende hooren / Mendingar berdingar. Het en is niet ghehoort / Orang boulum dengar.

hoorn/ Tandoc. Den hoorn blasen / Tjop tandoc. Dat hoornen heeft/ Batando. Met hoornen stooten/ Batandokan.

houden / vast houden / Pegang, menjagang. Met yemant houden: in gevoelen / Tourutken sjappa sjappa. Dat vat hout soo veel/ Backas itou moat sackiën.

houden / achten voor een Propheet / Pegang-akan, of terdjundjong pada suatu nabbi. Hy houdt veel van hem / Dia terdjundjung acanja, of dia kira sangat padanja. Wy houden dat dit waer is / Kita *kira*, ofte *petsjaya* itoula benar djouga.

hoveerdigh/ Djouwa, berdjouwa, hati besar.

Ho-

Hovenier / Jure coubon, of Jure batanam.
houmes / Párang.
hout / Cayou.
hout halen upt het bosch / Ancat-cayou.
hout-cool / Arang.
houwen / kerven / Tattá. Aen stucken houwen / Pangal acan.

H U

Hueren / te weten huysen / &c. Sewa. Gehuert / Menjewa.
hueren yemant om yets te doen / Oupa, of Meng-oupa.
huere / Oupahan, of oepahan.
huerlinck / Orang-sewa, orang-oepahan, of oupahan.
huer-loon / arbeyts-loon / Oupah, of harga sewa. Huys-huer / Sewa rouma.
huer-paert / Couda-sewa.
huyden / heden / Hari ini.
huyden-morgen / Tadi pagi.
huylen / Nangis, menangis.
huys / Rouma. Een landt-huys / Rouma darat. Boeren huys / Rouma orang darat.
Huys-heere / Tuan rouma.
Huys-knecht / of huys-maeght / Souroan rouma.
huysghesin / Orang de rouma. Syn geheel huys of huysgesin / Segalla orang rouma dia.
Huys-vader / Bappa rouma.
Huys-vrouwe / Estri, bini-rouma. Twee huysvrouwen eenes mans onder de Mahometisten noemen malkanderen / Madou.
huys-raedt / Pangawey rouma.
huyt ofte vel / Coulit.
hulpe / Toulongan.
hulpe / bystant in oorlogh / Bantoc. Te hulpe komen in den oorlogh / Mendatang bantoc.
huys / kraey / Premy, madjelis.
hutte / Trata, Baleï.
huttekens / Barong-barong.
huwbaer / Dapat cawin.
huwelick / Cawin.
huwelicken / Bacawin.
huwelicks goet / Isci cawin. Gehuwelickte persoonen / Orang bacawin. Een huwelick geven / Membri acan mampeley, of membri ca cawin.

J A

Jae / Yä met twee syllaben. In Amboina ende de Moluccen seghtmen Beta of saya, upt courtoisye.
Jae ende neen / Yä daan tida.
Jaer / Tawon of tauwan. Een jaer / Sa-tawan. Verjaeren / een jaer overblijven / Menawan.
Jaerlicks / Sa tawon-sa tawon.
Jagen / wilt jaghen / Bourou, men-

menbourou. **Een hert jagen** / Membourou roussa. **Een hert dat ghejaeght is** / Roussa sa ekor *jang di cana membou-ro.*

Jagen/ wech-drijven / Alau pegi. **Op-jagen**/ Alau ney.

Jaloers/Tsjimboroáng, hati-tsjimboroáng.

Jammer / jammerlick / Sayang. **Het is jammer**/ Sayang souda.

Jammeren / erbarmen / Sayang, bersayang. **Het jammert my sijns**/ Beta cassieenkan dia, beta sayangkan dia.

Januarius/ Almaharan.

I C

Ick. Sprekende tot meerder ende gelijcke seydtmen / Beta, saya oulun, hamba. **Sprekende tot minder seghtmen**/ Cami, kita, acou.

Ick selve/ Beta sendiri. **Ben ick het Heere?** Betanja Tuan?

J E

Yemandt / Sjappa-sjappa, barang-sjappa. **Isser yemandt?** Adda barang sjappa?

Jent/ fraey/ Premí, madjelis, bysey.

Yet/ eenige saecke / Barang appa-appa, barang satou-satou.

Jeught/ item jeughdigh/ jongh/ Djamán mouda.

Jeucken/ Gatal.

Y

Ydel/ leegh/ Ampa, tida isci.

Ydel geklap / Tjeritahan *jang tida bergouna.*

Ydel linde/ Cayin djarang.

Yder/ yegelick Gnap orang, sa orang-sa orang.

Iight/ Lompo. **Siet gight.**

Ys/ Ayer bacou.

Ys werden / bevriesen / Jadi bacou.

Yser/ Bessi.

Yser-smit/ Pandey bessi.

Ysere pot/ Priot-bessi.

Yser-vercken : ghedierte / Landa.

Yser-werck : gereetschap van yser / Pangawey bessy. **Oudt-yser**/ Bessi bouroc.

Yver/ Jang ing-in.

Yvoir/ elpenbeen/ Gading.

I M

Imme of bye/ Madou.

Immers / doch / Juga, djuga. **Doet dat immers** / Memboat-la itou djouga.

I N

In/ Dallam.

In den beginne / Pada nang mouley.

In

In dit/ hier in/ Dalam ſini.
In den hemel/ De ſurga, of dedalam ſurga.
In den name Godts/ Dedalam namma Allah. Ick gheloove in Godt / Beta petſjaya dalam Allah. Het gheen in 't Coffer is/ Pitti pounja iſci. Het geen in de wereldt is/ Dunja pounja iſci.
In het laetſte/ Pada achirnja.
In deſe tijdt / Pada wactou ini. De rancke die in de wijngaert blijft / Tanckey jang tingal lekat pohon angor.
In-blijven/ Tingal dallam.
Inckt/ Dauwat, of ayer-dauwat.
Inckt-pot/ Baccas dauwat.
Inclimmen / Ney maſſoc.
Incomen/ ingaen / Maſſoc.
Indachtigh zijn/ Ingat, beringat.
Indachtigh maken/ Membri ingat, memboat ingat. Mijn is noch indachtigh / Beta lagi ingat.
Indien / Djiccalau, lámon, djicca.
Indoen / Maſſoc acan, bobo dalam, iſſi.
indoopen/ Tjelop, menjelop.
indraghen / Membauwa maſſoc, membauwa dallam.
indrincken/ Minum-maſſoc.
in-eten: als de kancker / Maccan.
ingeven / inblaſen / Atſjum. De duyvel heeft ingegeven / Seitan ſouda bri maſſoc hati. God heeft hem dat ingegeven / Allah ſouda maſſoc-acan itou pada dia pounja hati.
ingewant / Yſſi-prot.
inhaelen / te gemoet gaen / Sambot. Een koninck inhaelen / Djompot radja.
inhoudt van een brief / Sourat pounja iſſi.
inlaten/ Membri maſſoc.
inleyden / Pimpin maſſoc, hentar dalam.
in-naeyen : dat ingevolt is / Djahit maſſoc.
in-nemen een vaſtigheyt van de vyandt/ Alácan.
inroepen / Pangil cadalam, pangil maſſoc.
inſettingen/ ordinantien / Adet, bangkittan.
insgelijcks / even ſoo veel/ Demikiën, bagitou pon.
inſlocken/ Telang-maſſoc.
inſonderheydt/ Terlebeh-la.
inſtampen/ Tombo dalam.
inſteken : als een mes in de ſcheede/ Ticã maſſoc, of maſſoc acan.
inſtellen : hy heeft de ghewoonte inghestelt / Dia *menarou* eſteadat.
inſtrument/ Pangawei.
inſuppen / inſlorpen/ Irop.

Inswelghen/ instecken / Taláng.
Interest: van geldt/ Bonga.
Inwaerts / Sa bla dalam, ca dalam.
Inwendigh/ Dedalam.
Inwijck van de zee/ Tellóc.

J O

Jocken / boerden/ Góurau, bagóurau, **of** bergóurou. **In het jock seggen** / Catta bagourau. **Is 't jock of ernst**/ Gourau, ca songo-songo. **Al jockende**/ Bergourou-gourou.
Jockachtigh/ boerdigh / Djenaka.
Jode/ Jahoudi.
Joffrou/ Entje. **Siet Joncker.**
Jonck / Mouda. **Van jonghs op**/ Derri mouda.
Jonckheydt/ Moudahan.
Joncker / item Joffrou: Alsmen een gemeyn persoon aenspreeckt/ Intge **of** Entge. **Als yemandt van grooter staet ende niet seer oudt is / seydtmen**/ Auwan. **Teghen de oude van grooten state**/ Dato.
Jongelinck / Mouda balgia, orang-mouda. **Een jonghen** / Boudac. **Een jonghman** / Nongare, **op 't Molucx. Een jonghe dochter** / Djoudjarou, **op 't Molucx. De jongen van beesten** / Anac-anac. **Jonghen-werpen** / Berannac.
jonghsten/ uytersten dagh / Hari teroudjong.

I S **Siet** Y S

Is/ is 't/ Adda. **Siet zijn.**
Is 't dat hy komt / Djiccalau dia datang.

J U

Julius-maent/ Raydjap.
Junius-maent/ Djumad ilachir.
Juwelier/ Outos permatta.
Juyst of effen thien/ *Gnap* sapoulo, **of** sapoulo *betul*.
Juyst/ alleen/ Hat.

KA. KL. KO. KR. KU.
Siet in de letter C.

K E

Keele / Leheér.
Keelen / den hals afsteken/ Crat leher. **De keel den beesten afsteecken** / Bante. **De keel den beesten áfsteecken met Mahometische belesingen ende ceremonien**/ Sombelé.
Keeren/ wenden / Membalec, balic.
Keeren/ vegen / Menjapo.
Keerne: van vruchten/ Bydjy.
Keerne souts/ Boutir garam.
Keerne van de druyven / Nang boutir

boutir angor.
Keersse/ Dian, diën.
keers-snupter/ Gonting diën.
keese/caese/ Panir, dadir.
keffen/ blaffen/ Djalac.
Keyser/ Sultaan.
keysteen/ Batou songo.
keinel/ Onta.
kemmen/ basissir.
kemme of kamme/ Sissir.
kennen/ Kenál, tau. Sy kennen malkander / Dianja bakenál of batautau.
kennen: weten te doen: Ick ken 't van beyde / Beta ikot jang ca dua. Hy kan syn lesse/ Dia tau hadjinja.
kennisse/ Berkenél, teracal, kenallan. De sleutel der kennisse / Contsjy teracal. Te kennen geven / Membri tauw, malumkan, sampeiacan.
kennelick/ bekent/ Yata.
kennelick maken / Memboat orang tau, membri kenel.
Kercke/ Kebith. De Christelicke Kercke / Ecclesia Nassarani, of Christaon, of berhimponan orang Nassarani.
kercker/ Penjara, passongan.
kerck-hof/ Tampat zerat.
kermen/ misbaer maecken / Maráta.
kerven/ Iris.
kerve of teycken/ Taka.

ketel / Prio timbagga.
ketelen/ kittelen/ Gili.
keten/ Rantey. Een keten/Rante sa oubong. In de keten sluyten / Barante, of Ranteykan.
keucken/ Dapor.
keucken-meester/ kock / Jure dapor, entje dapor.
keucken-vat/ Baccas dapor.
keur/ kiesinge/ Pileh, pilehan.
keur geven/ Membri pileh.
key/ vyersteen/ Batou, batou-api, batou-songo.

K I

Kiecken/ Ayam-capong. De hinne vergadert hare kieckens / Ayam bercampung *anacnja*.
kiecken-dief: een voghel/ Alouwis.
kiel / bodem van 't schip / Lounas.
kiese / backtandt / Gighi-gaham.
kiesen/ Mempyle, pilly.
kijcken/ sien erghens heen / Pándang, meliat.
kijcken: een spectakel aenschouwen/ Mencntang.
kijcken over of ten eynde / Pandang sampir.
kijven/ bekijven / Bagousar, batogor pada.
kijven/ krackeelen/ Babanta, make, backeléy.

Kinck-

kinck-hoorn / Calemboy-laout.
kindt / Anac. Te weten yemants kindt.
kindt: zijnde een kleyne jongen / Boudac. Tot een kindt aen-nemen / Ancat memboat anac.
kindt draghen / bevrucht zijn / groot gaen / Bonting.
kindt dragen: alsmen seydt dat de vrouwe soo lange kindt gedragen heeft / of swanger geweest is / Candong.
kinderen baren / Beranac, memberanac.
kindts-doecken / luyeren / Lampin-anac. Eerst-geboren kint / Anac soulong. Laest-geboren kindt / Anac bongsou. Van kindt tot kindts-kinde / Derri anac sampei acan anna-anna tsjoutsjou.
kindts-kindt / Tsjoutsjou. Van kindts been / Derri mouda, derri jadi bouda.
kindtschap / wy verlangen na de kindtschap / Kita bertsjinta agar jadi anac. Dat is: Wy verlanghen / dat wy kinderen werden.
kinne / van 't aengesicht / Dagou.
kinneback-slagh / Tampar mouca, tampiligh.
kinneback-slagh geven / Menampar, tampar-pipi.
kiste / Peti, pitti. Een groote kiste of coffer / Sarongan, of barouwa. Kleeder-kiste / Peti packeyan.
kittelen / Gili-gili.

K N

knauwen / Ma-mah.
knecht of slave / Hamba-laki.
knecht of dienaer / Souroan.
kneden / Ramas.
knerssen / Mengaret.
knerssinge der tanden / Garétan gigi, améte ghigi.
knevel / van de baert / Mussey.
knicken / toe-knicken / knickebollen / Angoh capalla, menjaout-capalla.
knie / Loutut, of lontut.
knie-schijf / Tompourong loutut.
knielen / Berlutut.
knippen / knip / Djintit, badjintit, plitic.
knobbeligh / geknobbelt / Baboutir.
knoop / Kantsjing.
knoopen / Bakantsjing-acan.
knoopen / aenlassen / Oubong-oubong.
knoop van een rappier / Soulut.
knoopen die in 't riet zijn / Roäs.
knoopen die in de tacken zijn / knoesten / Batang.
knoppe der bloemen / Coutsjop.

knor-

knorren ende morren / Corcor-roubou.

L A

LAcchen/ Tetauwa. **Gelach**/ Tawahan. **Al lacchende** / deng-an tetauwa.
Lack/ Namróo.
Ladder/ Tangha.
Laden : een schip/Moät of Neicacan barang-barang. **Geladen: schip**/ Sarat, of souda moät.
Ladinge / Moätan, of issi-moätan.
Laecken / Sakelát.
Laegh / Rinda. **Siet voort groot. Om laege** / Debauwa. **Noch laeger** / Debauwa lagi.
Laegh water/ Ayer ketsjil.
Laeste/ de laeste/ Jang comediën, of jang tercomediën, of jang comediën derri pada samoa. **Voor het laeste**/ Capada jang comediën. **Ten laesten** / **of in 't laeste**/ Ca comediën, of pada achirnja. **De laeste of upterste dagh** / Hari jang tercomediën.
Laestmael / Barang hari lepas, of lepas barang wactou.
Laet/ spaede/ Lambat. **Hy komt te laet** / Dia datang lambat sangat.
Laeten/nalaten/verlatē/ Tingal.
Laeten gewerden/ Beëracan.
Laeten by geschrift / Tingal debelackan deng-an surat.
Laet varen / **houdt op** / Beërla. **Ick laet dat varen** / Beta beër acan itou.
Laeten doen / **of toelaten** / Bëar memboat, membëar acan, berdieem.
Laet hem komen / Beër dia camare.
Laeten maecken / Membri boat. **En laet ons daer af niet spreken** / Jangan kita bercatta derri pada itou.
Laet ons vrolick zijn / Beër acan kita bersouca.
Laet het my voor die prijs/ Beër acan beta itou pada harga itou. **Hy laet hem gaen** / Dia melepasnja.
Laeten/ **ter ader laten** / Boang dara. **Hy is gelaten**/ Dia souda boang dara.
Laeten dunckende zijn / **opgheblasen**/ Djumáwa.
Laeuw/ Angat sedikit djouga.
Laf/ **versch**/ Tauwar.
Lagen legghen / Boat sasingay, berhismoukan.
Lam : van een schaep / Anac domba, of domba mouda.
Lammeren / Anna-anna domba.
Lam / **sonder beweginge der leden**/ Tsjapic.

M Lampe/

Lampe / Palita, plita, padamára.
Lancie of lange spies / Tombac.
Lanck ; van mate / Pandjang. **Siet voort groot.**
Langh-tonge/ Lida pandjang.
Lanck / langhe tijdt / Lamma. **Seer lange tijdt**/Lamma-lammanja. **Drie maenden langh**/ Sa lamma tiga boulan. **Hoe lange** / Barappa lamma. **Soo lange** / Sa lamma. **Soo lange als dat** / Sa lamma bagitou, **of** sa-lammanja. **Overlanghs** / Boudjor. **Overlanghs leggen**/ Boudjor acan.
Lanck leven / Hidopan pandjang.
Langen hals/ Leher gingang.
Lanckmoedigh/ Hati pandjang.
Lancksamelick / Pallahanla, **of** lena, **of** lambat. **Van lancksamerhandt** / Derri pallahan.
Lancksamen traghen gangh / Berdjalan lambat. **Hier langs**/ Ca sa bla sini.
Lancks den wegh : den geheelen wegh lancks / Sa pandjang djalan.
Landt / geen water/ Darát. **Een landt of contreye**/ Darátan.
Landt-pale / Darátan. **De landen die onder dien Koninck staen** / Radja itou pounja *alam*. **De landen opwaerts gelegen**/ *Alam* atas angin.

landt of ackervelt / Bindang, padang. **Hy is op 't landt** / Dia ca bindang. **Aen landt gaen/ of komen uyt 't schip** / Ney ca darat, pangco ca darat.
landt-man/ Orang darat.
landt-bouwer/ Jure bertanam.
't landt verlaten/ Boang negri.
landtschap/ Negri, bouwa.
landtsman : mijn landtsman/Beta pounja sa negri.
langh/ Pandjang. **Siet lanck.**
langhen / toereycken / Oundjoc. **Drincken langhen** / Oundjoc minum.
langhs de rivière/De tepi songey.
lanteerne/ Tangelong.
lap / Tampal. **Een lap doecks** / Caïn sa crat.
lappen / verstellen / Menampal. **Gelapt**/ Batampal.
laserye / melaetsheydt/ Cadel.
lasaris/ melaetsche/ Orang cadel, **of** purcadel.
last / een last of pack / Sa picolan. **ick neme dat tot mijnen laste** / Beta menambil itou deatas beta.
last geven/ Passan-acan. **ick geve hem last daer toe** / Beta bri itou atas pada dia, **of** beta atas-acan itou pada dia.
lastigh/ swaer/ Soucar, brat.
lastigh / moeylick / Brinja. **Yemanden lastigh zijn** / Brinja acan

can ſjappa-ſjappa.
laſtigh werck/ Cardjahan brat.
laſteren/ quaet ſpreken/ Hodjat-acan, bilis. **Godt laſteren**/ Hodjat-acan Allah t'Allah.
latten van een vloer/ van gheklooft riet/ &c. Lante.
labeeren/ Prhe pegi mare.

L E

Leck/ ondicht/ lecken/ Tyris botſjor, myris. **Al leckende**/ Batyris-tyris.
lecken met de tonge/ Djylat.
leckere ſpijſe/ Maccannan *ſedap.*
leckerlick eten/ Maccan *ſedap.* **Hy is lecker ende luye**/ Dia *joä* deng-an malas.
leden des lichaems/ Sidi-ſidi, toubou.
leder/ Coulit.
ledere ſack om wijn in te doen/ Baccas coulit.
ledigh/ daer niet in is/ ofte die niets doet/ Ampa, **of** hampa. **Hy en was niet ledigh: hy en hadde geen ledige tijdt**/ Dia tida ampa.
ledigh ſitten/ Doudoc ſadja.
ledigh van volck/ Sounjy.
ledigh maken/ Ampa acan, memboat ampa.
leeder/ ladder/ Tangha.
leeftocht/ Bakal, balanja, redjiky.
leegh/niet verheven/Rinda. **Siet voort laegh.**
leelick / vuyl / Tjoumar, djahat roupa, tiadda baroupa paras djahat.
leelick maecken/ Memboa ta-baroupa.
leem/ ſlijck/ Lompor.
leemachtigh/ kleyachtigh/ Clendar, ſeperti lompor.
leenen/ yewers tegen ſteunen/ Baſandar.
leenen ergens op/ Beralas, batoncat.
leenen/ te leen geven/ Minjam, **of** minjang.
leenen/ te leen nemen/ Menambil minjam. **Uytleenen**/ Minjam calouwar.
leer/ Coulit. **Schapen-leer**/ Coulit domba.
leere of ladder/ Tangha.
leeren / onderwijſen/ Adjarken, mengadjarken.
leeren/ yet begrijpen/ Adjar, beradjar, mengadjar. **Van buyten leeren**/ Mengadjar derri delouwar.
leeringe/ Adjerran. **Ick leere by hem**/ Beta bagourou pada dia.
leerlinck/ diſcipel/ Mourit.
leeraer of leer-meeſter/ Pang-adjar, gourou, orang pang-adjerran. **Geleert / hoogh-geleert man**/ Pandita.

leeste/ Roupa cacki.

leet/ hertseer/ Sakit hati. Dat is my leet te hooren/ Itou beta tsjinta dengar.

leet doen/ Memboat sakit-hati, of sya-hati. Het is hem leet of verdrietigh/ Itou berrousa hatinja, ofte itou sya hati acan dia.

leetwesen/ berouw hebben/ Berouba, thessedik, menjassal, sasal.

leeuw/ Singa.

legaet/ Ambassadeur/ Outoussan.

leggen op yemandts schouderen/ *Sandar* capada bahu. Te huys legghen: logeeren/ *Doudoc* ca rouma. Op de handen leggen daer op steunende/Bertoncat capada tangan.

leggen/ als om te rusten/ Doudoc, baring, basandal. Hy heeft daer geleghen/ Dia adda baring desitou. Wy legghen in sonden/ Kita doudoc dalam sallahan.

leggen plat neder op de buyck/ Tsjerap.

leggen met de buyck om hoogh/ Talántang, of telíntang. De handen opleggen/ Membobo tangan. De windt is gaen legghen/ Angin *tidor* souda.

leggen/ setten/ Terru, menerru, of tarou. Yet op sijn plaets legghen/ Simpan. Wech-leggen/ Menerru peghí. Eyeren leggen/ Batelóor.

leggen op malcanderen/stapelen/ Tindis. Een leguaen/ Bincáron.

legher/ een heyrleger/ Balatantra.

legioen/ Jouta, sa-laxa.

leyden/ Antar, of hentar.

leyden met de handt/ Pimpin, of pimpin tangan.

leydtsman/ Jure pimpin, málim.

leken/ druppen/ Tiris of miris.

lemmet van een keersse of lampe/ Sombou.

lenden/ Pingang.

lengte/ Pandjangnja.

lepel/ Sondoc, of sondou

lesen/ Batsja, membatsja.

lesen/ uytlesen/ kiesen/ Mempilli.

lesen of plucken/ Pongut, tjabot.

lesse: leest u lesse/ Batsjaken *badjy*mu.

lesschen/ uytblusschen/ Padám, matti acan.

leste/Comediën pada samoa. Siet voort: laeste.

letsel/ Tsjiderá.

letten/ hinderen/ Bersancot acan.

letten/

letten / achtnemen / Ingat, beringat.

let daer op / Ingat acan itou, liat liat pada itou, bri hati capada itou. **Wat let u?** Appa hendac mou? **of** Appa tſjinta mou? **Wat let u soo te roepen?** *Appa moula* engkau bateria bagitou?

letter / als A B C / Ourof.

leven / Hidop, berhidop. **laten leven** / Bri hidop. **Croone des levens** / Corona *terhidop*.

levendigh maecken / Hidopacan, memboat idop.

levendigh werden / Menjadi hidop. **Het leven of den Geest des menschen** / Njawa. **De boom des levens** / Pohon terhidop. **De levende** / Hidoppi, **of** nang terhidop.

levende water / Ayer hidoppi, **of** terhidop.

lever / Ampedás.

leveren / in handen geven / Sſeraacan, membri pada tangan, **of** hentar ca tangan.

leugen / Bohong, douſta, badouſtahan.

leugenaer / Orang bohong, orang berdouſta. **Een groot leugenaer** / Pandouſta.

leugen-werck / Boatan bohong.

leupe / traegh / Malas. **Siet voort lup.**

L I

Liberael / Borus, hati moura.

lichaem / Badan, njawa. **Doodt lichaem van mensch of beest** / Banckey.

licht / niet swaer / Aringan, **of** ringan.

licht-roodt of bly-roodt / Mera-*mouda*.

lichtelick te doen / Mouda memboat, moura memboat.

licht-sinnigh / licht-hertigh / Hati ringan.

licht / klaerheydt / Trang, tjuwatja. **In 't licht brenghen / openbaer maken** / Membauwa cadapan orang.

licht werden / Menjadi trang. **Een lichtende keersse** / Diän bri trang.

lichten / schijnen / Tjaya, bertſjaya.

lichten / licht gheven / Trangken. **Op den lichten dagh** / Pada hari trang. **Hy staet my in 't licht** / Dia toutop mouca beta.

licht van der handt / Tangan ringan.

lichten / oplichten / Ancat ney.

licht / niet swaer of verdrietelick / moura.

licht om verkrijghen / Gampang.

Lichtveerdelick / Seména-ména, of mourah.
lidt des lichaems / Toubou, ſidi.
lidt van 't gheſlachte / Poupou. In 't derde lidt van 't geſlachte / Ca tiga poupou.
lidt-teken / Tanda-louca.
lieden / luyden / Orang-orang. Wy-lieden / ghy-lieden / sy-lieden / Orang kita, orang angko, orang dia, of kita-orang, ongko-orang, dia-orang.
lieden van eeren / Orang bay.
liedt / Menjanjyhan, njanjyhan.
liefde / Caſſehan, bercaſſe. Ter liefde van u / Sebab caſſe acan mou.
lief hebben / Bercaſſekan, adda caſſe, bercaſſe-caſſean acan. Van herten lief hebben / Caſſe hati.
lieflick / vermakelick / Meramey.
lieflicke reden / Cattahan madjelis.
lieflick om aen te ſien / Tercaliatan biſey.
lieflick van ſmaeck of geluydt / Sedáp. Ick hebbe liever / Beta ſouca lebéh.
liegen / Douſta, bohong, berdouſta. Daer aen lieght het of ſchort het / Itou adda tſjiderá.
liever / veel liever / Terlebeh ſouca. Ick hebbe hem liever / Beta terlebeh caſſe acan dianja.
Gaet liever / Pont ya bay pegila, pont ya lebeh pegila.
lijden / verdragen / Tehan, menahan, bergala. Honger lijden / Tehan lapar. Pyne lijden / Meraſſa ofte meraſſaya.
lijdtſaemheyt / Sabour menahan. In lijdtſaemheydt / Deng-an ſabour, of dalam nanti tahanla.
lijdelick / datmen lijden kan / Dapat tehan, itou nang orang brole tehan djouga.
lijdelicker / verdragelicker / Lebeh mouda bergala.
lijden : verdriet / Soucar, ſoucarhan.
lijden / belijden / Meng-aco.
lijden / in veel lijdens zijn / Sixa.
lijden / gedoogen / toelaten / Caboul, membri, membeër-acan.
lijf / Badan, njauwa. lijvigh / vollijvigh / Tegap, njawa tegap.
lijf-ſchut / Nongare-mintar.
lijf-moeder / baer-moeder / Papodjou.
lijf-eygen knecht / Hamba.
lijf-eygene lieden / Hamba orang.
lijf-tocht / Appa adda balanja, redjyki, bakal. In 't Molucx Defomo.
lijm / Percat.
limoen / Limau, of limon.
lijn / coorde / Tali.
lijnen-laecken / Cayn.

lijnen-wever/ Jure tonou cayin.
lijn-draeyer/ Poutar-tali.
lijnie met crijt of yets anders ge-trocken/ Sipat.
lijst of boort/ Tépi.
lip / lippen/ Bibir. De lippen la-ten hangen/ Membri gantong bibir.
lispen/ Catta batelloor.
listigh/ erch/ Tjerdeeck.
listigheydt/ liste/ Mossele hati, of boudi.
listighlick/ Deng-an tjerdick.

L O

Loeren/ Eling of intey. Hy loert daer op/ Dia eling pada itou.
lof / prijs / Poudjy-poudjyhan, hormat.
loflick/ lofweerdigh / Haros pou-djy acan.
lof-sangh/ Menjanjyhan terpou-djy.
lof-reden / Bercattahan terpou-djy.
lomber / schaduwe / Lindong. Een lomberige plaetse/ Tam-pat berlindong.
loncken / toeloncken / overzijds sien / Jelling matta, bermaïn matta.
longe ofte loose/ Paroe, parou.
lonte/ Sombou-bedil.
loochenen/ ontkennen / Sanckal, bersanckal.
loock/ Bauwang poute.
loof / groene bladen / Dawan idjou, dawan cayou. Het loof rijst/ Nang dauwan louro.
loon/ huyr/ salaris/ Oupah.
loonen / arbeydts-loon gheven/ Meng-oupah. Hy is geloont/ Dia souda meng-oupaken.
loonen/ vergelden/ Ballas.
loopen / Lari, balari. Wech-loo-pen/Lari pegi. Den loop vol-eynden / Lari sampei oudjong. Al loopende/ Balari-lari.
loopende water/Ayer menjourut, of melille.
loopende of druppende ooghen/ Matta melille. Met eene loop/ Deng-an sa lari. Een looper/ Sa orang lariam. De buyck-loop/ Tjerit.
loos / listigh / Tjerdee, of tjere-dick, baboudi.
looshe ydt/ Boudi, tjeredicknja.
loot/ Tima itam.
los/ ruym/ wijdt: kleet/bant/&c. Longar.
los/ Lepas. Gelost/ Menlepas.
lossen/ verlossen/ Menlepas kan.
los maecken/ slap maken / Lum-bot acan.
lossen: een schip of wagen / Pon-gah, of touron acan barang-ba-rang, of calouwar-acan.
lossen/ ontbinden/ Oraï acan.
los ghemaeckt/ ontbonden / Ta-orey,

orey, **of** ta-oray acan.
los-loon/ rantsoen / Touboussan.
lossen, de gevangenen / Toubus, menoubus.
lossen: een pandt/ *Toubus* gade.
lot/ Paree.
loten / het lot werpen / Meluntar paree, bamajin jugar.
loven/ prijsen/ Poudjy acan.
loven: datmen verkoopen wil / Tauwar.
louter / ongemenght / Sadja, **of** nang tiadda batsjampor.
louter goudt/ Mas sadja.
louteren/ reyn maken / Tjoutjy-ken, memboat tjoutjy.

L U

Lubben/ Cambiri acan. **Gelubt**/ Bacambiri.
lucht/ Langit. **Een quade lucht**/ *Sawan* djahat. **De zee-lucht** / *Sawan* laout. **De lucht eens dooden lichaems**/ *Sawan* banckey.
luy/ traegh / Malas, segáng, penjagang.
luy werden/ Menjadi malas.
luyaert/ Malassan.
luyde/ Bounjy sangat.
luyde roepen / Teria sangat. **leest luyde**/ Batsjala *terbounjy*.
luyden/ geluyt maken / Babounjy, **of** membounjy acan.
luyden de klock/Hela ginta. **Hoo luydt de schrift**/ Bagitou bounjy sourat.
luyeren / kindts-doecken/ Lampin annac.
luys/ Coutoc, **of** coutou.
luyster/ glants/ Tsjaya.
luysteren / in de oore luysteren / Bisick-bisick, **of** berbisic. **Beluysteren wat andere spreken**/ Menginte, bedengar.
luyte of cyther/ Kitsjápi. **Op de luyte spelen**/ Berkitsjápi.
luyaert/ Harimau-ackar.
lust/ begeerte / Nassou. **Ick heb grooten lust daer in**/ Beta *souca* banja pada itou. **Ick doe dat met lust** / Beta boat itou deng-an souca, **of** dengan nassou.
lust of gadinghe yewers in hebben/ Bacanan.
lust om te eten / *Nassou* maccan. **Met lust doen** / Boät deng-an nassou.
lustigh / plaisant / Bersouca bay, ternassou, **of** tersouca.
lustigh/ wel gemoedt / Sedap hati.
luttel / sedikít. **Maer een luttel/** Sedikit sadja.

M A

MAcht / Cawassahan, cauwassa.
Machtigh/ Coät, nang di coässo

coäſſa banja, bercawaſſa.
Maris / foelje / Bonga pallah.
Maecken / Boat, cardja. **Wien maeckt ghy u ſelven? Waer voor houdt ghy u ſelven?** Mou boat mou ſendiri ſeperti acan ſjappa? **Dat ghemaeckt is/** Jang ſouda jaddi, **ofte** jang adda menjadi.
Maeckſel/ fatſoen / Boatan, roupa. **laten maecken /** Membri boät. **Een moedt maecken /** Craſſi hati, memboat hati. **Vrolick maecken/** Memboät ſouça. **Gemaeckt /** Memboät ſouda, ſouda jaddi.
Maegh/ bloedt-vriendt/ maeghſchap / Cauwum, orang ſa-aſſal, kolharga. **Hy is u maeghſchap /** Dia bacawum dengan mou.
Maeghſchap / ſtam / Aſſal cawum.
Maeght / Anac dara. **In haer maeghdom/** Dia dara lagi.
Maeghdom/ Darah.
Maeyen/ affnyden / Mengittam, **of** iris, meng-iris.
Maeyer / Orang-iris, orang-meng-ittam.
Mael: Eenmael / een reys / Sacali. **Tweemael /** Dua-cali. **Ende ſoo voort. Menighmael/** Banja-cali.
Maelen/ Kiſſar, pipis.
Maeltijdt/ Djamouhan. **Hy gaf een maeltijdt aen de overſte/** Dia berdjamou manctri.
Maen/ Boulan. **Nieuwe maen /** Timbol boulan. **Waſſende maene /** Boulan nang terjaddi. **Volle maen /** Boulan nang pernamma. **De maene begint geſien te werden /** Boulan timboul.
Maendagh/ Hari iſheney.
Maene-ſchijn/ Boulan trang.
Maent/ een maent/ Sa boulan.
Maenſtonden der Vrouwen/ Cain datan, **of** tſjimmer caïn, **of** hil-parampuan.
Maenen/ inmaenen/ Menougou outang, minta beroutangan.
Maer/ doch/ Tetapi.
Maer oock/ Tetapi pon.
Maer/ alleenlick / Sadja, ſaidja, **of** hanja djouga. **Daer zijn maer drie /** Souda tiga ſaidja. **Het zijn maer woorden /** Baccattahan ſaidja.
Maet / met-geſel/ Teman.
Maete / Oucorran. **Een corenmaete/** *Soucattan*-gendum. **Hy geeft ſonder mate of overvloedelick /** Dia bri bucan deng-an ſedang-ſedang.
Maetigen/ Berſedáng.
Maetelick/ Sedang-ſedang. **Boven maete / onmatelick /** Ate lalou.

Mage/ Ampadél, of ampedál.
Mager/ Courys.
Magher werden / Menjadi courous.
Magneet-steen/ Batou-brani.
Majesteyt / Mouljahan, of praetjouw.
Mayus/ Djumad-ilawal.
Mal/ sot/ Gila.
malkanderen/ Samma, suatu acan jang laïn. Met of onder malkanderẽ/ Samma-samma. Hebt malkanderen lief / Bercassecassëan samma. Sy seyden onder malkanderen / Dia bercattakan dirinja. Ghy neemt van malkanderen / Mou ambil sa satu derri jang laïn. Sy slaen malkanderen/ Sa-orang poucol sa-orang.
mamme/ elder/ Soussou.
man in 't gemeyn/ Lacki-lacki.
man: van die vrouwe / Suami. Haer man / Lakinja, of suaminja.
Mans-persoon/ oudt of jonck/ Anac laki-laki. Seer mannelick/ Laki-laki sangat.
mannen/ Orang laki-laki.
manneken van 't gedierte / Djantan.
manck/ Timpang.
Mandament der Overigheydt/ Tite, of tita.
mande/ Bakol, ragga.
mangelen/ wisselen/ Batoucar.
maniere ofte wijse / Tsjara, adet, esteadat. Wat maniere van doen is dit? Tsjare appa boatan ini?. By manier van spreken / Pada oupama catta. In wat maniere? Pada adet appa?
maniere van doen die yemandt over sich heeft / Sifat of tinca. De Javaensche manier van doen / Sifat Jauwa.
maniere of costuyme van leven / Bëassahan, of adet menghidop.
mantel/ Selimot.
marckt / Bessára, of Passára. In de volle marckt / Pada ramayn bessara.
marckt-gangh/ Hougari.
marckt-ganger/ Bandári.
mare of tijdinge/ Brita, chabar.
Martius-maent/ Rabjul awal.
masse ofte klomp/ Gompal.
mast van een schip / Tyang cappal, of tyang layer.
mat/ moede/ Lete.
materie/ etter/ Nanah.
matras/ Cassur, mitty.
matte om te decken of behangen/ Cadjang.
matte daermen op slaept / Ticar.

M E

Mede/ t'samen/ Samma. Siet: met.
mede of oock / Lagi, pon. Daer

mede / *Deng-an* itou, deng-an appa. Daer mede sy gelastert hebben / *Pada* manna dia souda hodjat.
mede-deylen / Bagiacan samma.
mede-dienstknecht / Souroan teman.
mede-gaen / Tourut, pegi samma.
mede-gesel / Teman, Soubat.
mede-gesel ter tafel / Teman-maccan.
mede-gesel ter oorlogh / Teman-prang.
mede-lijden hebben / Bersayang, of sayang acan orang, cassiënkan.
mede-pleger in 't quaet / *Samma sa daya* acan djahat.
Medicijn-meester / Tabib-beroubatti.
Medicijne / Oubat, sasavan, panabar.
meel / Toupong.
meer / meerder / Lebéh. Veel meer / Banja lagi.
meer dan genoegh / Lebeh derri pada tjocop. Wie meer? Sjappa *lagi?* Niemandt meer / Barang sjappa laïn pon tida. Weynigh meer / Lebeh sedikit. Dies te meer (ofte langh-dueriger/) Selamma lagi. Jae dat meer is / Ya pon.
meerder / Terlebéh la.
meerder maecken / Lebeh-acan.
meerder werden / Lebeh-acan, of menjadi lebéh.
Meercatte / Cra, baly.
meest / Lebe derri laïn samoa.
meestendeel / Nang terlebeh bagian. Dat geschiedt meestendeel / Laïn laïn tida jadi banja cali samma ini. De meeste / Nang terlebeh la.
Meester / Heere / Tuan. School-meester / Leer-meester / Gouro, pang-adjar. Werck-meester / Gourou-bacardja.
Meester des huysgesins / Tuan rouma.
Meestresse van den huyse / Tuan parampuan.
meesteren / cureren / Beroubatti.
meeter in den heylighen Doop / Ma-mouda.
meye / Tsjabang.
meyneedt / Sompahan berdousta.
meyneedighe / Orang basompa dousta.
meynen / Sanca, fikir.
meyninge / Artinja. De meyninge vatten of verstaen / Ambil *artinja.*
meyr: staende water / Talagga, Tasse.
meysken / Boudac parampuan.
melaetsheydt / Cadell. Vol melaetsheydt / Sa lalounja bercadel.
melaets mensche / Orang berkadel,

del, **of** pourcadel.
melancholye / droefheydt / Rindou.
melancholijck zijn / Barindou.
melck / Ayer-souſſou, coa-souſſou. **Dat is borſt-water of borſt-ſap.**
melcken / Pra-souſſou, taric souſſou. **Cokos-melck** / Santang.
memorie / gedachteniſſe / Peningatan. **Tot een memorie of gedachteniſſe** / Pada ſa tanda ingat.
men / (als) men ſeyt / Orang catta. **Dat is / het volck ſeght.**
men doet ſo / Orang boat bagitou.
mengen / Tſjampor, tſjamporacan.
mengſel / Batſjamporhan.
menigh / veele / Banjac.
menighmael / Banja cali. **Hoe menighmael?** Barappa cali?
menighte / of ſchare: van volck / Orang bacauwan-cauwan. **Eē menighte vergaderen** / Berpon *ſa cauwan*.
menigerley / Banja djenis. **In menigerley maniere** / Pada banja percarra adet.
menigerhande / Banda warna.
menighvuldigh / Banja lipat.
menighvuldighen / vermenighvuldigen / Berbanjaran.
menighte van viſch / *Banjanja* ican.
menſche / Manuſſcia.
menſchen kinderen / Anna-anna orang-manuſia. **Wat menſche iſſer?** Orang manuſſia ſa orang appa adda?
merck / Outac-toulang.
merck of teecken / Tanda.
mercken / teeckenen / Bertanda-acan.
merck / ſegel / Tſjap.
merrye / Couda betina.
merren / toeven / Brenti.
mes / Piſſau.
mes-maecker / Pandey piſſau.
meſt / vuyligheydt / Sampa.
meſt om den acker te meſten / Appa memboat tanna gomoc.
meſten / Bergomoc. **Acker-meſten** / *Badja* bendang.
met / Deng-an, **of** pada **Siet oock mede.**
met gewelt / Deng-an zur.
met malkanderen / Samma ſamma. **Die met haer waren** / Jang dia *baſerta* kanja.
met hem gaen / Pegi *deng-an* dia **of** *ſamma* dia.
met hoopen / Bacauwan.
met der tijdt / allenghſkens / Pallahan-pallahan.
meten met een elle / Oucor-acan, beroucor.
meten met een mate / Soucat, berſoucat.
metſelaer / Toucan bata, **of** batou,

tou, outos gedóng.
meulen/ Kissaran.
meulen-steen / Batou-kissaran, batou pipis.
meulenaer/ Jure kissar.

M I

Micke/ Tsjabang.
micken/ oogen/ Toudjo deng-an matta.
middagh / Tenga harri, wactou lohor.
middaghmael / of 't middaghmael eten / Maccan ca tenga harri.
middel / het middelste / Jang tenga.
middel des lichaems/ Pingan.
middelaer/ Orang de tenga tenga.
Middelaer tusschen Godt en de menschen / Jure bedammey de tenga Allah daan orang manusia.
middelbaer / middelmatigh/ Sedáng.
middelbaer rijck/ Caya sedáng.
middel-jarigh : niet oudt noch jonck/ Tenga toubou.
middel-muer / schutsel / Dinding secat.
midden/ middeldeel/ Tenga. **Ten midden / te weten van plaetse/ in 't midden of midden door** / Detenga, **of** de antára. **Upt den midden**/ Derri nang tenga.
middernacht / Tenga malam. **Ter middernacht** / ca tenga-malam.
miere/ Semót. **Vol mieren**/ Semót sia-sia.
mijden/ Melalou, **of** lalouwy.
mijle/ een mijle/ Sa djam djalan.
mijn / Akou ampounja, beta ampounja, cami ampounja, beta pounja.
mijn vriendt / Soubat akou, **of** soubat beta. **Het mijne/ de mijne**/ Ampounja beta, nang beta ampounja.
mijns wetens niet / Deng-an satauw beta tida.
mildt/ Borus, hati moura.
Milde handt / Tangan-moura. **Geeft mildelick** / Bri mourah.
milte/ Limpa-jantong.
min/ weyniger / Courang.
min noch meer / Lebeh courang pon tida. **Voor minderen prijs**/ Pada harga courang.
Minder maecken/ verminderen/ Courang acan, memboat courang.
Minder werden / Menjadi courang. **De minste** / Jang terlebeh courang, **of** jang terlebeh ketsjil.
minne/ voester/ Pengasso.
minne / liefde / Cassehan, casse.

Minne-brief/ Sourat tercasse.
minnen / beminnen / Casse acan, bercassee.
mirakel/ Boatan-heraan.
mirrhe/ Moor.
mis/ niet geraeckt/ Tida kená.
misbruyck/ Sallah.
misbruycken / lichtveerdelick gebruycken/ Berseména-ména.
misdadige / Orang jang dia boät djahat.
mis-doen/ Bersallah.
mis-dracht krijgen / Goggor anac. De vrouw heeft een misdracht of misval / Bouda djatou, of tida jadi.
mis-gaen/ Salla-djalan.
mis-grijpen/ Salla-djama.
mis-maeckt/ Roupa djahat.
mis-moedigh/ Hati courang.
mis-reeckenen/ berkira salla.
mis-saecken/ Sanckal, basanckal.
misschien/ Sjappa tauw: dat is/ wie weet het of misschien/ Kalu sjappa tau.
missen/ Tiadda kenáh, bersalla-salla.
misstaen / qualick voegen/ Tiadda patut.
misstroostigh/ Roussa hati.
mis-trouwen / Tiadda pet sjaya.
mist/ mistige lucht/ Cabous.

M O

Modder/ slijck/ Lompor.
moede/ Lelláh.
moede van gaen/ Lella djalan.
moede werden/ Jadi lella.
moede maecken / Memboat lella.
moede / afkeerigh zijn van yets/ Djomou, poäs.
moeder/Ma,ibou,indong. Grootmoeder/ Nene parampuan.
moeders broeder / oom / Mamalaki.
moeder des huysghesins / Ybou derri rouma.
moedt / Hati. Den moedt verloren gheven / Berylang hati. Een moedt nemen / Mengambil hati. Hebt goeden moet/ Bersoukala, tatap hatila. Wy hebben goeden moedt/Hati kita ya adda tatap.
moedtwilligh/ dertel/ Nackal.
moeye: Vaders of moeders suster/ Mama parampuan.
moeyelick/ gemelick/ Bingis.
moeyelick zijn aen yemant / Bersugol acan barang sjappa, of soussakan, brinja. Sich nergens mede moeyen/Tiadda fadouli acan appa-appala.
moeyte/ Soussa, soucar, soussahan brinja. En neemt de moeyte niet / Jangan lella. Verloren moeyte / Soussa pada suatu tida.
moer-nagelen/ Polang.
moes-cruydt/ Sayor.

moe-

moeten / Bergouna, mengouna. **Hy moet komen** / Adda mengouna dia datang.
mogelick / **misschien** / Sjappa tauw brole.
mogelick / **doenlick** / Berdápat.
mogelick / **indien 't soo is** / Calou. **'t En is my niet moghelick** / Pada beta tiadda cawassa. **Waer 't mogelick** / Djiccalau adda mendapat berole, **of** djiccalau ya berole. **Alles is moghelick by Godt** / Segalla barang appa adda mendapatkan Allah.
mogen / Brole **of** berole, dápat.
mogende / Bercawassa.
mogentheyt / Cauwassa, coassa.
mol / Ticos-mondoh.
monster van eenigh dinck / Taladan **of** touladan.
mondt / Moulut.
mont van een rivier / Quala bouca.
mondt-vol / Moulut pounoh.
moeras / Paya.
moordenaer / Penamoän. **Een mensch-moorder** / Penamoan-orang orang manusia.
moorderye / **moordt** / Penamohan.
Moorsch / **Mahometists** / Isalám.
morgen / Issoc, essoc. **Den dagh van morgen** / Issoc sa hari. **Het morgen-eten** / Maccan pagi.
morgen-gave / **des bruydts** / Isci cauwin.
morgen-roodt / Fadjar.
morgen-licht / Boucka fadjar.
morgen-sterre / Bintang siang, bintang pagi.
morgen-stondt / Pagi-hari, dini hari.
morselen / Romoh, antsjor.
mortier / Lesong.
mortier-stamper / Alou-lesong.
morwe / **sacht** / Lumbot. **Siet voort** / **groot.**
mossel / Coupang, roumis, bya.
mossel-schelpe / Coulit-coupang.
mostaert / Sawi **of** sesawi.
mostaert-saet / Bidjy-sauwi.
motte / **schieter** / Oular-caïn, giggas.
mouwen / **hembds-mouwen** / Tangan badjou.

M U

Muer / Dinding, tepa, paggar batou.
muer van leem / Dinding lompor. **Een tusschen-muer** / Dinding secat de tenga. **Bemuert** / Bacotta.
mugge / Djamoc.
muyl of snuyt / Moulut.
muys: gedierte / Ticos.
muys van de handt / Tapac tangan.
muyt-maecker / Sa orang jang mem-

memboat orang-orang ya gogga.
murmelen/ Bebyse.
murmureren / Basongut, coucouroubou, gumouroh **Sy murmureren teghen my** / Dia berbingis acan beta.
muscaet-note/ Boa-palla.
muschelaet/ Castouri.
mussche/ Bourong tsjitsja.
mutse/ **slaep-mutse**/ Caféa.

N A

NAcht / Málam. **Middernacht** / Tenga malam. **Des nachts** / Ca malam, **of** malam-malam. **Den gheheelen nacht** / Se malam, sa pandjang malam.
Nacht-waecke / Djagga malam. **Overnachten**/ Bermalam.
Nachtmael / Djoumahan petang.
Nae/ Commodiën, **of** comediën. **D'Een nae d'ander** / Suatu comediën jang laïn.
Nae der sonnen opganck / Commodiën matta hari souda ney.
Nae desen/ Comediën derri pada inila.
Nae mijn vermogen / Pada cauwassa beta. **Verneemt nae sijn werck** / Prixa capada cardjahanja. **Vraeght nae hem**/ Tanja pada dia. **Oordeelen nae den vleesche** / Houcum seperti daging kira-kira. **Oordeelt hem nae uwe wet** / berhouccumla dia pada patut acan sabda mou.
Nae mijn lust/Capada nassou beta.
Nae dien/ **aengesien** / Sedáng, sebáb.
Nae de middagh / Lingsir, wactou asara.
Naeder/ Lebéh ampir.
Naeby/ **ontrent**/ Ampir.
Nae-lichte by/ Decát.
Nae-bootsinge/Tatourutan.
Nae-brengen / Membauwa blackan.
Nae-cakelen/ **nae-preutelen** / Adjou.
Naecken / **genaecken** / Ampir acan, **of** datang ampir, **of** datang decat.
Naeckt/ Talandjang, bertalandjang, **of** talille.
Naeckt maken/ Talandjangken.
Naecomen yemandts bevel/ Tourut.
Naecomen / **succederen** / Gante: **Dat is representeeren de voorige.**
Nae-dencken/ Meningat ca blackang.
Naeder / Terlebeh decat, decat lagi.

Nae-

Naeder komen / Mendatang lagi decat.
naedoen / Tourut.
naedt / Baccas-djahittan.
nae-jaer / Achir mousim.
naeyen / Djahit, mendjahit, **of** djailut.
naeywerck / Djahittan.
naey-korf / Baccol mendjahit.
nae-gaen / Bedjalan belackang, tourut blackang.
naegel der vingeren / Coucou djari. **De naghelen korten** / Crat coucou.
naegel van yser of hout / Pakou.
naegelen / **vast spijckere** / bapakou.
naegelen / **cruyt-nagelen** / Tsjincke.
naelatigh / **versuymigh** / Alepá.
naelaten / **achterlaeten** / Tingal belackang. **Het werck naelaten** / Jadi lepas derri berboatan.
naelde / Djarong, **of** djarum.
naelden-ooge / Pantat djarum.
naelde-besemen / Tsjoutsjou djarong.
nae-loopen / Lari-tourut acan.
nae-maecken / Memboat tourut.
naemaels / Comediën, **of** pada wactou comediën.
naeme / Namma. **Genaemt** / Bernamma. **Welck is u naem?** Mou appa namma? **De naem vraegen yewers van** / Packey namma. **Van goeden naem** / Derri pada namma besar.
naementlick of te weten / Catauwi.
naemiddagh-stondt / Wactou asára.
naeseggen / Catta ca belackang.
naeste / **de naeste** / Jang terlebeh decat, **of** ampir lebéh pada laïn. **De naestvolgende Sabbath** / Sabbat jang comediën pada itou.
naewijsen / Toundjoc.
nat / Bassah.
nat-maecken / Bassa-acan, boat bassa.
natie / Djenis orang.
nature / **aert** / Iman, faël.
navel / Pousat **of** tanda prot.
navolgen yemandts bevel / Tourut.
nauw / **niet wijdt** / Sompit.
nauw gedrongen / Sassá.
nauw maecken / **benauwen** / Sompit acan, sassa acan. **Genauwt** / Sompitti.
nauwelicks / **by nae niet** / Ampir tida.
nauwelicks / **schaers in mate** / Tida tjoucop, tida sampei. **Hy wijckt nauwelicks van hem** / Ampir-nja tida tingal dia.

N E

Necke / Tingco.
neder / **beneden** / De bauwa.

Neder-bucken / Tondo touron.
neder-dalen / Touron.
neder-drucken / Tinde cabauwa, tindis acan, bertſjop.
nederigheydt / Rindahan, rindahati.
nederigh van herten / Hati rendá of rindá.
neder-knielen / Berlutut ca bauwa.
nederlaten / Tourong-acan.
nederleggen / Terru touron.
nederſetten yemandts toornigh ghemoedt / Bobo dingin pada hati orang. Dat is verkoelinge op 't herte gieten.
nederſincken / Tingelam.
nederſitten / Doudoc ca bauwa.
nederſtorten / van een hoogte afvallen / Tridjou.
nederwaerts / Ca bauwa.
nederwaerts jaghen / Meng-alau touron.
nederwerpen / yemandt ter aerden werpen / Banting.
nederwerpen eenigh werck met gewelt of gedrups / Roubou, of roubou-acan.
neen / Tiadda, tida.
neerſtigh / Radjing.
neerſtigh in 't leeren / Radjing adjar.
negen / Sambílan. Siet voort: Vijf.
negentich / Sambilan poulo.
neygen 't hooft / *Tondo* capalla.
neygen ter aerde toe / *Singit* ca tanna.
nemen / Ambil, menambil. De boom neemt veel plaets / Pohon *maccan* tampat banja.
nergens / Ca manna manna tida, of de barang tampat tida.
nergens gaen / Tida pegi de manna manna. Sich nergens mede moeyen / Tida fadouli acan appa appala.
neringhe of handel daermen de kost mede ſoeckt / Pentſjarian.
neſt / vogel-neſt / *Sarang*-bourong.
neſtelen / neſt maecken / Baſarang, memboat ſarang.
net / te weten treck-net / viſch-net / Poucat. Werp-net / Djala. Schep-net / Tango. Netten breyden / Djaring.
nete / van luyſen / Telloor coutoc.
nevel / miſt / Cabous.
neve / broeders kindt / Comon.
neven / ſuſters en broeders kinderen / Sa poupou laki laki.
neve / ooms ſoon / Seneni laki.
nevens / Siſi, baſiſi, pada.
nevens het meyr / *Ampir* taſſe, of *de tepi* taſſe.
neuſe / Idong. Een hooge neuſe / Idong matſjong. Een platte neuſe / Idong tſjepper.
neuſdoeck / Caïn ſappo-idong.

Nich-

N I

Nichte / susters kindt / Sepoujang.
nichte / Sa-poupou parampuan. **Anna uwe nichte** / Anna sapoupou mou.
nichte/ ooms dochter/ Seneni parampuan.
niemandt/ Sjappa-sjappa tida, barang sjappa tida, **of** tida sjappa, sa orang tida. **Is hier niemandt** / Tiadda barang sjappa ca sini.
niesen/ Berysín, **of** brysing.
niet/ Tida, tiadda, bukan.
niet eens/ Sacali tida.
niets/ niet met alle / Barang tida, **of** satou-satou tida. **Gelijck als niets**/ Penaco suatu tida.
niet meer / Tida lagi. **Om niet**/ Sadja. **Ick krijghe dat om niet**/ Beta bole itou sadja. **'t En is niet**/ Boucan.
niet alleen dat/boucan itou djouga. **Gantsch niet** / Sedikit pon tida.
niet te quaet/ Tida djahat amat.
niet te veel / Banja amat tiadda. **En krijt niet** / Djangan menangis. **Ghy en sult niet steelen** / Djangan angkau mentsjouri. **Die niet en heeft**/ Sjappa tiadda appa.
niet te min/ Wellakian.
nieuw of nieuwlinghs/ Barou.
nieuw-maken/ Barou acan, memboat-barou.
nieuwelicks/ noch nieuw / Barou lagi. **Van nieuws** / **op een nieuw**/ Derri barou, derri barou sa moula.
nieuwers / **nergens** / Camannamanna tiadda.
nieuwers toe goet / Pada barang appa tiadda bay.
nijdt/ Iri-hati.
nijdt-dragen/ Bintsjyacan.
nijgen/ Tondo.
nijpen met de nagelen/Tsjoubit.
nijpen met de heele handt / Pitsjil.
nijptange/ Sipit.
nimmermeer/ Sacali-cali tida.

N O

Noch ofte meer/ Lagi.
noch niet/ Boulúm, **of** boulúm lagi. **Tot noch toe** / Sampei sacaran.
noch soo veel/ Sakiën lagi.
noch eens/Lagi sacali.
noch oock/ Lagi pon.
noch d'een / noch d'ander / Nang suatu lagi nang laïn pon tida.
noch goet/ noch quaet / Lagi bay, lagi djahat tiadda, **of** djahat pon tida, bay pon tida.
noch dit/ noch dat / Ini pon tida, itou pon tida.

Neder-bucken / Tondo touron.
neder-dalen / Touron.
neder-drucken / Tinde cabauwa, tindis acan, bertſjop.
nederigheydt / Rindahan, rindahati.
nederigh van herten / Hati rendá **of** rindá.
neder-knielen / Berlutut ca bauwa.
nederlaten / Tourong-acan.
nederleggen / Terru touron.
nederſetten yemandts toornigh ghemoedt / Bobo dingin pada hati orang. **Dat is verkoelinge op 't herte gieten.**
nederſincken / Tingelam.
nederſitten / Doudoc ca bauwa.
nederſtorten / van een hoogte afvallen / Tridjou.
nederwaerts / Ca bauwa.
nederwaerts jaghen / Meng-alau touron.
nederwerpen / yemandt ter aerden werpen / Banting.
nederwerpen eenigh werck met gewelt of gedruys / Roubou, **of** roubou-acan.
neen / Tiadda, tida.
neerſtigh / Radjing.
neerſtigh in 't leeren / Radjing adjar.
negen / Sambílan. **Siet voort: Vijf.**
negentich / Sambilan poulo.
neygen 't hooft / *Tondo* capalla.
neygen ter aerde toe / *Singit* ca tanna.
nemen / Ambil, menambil. **De boom neemt veel plaets** / Pohon *maccan* tampat banja.
nergens / Ca manna manna tida, **of** de barang tampat tida.
nergens gaen / Tida pegi de manna manna. **Sich nergens mede moeyen** / Tida fadouli acan appa appala.
neringhe of handel daermen de koſt mede ſoeckt / Pentſjarian.
neſt / vogel-neſt / *Sarang*-bourong.
neſtelen / neſt maecken / Baſarang, memboat ſarang.
net / te weten treck-net / viſch-net / Poucat. **Werp-net** / Djala. **Schep-net** / Tango. **Netten breyden** / Djaring.
nete / van luyſen / Telloor coutoc.
nevel / miſt / Cabous.
neve / broeders kindt / Comon.
neven / ſuſters en broeders kinderen / Sa poupou laki laki.
neve / ooms ſoon / Seneni laki.
nevens / Siſi, baſiſi, pada.
nevens het meyr / *Ampir* taſſe, **of** *de tepi* taſſe.
neuſe / Idong. **Een hooge neuſe** / Idong matſjong. **Een platte neuſe** / Idong tſjepper.
neuſdoeck / Caïn ſappo-idong.

Nich-

N I

Nichte/ susters kindt/ Sepoujang.
nichte/ Sa-poupou parampuan. **Anna uwe nichte**/ Anna sapoupou mou.
nichte/ ooms dochter/ Seneni parampuan.
niemandt/ Sjappa-sjappa tida, barang sjappa tida, **of** tida sjappa, sa orang tida. **Is hier niemandt**/ Tiadda barang sjappa ca sini.
niesen/ Berysín, **of** brysing.
niet/ Tida, tiadda, bukan.
niet eens/ Sacali tida.
niets/ niet met alle/ Barang tida, **of** satou-satou tida. **Gelijck als niets**/ Penaco suatu tida.
niet meer/ Tida lagi. **Om niet**/ Sadja. **Ick krijghe dat om niet**/ Beta bole itou sadja. **'t En is niet**/ Boucan.
niet alleen dat/boucan itou djouga. **Gantsch niet**/ Sedikit pon tida.
niet te quaet/ Tida djahat amat.
niet te veel/ Banja amat tiadda. **En krijt niet**/ Djangan menangis. **Ghy en sult niet steelen**/ Djangan angkau mentsjouri. **Die niet en heeft**/ Sjappa tiadda appa.
niet te min/ Wellakian.
nieuw of nieuwlinghs/ Barou.
nieuw-maken/ Barou acan, memboat-barou.
nieuwelicks/ noch nieuw/ Barou lagi. **Van nieuws/ op een nieuw**/ Derri barou, derri barou sa moula.
nieuwers/ nergens/ Camannamanna tiadda.
nieuwers toe goet/ Pada barang appa tiadda bay.
nijdt/ Iri-hati.
nijdt-dragen/ Bintsjyacan.
nijgen/ Tondo.
nijpen met de nagelen/Tsjoubit.
nijpen met de heele handt/ Pitfjil.
nijptange/ Sipit.
nimmermeer/ Sacali-cali tida.

N O

Noch ofte meer/ Lagi.
noch niet/ Boulúm, **of** boulúm lagi. **Tot noch toe**/ Sampei sacaran.
noch soo veel/ Sakiën lagi.
noch eens/Lagi sacali.
noch oock/ Lagi pon.
noch d'een/ noch d'ander/ Nang suatu lagi nang laïn pon tida.
noch goet/ noch quaet/ Lagi bay, lagi djahat tiadda, **of** djahat pon tida, bay pon tida.
noch dit/ noch dat/ Ini pon tida, itou pon tida.

Nochtans/ Wellakian.

node/ ongeerne/ Tida souca. **Het node doen** / Tida souca memboat barang appa. **Van node: Siet nodigh.**

noden/ nodigen/ Salaccan, mintakan. **De genodighde** / Nang slackankan. **Ter bruyloft nodighen** / Slackan ca pangilan. **Een die gaet nodighen** / Jure slackan.

nodigh/ van node/ Gouna. **Hy heeft het van node** / Dia adda bergounanja, **of** dia adda courang itou, dia oussa itou. **Het en is niet van node dat hy gae** / Dia tida oussa peghi. **Onnodighe arbeydt**/ Cardjahan jang tida gouna. **Waer toe is dat van node?** Pada appa gouna itou?

noemen / Bernamma, seboutken, bersebout. **Hy is ghenoemt Job**/ Dia bernamma Job. **Hoe noemtmen dat?** Appa sebout itou? **Hy noemt hem Heere**/ Dia bri nammanja Tuan. **Siet voort: Heeten.**

noemen / een naem geven / Bernammakan.

noyt/ Sacali-cali tida, boulom lagi.

noodtsaken/ benodigen / Soucaracan. **Siet voort/ noot.**

noodtdruft/ Redjiki.

noorden/ Outára.

noorde-windt/ Angin outara.

noordt-ooste-windt / Angin outara-timor.

noordt-weste-windt / Angin outara-barrat, **of** barrat-daya.

noordt-zijde/ Sabla outara.

noot / swarigheydt/ Hal auwal, soucar. **Vyt noodt**/ Derri pada hal. **Hongers noot**/ Hal lapar.

nootloos/ onnoodigh / Tiadda gouna.

nootloosen arbeydt / Cardjahan jang tiadda gouna.

noot lijden/ Bersoussa.

Notaris/ Jure toulis.

note-muscaet/ Boa-palla.

November/ Dulckaida.

N U.

Nu/ Sacaran.

nu eerst/ Barou sacaran.

nuchteren/ Modou.

nuchteren werden / Ilang maboc.

nuchteren / die noch niet gegeten heeft/ Boulom maccan.

nuchteren / sober / Tida kinjang-amát. **Weest nuchteren** / Jangan kinjang-amát.

nut / oorboirlick / Gouna. **Het is u nut**/ *Bay* pada mou.

nuttigheydt/ Gounanja.

OB.

OB. OC. OE. OF. OI. OL.

O / Ya.
Obligatie / schuldt-brief / Surat-outang.
Obstinaet / hardtneckigh / Cras hati, hati nacal, djahil.
Occasie / oorsaecke / Sebab, sebabnja.
Occasie van tijdt / Bila.
Och armen / Cassiën.
Och / Eyjo.
Och of ghy wistet / Djiccalau mou adda tauw.
October / Sauwal.
Oeft / alderhande fruyt / Boa, boa-boahan.
Oesters / Tyram.
Oester-schelpe / Coulit tyram.
Oever van de zee / Pantey, tepilaout.
Oever van de riviere / Tepi-songey.
Of / ofte / Atau, attauwa.
Of d'een of d'ander / Atau suatu atau jang laïn. **Dit of dat** / Ini *ca* itou. **Siet of hy daer is** / Liatla *calou* dia adda de sanna.
Of het gebeurde / *Calou* jadi.
Of hy goet of quaet is / *Djiccalaunja* bay, djiccalaunja djahat.
Of ghy dat doet / Djiccalau mou memboat itou.
Of misschien / Calou, sjappa tau.
Offer / offerhande / Sumbáhan, **of** persumbahan.
Offeren / Persumba.
Offer-kiste / Pitti menjumbahan. **Slacht-offer** / Sumbahan-bersembileh. **Soen-offer** / Sumbahan-termaäf. **Sondt-offer** / Sombahan-terdoossa. **Reuck-offer** / Sumbahan-arta babauwangi, **of** sumbahan berassap. **Brandt-offer** / Persumbahan terapi, **of** tertunoh.
Officie / Jabattan, cardjahan. **Het officie van een Priester bedienen** / Boat cardjahan himam.
Een ooye / Domba betina.
Oyt / Barang-cali, barang wactou.
Olye / Minjac.
Olyen / met olye bestrijcken / Berminjac acan, bobo minjac.
Olijf-olie / boom-olie / Minjac pohon cayou.
Oly-kruycke / Baccas minjac.
Olijf-boom / Pohon boa-minjac.
Olive: de vrucht / Boa-minjac.
Oliphant / Gadja. **Siet voort Elephant.**

O M

Om / om dat / Carna, caranna, tagal.

om niet / Carna satu tida, **of** sadja.

om dat hy het doet / Caranna dia boat itou.

om haer deught / Carna baynja.

om dies wille / Carna itou, sebab itou.

om laegh / Ca bauwa.

om hoogh / Ca-átas, deátas. **Hy klimt om hoogh** / Dia ney ca atas. **Hy is om hoogh** / Dia adda deatas. **Waerom?** Carna appa? **Daerom** / Carna itou, tagal itou.

om / rontom / Couliling, **of** calouling.

ombinden / Icat couliling.

omcingelen / Couliling-acan.

omcingelt / Bercouliling.

omcomen / verderven / Ielang roussa.

omcrommen / Benco-acan.

omdraepen / Bapoussing. **'t Hooft draept my om** / Capalla poussing. **Al omdraepende of omloopende** / Tapoússing-poússing.

omdrincken / Minum calouling.

omgaen / rontom gaen / Bedjalan couliling.

omgaen behendighlick met gheweer / &c. Tsjapat.

omgorden / Icat pingan.

omhelsen / Poló, plo, bapló.

omhouwen / Tatta-boang, crat.

omkeeren / omwenden / Balick, balic-acan. **Sich omkeeren** / Babalic.

omkijcken / achterwaerts sien / Pandang berondor, menliat cablackang.

omlegeren / Bacopong, **of** tongou.

omloopen / Lari couliling.

omloopen als een tol / Pousing.

omloopende / Tapousing-pousing.

omloopen als den Hemel / Goulong.

omringen / besetten / Bacoupongkan.

omroeren / als de pot omroeren / Arou, meng-arou. **'t Geen daermen mede omroert** / Arouwan.

omschaduwen / overschaduwen / Babayang-acan.

omstooten / Tola-boang.

omtrent / Entára, ampir.

omtuynen / Bapaggar.

omvallen / om veer vallen / Djatou rebá, **of** rebá.

omvallen met gedruys / Roubou, meroubou. **De wagen is omgevallen** / Jang pedati di souda rebá.

omwenden / **omkeeren** / Balic.

omwerpen met gewelt ende gedruys / Roubou-acan.

Om-

Omwerpen / het onderste boven werpen / Tabalic acan.

O N

Onachtsaem / luy / Segáng, penjagáng.
onachtsaem / versuymigh / Alepá.
onbedacht / Alepá.
onbedachtelick / Deng-an courang pitsjara.
onbeleeft / Tida baboudi.
onbequaem / Jang tiadda patut.
onbequaemheyt des tijdts / Waćtou jang tiadda patut.
onberispelick / Teradil.
onbeschaemt / Jang tiadda malou.
onbeschaemt / verderen aenghesicht / Mouca pappan.
onbevreest / Jangan tacot, **ofte** jang tiada penacot.
onbijt / Maccannan pagi hari.
onbijten / Maccan pagi.
onclaer / troubel / Croo.
oncost in huys houdinge / Balanja. **Weynigh oncosten** / Balanja sedikit.
oncuysch / Nedjis, sondel.
ondeckt / naeckt / Talandjang.
ondegen / Salla.
onder / De bauwa. **Van onder** / Derri de bauwa. **Wat mensche isser onder u** / Orang-manusia sa orang appa adda *pada* mou.
onder dewelcke hy was / *Pada* nang manna dia adda.
onder de gedierten / *Debauwa* benatan. **Straft hem / onder u en hem alleen** / Houcum acan dia, *de dalam* mou daan dia sa orang la.
onderwegen / *Ca* djalan. **Spreeckt onder u-lieden** / Catta *capada* mou massing massing.
onder malkanderen / dat is ghemenght / Tsjampor.
onder malkanderen overleggen / Kira *massing samma.*
onderdanigh zijn / Habar.
ondergaen. De sonne sal ondergaen / Matta hari menjadi *touron*, **of** *massoc.*
ondergaen / in 't water sincken / Ampo.
onderhouden / hoeden / Pëara.
onderhouden 't gebodt / *Pegáng*, **of** *tourut* sabda.
ondersaten / onderdanen / Bala, nidy, rayat.
onderscheydt / onderscheydentheydt / Faráćt.
ondersetten / wedden / Baterru.
ondersoecken een sake / Prixa.
onderstandt in oorlogh / Bantou.
onderstandt doen / Bantou acan.
onderste / Jang ca terlebeh bauwa, jang de bava lebeh derri samoa.
ondersteunen / onderstutten / Galang de bauwa, toncat de bauwa,

wa, of Tomba.
onder trouwen / Batounangan, bertogoken cawin Zijne onder-trouwde / Bertounangan dia.
ondertusschen / Dalam itou, sedang itou.
onderwegen / Ca djalan.
onderwegen laten / Tingal ca djalan.
onderwijsen / Adjerken.
ondiepte des waters / Téhoor. Door de ondiepte des waters gaen / Bedjalan lalou capada tampat téhoor.
onecht kindt / Anac haram-sada, anaç campang.
on-eenigheydt / twist / Tsjiderá, backeley. Sy zijn on-eenigh / Dia backeley.
oneere / schande / Malou.
oneffen / hobbeligh / Tinghi-rinda.
oneven in getal / Gassar.
ongecoockt / Manta.
ongedeckt: lichaem / &c. Talille.
ongehevelde brooden / Roti manis.
ongelijck / onpaer / Gassar.
ongelijck / de beproevinghen zijn ongelijck / of niet even gelijck / Bertsjobahan ya adda *tsjydera*.
ongheloovige / Sa orang petsjaya tida. Een ongelooflick werck / Boatan jang tida dapat petsjaya.
ongeluck / Tsjyláca, ontong tsjelaca.
ongeluckigh / Bertsjyláca.
ongemack / Courang sedap.
ongemackelick om doen / Soucar memboat, courang sedap memboat.
ongemackelicken wegh / Djalan soucar.
ongerechtigheydt / Nacallan, berboatan bohong.
ongeregeltheydt / Djahil.
ongherust van herten / Hati terbang.
ongeschickt / ongeregelt / Basnonó.
ongesloten / Bouca.
ongesont / Sakit.
ongestadigh / Massauwar, moura-berbalick.
Hem ongestraft laten / Melepassken houcum pada dia.
ongesuert broodt / Roti manis.
onghetrouwt persoon / man of vrouw / Boudjang.
ongeval / Sixa, tsjylaca.
ongevult laecken / Sakelat cassur, caïn menta.
ongewoon / Tida beässa.
onlanghs / Barou lagi, barou lepas.
onlijdelick / Tida dapat tahan.
onmatigh / Terlaloula.

On-

Onmatigh groot / Besar terlaloula.
onmatighlick/ Ate lalou.
onmatigheydt/ Terlalouwan.
onmoghelick. Hem en is gheen dinck onmoghelick / Pada barang appa tida jadi courang cöassa pada dia.
onnoodigh/ Tida bergouna.
onnoosel / Hati tsjoutsjy, betul.
onnut/ Tiadda bergouna.
onnutte klap / Bacattahan jang tiadda bergouna. Hy is daer onnuttelick/ Tiadda appa gouna dia de sitou.
onordentlick/ ongeschickt/ Mongo mongo.
onrecht/ Tiadda haros.
onrechtveerdighe / Jang tiadda adillan, ofte jang tida berpalha.
onrechtveerdigheydt/ Sallahan.
onrechtveerdigh goet vergaderen/ Maccan haram.
onreyn/ Tsjamar, nadjis.
onreynigheydt/ Tsjamarnja.
onrijp/ Manta.
onrustigh / woelende als een siecke/ Balisa.
onrustigh/ broot-droncken/ Ganghou.
onrustigh herte/ Hati gogga.
onschuldigh/ Tida salla.
onsterck / slap/ Lumbot.
onstraffelick/ onberispelick/ Teradil.
ontbieden/ roepen/ Pangil.
ontbieden / doen aenseggen/ Passan.
ontbinden/Oraï-acan,lepas-acan. Ick wil ontbonden zijn / Beta hendac lepas.
ontbloten / ontdecken / Talandjang-acan.
ontbreecken : wat ontbreeckt hem ? Appa courang-ken dia?
ontcomen / Jadi lepas.
ontdecken / Timbol-acan, talandjang acan, talille acan.
ontdoen / Mengouraï-acan.
onteeren/ Bermalouken.
ontfanghen een gifte / &c. Tarima.
ontfanghen een vriendt / of yets aenveerden/ Sambot.
ontfanckenisse van een vrouwe/ Bontingan. Hy was ontfangen in den lichame / Dia *mengidam* dalam badang.
ontfermen/ Sayang-acan, cassiënacan, bermírahim acan.
ontfermt u onser / Cassëancan acan kita, bernourahim acan kita.
ontgaen uyt de handen der vyanden / *Berdjalan lalou* dari tangan satrou.
ontheyligen/ Bernadjis acan.

Onthouden: in de memorie / Ingat bay-bay, beringat-ingat. **Hy onthoudt sich daer / of blijft daer** / Dia pegang-acan diri desitou.
onthouden / achterhouden / Pegang blackang.
onthouden van eten / Tahan pada maccan.
ontkennen / loochenen / Sanckal, basancal.
ontkleeden / Tangal caïn.
ontladen / een schip lossen / *Ponghà* **of** *calouwar acan barang barang* derri cappal.
ontleenen / Menambil minjam.
ontmoeten / Bertemóu.
ontnemen / Menambil pegí, rampas.
ontnemen geweldelick / Rampas.
ontreynigen / Bertsjamar-acan.
ontroert van herten / Hati roussac.
ontschaecken een maget / *Menrebot* anac dara.
ontschicken den huysraedt / Bilas.
ontsetten sich van verwonderinge / Tatsjangan, tekodjut.
ontsettinge / Tekodjuttan.
ontsien / Bertacot acan.
ontslaen / vrygeven / Bri lepas.
ontslagen zijn / Jadi lepas.
ontslapen / Bermantoc.
ontsluyten / openen / Bouca.
ontspringen / als uyt den slaep / Bangon segrá.
ontsteken / een keersse / &c. Passang tounou.
ontstelt van gemoedt / Hati *roussa*, hati sakit.
ontvlieden / Lari pegi. **Ghy zijt weerdigh dat te ontvlieden** / Mou patout lepas derri pada itou.
ontvliegen / Turbang pegi.
ontwaecken / Bangon, terdjagga.
ontwaeckt / wacker / Jagga.
ontwecken / wacker maecken / Gra acan.
ontweyen een beest / of de huyt afstroopen / Sampal.
ontweldigen / Menambil deng-an zur.
ontwycken op den bergh / *Simpan* ca boukit.
onverstandigh / Courang acal, tida tau hati, berbodoc, teattecat.
onvervalst / Jang benar-benar.
onvrede / ick ben t'onvrede / Beta *roussa hati*.
onvruchtbaer: boom / &c. Jang tiadda babya.
onvruchtbare: vrouw / Mandul.
onweder / Ribut.
onweerdighlick nemen / Ambil berbingis, liat mouda pada barang appa.
onwetenheydt / Courang acal, bodoc,

bodoc, tida tau. **Vyt onwetenheydt** / Derri pada tida tau.
onwetende / onverstandigh / Tida tau kira, teättekat, courang acal.
onwilligh / Tida mau.

O O

Oock / mede / Pon, lagi. **Noch oock** / Lagi pon.
ooft / Booc-boahan.
ooge / Matta. **Een ooge** / Matta ſa-bla. **Een ooge alleen hebbende** / Bouta ſa-blá. **Die ſijne ooghen in alle hoecken laet gaen** / Matta pandjang.
oogh-appel / Bidjy-matta.
oogh-schelen / Clopou-matta, **of** cloupac.
oogenblick / item de oogen op en toe doen / Kitſjap matta.
oogſt / oegſt / Plauwan baring, mouſim, **of** wactou iris, mouſim-iriſſan.
oom: vaders of moeders broeder / Ma-ma-laki.
oor / oore / Telínga.
oorvandt-ſlagh / Tampar, tampíligh.
oorvandt-ſlagh geven / Menampar.
oorvoorlickheyt van een dingh / Gounanja.
oorcuſſen / Bantal.
oordeelen / Houccum, menghoucum.
oordeel: in 't generael / Houccuman.
oordeel Godts / Kiamat, **of** cayamat. **Dagh des oordeels** / Hari cayamat.
oordeeler / Orang houcum, jurehoucum.
oore / Telinga.
oorhanghſels / Gnate-gnate.
oorlof gheven / Membeër-acan. **met oorlof** / Ampon Tuan. **Dat is / vergeeft myn Heere** / **of** Mohonken Tuan.
oorlogen / Baprang.
oorlogen tegen de ſtadt / Baprang pada cota.
oorlogh / Prangan, **of** prang.
oorloghſman / Sa orang prang, jure prang.
oorloghs-feyten / Boatan prang.
oorloghs-ſchip / Cappal-prang.
oorſaeck / Sebab, ſebabnja, moulanja. **Vyt wat oorſaeck** / Derri pada ſebab appa.
oorſaeck gheven / Membri *ſebab*. **Vyt oorſaeck / door oorſaeck** / Pada ſebabnja. **Sonder oorſaeck haten ſy** / Dia bintſjy daan ſebab ya tiadda, **of** dia bintſjy pada barang ſebab tiadda.
oorſpronck / beginſel / Mouleinja.
oorſpronck / afkomſt / Aſſal.
oorſpronck daer yet uyt voortſpruyt

spruyt of boort-bloeyt / Pohon, mouleynja.
oorspronck van 't water / Mattaayer.
oort / een quaert geldts / Sabagi ampat.
oost / Timor.
oostwaerts / oost-zijde / Ca timor, of sa-bla timor.
oosten-windt / Angin-timor.
oostersche zee / Lauwt timor.
ootmoedighlick sich vertoonen / Sedjout.
ootmoedigh / Rinda-hati, tondohati, bersedjout, sabar-hati.

O P

Op / boven op / Atas. Ick neme dat op my / Itou jadi atas beta.
op den avondt / *Pada* pohon petang.
op / henen / wech / Bangon pegi.
op heden / *Pada* hari ini.
op den wegh / *Pada* djalan.
op zee / *Ca*-lauwt.
op den wegh / De djalan.
op een nieuw / Pada sa mouleila.
op de vingeren tellen / Bilang pada djari. De spijse is op / Maccannan souda *abis*. Hy seyde dat op hem / Dia bercattà itou *atas* dianja.
op dat / Agár.
op dat niet / Agár jangan.
opbinden / opschorten de kleederen / *Icat-ney* cain.
opbinden: 't hayr / koussen / &c. Sancol.
opblasen / Tjop ney. 't Vyer opblasen / Tjop api.
opbouwen / Berproussa.
opcomen / om hooge komen / Datan ney, datang ca atas.
opcomen: upt het water; of upt der aerden uptspruyten / Timbol.
op dat / Agar, supaya.
op dat niet / Agar jang-an.
op doen / Membouca-acan.
opdragen / Membauwa ney.
open / openstaende / Tabouca, of bouca. Een open pleyn / Tampat *trang*, dat is luchtigh.
openbaren / yemant voordragen / Bermalum-acan, terbouca-acan. Hy openbaerde hem selven / Dia *bertimbol acan* sendirinja. In de openbaringe sijner heerlickheydt / Pada *waktou bertimbol* mahamouljanja.
openbaren / kennelick maecken / Membri kenel, memboat orang kenel, bri mengartiken. Geopenbaert werden / Jadi bouca-acan, jadi terbouca, jadi bertimbol.
openbaer maecken / Termasehour-acan, cabounjikan, berchabar-acan. In 't openbaer ko-

komen/ Jadi berma-adabar. De sake is openbaer/ Sebabnja adda yata, of *Maädabar*.

openbaerlick / openbaer / Bertrangan, teradap, nyata, bertjata, yata-yatala. In 't openbaer / Adap mouca, adapan sa gnap dunja.

open doen/ Bouca.

open-hertigh/ Hati bouca.

openen de ooge der blinden/ Bouca matta orang bouta.

opeten/ Maccan abis.

opgaen / Bedjalan ney, of naic. De Sonne gaet op/ Matta hari naic.

opgangh/ Neyhan.

opgangh der Sonnen / Matta hari ney.

opheffen/ Ancat ney. Heft u op/ Ancatla.

ophelpen op 't peerdt / Toulong ney ca couda.

ophijsen het zeyl / Menerre layer.

ophitsen / Adjou, bobo api pada hati.

ophouden/ Pegang brenti.

ophouden van bloeden / *Brenti* derri calouwar dara.

ophouden van spreecken / Brenti derri bercatta, poutus bercatta.

opjagen/ Alou nei.

opleggen/ Menerru ca atas.

Oploopen/ om hooge loopen/ Lari ney.

opmaken/ volmaecken / Lincapacan.

opnemen / Menambil ney. Yemandt voor sijn kindt opnemen / Ancat menjadi anac. Steenen opnemen/ Menambil pongut batou.

opperkleedt/ Packeyan ca-atas.

opperste / Jang ca-terlebeh tingi, jang deatas pada samoa.

opperste macht / Coässa jang ca terlebeh tinghi.

opperste Velt-heere / Panglima jang ca terlebhe besaar.

oprapen / Pongut.

oprecht / vroom of oprechtelick/ Betul, benaar, adil. Niet oprecht/ Tsjidera, of tida betul.

oprichten/ het lichaem oprichten of oprijsen / Berbetul badang, betulli acã, bediri acan, bangon.

oprijsen/ Bangkit, bangon.

oprockenen/ quaet-stoocken / Bilis, atsjum, bentsjana.

oproer / Gogga, uru hara. Het volck is oproerigh/ Rayat beruru hara, of gogga.

oprollen/ Goulong-acan.

opscheppen, de spijse / Basondoc.

opschrijven/ Ney surat.

opschrijvinge/ Penjurattan.

opschrift/ tijtel/ Alamat-surat, surat ca atas.

opseggen / Batsja.
opsetten/ Terru ca-atas.
opsien / opsicht hebben / Liat, of tongou.
opsiender/ Jure-tongou.
opsitten ; te peerde / Ney ca couda, doudoc ca couda.
opslaen ; de ware verdiert ofte slaet op / Harga *ney*. Hutten opslaen/ Bangon trata.
opsperren de mondt/Gauga moulut.
opstaen / Bangon-ney, bangkit. Op sijn voeten staen/ Bediri pada caki.
opstandinge/ Terbangonnan.
opstādinge des vleeschs/ Banckittan daging badan. opgestaen van den dooden / Berbangkit derri matti, of bangon derri matti, of derri antara orang matti.
opsteecken / wech-steecken / Simpan. 't Gelt opsteecken / Simpan pera.
optijgen / aentijgen/ Tondo-acan.
optrecken/ Terre ney.
opvaren ten hemel/ *Ney* ca surga.
opvoeden/ onderhouden/ Pëara.
opvoeden als een voester / Mengasso.
opvoeder van een kindt / Savoy.
opvullen/ Isci ney.
opwaerts/ om hooge/ Ca atas.
opwassen/ Jadi tinghi.
opwecken/ Gra acan bangon. Hy is opgeweckt van de dooden / Ya souda bangon derri mattinja, of ya berbangkit derri matti. Hy heeft hem opgeweckt van den dooden / Ya gra acan bangonja derri antara orang matti.
opwinden / als een klouwen garens / Beléh.

O R

Orange-appelen / Limon manis.
ordinantie van den Koninck/ Sabda radja, tita radja.
orden/plaetse/rye/ Ator. Uyt sijn orden wijcken / Simpan derri atornja.
ordineren/ in orden stellen / Atoracan. In orden gestelt / Berator.

O S

Osse/ Lembou cambiri.
ossen-drijver / Combala lembou.

O U

Onbolligh/ weundelick/ Bingis.
oudt / Touwa. Siet voort: Groot. Hy is ses jaer oudt / Dia *adda oumour* nam tauwon.
oudt man / Orang lelacki touwa.
oudt yser/Bessi *bouroc*. Dat is verroest.

Oudt

Oudt huys/ Rouma *lamma*. Lieden van oudts/ die langh in de plaetse gewoont hebben/ Orang lamma.
ouderlingen des volcks/ Touwa orang-orang, of dato-mantri.
ouderdom/ Oumour, djaman.
ouders/ Ybou-bappa. Van oudts/ Derri lamma, derri djaman daulou.
oudtste soon/ Anac lacki *soulong*, of *jang besar*.
oven/ Tendour.
over/ boven over/ Dëatas pada. boven over 't huys/ Dëatas pada rouma. Teghen over/ Hadapan.
over de riviere/ *Ca sabrang* songey, of de sabelá songey.
over 't gheberghte/ *Ca sabla sanna* jang bouckit-bouckit.
over dese zijde/ Ca sabla sini. Sy vertroosteden hem over sijn broeder/ Ya berhiborkanja *derri pada* soudaranja. Hy verblijdt hem over sijne geboorte/ Dia adda souca *pada* jaddinja.
over-groot/ Besar terlalou, besar amat.
over al/ op alle plaetse/ Ca gnap tampat, de manna-manna.
overblijven/overjaren/overwinteren/ Menauwan.
overcleeden/ overtrecken/ Bersalin.
overcomen: Dat is hem overgekomen/ Itou souda *jaddi* padanja. De sieckte komt my over/ Penjakit djanckit pada beta.
overdaedt/ overdadigh/ Terlalouan.
overdadigh leven/ Djahillan hidop.
overdencken/ Beringat-ingat.
overdenckinge/ Fikirran.
overdragen/ aenbrengen/ Mengadou.
overdwers/ Malintang.
over een komen/ accordeeren/ Catoudjou. Niet accordeeren. Sijne woorden komen hier mede over een/ Cattahanja *bersammaken* dengan itou.
overeynde staen/ Bediri.
overeynde stellen/ Bediri-acan.
overgeven/ overleveren/ Cera-acan, of sara-acan, hentar. Schuldt overgheven/ Ssera-acan outang, of cera-acan.
overgeven/ spouwen/ Mouta.
overgieten/ Bertouang.
overgieten/ van 't een vat in het ander/ Salin.
overhooft/ Capalla, panghoulou.
overkijcken of ten eynde/ Pandang sampir.

overladen / Sarat-terlalou, moat-terlaloula.
overlanghs / Boudjor.
overlanghs / overdwers yet dragen / Boudjor acan.
overlast / Anjaya.
overlast doen / Anjaya-acan.
overleggen / overweghen onder malkanderen / Timbang, of kira massing-samma.
Overlegginge / overdenckinge / Fikirran.
overleveren / Cera-acan, hentar.
Overloop van water / Ayer passang.
Overloop van 't schip / Gloumat.
Overloopende mate / Soucatan terlimpala.
Overlooven / Minta harga banja amat.
Overluydt / Terbounjy.
Overmidden breken / Patta-acan poutus, mempoutus-acan.
Overmidts / om dat / Carna, sebab, sedáng.
Overmorgen / Louſſa. Den dagh na overmorgen / Toula.
Overnachten / Bamallam.
Overpriester / Chalifa, chalifa besar.
Overrompelen / verrasschen / Sasingay.
Overschaduwen / Babayang-bayang.
Overschieten / overig zyn / basysa.
Overschot / Sysa.
Overschryden / overstappen / Lenca.
Oversetten van d'een tael in d'ander / Salin acan. Dat overghesét werdt / dat beduydet / Jang manna orang mengartiken.
Oversetten in geschrift / Touron acan sourat.
Oversyde van 't water / Sabrang.
Overspeligh / Sesondel.
Een overspelighe vrouwe / Parampuan bermouca.
Overspel doen / Batsjombo, bermouca.
Overste / Panghoulou, of jang terlebeh.
Oversteecken / overkomen / overswemmen / overvaren / overvoeren / overtreck / Sabráng, menjabráng.
Overtrecken: als leer / &c. yewers overtrecken / Bersalin. Ick sal met myn huyt overtogen werden / Beta jadi bersalin deng-an coulit ku.
Overtredinge / misdaedt / Lalouhan.
Overtuygen / Ala, berhouccum. Hy is overtuyght van sijne conscientie / Ya souda ala derri pada hati sendiri.
Overvaren / overswemmen / over-

verboeren/ oversteecken/ overtreck/ Sabráng, menjabráng.
overvallen / in den oorlogh overrompelen/ Amóc.
overvallen/ Meng-rompa.
overvloedig/ terlimpala, mamour.
overvloedigheyt / Terlimpanja, mamournja, of appa adda terlimpa.
overwegen een sake/ Timbang.
overweldigen/ Zur-acan.
overwinnen/ overwinninge/ Ala-acan, ofte menang. De wereldt overwinnen/ Ala dunja.

O X

Oxel/ Keteë.

P A

Pack ofte last om te dragen/ Picólan.
pack/ bondel/ bale/ Sa bouncos, sa bondla.
packen/ Boncos acan.
packhuys / Boulouboc, of Godóng.
padt / Alor, aloran. Een kleyn padeken/ Lirong.
padden-broodt / campernoelje / Djamor.
pael / staeck / Batang, of tyang.
paer/ eē paer ossen/ sa-gou lembou Een paer schoenen / Caous saparis. Een paer arm-ringen/ Glang sa-passang.
paers/ Ongoeu.
paerten/ deylen/ Bagi.
Paesch-feest / Hari raya Pascha.
paeuw/ Bourong merác.
paps / brede / Dammei. Siet voort brede.
Paleys des Konincks / Astána radja.
palinck/ Bolut, ican bolut.
palme van de handt / Tapac tangan.
palmboom/ dadelboom / Pohon horma.
pandt/ Gade.
panne/ Belanga, coáli.
pantoffel/ Tsjerpu.
papegay/ Nori.
papier/ Cartas.
pappe/ Boubour.
paradijs/ Surga, of Paraïso.
paradijs-vogel / Bourong diwata, of/ bourong popóa.
partye/ Sa belá.
pas / op dit pas / Pada *sahat* ini. Van passe / niet te veel of te weynigh/ Soucor-oucor.
passen/ op-passen/ achten/ Ingat, berkira, ingin. Ick en passer niet op / Beta tida berkira, of tiadda fadouli-acan. Dat kleet past my / Packeyan itou patut pada beta.
passen een kleedt / &c. of het te degen is / Beroucor, tsjoba.

Passer/ Matta ytick.
Passeren / Lalou, bedjalan lalou.
Paspoort/ Sourat terlepas.
Patattes/ Oubi castella.
Patientie/ Sabour, daya.
Patroon/ voorbeeldt/ Tladan.
Paviljoen/ behanghsel / Callambou, payong.
Pauseren/ rusten/ Brenti.

P E

Peck/ Galla-galla.
Peerdt/Couda. Oorlogs-peert/ Couda prang. Te peerdt rijden/ Bacouda. Wel te peerde/ Bay ca couda.
Peerde-knecht/ Combala couda.
Peerle/ Moutiára.
Peerle-moeper-schulp / Ibou moutiara.
Peynsen/dencken/ Ingat.
Peynsen/meynen/ Sanca.
Pekel/ Ayer-garam.
Pellen / schellen / Coulitti, coupas-coulit.
Pene/ boete/ Dinda.
Penne/ schrijf-penne/ Cálam.
Penne-mes / Pissau baicki calam.
Penninck / Sa keping, pitis. Drinck-penninck / penninck op de handt/ Tjinckram.
Pensen / mage ende gedarmte / Issi-prot.
Peper/ Láda.
Pepoen/ Labo-castella.
Perck/ Sipat.
Perfect/ Madjelis.
Perfumeren/ Oucop.
Perijckel/ Miskyl.
Perssen/ douwen/ Pra.
Persoon / een persoon / Manusiasa orang. Twee persoonen / Manusia-dua orang, of dua bidjy. Drie persoonen / Tiga djenis parracarra.
Pertinentlick/ cierlick spreecken/ Catta pande.
Pertinent/fraey/Premí, madjelís.
Pese van een boge/ Tali pana.
Peter/ gevader/ Pa mouda.
Peuteren/ Tsjonckil.

P I

Picken/ Titic.
Piecke/ spiesse/ Tombac.
Pijl/ Anac-pana.
Pijl-koocker/ Sarong anac-pana.
Pylaer / Toncat, tyang rouma. Het opperste van een pylaer/ Capalla tyang. De voet van een pylaer/ Caki tyang.
Pyloot/ Malim cappal.
Pijne/ Sakittan, sansara, penjakit. Het is de pijne weerdt / Itoula meng-appa.
Pijnigen / Penakit-acan, bersixa.
Pijn lijden / Menahan sakit, merassa, merassaya.
Pijnt u dat te doen / Penakit acan mou memboat itou.

Pijpe / toubac-pijpe / Perioudut, pengoudut, oudouttan.
Pijpe wijns / Thong angor.
Pincke / kleynste vinger / Klincking.
Pinck-oogen / Berpitick matta.
Pinxter-feest / Hari raya Pentecoste.
Pissen / Kintſjing, berkintſjing, boang ayer ſeni.
Pisse / Kitſjing, ayer ſeni.
Pis-pot / Priot berkintſjing.

P L

Plaege / Ontong tſjelacca.
Plaegen / Soucar-acan.
Plaete of drooge plaetſe inde zee / Beting.
plaetſe / Tampat. **In yemandts plaets komen of ſucccederen /** Ganti.
playſante plaetſe / Tampat *rame*, tampat *berſouca*.
plancke / Pappan.
planten / poten / Tanam.
plante / plantſoen / Tanaman.
planter / Orang tanam.
plas-reghen / Maha udjang, oudjang lebadt.
plat / effen / Rata.
platte borſe / Pondi *pype*.
platte neuſe / Ydong-tſjepper.
plattéle / vlacke ſchotel / Pingan.
platijnen / Trompa.
plegen / gewoon zijn / Bëaſſa.
pleyn / effene plaetſe / Tampatrata.
pleyten / Baguam.
pletten / plat maecken / Pyp-acan.
pletteren / vermorſelen / Romo.
ploegh / Gala.
ploegen / Mengala.
plope / vouwe / Baccas lipat.
plomp / onvernuftigh / Bodóc.
plomp / onbeſchoft menſch / Cacou.
plomp / onſcherp / Tompor, **of** tompol.
plomp-maken / Tompor-acan.
plonderen / Rampas, merbout.
plucken / leſen / Pongut, tjabot. **Een ganſe plucken /** Tjabot boulo angſa ſa-ekor. **Vruchten plucken /** Pongut boahan.
pluck-hayren / met duysten vechten / Bamoucol.
pluyme of veder / *Boulo*-bourong.
pluymachtigh / ruych / Baboulou, **of** bauw.
pluymſtrijcken / flatteren / Boujoc.

P O

pocchen / grootſpreecken / Bouckaken moulut beſar.
poccher / ſnorcker / Moulut beſar.
pocken / de pocken / Boba, pouro. **Kinder-pocxkens /** Tſjatſjar.
poeder / bus-poeder / Oubat bedil. **Tot poeder maken / pulveri-**

verisseren/ Antsjor-acan.
poel/ staende water/ Colam.
poenjaert/ Samsir.
pogen/trachten/ Tsjoba, pitsjara.
pol/ bysláper/ Canda, of kenda.
pols-ader/ Ourat nady.
pols van de handt/ Boa petick-petick.
pompe/ Bomba.
pompen/ Hela bomba.
pompoene/ Labo frangi, of castella.
pondt/een pondt/ Sa catti. Een half pondt/ Tenga catti.
poorte/ Pintou.
poortier/ Jure-pintou.
poppen der kinderen / Roupawayang.
porceleyne vaten/ Manco.
porceleyn/ cruydt/ Gelelang.
porren / aenporren/ Ousse, graacan.
Portughys/ Sa orang Frangi.
portie/deel/ Bagian.
pose thoots/ Bila, cotica.
post / stijl/ Tyang.
pot om in te koocken / Prioc, balanga. Een kleyne water-kruycke of pot/Boéyong. Een groote pot daermen water in bewaert/ Topayan.
pot-lepel/ pol-lepel/ Sondoc.
potte-backer / Pandey proussa prió, of cousawan.

P R

pracht of prachtigh / Permainja.
practijcke / konstighe inventie/ Mossélehat.
practiseeren/ Bermouselehati.
praeten / Toutur, batoutur, bercatta, bacatta-catta. Met de mondt praten/ Bercatta tourut moulut orang.
predicatie/ Rewayat.
prediken / Kissa-acan, rewayat.
prediker/ Orang kissa, pandíta.
presenteren een gifte/Sumba-acan of bryken. Een present of gifte/Sumbahan.
priester/ Himam, lebey, chali.
prijsen/ Poudjy-acan. Geprezen/ Terpoudjy.
prijselick/ prijs-weerdigh / Haros orang berpoudjy acan.
prijs/ lof/ Poudjy-poudjyhan.
prijs/ waerdye/ Harga. De prijs klimt op / Harga di ney. De prijs daelt / Jang harga di touron.
Prince/ Radja.
Princesse / Koninghs dochter / Poutri.
principael of principaelick / Lebeh pada samoa.
printen/Bertsjap, of berpra-tsjap.
privaet/ kackhuys/ Jamban.

Procedeeren / item proces / Baguam.
Proefsteen/toetsteen/Batou gassa.
Proeven/ Tjoba, raassa.
Profijt doen / Laba.
Proffijt/ winste/ Laba ganda. Het is proffijtigh/Bergouna. Kleyn proffijt/ Laba tiadda brappa.
Profiteeren / proffijt doen op koopmanschap/ Berlaba.
Proncken / sy staen proncken/ Dia *badiri paras bysey*.
Proper van lichaem/ dun/ Seni.
Proper/ fraey/ Bisey, permey.
Propheet/ Nabbi.
Propheten/ Nabbi-nabbini.
Propheteren/Bernabbihi. Valsch propheet/ Nabbi berdousta.
Prophetye/ Cattahan Nabbi.
Propoost/reden/ Bercattahan,babassahan.
Proviande/ victualie/ Backal.
Pruylende gaen/ Maradjou.

P S

Psalmboeck/ Psabour.
Psalm/ Masamour.

P U

Pulveriseeren/ Antsjor-acan.
Punct/ tittel/ Nocta.
Punt/ spitse/ Oudjong, matta.
Punt / eyndt van 't landt / Tandjong.
Purper / Ongoeu.
Put/ hol/ Loubang, colam.
Put/ water-put / Prigi, telagga, soumor.
Putten / water-putten / Timba ayer, menimba.
Put-water/ Ayer telagga.
Puyt/ vorsch/ Catah.

Q U

Quaedt/djahat. Siet voort/ Groot. De quaedtste/ Jang terlebeh djahat.
Quaedt feyt/ Boatan djahat.
Quaedt-willigh/ Hati-nacal.
Quaele/ Djahatnja.
Quaelick: Het kan qualick toekomen / Tida tjoucop. Hy konde quaelick / Ampir tida bole. Ick kan dat qualick doen/ Soucar beta boat itou.
Quaelick van yemandt spreecken/Hodjat,menghodjat. Ick heb qualick gesien / Matta beta salla.
Quaelick betamende / Tiadda patut.
Quaelick verstaen / Mengarti *salla*.
Qualick nemen/misnoegen hebben/ Menambil ca sallahan.
Quaert / een quaert van eenigh dinck/ Sa-paha.
Quellen/ Ousse, brinja, gaggay.
Quellick/ gemelick/ Bingis.

Questie/ Miskyl.
quetsen/ Louca-acan.
quetsure/ Louca, lyang-berlouca.
quicksilver/ Raassaa.
quickstaertje, vogelken/ Baycóle.
quylen/ severen/ Balyor.
quyl/ sever/ Lyor, of ayer lyor.
quytschelden de schuldt/ Menlepas-acan outang, of halalken outang.
quytschelden de straffe/ Berampon jang houcum.
quita sol/ Payang.

RA

Rach/ spinne-webbe/ Lauwalauwa.
Radijs/ Capalla sayor.
Radt/ wiel/ Goulong.
Raecken/ treffen/ Kená.
Raeden/ raedtslaen: item raedt die gehouden werdt/ Pitsjara.
Raed: de vergaderinge des raets/ Sjaurattan, sjaurat-berbitsjara.
Raedt, de Raedts-heeren/ Orang pitsjara. Den raedt vergaderen/ Berhimpon orang pitsjara.
Raedtsman/ Orang pitsjara.
Raedts-heer/ Tuan pitsjara, of Mantri.
Raedt die gegeven of gehouden werdt/ Pitsjarah an.
Raedtslaen/ raedt houden/ Pegang-pitsjara, of mesjaurat.
Raedt geven/ Menadjer, mesjaurat. Hy heeft u recht geraeden/ Dia souda mengadjerken mou betul.
Raedt vragen aen yemant/ Minta pitsjara orang.
Raedt sluyten/ Masacat-berbitsjara.
Raedt nemen/ Menambil pitsjara. Wat raedt? Appa daya? appa ta daya? appa kendaya?
Raeuw/ Manta.
Ram/ Domba djantan.
Rammelen/ ratelen/ Gorgor. De buyck rammelt/ Prot gorgor.
Rampsaligheydt/ ongeval/ Sixa.
Rampsalige/ Tsjilacca binassahan.
Rancke/ tack/ Tanckey, tsjabang. Wijn-rancke/ Tanckei pohon angor.
Ranck: als een schip dat ranck is/ Oeuyong.
Ranck/ langh en dun/ Segi-pandjang.
Randt/ of kant/ of boordt/ Tepi, pinghir.
Randtsoen of portie van spyse/ Belabor, of tabah maccan.
Randtsoen/ los-geldt/ Touboussan.
Randtsoeneren/ vrykoopen/ Menoubus-acan.
Rapen/ opnemen/ Pongut. Hout rapen/ Pongut cayou.

Rap-

Rappier/ Pedáng.
Rasch / snel / Segrá, katjap, bangat, lacás.
rasen/ getier maken / Ingar-bangar.
rasen met overlast doen / Haribirou.
raspe of ryver daermen Gengber/ &c. mede raspt / Kikissan.
raspen met een ryver / Kykis acan.
raspe met tanden daermen de pitte van cokos-noten mede raspt/ Coucóran.
raspen: te weten pitte van cokosnoten/ Coucor.
ratte/ Tycos.
ratte-cruydt/Oubat-tycos.
raven/ Bourong gagga.

R E

Rebel/ stout/ Nacal.
rebelleren/ Gogga.
recht/ Betul.
recht in de deur/ Pada betul pintou.
recht op staen/ Bediri betul.
recht uyt/ Betul sacali.
rechte krijghs-lieden / Orang prang benar.
rechten/ oprichten/ Bediri acan.
recht maecken dat krom of onbehoorlick is / Betul acan.
rechten/ oordeelen / justitie doen/ Houcum akan, berhoucum.

Doet myn recht : maeckt een eynde van mijne playdoye/ Toulongla beta poutus baguam. Van sijn recht wijcken / Lalou betulnja.
recht en reden / Betul daan haros.
Goet recht / Houccuman bay.
Scherp/ straf recht/ Houccuman cras. Het is recht/ Betullla.
recht-huys/ Rouma berhoucum.
Ten rechten brengen: te weten die in ellendige staet zijn/ Baïki.
rechten / costuymen des landts / Adet negri.
rechter/ Jure houcum, of orang houccum. Een hooge rechter/ Houcum-mantri. Ter rechter tijdt / Ca wactou nang benaar.
rechterstoel/Maligey-terhoucum, of crusi berhouccum.
rechtveerdigh / Betul hati, adil, teradil.
rechtveerdige gramschap Godts/ Goussarnja Allah *jang haros* juga.
rechtveerdigh: te weten geldt en goet/ &c. Halal.
rechtveerdigheydt/ Adillan.
rechtveerdigen / Berpalha-acan, beradil-acan. Gherechtveerdight werden / Menjadi beradil, menjadi berpalha.

Rech-

Rechterhandt/ Tangan canan.
recken / uytrecken / Terre riggang, panjang-acan.
redden/ ten rechten brengen/Baïki.
redelick / niet te groot / niet te kleyn/ Sedáng.
redelick / die reden ghebruyckt/ Sabar hati.
reden/ oorsaeck/ Sabab, **of** sebab.
redenen / propoosten/ Bercattahan, babassahan.
reede der schepen/ Laboan.
reeh of hinde/ Roussa betina.
fereeyn/ Pantong.
regael/ ratte-cruydt/ Ratsjun.
regel/ in 't geschrift/ Baris.
regen / Oudjang. **Stof-regen** / Oudjan-rinti.
regenen / Beroudjang. **Harden / dichten regen**/ Oudjan lebat.
regen-water/ Ayer oudjang.
regen-boge/ Benang radją.
regeeren : over een landt of stadt/ Pagang negri, menghouccum.
regeerder eender plaetse / Orang pagang negri.
register/ Taffetar.
reycken/ langen/ Oundjoc.
reyger/ Bourong contol.
reyn/ Tsjoutsjy.
reynigen/ Bertsjoutsjy-acan.
reyninge/ Pertsjutsjihan.
reysen / Bedjalan. **Uyt der stadt reysen** / Pegi calouwar negri.
Hy reyst nae het oosten / Dia berangkat ca timor. **Hy reyst uyt** / Dia berangkat calouwar. **Een dagh-reyse** / Sa hari djalan. **Vermoeyt van de reyse** / Lella derri djalan.
reyse / mael: Een reys / Sa cali. **De derde reyse** / Jang tiga *cali*, &c. **Elcke reyse**/ Sedecalla. **Ten vierden reyse** / Ca ampat *cali*: **ende soo voorts met andere getal. t' Elcken reyse** / Sedecalla, **of** sedecalla wactou.
rekenen/ Berkira, **of** kira-kira.
rekenschap houden/ Pegang berkira-kirahan.
rekenschap eyschen / Minta kira-kira. **Hy is onder haer gerekent**/ Dia souda bilang dengan dianja.
rekeninghe / Kirahan. **Het vyer rekenen**/ Betidor acan api. **Het vyer is gerekent**/ Api tidor.
relaes ergens van doen/ Tsjeríta, bertsjerita, babassa.
religie/ Agamma.
religieus persoon / Pandita : **te weten een leeraer der wet.**
remedieeren/ beteren/ Baicki, berbaicki.
rente / Bonga, **of** ganda. **Honderdt geeft thien tot rente** / Saratus *maccan* sapoulo.
rente-meester / Bandari, jure pegang arta.

Rente-

Rente-meester zijn / Pegang cardja tuan.
repareren / Baïki.
resolveren / besluyten / Payou, facát.
reste / overschot / Syssa.
resteren / overschieten / Basyssa of tingal. Een reste visch aen een snoer gheregen / Ican *sa tsjoutsjou*.
reu; hondt / Andjing djantan, of laki.
reuck / Bauw.
reuck geven / Membri bauw, babauw.
reverentie doen / Somba, bersomba.
reverentie doen aen een Koninck / Sebá pada radja.
reverentie aen de Koninck doen / met de handen op sijn eyghen hooft leggende / Djoudjong.

R I

Ribbe des lichaems / Roussoc.
ribbe van 't schip / *Cong* cappal.
richten / ten rechten bestieren / Betulli acan.
ridder / rijder / Jure-bacouda.
riecken / reuck gheven / Membri bauw, of babauw. Nae salve riecken / Babauw oubat.
riecken met de neuse / Tsjong. Qualick riecken / Bauw tiadda bay.
riem / gordel / Icat pingan.
riem om te roepen / Dayong.
riemer / roeper / Jure dayong.
riet / groot oudt riet / Boulou. Jongh dun riet / Rabó.
rieten die buyten aen de prauwen ten eynde van de vleugels komen ende in 't water slaen / Samma.
rijck / Caya. Siet voort: Groot. Hy is seer rijck / Dia caya banjac.
rijck / oft Koninckrijck / Radjat, Alam.
rijden te peerde / Bacouda.
rye / reecke / Djadjar. Op een rye stellen / Djadjaracan. Sitten op een rye / Doudoc bedjadjar.
rijgen aen een snoer / Tsjoutsjou, djalondjor.
rijme / gedicht / Pantan.
rynoster of Rhinoceros / Badac.
rijp / Massac.
rijpheydt / Massacnja.
rijp werden / Menjadi massac.
rijs in de bolster / Padi.
rijs uyt de bolster / bras.
rijs gekoockt / Nassi.
rijs-block of mortier daermen de rijs in stoot / Louson, of lesong.
rijs-stamper / Alou pilang.
rijsen / Ney.
rijst op / bangon ney.
rijsen: het loof afvallen / Dauwan louro.

rinck/ Tſjintſjing.
ringh-caſſe/ 't hooft van de ring/ Capalla tſjintſjing.
riſpen/ Sirdawa.
riviere/ Songey.
rivierken/ beecxken/ Anac ſongey.
rivier-viſch/ Ican ſongey.

R O

Roche: viſch/ Ican pare.
rock: een rock met mouwen/ badjouw.
roede om mede te meten/ Cayou oucor.
roepen met riemen/ Beda yong.
roep-fregat/ Gorap.
roepen yemanden/ Pangil.
roepen/ ſchreeuwen/ Tería, batería.
roer van 't ſchip/ Camoudi. De man te roer/ Orang jang pegang camoudi.
roer/ om mede te ſchieten/ bedil, eſpingarda.
roeren/ de pot omroeren/ Arou, meng-arou.
roeringhe des waters/ Arouwi ayer.
roeren/ verroeren/ Begra-acan. Aenroeren/ Djama, kená.
roerende goederen/ barang-barang. Dat roert my/ Itoula *kená* pada beta. Wat roert u dat? Appa mou fadouli itou?
roeſt/ Carátan, of tay. Yſer-roeſt/ Tay beſſy. Verroeſt/oudt yſer/ beſſi bouroc.
roet/ Arang-bara.
rollen yets langhs de vloer/Gouling, gouling acan.
rollende/ Tagouling-gouling. In 't byſonder t'ſamen gherolt/ batjerey tagoulong. Dat rolt/ Itou bergouling.
rolle van zijde-werck/ &c. Goulong.
rommelen/ ratelen/ Gorgor.
roncken/ Mengeró.
rondt/ bol-wijſe of op een platte forme/ Bontal, of bountar.
rondt/ als een grendel/ ſtock/ &c. Boulat. Siet voort: Groot.
rondt maken/ Bontal-acan, boulat-acan.
rondtſom/ Calouling, of couliling, bercouliling.
rondtſom ſtaen/ Badiri calouling.
ronnen/ beſtallen als 't vet/ Bacou.
roock/ Aſſap.
roocken/ beraſſap. Geroockt vleeſch/ Daging beraſſap.
roof/ Arta merampas, tjurihan, rampaſſan.
rooſen/ bonga mauwar.
rooſen-roodt/ roos-verwigh/ Warna bonga mauwar, mera bonga mauwar.

Roo-

Roosen-water/ Ayer-mauwar.
roosten over 't vyer / Garing-garing, tounou.
royt/ root-verwigh / Méra, warna-méra. **Siet voort : Wit. Ende formeert de andere woorden hier uyt vloeyende op deselve maniere.**
rooven / pilferen / Rampas, merbout. **Uyt rooven gaen** / Pegi tſjangar, **of** merbout. **In 't Molucx**/ Garou.
roovers/ Mouſou.
rosijnen / Sebieb.
ros-verwe/ Méra.
rotten/ verrotten/ Bouroc.
rouw-hayrich/ Bauw-bauw.
rouwe/ droeffenisse/ Doucka.
rouwigh / Berdouca, hatti berdouca.
rouw draghen over sijn moeder/ Bacabong derri ybounja.
rouw-kleedt / Cajin bacabong. **Hy is in den rouw**/ Dia dalam ſougoul.
rouw-koop hebben / berouwen/ Berouba.
rouw / ongewrocht goudt / Mas *kippal*.

R U

Ruchtbaer maecken / Berchabar-acan.
rucken / wech-rucken / Rebodt, terre-pegi, rampas.
ruet of ſmeer/ Lemac.
rugghe / Belaccan. **Achter yemandts rugghe** / Debelackan orang.
ruggelincks/ van achteren/ Derri blackan. **Te rugge drijven**/ Alou-ondor. **Op de rugghe nederleggen**/ Talentang.
ruych/ hayrich/ Bauw-bauw.
ruycken met de neuse / Tſjong. **Siet riecken.**
ruyen / verveederen / Menoucar boulou.
ruym/wijdt/Louwas. **In 't ruyme**/ De tampat louwas.
ruym of wijdt maken / Louwas-acan, **of** berlouwas.
ruym/ wijdt/ los : werdt van eenigh dinck geseydt / maer niet van een plaetse/ Longar.
ruyneren / Rouſſacan.
ruyn : gesneden peerdt / Couda-cambíri.
ruysschen / geruysch maecken / Babounjy, babounjy-acan.
ruyter/ Jure bacouda.
rumoer/ Geger.
rusten/ Brenti.
rust-plaetse/ Tampat terbrenti.
ruste : buyten quellinghe / Rehat.
ruste des ſlaeps / Tidor-mengantoc. **In ruste leven** / Menghidop *chouſi*.
rusten : toerichten / Berhadir, lincap-

cap-acan. **Een schip toerusten**/ Lincap-acan cappal.

S A

Sabbath/Sabith. **Voorsabbath** / Moulahan sabith.
Sabel/ **sweerdt**/ Pedáng, samsir **Een Javaensche sabel**/ Catána.
sacht/ **slap**/ Lombot.
sachtelick/ **soetelick**/ Palahán-palahán.
sachtmoedigh/ Hati lombot.
sachtsinnigh/ Hati moura.
Sack/ **koren-sack**/ **&c.** Carong, cadut.
Sackken/ **bundel**/ **&c.** Pondy.
Sack gelijckmen in de broecken heeft om yet in te steecken/ Papodjou. **In een sack leggen**; **rouw dragende**/ Doudoc bacabong.
Sacrament/ Sacramento.
Sadel/ Plana.
Saecke/ Hal, sebab, cardja. **Yemandt sijn sake bevelen** / Sfera *cardjanja* pada sjappa sjappa **De saecke is openbaer**/ Nang hal souda bermalum.
Saepen/ Tabor, menabor, membouleeh.
Saeper/ Orang penabor.
Saep-tijdt/ Moussim tabor.
Saysoen/ Mousim.

Saet/ Bidjy, benee.
Saet-huysken / Baccas-bidjy, coulit-bidjy.
Saet of geslachte des menschen / Assal, **of** anac-anna.
Safferaen/ Counjit.
Saffier/ Nyllam.
Sage : **hout-sage**/ Garagadjy.
Sagen/ Bergirgadjy.
Sager/ Orang garagadjy, **of** girgadjy.
Sal : Jadi. **Ick sal dat doen**/ Beta jaddi memboat itou.
Salade/ Crabo.
Saligh / Moämin, **of** moumin, mouchalasi.
Saligh-maecken/ Boat moämin, moumin-acan.
Saligh-maker der werelt / *Saluwani*-dunja, **of** *salamani.*
Salpeter/ Tsjindawa.
Salve/ Oubat, coyo.
Salven met olie/Berlemau dengan minjac.
Salven / **smeeren** / bobo oubat, beroubatti, minja-kan.
samen/ **te samen**/ Samma, **of** samma-samma.
samen-spraeck/ Batutóran.
sanck/ **gesanck**/ Menjanjihan.
sandel-hout/ Tsjendána.
sanger/ Orang-bidoen.
sant/ Passir.
santachtigh/ **vol sants**/ Passir siasia. **Een sandt of drooghte in de**

de zee / Beting.
sap/ Coa.
saphyr/ Nyllam.
sat/ versaet/ Kinjang.
sat/ moede/ Djemou.
sat werden/ Menjadi kinjang.
saterdagh/ Hari-ſaptou.
satijn/ Peeſſy.
satijnen kleedt/ Packeyan peeſſy.
sausse/ Gouley, of coa.

S C

Scabel / voetbanck / Tjalang cacki, galang.
schacht/ schamelheydt / Chawat.
schade/ verlies/ Yelang, rougi.
schade lijden/ Merougi.
schade aendoen/ Membri yelang, membri rougi, berrouſſa.
schaduwe van een mensche/ beest/ &c. Bayang-bayang.
schaduwe/ lommer/ Lindong. In de schaduwe sitten/ Balindong.
schaduwe geven / beschaduwen/ Berbayang-acan.
schaeckel in een keten/ Matta.
schaeckspel/ Tſjator.
schaef/ Nidjis.
schaef-yser of schaef-beytel / Pahat gattam, of pahat nidjis.
schael/ drinckvat/ Baccas minum.
schaele / weeghschale / Narratja, tradjou.
schaele van noten / eyeren / &c. Coulit.
schaemelheyt/ Tampat malou.
schaemelheydt der mannen / Sjawat, bouto.
schaemelheyt der vrouwen / Poky.
schaemen/ schaemte hebben / beschaemt zijn / Malou, bermalou, adda malou.
schaemte/ Malou. sonder schaemte/ Tiadda malou.
schaemte aendoen / beschaemt maecken/ Bermalou-acan. Hy schaemt hem mijnder/ Dia malou acou.
schaep/ Domba.
Schaepherder/ Combala domba.
schaerde / in een bijl / schotel/ &c. Sombing.
schaere volcks / Orang ſa cawan, rayat, cawan-cawan orang. Met schaeren/ Bacawon.
schaers/ Tiadda ſampei, tida tjoucop.
schaers vol/ Tiadda ſampei pouno.
schalck/ Tjeredick.
schalckheydt / Boudi, of tjeredicnja, ſemóu. Ick kenne sijne schalckheydt / Beta tau dia pounja *ſemóu*.
schande/ Malou.
schande aendoen / Memboat malou pada orang, bri malou, cotſjiva. Dit beteeckent groote schande aendoen.

Schandelicke woorden / Bercattahan termalou.
Schans/ bollewerck/ Cotta.
Scharre / item tonge: visch / Ican lida.
Schat/ Binda, bindaharaan.
Schat van rijckdom / Binda cayahan.
Schattinge/ Adet, tſjouckey.
Schave/ Nyjis.
Schaven/ afschaven/ Bernyjis.
Schaef-yser/ Pahat-nyjis.
Schede of scheyde/ Sarong.
Schede-maker/ Penjárong. **Vyt de schede trecken** / Tjabot derri sarongnja.
Scheef/ Erot, benco.
Scheel/ decksel van een pot / &c. Toudongan, talap.
Scheel van oogen / Matta-jouling.
Scheelachtigh / Djouling ſedikit.
Scheel sien / Djouling, pitjickmatta.
scheelen / **verscheelen** / Tſjiderá. **Het en scheelt niet veel** / Tida tſjiderá banja. **Aen wien scheelt het?** Pada ſjappa itounja tſjiderá?
Scheen van 't been / Toulang cring.
scheere/ om 't hayr te scheeren/ &c. Gonting.
scheeren / **afscheeren** / Gonting-acan, **of** gonting.
scheermes/ Piſſau-tjoucor. **Met het scheermes af-schrapen** / Tjoucor.
scheerder/ Jure gonting. **Een die met 't scheermes afschrapt** / Penjoucor.
Een scheet / Contut.
scheyden twee dinghen van malkanderen / Bagi, bertſjerey.
scheyden / **affonderen** / Tjeréy. **Gescheyden van sijn wijf** / Batjeréy derri bininja.
scheyden van sijn vriendt/ *Simpan* derri ſobatnja, **of** *tjerey*.
scheydsman in deelinge van goederen/ Jure bagi.
scheyden 't gevecht/ Poblah.
schelden/ Macki, **of** make.
schelferen/ Patja.
schelle/ schorse/ Coulit.
schellen/ de schel afdoen / Coupas coulit, coupas acan, coulitti.
schelle/ belle/ Ginta.
schelm / Harami, **of** paralente, **doch dit is Portughijs.**
schelpe: mossel-schelp / *Coulit* bya.
schenckel van 't been / Toulang cacki.
schencken / **vereeren** / Antar, **of** hentar, anugra.
schenckagie / Anugrahaya, ſumbahan.
schencken / **wijn schencken** / *Bobosſi*

bo. isci angor.
schenden/ verderven/ Binaassa.
scheepen/ te scheep doen/ Moat ca cappal. Siet voort schip.
scheppen: als met een lepel/ &c. Tjedoo, sibor.
scheppen water/ &c. Timba.
schepper/ daermen mede schept/ Sibor.
scheppen/ uyt niet yets maken/ Miára. Jck ben gheschapen/ Beta jadi menjadi.
schepper/ Dia jang miaraken.
schep-net/Tango. Met een schep-net visschen/ Menango.
schermeye/ Seronay.
schermen/ met gheweer spelen/ Tankis.
schermer/ scherm-meester/ Outos bertanckis.
schermutsen/ Berlauwan.
scherp-snijdende/ Tadjam, of tadjang.
scherp op de tongh of bijtende/ Pedes, of pedís.
scherpte/ de punt/ Matta.
scherpelick/ heftighlick/ Berrahi.
scherpen/ Tadjam acan, memboat tadjam.
scherp-rechter/ Hakim.
scherven/ Tsjintsjang, of terieris.
scheuren/ breken/ Tsjaric, rabitken, bela. Het net scheurde/ Poucat ya tjeree. Dat scheurt/ Itou bertjaric.
scheute/ spruyte/ Tomboan.
schicken: nevens den anderen stellen/ Ator.
schicken/ uyt den wege schicken/ Simpan.
schicken/ seynden/ Kirim, of souro.
schielick/ Segrá.
schier/ bykans/ Amphir, ampir.
schieten/ Passang.
schijnen/ blincken/ Bertsjaya, ridop. De sonne schijnt/ Matta hari bertsjaya. Doorschijnen/ doorstralen/ Bertsjaya trous.
schijnsel/ glans/ Tsjayahan.
schijn ofte gedaente/ Roupa.
schijn der waerheydt/ Roupa ya benar. Het schijnt alsoo/ Roupanja bagini. Sy schijnen te vasten/ Di-adda roupanja pantang.
schijten/ kacken/ Berah.
schijve ofte mote visch/ Sairissan ican.
schilder/ Jure loukis.
schildt der Maleyen/ ende in't gemeyn/ Prisey.
schildt der Moluckische/ Saloacca. Een schildeken dat de kleyne meyskens noch naeckt loopende/ voor haer schamelheyt dragen/ Tsjaping.
schildt-knecht/ Sakey jabat prisey.

Schildt-

Schildt-wachter / Cawal djagga.
schildt-padde: te weten, een lant-schildt-padde / Penjou. Een zee-schildt-padde / Corcora.
schim / schaduwe / Bayang-bayang.
schimmelen / Berlapo.
schimpigh spreecken / Berkatta babankit.
schip / Cappal. Bespie-schip / Cappal solo. Oorloghs-schip / Cappal prang.
schip-boom / Gala.
schip-brekinge / Roussa cappal.
schipper / Nachoda, of anachoda.
schip-loon / schip-vracht / Sewa cappal. Sewa, is hueren. Het voorste van 't schip / Aluan cappal. Het achterste van het schip / Britan cappal. Te scheep gaen / Touron ca cappal, massoc ca cappal.
schips ghereedtschap / Pangawey cappal. Te scheep doen / in 't schip laden / Moat ca cappal.
schoen / Caous, of caüs. Een paer schoenen / Caous sa paris.
schoenmaecker / Pandey caüs, jure memboat caous.
schole / Bendersah.
school-kindt / Mourit, boudac-menadjy.
school-meester / Gouro.
schoon / reyn / Tsjoutsjy.
schoon / cierlick / Bisey, permey, mendjelis, baic-paras, baic roupa.
schoone daden / Berboatan bisey.
schoon weder / Camarau.
schoone vrouwe / Parampuan bisey.
schoon-vader / Mintouwa laki.
schoon-moeder / Mintouwa parampöan, of ma lacki.
schoon-sone / Menantou laki.
schoon-dochter / Menantou porampoan.
schooren / onderstutten / Bertoncat, of tomba.
schoot / Panco, ribaan.
schoppe / Gali, of tsjancol.
schorst / schorstigh / Coudis, bercoudis.
schorpioen / Djincking, of palladjinking.
schorsse / Coulit.
schorten / opschorten de kleederen / *Palut* cajin *ca atas*.
schorten: Dit schort daer aen / Itoula *adda courang*, itou *adda tsjidera*.
schotel / Pingan. Een vlacke houte schotel / Doulang.
schouder / Bahou.
schouderbladt / Belicat.
schove / Barcás.
Schoutet of Mayer / Tommegong.
schrabben met een scheermes / Tsjouc-

Tſjoucor. **een ſchrabber**/kykis.
ſchramme/ Tanda louca.
ſchrapen met een ſchrabber / Berkikis.
ſchreeuwen/ Terya, baterya.
ſchreyen/ Nangis, menangis.
ſchrede/ Baris.
ſchrickelick / Haros tekedjut, **of** tecodjut.
ſchricken/ **verſchieten**/Codjut, tacodjut.
ſchrijden/ **overſchrijden**/ Lanca.
ſchrijden met de beenen wijdt van den anderen/ Cancang.
ſchrijn-wercker/ Pandey-pitti.
ſchrijven / Menjurat, toulis, menjoulis. **Tuſſchen ſchrijven**/ Menjurat de tenga. **Geſchreven**/ Tertoulis, terſourat. **Een gheſchreven boeck** / Kitap bamenjurat.
ſchrijver/ Jure toulis.
ſchrift-geleerde / Chatib, orang pengarti ſourat.
ſchrift/ Surat.
ſchriften/ Surat-ſurattan.
ſchroeve/ Fara fadjou.
ſchromen/ Tacot, bertacot.
ſchromigh/ Penacot, hati ketſjil.
ſchubben van de viſch/Syſſe-ican.
ſchudden / **waggelen**/ Goyang, begrá. **Schuddende**/ **waggelende**/ Bagoyang.
ſchudden/ **doen bewegen** / Memboat begrá, goyang-acan.
Schuere om hout in te berghen / Bang-ſal.
ſchuere/ **koren-huys** / Dalapang.
ſchueren/ **wrijven**/ Gooſſoc.
ſchuylen / Lindong, tingal-ſembounjy, ſimpan. **Daer ſchuylt wat** / Ca ſitou lindong barang appa.
ſchuym/ Boy.
ſchuymen / **ſchuym-becken** / Baboay.
ſchuyns/ **afgaende**/ Singir.
ſchuyte / **ſchuytken** / Prauw. **In de ſchuyte of boot varen** / Bapraeuw. **In de ſchuyt gaen** / Maſſoc ca prauw, **of** touron de prauw. **Een groote ſchuyt als een lichter** / Sampan. **Een ſchuyte wiens bodem uyt een hout is**/ Mahera.
ſchuyte-voerder/Orang bapran.
ſchuyven/ Sourong.
ſchuldigh zijn/ Beroutang.
ſchuldt van geldt/ **&c.** Outang.
ſchuldt/ **miſdaedt** / Salla, ſallahan. **Ick geve hem de ſchuldt** / Beta bri ſalla pada dia. **Dat is u ſchuldt**/ Itou ſallahan mou, itou mou pounja ſalla.
ſchuldt manē/ Menongou outang.
ſchuldt-heer / Orang - baminjam calouwar.
ſchuldenaer/ Orang-beroutang.
ſchuppe/ **ſpade**/ Tſjop.
ſchut/ **ſchutſel**/ Dinding.
ſchutten/ Sangha.

S Se-

S E

Secours/ assistentie/ Bantoc, of bantou.
secreet/ verborgen / Sembounjy.
secrete plaetse / Tampat *sounji*.
secretelick spreecken/ Catta berbisic.
secretarius/ Pongoulou-corkon.
secte/ soorte van menschen / Djenis-orang.
seden / manieren / Adat, tsjara, tinca.
sedert/ nae/ Comediën.
seegen/ net/ Poucat.
seel/ coorde/ Tali.
seepe/ Sabón, is Portughs.
seer grootelicks / Sangat. Hy is seer rijck/ Dia caya *banjac*. Soo seer dat hy / Sangat bagitou macca dia. Hoe seer hy sochte / Barappa sangat dia mentjerri.
seer geerne / Deng-an souca sangat.
seer doen / pijne doen / Memboat *sakit*. Een seer of geswel / Bisol, purbato. Het doet seer: als een gheswel / &c. Mengantac. Quade seeren die inkanckeren/ Tsjeranna.
seerigh/ Bersakittan.
segel/ Tsjap, of tjap.
segelen/ Bobo tsjap.
seghen / welvaert / Daulat, salámat.
segenen / welvaert toewenschen/ Paliharakan, mohonken-salámat.
segenen/ welvaert geven / Paliharacan. Ghesegent / Terpaliharani, of berdaulat, Berpalihara.
seggen / Catta, bercatta, mengutsjap. Hy seydt een schoone reden/ Dia *bilang* suatu cattahan jang bay. Mijn kindt/seyt hy/ Anac akou, cattanja. Mijn seggen is soo / Catta beta adda bagini. Daer is geseydt / Adda bercatta. Komt / segghen sy / Marela, *cattanja*. Ick segghe tot hem / Beta meng-attakan dia, of beta bercatta akan dia. Het is te seggen/ of 't bediedet/ Artinja adda, artinja souda.
seggen yets sonder ophouden / altijdts weder aen / Oulang catta. Een seghs-woordt / Sapatta.
seyl/ Layer.
seylen / Belayer. Het seyl strijcken/ Tourong-layer. 't seyl opwinden / Gouling layer. 't seyl ophijsen / Terre-layer. Het top-seyl/ Layer pongapou.
seyl-boom/mast/ Tyang layer.
seylen langhs de wal / Belayer de pinghir darat.
seyl-steen / Batou brani, batou padóman.

seysse/

seysse / Goloc-iris, Pissau-menggittam.
seker / voorwaer / Songo, sabenar.
sekerheydt / Songonja, benarnja **Ick weet het sekerlick** / Beta tau benarnja, beta tau yatanja. **Daer is volkomene sekerheyt van** / Itou souda bersakit sacaliën.
selden / Djarang, **of** tida banja cali.
self / Sendiri, **of** diry djouga. **Ick selfs** / Beta sendiri. **Seght by u selven** / Catta acan diri, **of** catta dirimou, **of** cattakan sendiri. **Hy selven** / Akounja sendiri. **Tegen syn selven** / Pada sendiri. **By syn selven ghekomen zijnde / op sich selven bedenckende** / Souda dia sampei pada kirahan sendiri. **Van selfs** / Derri sendiri. **Ter selver tijdt** / Ca wactou itou djouga. **Dat selfde** / Nang itou djouga.
selfcant / Pinghir.
seltsaem / Heraan.
senden / eenigh goet / Kirim.
sendinge / of yets dat gesonden is / Kiriman.
sendt-brieve / Sourat-kiriman.
senden, een persoon / Souro.
sendt-bode / Souroan.
sengen aen 't vyer / Angous.
senuwe / Ourat, **of** tali-ourat.
September / Ramalan.
Serpent / Oular-nagga.
servette / Sapo-tangan.
ses / Anam, **of** nam. **Siet voort / vijf: Ende formeert de andere woorden hier uyt vloeyende op deselve maniere.**
sestien / Sapoulo nam, **of** nam blas.
sestigh / Nam-poulo. **Siet voort / vijftigh.**
setten / Tarou, terru. **Wech-setten** / Taru pegí. **Te lande setten** / Tarou ca darat.
seve of sift / Aya-acan.
seven / Toudjou. **Siet voort: vijf.**
seventigh / Toudjou poulo. **Siet voort vijftigh.**
sever / speecksel / Líor, ayer lior.
severen / quijlen / Balíor.
seuge of sogh / Babbi betina, **of** babbi parampuan.

S I

sickel / seysse / Goloc-iris, pissaumengittam.
sieck / Sakit, bersakit.
sieck mensche / Penjakittan, **of** orang sakit.
sieck werden / Menjadi sakit.
sieckte / Penjakit, sakittan.
sieck zijn ter doodt toe / Paya, **of** sakit payala.
sieden / koocken / Roubous, **of** rebous. **Gesoden vleesch** / Daging roubous.
sieden of aen de soode zijn / Dyde, mendyde, **of** madydy.

Siele/ Djiuwa.
sien/ Liat, caliatan, meliat. Laten sien/ Membri liat. Siet voor u/ wacht u/ Liat acan diri camou, of ingat-ingatla mou. Hy quam weder siende/ dia combali dengan caliatan. Hy werdt siende/ Dia berole caliatan.
sien in een spiegel/ Bri matta cadalam tsjeremyn.
siende en sien sy niet/ Berpandang tiadanja meliat.
siende blindt zijn/ Pada caliatan bouta djouga. Waer uyt ghesien werdt/ Derri manna caliatan. Siet na water/ beschickt water/ Liat-ayer. Hy kan spoockselen sien/ die een ander niet en siet/ Dia liat matta trous.
siender/ Orang liat.
sienlick/ Caliatan.
siften/ Aya-acan.
sy ofte hy/ Dia.
sy-lieden/ Dia orang.
sijde/ de sijde/ Nang sa-bla. De noordt-sijde/ Sa-bla-outara. Ter sijden/ Ca sa-bla. Van ter sijden/ Derri sabla. Van d'eene sijde/ Derri sa-bla. Van twee sijden/ Derri dua-bla. Ter rechter sijde/ Ca sabla canan. Ter slincker sijde/ Ca sabla kyry. Aen dese sijde/ De sabelá ini. Van allen sijden/ Derri segalla sysy, of kiry-canan. Na d'ander sijde/ Ca sabla sanna.
sijde des lichaems/ Lambong, pya.
sijde die ongetwernt is/ Soutra.
Getwernde of draet-sijde/ Benang soutra, setros.
sijde laecken/ Talouco.
sijn/ Souda, of adda. De conjugatie siet voor dit Vocabulaer. Hy is het/ Dia jadinja. Hoe is 't met u? Bagimanna jadi mou? Al wat in de wereldt is/ Sakaliën jang issi dunja.
sijn/sijne/ Dia ampounja, ampounjanja.
sijn Vader/ Bappa dia, bappa-*nja*.
sijn eygen handt/ Tangan dia sendiri. Van de sijne/ Derri nang dianja. Tot de sijne/ of na het sijne/ Pada jang ca dia.
syroop/ Manissan.
silver/ Perac, pera. Gemunt silver/ Perac dinnar, perack bertjap.
silvere kop/ Tsjauwan-perac.
silver-smit/ Pandey-perac.
simpel/ eenvoudigh van gemoed/ Djina.
sinne/ Hati, acal. Ghelijck-sinnigh/ Samma sa hati. Sijn sinne segghen/ Bercatta hatinja. Van andere sin werden/ Hati menjadi laïn. Ick ben van die sin/ Hati beta bagini. Ick hebbe

hebbe sin daer in / Beta souca pada itou.

sinne of bedieddinge/Artinja. **Wat is de sinne?** Appa artinja? **Een woordt van een dubbelde sin/** Bacattahan derri artinja dua.

sinnelick/ fraey/ Madjelis.

sincken/ te gronde gaen / Tingalam.

singen / Menjanjy, of njanjy. **Gesangh/** Menjanjyhan.

sins wanneer / Derri tatcalla manna.

sins gisteren / Derri pada calmaryn.

Siri-pinang die geknauwt ende de kracht uytghesogen is / Sapá.

sitten / Doudoc, berdoudoc. **Ter tafel sitten** / Doudoc ca couda-couda. **Al sittende** / Doudoc-doudoc. **Hy gaet op mijn lijf sitten** / Dia *tindis* pada beta. **Gheduerigh in huys sitten/** Doudoc bacourong dalam rouma.

S L

Slach / met handt of stock / &c. gegeven/ Poucollan.

Slach: in den oorlogh/ Prangan. **Een ander slagh of soorte/** Laïn djenis.

Slachten: een beest/ Bante.

Slachten een beest met Mahometische belesinge/ Sombelé. **Ick en slacht u niet/** Beta tiadda *seperti acan* mou. **Hy slacht sijne ouders** / Dia *tourut* ibou bappanja.

Slaen / Poucol, berpalou, gitik. **Geslagen zijnde/** Kená poucol, berpalu.

Slaen met vuysten / pluckhappen/ Tombo.

Slaen met een sweerdt of houwen/ Tattá **De oogen slaen op yemant**/Boang matta capada orang. **De barē slaen in 't schip/** Ombac menjatou dalam cappal.

Slaep / vaeck / item / slaperigh/ Mengantoc, antoc. **Ruste des slaeps/** Tidor menganto.

Slaep-kamer/ Bile tidor.

Slaepen/ tydor, bradou, bertidor, membradou, meng-antoc. **Ontslaepen/** Bermantoc. **Vast slaepē/** Tidor togo, tidor cras. **Gerustelick slaepen** / Tidor chousi.

Slaep van 't hooft/ Roncka.

Slange/ Oular, of rau.

Slap/ los/ Lumbot, of lembot.

Slappe koorden/ Tali lumbot.

Slap maken/ Lumbotti, lumbot-acan, memboat lumbot.

Slap/ flauw / Lethe.

Slave / Hamba, dingán, lascar laki-laki, dengán. **Ick ben sijn slave** / Beta *batuan* pada dia.

Slavernye / Batuanja. Twee slaven eens heeren noemen malkanderen/ Sombóa.

slavinne / Lascar, of hamba parampuan.

slecht/ effen/ Rata.

slechten/ Rataken.

slecht/ bot/ Bodoc.

slecht/ onachtbaer/ Mourah.

slechte zee / Laout tedóo, homba tedóo.

slecht ongheacht volck / Orang sadja.

slechter/minder/ Lebeh courang.

slechter wijn / Angor jang lebeh courang.

slepen/ Terre, terhela-hela.

sleutel/ Anac contsjy.

slibberigh/ Litsja.

slichten / effenen/ Rata-acan.

slicken/ swelgen/ Talláng.

slijck/ Lompor.

slijpen/ Assa, memboat tadjam.

slijpsteen diemen omdraeyt / Gorinda.

slijpsteen in 't gemeen / Batou-assa.

slim/ krom/ Erot benco.

slimme been/ Caki-erot.

slincker / Kiri. Op de slincker zijde/ Ca sa-bla kyry.

slinger-armende gaen/malingan, of lingan-lingan.

slissen/ lesschen/ Padám.

sloot/ gracht / Parit, paya.

slorpen/ Yerop.

slot van een deure / &c. Contsjy.

slotemaecker/ Pandey contsjy.

sluymeren/ Meng-antoc-tidor.

sluyten/ de deure/ kiste/ &c. Toutop.

sluyten/in 't slot doen/ Bacontsjy, contjitti, contsjy-acan. Den wech sluyten / Toutop djalan. Den hemel is gesloten/ Langit ya adda *catop*. De oogen sluyten / Toutop matta. Binnen sluyten/Contsjy dalam,toutop dalam. Gesloten/ Bacontsjy.

S M

smacken/ gopen/ Tjampa.

smaedt/ Malou.

smaedtheyt aendoen / Liat ketsjil, liat mourah.

smaedigh/ Mouda-acan.

smaecken yets / Raassa, of raassácan.

smaeck van eenigh dinck/Raassa, raassanja. Sonder smaeck / Raassa tiadda.

smaeckelick / van goede smaeck/ Raassa-bay, sedap.

smal/ Sení, courang lebher, sompit.

smalle/nauwe weg/djalan sompit

smal maken / Seni-acan, sompitacan. De schuyt is voor smal/ Alouwan prauw latsjop.

smeden/ Timpa, menimpa.

Smeden-blaesbalck / Menimboussan.
smeecken/ Bodjo.
smeeckende redenen/ Bacattahan-*manis*.
smeer of vet/ Lemác. Verckens-smeer/ Minjac babbi, lema-acan babbi.
smeeren met olye/ &c. *Bobo* minjac, *beroubatti*.
smelten/ Antſjor.
smerte/ Penjakit, ſanſára.
smylen/ weynigh lacchen/ Sinjum.
smit: yser-smit/ Pandey beſſy, of kimpon-beſſy.
smisse/ Dapor pandey beſſy.
smyten/ Poucol.
smoken of roocken/ Beraſſap.

S N

Snaeren van een Instrument/ &c. Tali.
snap-achtigh/ Lete-lete.
snappaert/ Lida-pandjang.
snede/ gesneden stuck/ Yeriſſan. Een snede broodts/ Sa yeriſ-ſan-toupong.
snel/ rasch/ Ladjou.
snelder loopen/ Lari ſangat lebeh.
snijden/ Yeris, yris-acan. Het mes en snijt niet wel/ Piſſau tida maccan. Een penne snijden/ Crat ſuatu calam. In stucken snijden/ Crat poutus. Gesneden of gescherft/ Ta-yris.
sny-mes/ Goloc.
snijder/ kleermaecker/ Jure-djahit.
snoeyen de wijngaert/ Bacambiri angor, crat pohon angor.
snoeper/ Pentjarou, orang pen-tjarou.
snoer/ Tali.
snoode/ quaet/ Djahat.
snoodtheydt/ Djahatnja.
snot/ Ingos, of Nanna-ídong. Besnot/ Beringos.
snuffelen met de neuse / Bertſjong.
snuyt van een beest/ Idong.
snuytel-doeck / Penjapo idong, of caïn ſappo idong.
snuyten; de keerſſe snuyten/ *Gonting*-diën.

S. O

Sober/ schaers/ Courang.
sobzeren/ Maccan ſedikit.
sodanige/ Sa bagitou, bagieen.
soecken/ Tſjari, of tjerri, mentjer-re-acan.
soenen/kussen/ Tſjum, bertſjum.
soet/ Manis. Siet voort: Groot.
soet van spraecke/ Bacattahan manis.
soetigheydt / confiture / Maniſ-ſan.
soet maecken/ Manis-acan.
soetjens gaen / spreken / &c. *Pallahan*

laban bedjalan, bercatta, &c. In een soete slaep zijn / Tido rsedap.
soetelen / Djuwal maccannan.
sogen / kinderen sogen / Penousso.
sogh / seuge / Babbi betina.
Soldaet / Orang prang.
soldye / Oupa.
soldye geven / Bri mousara.
solfer / Blyerang.
somen: het linde / Clum, of clim.
soomsel van lijnwaet / Cajit.
somer / Mousim-camarau, of moussim-angat. Camarau is schoon weder.
sommige / Barang, barang sjappa, barang-appa.
sommige lieden / Barang orang.
somtijts / somwijlen / Cadang-cadang, pada barang cali.
sondagh / Hari ahat, Hari sombajang. Maer der Maleyen sondagh / zijnde vrydagh / werdt genoemt / Hari djumath.
sonde / Dosa, of doosa, doossa. Doot-sonde / Doossa termatti. Werck-sonde of dadelicke sonde / Dosahan sa hari-hari memboat. Het lichaem der sonde / Badan berdoossa.
sondaer / Orang berdoossa.
sondighen / Berdoossa. En sondight niet meer / Jangan berdoossa lagi.
sonder / Courang. Hy is gerechtveerdight door den gheloove / sonder de wercken der wet / Dia souda beradil boucan derri pada boatan sabda itou, hanjac derri pada petsjayahan. Godt reeckent hem de rechtveerdigheydt toe sonder de wercken / Allah kira pada dia sa berpalha daan boucan boatanja. Hy is sonder eere / Dia courang hormat. Gaen sonder vreese / Bedjalan *djangan* tacot.
sonder / insonderheydt / Terlebeh-la.
sonder dat / Djang-an itou.
sonder twijffel / Djangan kira laïn.
sonder te rekenen / djangan di kira.
sonderlingh / Jang jadi bergouna. Wat doet hy sonderlinghs? Appa boat dia jang jadi bergouna?
sone / soon / Anac laki. Een eenige sone / Sa batang cara, anac laki djittim, anna sa orang sadja. Een gekoren sone / Anac laki ancat. De oudtste sone / Anack laki soulong. De jonghste sone / Anac laki bongsoeu. De middelste sone / Anac laki tenga.
Sonne / Matta-hari. Van der Sonnen opganck / Derri pada matta hari ney. Van der Sonnen onderganck / Derri pada matta hari touron. Nae der Sonnen onderganck / Come-

diën

dieën derri pada matta-hari souda touron. **Bleecke sonne**/ Matta-hari dia poutjat. **Branden-de sonne** / Matta-hari pannas, tree. **In de sonne setten** / Terru pada matta-hari.

Sonneschijn/ Bertsjayam matta-hari, ridop matta-hari.

soo/ alsoo/ Bagitou.

soo haest / soo drae / Bangat bagitou, sa-bangat.

soo seere dat/ Sangat bagitou macca.

soo als/ Djiccalauw.

soo lange tijdt als / Selamma, of selammanja.

soo veel / Banjac bagitou. **Siet voort : veel.**

soo wat/ Bagitou appa sedikit.

soo wie/ Macca sjappa, barang-sjappa.

soo of indien het soo is / Djiccalau bagitou adda.

soom of boort/ Tepi. **Siet voort: somen.**

soorte / Lacounja. **Van eender soorte**/ Derri sa djenis.

sop/ sausse/ Cöa.

soppe / geweyckt broodt / Roti-rindang.

soppen/ duppen/ Menjelop.

sorgen / bekommert zijn / Tsjinta.

sorge/ Tsjintahan, tacottan.

sorghe draghen / Ingat, beringat, berinda.

sorgen/ vreesen / Tacot. **De sorghe afleggehen** / Menlepas-acan tsjintanja. **En sorght daer niet voor** / Djangan tsjinta pada itou.

sorgeloos / Tsjinta tiadda, tacot tiadda, alepá.

sorghvuldigheydt / Tsjintahan, **of** calouwi.

sot/ Ghyla. **Een sot**/ Sa orang gila. **Yemandt voor de sot houden** / Memboat ghila pada barang sjappa.

soudeeren/ Patters, **of** pettrs.

sout/ Gáram.

souten/ Garami, bobo-garam.

sout van smaeck/ Massin. **Gesouten visch**/ Ycan garam. **Gesouten vleesch**/ Daging massin.

southeydt/ Massinja.

sout-vat/ Baccas garam.

S P

Spaeren / spaersaem / Djymat. **De kost spaeren** / Djimat maccannan.

spaeren / wech-legghen / Tarou, menerru.

spaetsie of wijtheydt/Louwasnja, **of** pandjangnja.

spaetsieren gaen / Djalan bermayn.

spaetsier-plaetse / Tampat djalan bermayn.

 spade/

spade/ schuppe/ Tsjop.
spade laet/lancksaem/ Lená, lambat. Te spade/ Lená sangat.
spanne van een handt / lenghte/ Djincal. Een spanne lanck / Pandjang sa djincal.
spannen: een boge/ &c. Tree-acan, meng-ante. Gespannen/ Tree.
spasmus/ stuppen/ Taconá.
spatte/ speute/ Sompitan.
spatten/ speuten/ Bersompit.
specerye/ Rampa-rampa, oubat-babauwi.
speck/ Babbiging, of daging babbi.
speecksel/ Louda, ayer louda.
speelen / jocken/ Mayan, majin.
speelen/ dobbelen/ Badjudy, majin paré.
speelen effen of oneffen / Mayan gassar ca gnap. Kinder - spel/ Majin anac boudac.
speelen met teerlingen / Majin, of mayan paré.
speel-berdt/ Pappan-majin, pappan jugaar.
speelen op een violons / *Gissing*-herbab.
spelle/ Djarum.
spellen/ de letteren/ Bericat.
speloncke / Courangan, loubang, grongong.
spenen sich selven van eten/ Taban pada maccan.
speute/ Sompittan.
speuten/ Bersompit.
spickelen / gespickelt / Bertiticktitick.
spiegel/ Tsjeremyn.
spiegelen / in de spiegel sien / Brimatta cadalam tsjeremyn.
spiegel-hars/ Dammar batou.
spiegel-visch/ Ican tsjeremyn.
spiesse/ lancie / Tombac, limbing.
spijcker/ nagel/ Paco.
spijckeren/ Paco-acan.
spijse / Maccannan. Toe-spijse / Lauw. Aengebrande spijse/ Maccannan-angous.
spijs-kamer/ Boulobor.
spijt/ spijtigheydt / spijtigh zijn/ Si-hati, sakit-hati, sia-hati. Van spijt/ Derri pada sakit-hati.
spijt aendoen / Memboat sakithati. Dat spijt my/ Itoula sakithati beta.
spille of windaes/ Dauwer.
spinne-cop/ Lauwa-lauwa.
spinnen / Meng-anty, of antí-benáng.
spinne-wiel/ Lahat.
spit om te braden / Pangang. Aen het spit braden/Pangang-acan.
spits/ scherp/ Tadjam, tadjang.
spitse/ scherpte/ Matta.
spitsen/spits maken/Tadjamkan.
spitten/ graven/ *Galy*-tanna.
splijten / Belá. Dat is kloven overlanghs.
splijten van selfs/ Tabelá, of segá.
splinter / Sampa-cayou, of douri: Dat

Dat is een doorne.
spoeden/ spoeyen/ Segrá-acan.
spoedigh/haestigh/ Segrá,bangat, lacás.
spoelen/ afwasschen/ Basso.
spongie/ Böoy, coulat-coulat.
spooren van een haen / *Coukou*-ayam.
spooren voor 't peerdt/ Douri becouda.
sporte: van een ladder / Batang. Dat is een kluppel.
spotten/ jocken/ Bagourou.
spouwen/ overgeven/ Monta.
spouwen: speecksel uytwerpen / Louday. Bespougen/ Berblouda, louday-acan.
spouwsel/ speecksel/ Louda.
spraecke/ tale/ Babassá, bassá. Wel ter sprake/ Moulut tjante, moulut radjin.
spraecksaem/ Radjing bercatta.
spreecken/ Catta, bercatta, mengutsjap: dit is hoofs. Nae de mondt spreken / Bercatta tourut moulut orang. Soetjens spreecken / Bercatta palahan. Voor sich selven spreken/Catta pada sendíri.
spreecken: Een relaes doen/ Babassa. In 't spreké/dalam bassa, dalam bercatta. tegen-spreken/ Bercatta lauwan. By manier van spreké/Pada oupama catta.
spreyen: een matte / &c. Ampar.
sprenckelen / spatten met vochtigheydt / Pirtsja.
sprengen sout / *Bobo* garam.
spreucke: spreeckwoordt / Panton.
springen/ Lumpat, balumpat. Van boven nederspringen / of achterwaert uyt breese springen / Terdjúng, of tridjou.
springende / Terlompat, belompat. Een spronghs/Terlompat.
springh-ader van 't water / Matta ayer.
springh-haen / Bilalang, of hamblalang.
springh-stock/ Batang lompat, gala lompat.
sproeten / Taylalat: Dat is vliegen-dreck.
spruyte/ Tomboän.
spruyten / uytspruyten / Batombo, timboul.

S T

Stadt/ Negri, cota. Een stadt / Negri sa-boä. Een koopstadt/ Bendar. Van stadt tot stadt / Derri pada sa negri, sampei gnap negri.
Stadt-houder van de Koninck in een landt / Batarouan radja, jure pegang negri.
Staerck of stijl/ Tyang.
Staeck / tuyn-staeck / Cayo, of batang paggar, of bélo.

Staecken: yemandt straffen/ met een scherpe pael door het fondament steecken/ ende soo oprechten/ Soula.
stael/ Colouli. Gestaelt/ Bacolouli.
stael of monsterken/ Taladan.
staen/ Bediri. Al staende/ Bediri-diri, of terbediri.
Staet stille/swijght/ Diëm-diri. Houden staen/ Pegang bediri. Laet staen/ Bëar-acan, of jangan. Het staet hem toe te spreken/Patutken dia bercatta. Die staende blijft/ Jang tingal bediri. Een kleedt dat wel staet/ Packeyan pantas. In desen staet/ Pada hal ini.
Staet-dochter/ Dayang.
staf/ stock/ Toncat, batang.
staken/ ophouden/ Brenti.
staketsel/ Peka-peka.
stalle/ Tampat binatan.
Stal-meester/ Pong-oulou-couda.
stam/ geslachte/ Assal.
stam van een boom/ Rahan pohon.
stamelen/ Bagagab.
stampen/ stooten in een mortier/ Tombo, menombo.
stamper van de mortier/ Alou, of pilang.
stamp-block/ om rijs te stampen/ Lesong.
stanck/ Bauw tsjummar, bauw-boussock.
standert/ Pandjy-pandjy.
standt der saecken/ Hal. Hoe is de standt der saken in de stad? Bagimanna adda hal de negri?
standtvastigh/ Tatap-hati.
standtvastelick/ Deng-an tatap-hati.
Stap/ een voetstap/ Sa tapa caki.
Stapeken op malkanderen/Tindis.
Stapelen op malkanderen als schotelen/ Sousong.
Stappen/ overstappen/ Lanca.
stede/ plaetse/ Tampat. In mijn stede: my representerende/ Gante beta. Dit is in stede van dat/ Ini ganti itou.
stede maecken/ Memboat tampat.
Steech/ hardtneckigh/ Cras hati.
steecken/ Tikam. Al steeckende/ Baticam-ticam.
steecken met een priem/ Tsjou-tsjou.
steecken 't mes in de scheede/ *Tarou* pissau, *massoc-acan* pissau pada sarongnja.
Steecken in de mondt/ Tarou-acan

can cadalam moulut. **Hy steeckt de poenjaert tusschen sijn gordel** / Dia *sisic* samsir de icat pingan.
Steeckt u vingher in de wonde / *Tjoutjoken* djari mou de dalam louca.
Steecken blijven in de keel / Tsjaka de leher.
steeck-vry: door tooverye / Cabal.
Steeckten in de wonden of ghe-swel voelen / Tsjoutsjou.
Steedes / **altijdts** / Sanatsas.
Steegh / **straetken** / Lirong.
Steel van een bijl / **&c.** Oulou.
Steel van fruyt / Tanckey.
Steelen / Tsjouri, mentsjouri.
Steelens ghewijse / Mentsjouri-tsjouri.
Steen / Batou, **of** bata.
Steen-klippe / **steen-rotze** / Batou carang.
steen-wegh / Djalan berisci batou.
Steenachtighe aerde / Tanna issi batou, **of** tjela batou.
Steenigen / Membatou; melimpar matti deng-an batou.
Steert / Ecor.
Steyl / Ringi, toubir.
Stellen / Tarou. **Sijn sin op yemandt stellen** / *Menarou* hati capada sjappa-sjappa. **Sich stellen tegen yemandt** / *Lawan acan* barang sjappa.
Stemme / Suára. **Fijne vrouw-achtighe stemme** / Suara seni.
Stenen / **gelijck een siecke** / Mengrán, **of** aráng.
stenen al douwende / **ghelijck een die sijn ghevoegh doet** / **of een barende vrouwe** / Meng-adjang.
sterck / **dat sterck houdt of dat niet licht en breeckt** / Teggó, **of** togó, cras.
stercke / **vaste stadt** / Cotta teggó, **of** togó.
stercke wijn / Angor cras.
sterck / **machtigh man** / Orang cöat, **of** bercöat.
sterckte / Cöassa, cauwassa.
stercke windt / Angin *dras*.
sterck loopende water / Ayer jang melille dras.
stercken / **versterckeu** / Bercauwassa-acan, cöatty, crassy, **ofte** togoken.
sterck werden / Menjadi cöat. **Het lijf stercken** / *Coätty* badan. **De spijse is sterck van peper** / **&c.** Maccannan *pedás*. **Het smaeckt sterck: als in de olye gebacken** / Raassa *angir*.
Sterre / Bintang. **Met Sterren beschildert** / Babintang. **Morgen-sterre** / Bintang pagi, **of** bintang seäng.
Sterre met de steert / **Comeet** / Bintang berassap.

Sterven/ Matti, poutus njawa.
sterven in 't kinderbaren / Matti beranac. Ick moet sterven/ heb ick daer schuldt toe / Matti beta, &c. Ick hadde soo lief te sterven/ Pont'ya bay matti beta. Die op sterven leydt / Nang di paya, of benjawa-njawa. Gestorven / Matti souda, yelang souda, poutus njawa. De ghestorvene/ Sa-bermatti itou.
sterffelick/ Memaout.
steunen/ lenen/ Bertoncat.
steunsel/ onderstutsel/ Alas.
sticken met de naelde / borduren/ Soudjy, menoudjy, loukis. Gestickt kleedt / Packeyan soudjy.
Stief-vader/ Bappa tiry.
Stief-moeder/ Ma tiry.
Stier; een bul / Lembou djantan, sapi djantan.
stieren/ ergens op aen stieren/ bestieren / Toundjoc, menoundjoc.
stieren een schip/ *Bacamoudi* cappal. De man aen 't stier of te roer/ Orang pagáng camoudi.
Stierman / Jure camoudi, malim.
stier / roer / Camoudi cappal.
stiert nae ginder toe / Camoudila ca sanna; bri alouan ca sanna.
stieren op den wegh / Toundjocacan djalan.
stijf/ hart/ Cras, tegar. De olie is stijf / Minjac tidor.
stijf van koude / Cras derri dingin.
stijf slaen/ Poucol cras.
stijf slapen/ Tidor cras.
stijfsel / om mede te kleven / Tincal.
stijven/ Bertegar.
stijgen om hoogh / Naic, of naic ca atas.
stijl van de deure/ *Tyang* pintou.
stil/ gerust/ Coussi, tatap.
stille plaetse/ Tampat coussi, tampat sounjy.
stille/ privaet/ Jamban, tandas.
stil of stilheyt: aengaende windt of water/ Tudóo, of tedóo.
stille zee/ Laout tudóo.
stil werden: windt of water/Bertudóo.
stil swijgen/ Diëm of diäm.
stillen/ Diäm-acan.
Stillekens / Pallahan-pallahan. Houdt stil/ zijt stil/ Berdiëmla.
stincken/ Bousoc, baboussoc. Dat begint te stincken / dat aenkomt/ Amis.
stippen/ Bertitick.
stock/ Cayou sa batang.
stocxken/ Anna-cayou.
stoepen; malkanderen in de armen nemen/ gins ende weder slingeren/ Gotsjoc.
stoel/ Croussi.
stoel-draeyen / Boubout. Voorgestoel-

gestoelte/ Tincadt jang daulou.
stoelganck/ Berac.
stof/ Abou, passir, douly. Tot stof maecken/ Memboat jadi abou.
stof-regen/ Oudjan-rinte.
stokeren / peuteren met eē priemken/ Tsjonkil-acan.
stollen als vet/ Bacou.
stom/ Bisou. Een stomme / Sa orang bisou.
stomp/ Tompol.
stomp maecken/ Tompol-acan.
stomp-voet/ Caki coudong.
stonden / maenstonden der vrouwen / Caïn datan, tsjimmarcaïn, hyl parampouan. Van stonden aen / Derri sahat ini, sasahat.
stondt/ ure/ Djam, wactou.
stondt/een poose tijdts/ Bila. Tot wat stondt? Appa bila?
stoocken/ vyer stoocken/ Bobo api, berpassang api.
stooren/ Goussar-acan, amarah.
stooten/Toulac,tolac,tipis. Voortstooten/ Toulac pegi. Met voeten stooten of trappen/ *Tindang* deng-an caki. 't Hooft teghen de muer stooten / *Cato* capalla pada dinding. Hy stoot hem/ Dia catonja. Dat is sijn selven of een ander. Met de voet ergens aen stooten / Tasonto-caki. Sijn vrouw ten huyse uytstooten / *Toulac*-bini. In de schepen stooten / *Toulac boang* ca cappal. Met de hoornen stooten/ Batandoc.
stooten aen een staeck of steen / Sonto, cato pada, &c.
stooten / stampen in stucken/ Tombo.
stoppel van 't koren / Ekor gendum.
stoppen/ Toutop. De passagie stoppen/ Toutop djalan.
stopsel/ Toutoppan, toudong.
storm/ tempeest/ Ribout, tufaan. De windt stormt / Angin berribout.
stormen / bestormen in de oorlogh/ Amóc.
storten/ Tompa. Van boven nederstorten / sich nederwerpen/ Tridjou.
stoven: de spijse / Couckos.
stoven/ als sijne voeten / &c. Oucop.
stout/ Brani. Een stout feyt/ Boatan *brani*.
stout maecken/moedt geven/Brani-acan, membri hati.
stoutheydt/ Braninja.
stouwen/ voortdrijven / Alou pegi. De beesten ter weyde stouwen/ *Alou* of *bourou* benatan catjangla.
stracks / Sabontar, sáhat-lagi.
strael der Sonnen / *Tali* mattahari. Doorstralen/ doorschijnen /

nen / Bertsjaya trous
straet / Djalan. Heyr-straet / Raya.
straetken / Lirong, lourong.
straet-roover / Orang merbout.
Straf van aengesicht / Mouca-*cras*.
straf / wreedt / Hati cras, of nacal.
straf / hardt man van gemoedt / Orang cras hati, of hati togór.
straffen / rechten / Houccum, berhoucum, houcum-acan. Hy werdt gestraft / Dia kená houcum Hem ongestraft laten / Melepasken houcum pada dia.
strandt der zee / Pantey, pante, tepi laout.
strecken / toekomen / Sampir.
streecke van de windt: als zuydoost / &c. Matta angin.
strenge / Cras hati.
strick / Djerat, dodesso is Moluccx.
stricken legghen / Menarou djerat. Verstricken / Djeratken.
strijcken 't lijf / of de leden wrijven / Ourot.
strijcken olie op het geswel / *Bobo* minjac pada bara.
strijcken 't seyl / *Touron acan* layer.
strijden een strijdt / Prangan lauwan, melauwan, backeléy.
strijdt / slagh / Prangan.
stroopen / Ambour, of amboul, menambour.
stronckelen / Terantoc-caki.
stront / dreck / Tay.
stroo / Djaramy.
stroom / Aros, sourottan ayer. Har de stroom / Ayer dras, crassan hilir.
stropen 't vel af / Coupas acan, of boang-coulit.
strot / Krongkong'an.
struyck / tronck van een boom / Pontong cayou, pohon pontong.
struyckelen / vallen / Gougor.
struyckelen / de voet ergens aenstooten / Tasonto caki, terantoc caki.
struyve van eyeren / *Dadir* teloor.
stuck / Sa pangal, sa crat. In stucken breecken / Pangal-acan, poutus. By stucken / Sa pangal-pangal.
studeeren / leeren / Mengadjy, hadjy. Een Student / Orang-mengadjy.
stuppen / neygen / Tondo-njawa.
stuypkens / spasmus / Tacaná.
stuyrs van wesen / Mouca *assam*, mouca *cras*.
stuyrsheydt in wesen ende handel / Tinca pedís.
Stuyrman / piloot / Malim.
stuyven: het stuyft / Abou berturbang: Dat is het stof vlieght.
stutten / onderstutten / Tomba, tomba-acan.

Su-

S U

Subitelick/ Segrá, sa sahát.
substituyt/ Nang ganti orang.
subtijl van verstandt/Trang boudi.
subtijl om yet te maken / Pande, **of** pandey, outos.
succederen of in de plaetse komen/ Ganti, **of** toucar.
suchten/ Menjeló.
suer / Massam, **of** assam. **Het is suer ghewozden** / Massamken souda.
• **suerdeessem**/ Raggi-massam.
sueringe : kruydt/ Assam.
suer / moeyelick/ Souccar. **Een suer mensch** / Orang massam. **Dat valt my suer te doen** / Itoula soucar memboat pada beta.
suycker/ Sackar. **Op Java seggense** Goula.
suycker-candy/Sackar batou. **Op Java seydtmen** / Goula batou.
suycker-riet/ Tebou.
suycker in de spijse doen / Bobo sackar.
suyden / Salátan, slatan.
suyden-windt/ Angin slatan.
suydt-oosten-windt / Tongara, **of** slatan-timor.
suydt-westen-windt / Barat daya, angin slatan barat.
suydt-waerts / **aen de zuydt-sijde**/ Ca sablá slatan.
suygen/ Yssap.
suygen : de mamme suygen/ Menoussou, penoussou. **Te suygen geven**/ Membri soussou.
suypen/ **slozpen** / Yrop. **Optsuypen**/ Yrop abis.
suyselen/*Bapousing* capalla.**'t Hooft suyssel**t / Capalla *poussing*, **of** *berkyser*.
suyselick/**half dzoncken zijn van Amphion/ tabac/ &c.** Hayal.
suyver/ Tsjoutsjy.
suyveren/ Bertsjoutsjy, tsjoutsjyacan.
sulck/ **sulcks**/ Nang bagini, bagyini, sa-bagini.
sulcken man / Sa orang nang bagini.
sulcken meester / **sulcken knecht**/ Sa bagini tuan, sa bagitou hambanja. **In sulcke maniere**/ Pada adet demikiën djouga.
sus ofte dus/ Bagini.
sus sus ; weest stil / Diëm-diëmla.
suster : in 't gemeyn / Soudára parampuan.
suster die ouder is/ Caka parampuan.
suster die jonger is / Ade parampuan.
suster des Vaders of Moeders/

Ma-ma parampoan.
susters man of vrouwen broeder/ Hypar, of ypar.
susters of broeders kinderen / Sapoupo.

S W

Swack/slap/ Lombot, lembot.
swack/ krachteloos/ Lethe.
swack / krachteloos maecken / Memboät lethe, lethe acan.
swackheydt/ slapheydt/ Lombotty.
swackhertigh/ Hati lombot.
swaer/gewichtigh/ Brat, of barát: Siet voort: groot. Het swaerder maecken/ Bratty-acan.
swaerlick/ kommerlick/ Soucar. Hoe swaerlick/ Deng-an soussa appa.
swaerigheydt/verdriet/Hal awal, tsjintahan. En maeckt geen swarigheydt/ Jangan tsjinta.
swaerlijvigh/ Njawa brat.
swaermoedigh/Hati brat.
swaer van kinde / Bonting, hamil.
swaer om verstaen / Soucar-meng-arti. Sy hebben swaerlick gehoort/ Dianja mendengar bersoucar.
swager/ Ypar-laki-laki.
swagerinne/ Ypar parampuan.
swangere vrouwe / Parampuan-berisci, parampuan-bonting.

Swart / Ytam.
swart maken/ Ytam-acan.
sweere/ Bisol, of bisor, bara, benca, pourbáto.
sweeren / eedt doen / versweeren/ Basompa, of sompa.
sweeren/ tot etter setten/ Menana.
sweerdt / Pedáng. Een sweerdt/ Pedáng sa bila.
sweerdt uyt-trecken/ Tjabot pedang.
sweert in de schee steecken / Masso-acan pedang pada sarongnja.
sweet/ Peló, of plo.
sweet-doeck / Caïn menjapo-pló.
sweeten/ Bapeló, of berpeló.
swelgen/ Taláng, telán.
swellen/ Bengca.
swemmen/ Bernáng.
swemmende yets in de handt of by sich hebben / Bernang-acan barang barang.
Swerm byen / Sa cawum madou.
swichten het seyl/ Soh layer.
swygen/ Diëm, badiëm.
swyght stil/ Diëm diri.
swymen/ beswymen/ Pangsawan, of pangsaän, calangár.
swyn/ vercken/ Babi.

Ta-

T A

TAbac/ Tabáco.
Tabac-pijpe/ Oudout, of oudoutan.
Tabbaert/ Badjou.
Tabernakel/ Trata.
Tachtentigh / Delapan poulo. Siet voort: vijftigh.
Tack / Tſjabang, tanckey. Getackt/ Batſjabang, batankey.
Taefel / Couda-couda, doulang ſentap, of doulang, of kekouda.
Taefel-broeder / Teman maccan. De taefel decken/ Ampar caïn de couda-couda, of bantang. Ter taefel sitten/ Doudoc ca couda-couda. Op taefelen/Berdoulang.
Taep/ Tegoh.
Taele/ Baſſa. Hollandtsche taele/ Baſſa Hollanda. Hy is wel ter taele/ Dia boudy baſſa bay, dia pounja moulut pantas cattacatta.
Taelsman/ tolck/ Jure baſſa.
Taljoor/ Tjypir.
Tam/ djína.
Tam maecken/ Memboât djyna.
Tamarinde/ Aſſamjawa.
Tamarinde-boom/Pohon aſſamjawa.
Tamelick/ Sedáng.
Tamelick groot / Sedáng beſaar.
Tamelick te pas zijn / Njawa ſedang bay.
Tandt/ Ghigi. Klipper-tanden: of knersſinge der tanden / Garatan ghigi. De tanden keuteren / Tjonckir ghigi.
Tandeloos/ Ghigi rongo.
Tandt-pijn/ Penjakittan ghigi.
Tandt uyt-trecken/ Tjabot ghigi. Getandt/ Baghigi.
Tange/ Sepit.
Tanger/ teer / Seny-móle, nipismóle.
Tapisserÿ-kleedt/ Parma-dany.
Tasten / aentasten / handelen/ Djama, djabat, berdjabat.
Tasten: gelijck de blinde / Rába-rába. Al tastende gaen/ Bedjalan-raba.

T E

Te of al te/Amát.
Te kleyn of al te kleyn / Kitſjil amát.
Te meer / *Makin* lebéh. Niet te veel/ Tida banjac amát.
Te opwaerts/ *Capada* beta.
Te nacht / *Ca*-malam.
Te samen / Berſamma-ſamma, of ſamma-ſamma.
Te vooren/ *Sedáng*-daulou.
Te voet gaen/ Bedjalan bakaki.
Te peerdt gaen / Bedjalan bacouda.
Te huys/ *De* rouma.

Te weten/ Catauwi.
te vrede zijn/ Bersouca.
te wijle/ Sedáng.
teecken/ Tanda.
teecken doen/ Memboat tanda.
teeckenen/een teecken stellen/ Bertanda-acan. Met sijn handt teeckenen / Bertanda deng-an tanganja. De plaetse teeckenen/ *Bertanda* nang tampat. Een voor-teecken / dat yets te verwachten is/ Avang.
teecken waer uyt men yets mercken ende waernemen kan / Alámat. Een teecken van een kindt Godts/ Alámat anac Allah.
teeder/ weeck/ Lombot. Een teeder mensch/ Orang lombot.
teedere tacken/ Tanckey rapo.
teenen der voeten/ Djari caki. De groote tee of duym van de voeten/ Ybou caki.
teenemael/ Sacali-cali.
teerlinck / Boa-paré. Met teerlingen spelen / Majin paré, badjoudjy.
teerlinck-spel/ Juggar.
teffens/ Sacali.
tegen/ Adap. Hy strijdt teghen hem selven / Dia lappan adap dirinja, of *acan*-dirinja. Wie is teghen ons? Sjappa lauwan kita?
Teghen over / *Adapan* betul, of hadapan.
tegen over/aen d'ander zijde ofte over-zijde/ De sabráng.
tegen 't oosten / *Pada* sa bla timor. Hy is teghen myn graen / Dia goussar *dengan* beta, of *pada* beta.
tegen-klincken / Membounji *ballas*.
teghenheydt hebben / afkeerigh zijn/ Gly.
tegenheydt/ Djemounja.
tegen-komen/ ontmoeten/ Bertemou.
tegen-gewichte / Timbangan *terballas*.
tegen op-staen/ Menlawan.
Teghen-segghen / Bercatta lawan.
tegenspoet/ Tsjelácca.
tegen-staen met der daedt / Berdjawap.
tegenstaen/ verbieden met woorden/ Melarang.
tegen-windt / Angin sanckal, angin derri alouwan. Sy hadden teghen windt / Angin sanckalkanja.
tegenwoordigh / item in tegenwoordigheydt/ Adápan.
tegenwoordelick / als nu / Sacáran.
teyle/ oyer-teyle/ Dawar.
tellen/ Bylang. Op sijn vingeren tellen/ Bylang pada djarinja.

Tel-

Telbaer / Kená de bylang. Ontelbaer / Jang orang tiadda bole bilang.
teller/ Orang bilang.
temmen/ Boät-acan djina.
tempeest/ Ribout.
tempel/ Beytoul.
temperen het yser/ *Sepoch* bessy.
ten/ Pada.
ten laetsten/ Pada achirnja.
ten tijde/ Pada wactou.
't en zy / 't en ware / Melainken.
ten derden/ ten vierden/ &c. *Ca* tiga, *ca* ampat, &c.
't en zy dat hy komt / *Iang-an* dia datang.
tente/ Trata.
tepel der borsten / Capalla sousou.
ter/ Ca.
ter rechterhandt / Ca tangan canan.
terwijlen hy noch/ *Sedangnja* lagi: of *dalam itou* dia lagi.
tergen/ Ousse, suwa.
terstont te geschieden / Sa bontar, sa hat lagi, sacarang.
terstont/ eerst geleden/ Tadi. Hy is terstondt hier geweest / *Barou tadi* di adda sini.
terwe/ Gendom.
terwijle/ Sedáng.
testament/ Djandjihan. Het nieuwe testament/ djandjihan barou.
teve; hondt/ Andjing-betina.

T F

tsy/ Tjis.

T H

Thien / Sapoulo. Siet voort: vijf.
thiende gheven / vertienden / Briderri sapoulo sa, bertsjoukey.

T I

Tieren / rasen/ Tria-ria, ingerbanger.
tieren / gelucken: het tiert wel / *Iaddi* bay. Het werck en wil niet tieren / Cardjahan tiadda mau *jaddi*.
tijdinge/ Chabar, brita.
tijdinge brengen/ Britacan.
tijdt/ saysoen/ Wactou, cotsca.
tijdt-verdrijf/ Bermayin.
Tijdelick / Pada wactou patout. Lange tijdt te vooren / Derri pada daulou-calla lamma-la. ter tijdt toe/Sampey ca wactou.
tijdelick of kortduerigh / Pada wactou sedikit sadja.
tijdelick goet/ Arta dunja.
tijger/ Harimau, matsjang.
tyrân/ Orang gagga.
tyrannye/ Gagga-satrouwi.
tijtel/ Gelar.
timmeren/ Bertoucan.
timmerman/ Toucan cayou.
timmeragie / Prusahan, of prusanja,

sanja, of böatan.
tin/ Tima poute.
tittelken/ Sa nocta.

T O

Toe: als / tot daer toe / *Sampei* ca sanna.
toe-behooren: Het sal hem toebehooren/ Jadi *ampounja* dia.
toe-behoorte: ghereedtschap yemers toe van node/ Pangáwey. Het huys met sijn toebehoorte / Rouma deng-au pangaweinja.
toe-bereyden / Hadirken, harcat.
toe-betrouwen yemandts opsicht/ Salahacan.
toe-comen / Datang. Het toe-comende/ Jang terdatang lagi, of jang hendac datang.
toe-comen / ghenoegh zijn/ Sampey, tjocop.
toe-comen / geworden / Sampey. Dat is my toe-gecomen ofte geworden/Itoula souda sampeiacan beta. Dat komt my toe/ Itoula ampounja beta.
toecomende tijdt/ Wactou comedien, wactou mendatang, of essoc-loussa: Dat is morgen of overmorgen.
toedecken/ Toudong acan, of toudong.
toe-doen/ byvoegen/ Tamba.
toe-doen/ de deure/ boeck/ &c. Catop.
toegangh/ Djalan.
toegeven / meer geven / Bertamba.
toehoorder/ Orang bedengar.
toelaten / toegheven / Membeëracan, membri-acan, bercaboul.
toeluycken de ooghen / Kitsjapmatta.
toeluysteren / aendachtigh aenhooren/ Bri telinga.
toeluysteren / in de oore spreken/ Bisic-bisic.
toemaecken/ toebereyden/Hadirken, pourbaicki.
toenemen/ aenwassen/ Jaddi. Hy neemt wel toe/ Dia jaddi bay. Hy neemt niet toe / Dia tiadda jaddi.
toerekenen/ Terkeira keira.
toerusten / gereedt maecken/ Hadirken, pourbaicki.
toerusten een schip ten oorlogh/ Lincap cappal.
toerustinge tot den krijgh / Zyreh.
toeseggen/ belooven / Bedjandjy.
toesicht/ Terlyat.
toesien / Tongo, cling, liat bay. Door qualick toesien / Derri pada tongou tiadda.
toesluyten / Catop, toutop. In het slot toesluyten / Contjitti.

Toespyse/ Lauw, of lauw-maccan, lau-ranga.
toespreken/ Bercatta acan.
toestaen/ toelaten / Membri-acan.
toestemmen : sy stemmen toe/ Dia sa catta.
toestieren / eenigh goet / Kirim-acan.
toetellen / Bilang-acan.
toetrecken/ Terre-acan.
toetsteen / Batou oudjy, of batou-gassa.
toevallen/ Djatou-acan.
toeven/ wachten/ Nanti.
toeven/ lanckfaem komen / Lena datang.
toeven/ uytstellen te komen/ Ber-lamma-acan.
toeverlaet/ toeversicht / vertrouwen/ Harap, harapnja.
toewerpen/ toegeven/ Melimpar-tamba.
toewerpen ; niet te kort werpen/ Melimpar-sampey.
tol die betaelt werdt / Tjouckey, oupati.
tolhuys / Rouma jang bertsjouc-key, of ferdach.
tollenaer/ Orang riba, pang-tsjou-key, orang tarima tsjoukey.
tolle der kinderen / Gassing an-nac.
tombe; graf-stede/ Djaret.
tonge/ Lida.
tonge : visch/ Ican lida.
tonyn; visch / Ican babi, of lom-ba-lomba.
tonne/ Thong.
toom/ Cakang-couda, of coudáli.
toon/ boyse/ Raggam.
toonen/ Toundjoc, oundjoc.
tooren/ kerck-tooren/ Tjandy.
toorne/ gramschap/ Amara.
toornigh/ gram / Goussar, morca. Dit bediedt een swaere toorne.
top van de berghen / Oudjong-bouckit.
topseyl/ Layer-pongapou.
tors of tros : Een tors druyven/ *Sa tandan* böa-angor.
tortel - duyve / Bourong-ta-cou-cor.
tortse/ fackel/ Dammar.
tot/ Pada.
tot mijnen huyse / *Pada* rouma beta.
tot den dagh toe / *Sampei* ca sẽ-ang.
tot hem trecken / Terre, of tarry *capada* dianja, of *akan* dia.
tot eenen toe / Sampey ca suatu djouga.
tot wanneer ? Sampei ca manna-calla ?
tot wien/ Capada sjappa.
toveren/ betoveren/ Berbisou.
tovenaer/ toveresse / Plissit, swan-gi, ribbia.
touwe/ Tali.

Trach-

T R

Trachten/pogen/ Tſjoba, pitſjara.

trachten om ſtrijdt yet te gekrijgen/ Macocacá.

trachten eergierighlick voor andere te gaen: ende grooter geacht te weſen/ Marorebe.

trachten yet te gekrijgen eer het een ander wech heeft / Mattay.

tracteeren: eerlick tracteeren of onthalen/ Berhormat.

traegh / luy / Malas, lambat, ſegáng, penjagang.

traegheyt/lanckſaemheyt/ Lambatnja.

traegelick/ Lambat.

traenen / Ayer-matta. Hy badt met traenen / Dia minta-doa deng-an batite ayer mattanja.

traen van viſch/ Minja-ican.

trap van een ladder / *Batang* tanga.

trechter/ Tſjatſjorong.

trecken/ Taric, héla.

treck-ſeel/ Tali taric. Het ſweert trecken / *Tjabot* pedáng, of mengounous pedáng.

treck-tangh/ Sepit.

trecken / reyſen / Simpan, berancat, bedjalan. Hy treckt uyt / hy reyſt uyt/ Dia berangkat calouwar. Hy treckt na het ooſten/ Dia berangkat ca timor.

treden / met voeten yewers op treden / of trappen / Yric, yric deng-an caki. Een betreden wegh/ Djalan nang teryric. Yemant met voeten treden/Tendang.

treden/ al wandelende/ Tinjac.

treffelick/ uytmuntende / Lacou.

treffen / raecken / Kená. Het zijn woorden die treffen / Itounja bercattahan jang dia kená.

trenſee van muraille/ Tepa.

treſoor of ſchat/ Binda.

treuren/ Berdouca, ſougol. Mijn treuren/ Douca beta.

treurigh/ Sougol-hati, douca.

treur-liedt/ Bidjy ratap.

tribuyt/ Oupati.

triumphe/ Bermayin.

triumpheren/ Bermayin-mayin.

trommel / Gendang. Een kleyn trommelken/ Tifa.

trommelen / de trommel ſlaen/ Poucol gendang.

trommel-ſlager/ Jure gendang.

trommelen op een bommeken/ Palou rabana.

trommelen op de tyfa in de prauw/ Tangſa.

trompe voor de kinderẽ/gingong.

trompet/ Naffyri, of namſyri.

trompet blaſen/ Tjop naffyri.

trompetter/ Orang naffyri.

tronck van een boom / Pontong cayou.

troon/

troon/ Maligey.
troonje/ Mouca.
troost/ Hibor, hiborhan.
troosten / Hiborken. Den trooster/ Jang menghiborran.
tros druyven / *Tondong* boa angor.
trotselick handelen: Hy handelt trotselick met sijne vyanden / Dia *djouwa-acan* satrounja.
troubel water/ Ayer *erò*.
troupe volcks of van vee / Cawum.
trouw/ oprecht/ Adil, betul.
trouwen / in 't huwelick treden/ Bacawin, of cawin. Hy is getrouwt: hy heeft een wijf/Dia souda babini.
trueren/ Berdouca, sougol. Siet voort: treuren.

T S

t'saemen/Samma-samma. Al t'saemen/ Samoanja samma.
t'saemen-binden / Ber-ycat acan samma.
t'saemen-roepen / Pangil bersamma, pangil berhimpon.
t'saemen - knoopen de eynden / Oubong.
t'saemen-komen/ Campon, of bacampon.
t'saemen-voeghen / Bersammaken.
t'sanderen-daeghs/ Essocnja.

t'smorgens/ Pada pagi hari.

T U

Tuych / gereedtschap / Pangawey.
Tuyn/ heyningh / Paggar. Betuynen/ Bapaggar.
Tuyn / hof/ Coubon.
Tuysschen/ dobbelen/ Bajoudi.
Tuyt-canne/ Gindi.
Tuyten: de ooren tuyten / Telinga babounjy.
Tulbant/ Dystar.
Tusschen/ De tenga.
Tusschen u ende my/ De tenga angko daan cami.
Tusschen beyde/ De tenga, de antara.
Tusschen licht ende doncker/ savonts/ Pohon-petang.
Tusschen-schrijven / Menjurat de tenga. Daer-en-tusschen/ Sedáng itou jadi.
Tusschen-vouwen/ Lipat de tenga.

T W

Twaelf/ Dua blas, of sapoulo-dua. Siet voort: vijf.
Twee/ Dua, of doä. Siet voort: vijf.
Twee dagen langh/ Sa pandjang dua hari.
twee en twee/ Dua-dua. In twee splijten / Bela-dua. In twee

breecken/ Patta, pattacan.
tweernen/ twijnen/ Pintar.
twijffelen / twijffelachtigh zijn/ Hati bimbang, berkalouwy. Sonder twijffel / Jangan kira laïn, of sesongo.
twintigh/ Dua poulo. Siet voort: vijftigh.
twist/ geschil/ Tsjiderá.
twisten / Bertsjiderá, backaleybanta, of babanta.
twistigh/ Jang beässa babanta.

U Vocael.

U, werdt verscheydentlick geseydt. Alsmen spreeckt tot sijn minder/ seytmen: Angkau, ongko, mou. Doch Mou werdt in 't gemeyn oock gebruyckt/ als mede Pãcanira, dat Javaens is. Tot sijns gelijcke seydtmen / Tuan, sobat, ade, of bappa tot een oude. Teghens sijn meerder seydtmen / Tuanco, dato, orang caya. Ick sende aen u / Beta kirim pada angkau, pada tuan, pada dato, &c.
Uwe: Sy zijn uwe / Dianja *ampounja mou*.

V A

Vadem/ Sa depa. Met vademen meten / Oucor dengan sa depa.
Vader / Bappa. Groot-vader / Nene-lacki. Stief-vader/ Bappa-tiry.
Vader des huys-gesins/ Bappa rouma.
Vaderlandt/ Negri bappa, of daratan bappa.
Vaeck/ Antoc-tidor, of antoc.
Vaeckerigh/ Menantoc. Ick ben vaeckerigh / Matta beta adda segáng.
Vaeckerige oogen/ Matta segáng.
Vaen/ vlagge/ Tongol.
Vaeren / met een schuyte / Baprauw. Afvaeren/ Baprauw pegi.
Vaeren/ seylen/ Belayer.
Vaeren de rivier op/ Moudic.
Vaeren om laegh / Illir, of hilir. Met yemandt overvaeren/ Menanpang. Hoe vaert ghy ? hoe is 't met u ? Bagimanna tuan?
Vaeren laten: afstandt doen/ Beër-acan.
Vaert wel/ Salamat-alicum. Hoe vaert ghy ? Bagimanna jadi mou? of bagimanna adda dengan camou?
Vagevyer / Narca pertsjoutsjy haram.
Valleye/ Tanna rinda, padang.
Vallen/ Djatou, gougór. Het water valt / neemt af / Nang ayer rindaï.

Val-

Vallende water/ebbe / Ayer fourot, ayer touron.
Valck/ Radja wali.
Valsch of valschelick/ Berdousta, of dousta.
Valsheydt/ Durakahan.
Valschen eedt doen / Bersompa dousta.
Van/ Derri: te weten van reden/ plaetse of materie. Daer zijn sommighe van u-lieden / Pada mou adda barang orang, of adda barang orang derri mou. Hy houdt veel van hem / Dia kira sangat *pada*nja.
Van achter/ Derri blackan.
Van nu voortaen / Derri pada sacaran inila.
Van langhsamer handt / Pallahan-pallahan.
Van selfs/ Derri sendiri.
Vangen /Tancap. Een vyandt ghevangen nemen / Tavang. Visch vangen / visschen met het net/ Bamoucat. Ghy sult vangen / te weten 't geen daer ghy nae jaeght ofte visschet/ Mou jaddi kená. Dat is / ghy sult treffen.
Vast/ Togó, of toggó.
Vast / bestendigh Koninckrijck/ Radjat cakal.
Vast-houdende verwe / Warna cakál.
Vast - maecken / Togo - acan, memboat toggó.
Vast-houden/ Pegáng.
Vast-staen/ Bediri togó.
Vast-slapen / Tidor togó, tidor cras.
Vastigheydt / sterckheydt / Togónja.
vasten/ Poäffa, amal, pantang.
vat/ in 't gemeen/ Baccas.
vat/ een tonne/ Thong.
vatten/ vangen/ Tancap.
vatten met beyde handen / *Sambot* dengan doa tangan. Een woordt vatten of verstaen/ *Pongut* bacattahan.

V E

Vechten/ Backaley.
vechten met vuysten / Bamoucol.
vedel/ Herbáb, of rebab. Op de vedel spelen / Bergaffing herbab.
vedelaer/ Orang rebab.
vedel-boogsken / Pengosó rebab.
veder/ veere / Boulo-bourong, of boulo.
vederen van een pijl / Sayap pana.
vee / beeste / Haywan, binatan, of benátan.
veel / Banjác. Seer veel / Banjac sang-at.
veel stouter / Brani lebe banjac. Soo veel als / Sa-banjac seperti. Te veel/ Banjac amát.
veel te lange / Lamma *amat*. Hoe

veel/ Barappa banjac. Soo veel men kan / Sa banjac orang membole. En verberght niet soo veel als een naelde / Djangan sembounjy *namma* djarong satou. Soo veel als dat aengaet / *Barappanja* kená itou. So veel te meer/Macca acatnja *lebeh djouga*, bagitou *pont'ya lebeh*.

e elheydt / Banjanja, sebanjacnja.

veelderhande/ veelderley / Banjac parracarra, banja djenis, banjawarna.

veerdigh / gereedt / Hadir, sadja, mosteyt.

veerthien/ Ampat blas, of sapoulo ampat. Siet voort: vijfthien.

veertigh / Ampat poulo. Siet voort: vijftigh.

veeste/ Contut.

vegen / af-vegen / Sapo, menjapo.

veynsen/ Poura-poura. Geveynsde heylighheydt/ Sactio ja pourapoura. Gheveynsde of hypocrijt/ Golesonda.

vel/ Coulit.

vellen / nederslaen / Rebáh. Een boom nedervellen / Reba-acan sapohon.

velt:in 't gemeen/Padang. Coornveldt/ Bendang.

veldt-geschrey/Bounjyhan-prang.

veldt-teecken/ stuyver/ Salindan.

Veldt-heer / Pongoulou-lima-rayat.

veldt-hoen/ Ayam outan.

veldt-muys/ Ticos-outan.

venijn dat haestelick doodet/Ratsjon.

venijn dat al quijnende doet sterven/ Ismou.

Venijn datmen ewers aen smeert/ Oupas.

venijnige cris of pounjaert / Cris wrangan.

venijnigh / Bisa. Siet voort: vergiftigen.

venijn ingeven / Membri maccan ratsjon.

vennekel-saet/ Adis-manis.

venster/ Natan. Glasen-venster/ Natan catja.

venten / te koop draghen / Maray.

verachten / Bantsjy, of mouday, moudakan. Hy veracht hem / Dia mouda-kanja, dia liät mouda capadanja.

Veracht maecken / Moudayacan.

verachter/Bamoudakan.

verachtinge/ Moudahan.

verachteren/ Tingal comediën.

veranderen/ in sich selven / Menjadi laïn.

veranderen / doen anders werden / Menoucar, laïn-acan, melaïn

laïn acan. **Van plaetse veranderen** / Menoucar tampat. **De sleutel veranderen** / *Menoucar* contſjy, **of** berganty. **Sijn stemme veranderen** / Suaranja memboat laïn, **of** menoucar ſuaranja.

veranderen de kleederen/Berſalin packeyan.

veranderlick / Moura berbalic. **Dat verandert of werdt anders**/ Itou jadi laïn.

verantwoorden / Menjawat, **of** berdjawap. **Sich selven verantwoorden** / Menjawat pada ſendiri.

verbaest werden / Jadi hati courang, **of** tercodjut.

verbaest staen van verwonderinge/ Tatſjangan.

verbaest maecken / Memboat tercodjut.

verbeyden/ Menanti-acan,**of** nanti.

verbergen/ Sembounjy acan, bertoudong, lindong, ſimpan.

verbernē of door 't vyer verteert werden/Angos-abis. **Siet verbranden.**

verbeteren/ Baïcki.

verbidden/ Mohon-lepas.

verbieden / Larang, ſouro jangan, paſſan jangan. **Het is my verboden** / Itou ſouda di-larang-acan beta.

verbinden een wonde / *Bobo oubat* pada louca.

verbitteren / Paït acan, boat-nacal acan ſa orang.

verbittert van gemoet/*Pedis*-hati.

verblicken / **verwe verschieten** / Poutſjat-acan.

verblickte of verbleeckte verwe/ Warna poutſjat.

verblijden/ Berſouca acan, **of** jadi hati ſouca.

verblijdt u / Berſoucala. **Hy doet hem verblijden** / Dia berſedapcanja.

verblinden/ Bouta-acan.

verblinden: de oogen toebinden/ Ycat matta.

verbondt / **belofte** / Cawoul, bedjandjy han. **Ghenaden-verbondt**/ Maäf-icatan.

verborgen / Sembounjy, berſembounjy. **Als in 't verborgen** / Seperti *baſamounjy*, **of** *terlindong*.

verborgentheydt / Semounjy han. **In 't verborgen** / Sembounjy.

verbranden/ Bakar, angous. **t'Eenemael verbrant**/ Angous abis.

verbranden van de sonne/ Angous de mattahari.

verbrande spijse / Maccannan angous.

verbrantheyt / Angouſnja. **Levendigh verbrandt werden** / Matti de backar.

verbreyden / **ruchtbaer maken** /

Britacan, bertsjerey-acan.
verbrijselen / kleyn aen stucken breecken/ Pitsja terantsjor.
vercieren / Purbaicki, permey-acan, perbisey. Hem self vercieren/ Mendey-acan sendiri.
vercken/ Babbi.
verckxken/ Anac babbi.
verckens-reusel of vet / Lema-acan babbi.
verckens-cot / Sarong babbi. Ysere vercken: een gedierte/Landa.
verclaren / verheerlicken / Mahamouljacan.
verclaeren/ uytlegghen / Bermalum, berarti.
verclaeren/ seggen 't geen van de saecke is/ Cattaken benaar.
vercleeden / Bersalin-packeän, of ganti-caïn.
vercleynen/ Kitsjilacan, memboat kitsjil.
verclicken/ Sombá fetená.
verclicker/ Orang fetená.
vercloecken / verstouten / Memboät brani. Ick heb my vercloeckt / Beta souda memboat brani.
vercoelen/ Sudjo-acan.
vercomen / tot syn selven uyt een hertvang comen / Hidop poulang.
vercondigen/ Membritakan, toutor.
vercoopen/ Menjuwal, of djouwalken.
vercoopen by erfhuys of den meest-biedenden / Lelong. Te coop dragen/ Maray.
vercocht / Lacou souda, menjouwel souda.
vercooper/ Orang menjouwel.
vercorten/verminderen/ Courang acan, courangi.
vercort/ Bercourang.
vercorten / corter maecken / Berpanda-acan.
vercouwt in 't hooft / Selisemah.
vercouwt/ snottigh/ Beringos.
vercrachten / Digaggay , disuracan.
vercrancken/swack maken / Lethe-acan, memboat lethe.
vercrygen/ Membrole, of beróle.
verde/ Djau. Siet/ verre.
verdeelen/ verdeelt / Berbagi, bagi acan.
verdeeltheydt/twist/Tjidera, backeley banta.
verdelgen/ verderven/ Roussa, binassa-acan.
verdencken/ Teringat.
verderven / Binassa-akan, roussakan.
verderf/ Binassahan. De sone der verderffenisse/ Anna lelacki *terbinassa* itou. Het schip verderft of vergaet/ Cappal binassa. Een schip vernielen of te gronde bren-

brenghe/Binassaken cappal. Verdorven aerdt / Iman jang jaddi djahat souda.
verdestrueren / Roussa-acan sacali.
verdienen: Hy heeft het verdient/ *Haros* dia bagitou. Want voor verdienen segghen de Maleyers: Het is recht of behoorlick dat hem soo geschiede.
verdienen/ winnen/ Labaken. Hy verdient soo veel op een dagh/ Dia *beroupaken* banjac bagitou pada sa hari.
verdiepen/ Dalam acan, memboat dalam.
verdingen/ Payou.
verdobbelen/ Djoudjy-acan.
verdobbelen alles / Berdjoudjy acan-abis.
verdoemen/ Haramken, berharam. Wie wil verdoemen? Sjappa hendac haram?
verdoemenisse / Haram, benassahan. Hy is verdoemt / Ya harami, of haram. Hy en werdt niet verdoemt/Dia tida jadi haram. Vallen in de verdoemenisse/ Djatou pada haramnja.
verdoen sich selven/ Boäng njawa, bounou dirinja.
verdolen/ Sassat.
verdoolde schapen / Domba bersassat.
verdolen van de weg/Salla djalan.
verdolen in 't bosch/ Beroutan.
verdorren/ Jadi cring. De boom is verdort / Pohon souda cring.
verdragh/ Djandjyhan.
verdragh maecken / verdragen/ accorderen/ Berdjandjy.
verdraeghlick/ Bergála, tahani.
verdraeghlicker / Lebeh mouda bergála.
verdragen/ gedulden/ Tahan, bergála.
verdraeghlick / mogelick te dragen/ Dapat tahan.
verdrencken / in 't water onder gaen/ Tingalam, of tinglam.
verdrencken / soo datmen sterft/ Matti lemás.
verdriet / moeyelickheydt / Soussahan, soucar, sagoul, pryhal.
verdrietigh / Sya-hati, berroussa hati.
verdriet aendoen / Soussakan, membri soussa, boät cassiën.
verdrieten: geen vermaeck hebben. Het verdriet my te leven/ Beta *tiadda bersoucka* hidop.
verdrijven/ verjagen / Alou, oussir. De vyanden verdrijven / Alou nang satrou.
verdrogen/ Jadi cring, berkring.
verdrucken/ Anjaya, gaggay.
verdruckinge/ Halawal, gaggay.
verdubbelen/ Lapis acan.
verduysteren/ Berlindong.
verduystert werden/Jadi berglap.
Ver-

Verduyvelt mensch / Orang sei-tani.
Verdwijnen/uyt het gesicht ra-ken/ Linjap.
Vereenigen/ bevredigen / Bedam-mey.
Vereenighen / ten accoorde ko-men/ Menjadi samma sa hati.
Verergeren ; sich yewers aen er-geren/ Dhincki-acan, berbistou-wi.
Veretteren/ Menána.
Verfoeyen/ Nedjis acan.
Verf-poeder/ Coucouma.
Vergaderen/ Berhimpon, bacam-pon, bacompol, bersamma-sam-ma. In een vergaderen / Ber-himpon sa-suatou.
Vergaderingh / Berhimponan, campon, campong-an.
vergaen / om-komen / Yelang, roussa. Wy vergaen / Kita ye-lang, of binassa. De wereldt vergaet/ Jang dunja binaassa, of tabale.
vergeefs / om niet / Pada suatu ti-adda, of saidja. Te vergeefs arbeyden / Bacardja saidja. Te vergeefs/ ydelick/ Semena-me-na.
Vergeefsche moeyte / Soussa sai-dja.
vergelden/ Memballas, ballas.
vergelder/ Orang memballas, ofte jure memballas.
vergeldinge/ Ballashan.
vergelijcken / Sepertiken. Waer by sullen wy verghelijcken ? Dengan appa kita sepertiken?
vergeten/ Loupa, menloupa.
vergeven / te weten de misdaedt / Ampon, berampon, maäf.
vergeven/ vergiftigen / Ratsjou-ny, membri maccan ratsjun.
vergieten/ Touang-poula.
vergifnisse begeeren / Minta am-pon.
vergift/ Ratsjun. Siet breeder in venijn.
vergiftigh/ Bisa, bisahan.
Vergiftigh cruydt / Oubat dja-hat.
Vergiftigen de spijse / Ratsjouny maccannan.
Vergiftigen het geweer / Wran-gan.
Vergoeden. Ick vergoede het/ Beta *ganteinja*.
vergrammen/ Amara-acan, gous-sar acan, jadi hati roussa. Wy vergrammen hem / Kita gous-sar-acan dia, of amara-acan dia, of boat hati sakit padanja. Op yemandt vergramt zijn / A-marah capada sjappa-sjappala.
vergrijpen/ Bersallah.
vergrooten/ Besar-acan.
verguldden/ Bermasken, bobo ayer mas. Silver-verguldt / Pera bobo ayer mas.

ver-

vergunnen/ Caſſee.
verhaelen/ vertellen / Tjerita, batjerita, bilang, hacayat, toutor.
verhael / relaes / Tjeritahan, of batſjerita.
verhaeſten/ Berlecas, terbangat-acan.
verhapren/ Ganti rambot.
verhangen / Begantong, berkodjut. Hy heeft ſijn ſelven verhangen / Dia codjut lehernja ſendiri, of dia berkoudjout dirinja.
verharden/ Teggar-acan.
verheerlicken / Mahamouljakan, of bermouljakan.
verheerlickinge/ Mahamouljanja.
verheerlickt/ Bermoulja.
verheffen/ opheffen / Ancat acan.
verheffen / verhoogen in ſtaet/ Terdjundjung, ancat-acan.
verheffen om hooge / Tingi-acan, ney-acan.
verheugen/ Berſouca.
verheuginge/Terſouca-ſoucahan. Hy is verheugt / Dia berſouca.
verheught werden / Jadi hati ſouca.
verhinderen / Terlarang, larang acan, bri ſoucar.
verhitten/ Pannas-acan.
verhoogen / Tingi-acan, ney ca tingi.
verhooren/Mendengar-acan,berdengar.
verhoovaerdigen / Djouwa acan.
verhopen / verrammelen 't goet / Bolela.
verhopen / 't onderſte boven halen/ Slonckar, bolela.
verhueren/ Sewa-acan, berſewa.
verhuyſen/ Berpinda rouma, toucar, of ſalin rouma.
verhuyſen van den lichame/Simpan derri pada badan.
verjagen/ Alou, ouſſir.
verkeeren. Hy verkeerde aldaer/ Dia *couling-couling* de ſitou.
verkeeren : De oogen verkeeren/ *Membalic* matta. Blijdtſchap in droefheydt verkeeren / Souca membalic capada douca.
verkeerdelick verſtaen/ Mengarti *ſalla*.
verkeer-berdt/ ſpeel-berdt / Pappan jugaar.
verkieſen/ berpileh.
verkoren/ Terpileh.
verlangen / yevers na haecken / Ingin, manaſſou.
verlangen na ſijn landt / Tſjinta negrinja , of inging pada negrinja.
verlangen/ lanck maecken / Pandjang-acan , memboat pandjang.
verlaten / Tingal-acan, tingal.
verlaten het landt / boang negri.
verleenen/ bry, of caſſee.
verleenen / als Godt of een Koninck

ninck verleent ofte geeft/ Nougra.

Verleyden/ Bersemou, of bauwaberadjar-tersallala, adjar ca sallahan, membauwa ca djalan salla. Zijt ghy verleydt? Mou ya souda beroubakan?

Verleydinge der rijckdommen/ Terterre cayahan.

Verleydinge des Satans/ Hismouhan Seitan. Hy verleydt het volck/ Dia semou acan rayat, of dia adjar salla pada orang-orang.

Verlemt/ verminckt/ Sedó.

Verlichten in de duysternisse/ Bertrang-acan, bertjuwatjakan.

Verlichten de swaerte/ Ringan-acan.

Verlicht van sieckte / Ringan dengan penjakitnja.

verlichtinge van benauwtheyt/ Rehat.

Verliesen/ Yelang, ber-yelang.

verloren arbeydt / bacardjahan-hilangan. Ick hebbe verloren: een slave/ goet/ &c. beta ca-yelangan.

verliesen: als een stadt of veldtslagh/ Ala.

verliesen met koopmanschap/ Rougi, merougi.

verliesen met wedden/ Cala.

verlieven op een persoon / Catoudjou.

verlochenen/ Sanckal.

verlochenen 't geloof / balsc nabbi.

verlossen/ Lepas-acan, memohonkan.

verlossinge/ Lepashan, menlepashan, mohoon.

verloven/ ten huwelick / Tounangan.

verluchten / Berangin, angin-acan.

vermaecken: om ons te vermaken/ Agar bersouca hati kita.

vermaeckelick/ Afkyt.

vermanen/ onderwijsen / aenporren/ Adjer, gra-acan, bringat.

vermaeninghe / Adjerran, of prymong-atahan.

vermaenen / te kennen geven/ Bermalum.

vermaenen: yets in 't spreecken aenroeren/ Sebot. En maeckt daer af geen vermaen / Jangan *sebodt* derri itou.

vermaert/ beroemt/ Massehór.

vermangelen/ Toucar.

vermeerderen/ Lebeh-acan.

vermeyen/ gaen playsieren / bermayan.

vermenighvuldighen / berbanjaran.

vermengen/ Tsjampor, tsjampor-acan.

vermetelheydt/ braninja.

ver-

vermetele redenen / Bacattahan *besar*.
verminderen/ Courangi, courang acan.
vermindert/ Bercourang.
vermoeden / Kira. Quaet vermoeden gheven / Membri kira djahat. Men vermoedt op my/ Orang kira pada beta.
Vermoeyen / moede maecken / Lella-acan.
Vermogen/ macht/ Coäßa.
Vermogen/ konnen doen / Mendapatken.
Vermorwen/ Berlembot.
Vernachten/ Bamalam.
Vernaeyen/ Djahit-poula.
Vernederen / Rinday, mouda-acan.
Verneder inghe des gemoedts/ Rinda-hati.
Vernemen/ ondersoecken / Prixa, of prixay, bedengar.
Vernielen / ruyneren / Benaßa-acan, rousakan.
Vernieuwen/ Barou-acan.
Vernis/ Atal.
Vernuchteren/ Balic maboc.
Vernuft / Boudi, of Acal-boudi, of acal.
Vernuftigh/subtijl/ Pandey, ber-acal-baic, outos. Houdt my voor verontschuldight/ Jangan gousar.
Veronghelijcken / Boat salla capada orang.
verontweerdigen / Bermouda-acan.
veroordeelen / Berhouckum, berharam. Hy en werdt niet veroordeelt ofte verdoemt/ Dia tida jadi *haram*. Hy is alrede veroordeelt/ Dia *haram* sacaran.
veroordeelen ter doodt / Menghouccum ca matti di bounoh.
veroorsaecken / Bermoulany, bersabab.
Verootmoedighen / Rinda-acan, bersabar hati.
verootmoedigen / in groote eerbiedigheydt/ Sedjout.
veroveren : te weten een stadt / Ala. Dit woordt beteeckent eygentlick een stadt verliesen / maer werdt oock in tegendeel gebruyckt. Hy heeft een stadt of schip verovert / Dia souda ala negri attau cappal sa boa.
verpachten/ Bersewa.
verpanden/ te pande setten/Gad-dey.
verplaetsen/ Toucar tampat.
verpletteren/ Antsjor.
verposen in den arbeydt/ Ganti proußa.
verquicken / Bersedapken', ofte bersoucaken.
verquisten : 't goet/ Boäng arta.
verraedt / Fetena, douraca, hismouhan.

Verraeden/ Hiſmou, berdouraca-acan, djouwal.
verraeder/ Orang hiſmou.
verraedelick / **door verraderye** / Deng-an hiſmou.
verrasschen/verhaesten/ Terban-gat-ken.
verrasschen / **overrompelen** / Sa-ſingay.
verre / Djau. **Dat zy verre: te weten / dat het geschieden sou-de**/ Djangan adda itou. **By soo verre hy dat doet** / Djiccalau dia boat itou. **Hoe verre?** Ba-rappa djau? **Een verre wegh**/ Djalan djau.
verheydt/ Djaunja.
verrijsen / **van den dooden op-staen** / Bangon derri matti, of berbangkit.
verrijsenisse / Terbangonnan, ber-bangkittan.
verroeren sich selven/of verroert werden/ Begrá.
verroeren yets/ Begrá-acan.
verroesten/ Bacaratan.
verroest yser/ Beſſy-*bouroc*.
verrotten/ Babouroc.
verrot/ Bouroc.
versachten/ Lembotti.
versaecken/ Baſanckal.
versaeden/ Kinjang-acan, berdjoä, kinjangi.
versaedight/ Kinjang.
versaedight werden/ Berkinjang.
versaedtheydt/ Kinjangnja.
versaemelen / Berſamma, ſamma-acan, berhimpon.
versch; niet oudt/ barou.
versch/ rauw/ Manta. **Noch heel versch**/ Lagi *barou* ſangat.
versch put-water / Ayer-telagga *barou timba*.
versche caese/ Panir *barou*.
versch/ soet/ Tauwar.
versch of soet water / Ayer tau-war.
versigheydt/ Tawarnja.
verschaelen/ Amber.
verscheyden / **divers** / Laïn-laïn, laïn-djenis.
verscheyden manieren / Wärna banja, of warna-warna.
verscheydenheydt/ Faract.
verschelen/niet zijn als't behoort/ Tſjiderá.
verschepen / Salin-cappal, of tou-car cappal.
verschieten: De verwe verschiet/ Warna-*berouba*.
verschijnen/ Caliatan, mengadap.
verschijnen voor yemant / Gnap, meng-adap, timbol.
verschijninge des Heeren / *Wactou timbol* Tuan. **Hy is ons verschenen** / Dia ſouda bertoundjocan-ja acan cami, of dia menghadap-nja acan kita.
verschimmelen/ berlapo.
verschoonen/sparen/ Tahan. **Hy ver-**

verschoont hem / Dia tahanja, of ampon acanja.
Verschricken / Tercodjut, tacodjó.
verschrickelick / Haros tercodjut.
verschrijven / uytschrijven / Salin sourat.
versegelen yets / Bobo tsjap pada, &c.
verseekeren: Hy verseeckert ons / dat wy kinderen Godts zijn / dia *bertogoken*, kita menjadi anac Allah.
versieren / Calouwar acan derri capalla, of dousta. Dat is / liegen.
versilveren / Berperac.
versinnen / Besikir.
verslagen van gemoedt / Badabarhati.
versmachten / Jadi lemas.
versmaetheyt aendoe / beschaemt maecken / Cotsjiva, boat mouda, bri malou.
versmaetheyt / Moudahan, malou.
versmoren in 't water / Tingelám.
versmoren door onderdruckinge / Lemas matti.
versoecken / Tsjoba, bertsjoba.
versoeckinge / Bertsjobahan. De versoecker / Jang bertsjobahan itou.
versoenen / Bedammey, maäficat.
versoenelick / Moura bedammey.
versoener / Jure bedammey.
versorghen / Fadouli. Hy versorght sijne kinderen / Dia fadouli ananja.
verspieden / Menjalo-y, bersolocan.
verspieder / Orang hismou, solo.
verstaen / Mengarti, ambil artinja.
verstandt / Acal, of boudi. Het heeft dubbel verstandt of bedieding e / Adda artinja dua.
verstandigh / Beracal.
versteecken / verberghen / Sembounjy.
versteent herte / Hati babatou. Hy verstelt sijn aengesicht / Dia terru moucanja laïn.
versterken / Coäti, crassi, bertogo.
verstikken / Tinde lemas, menunoh.
verstickt werden / Jadi lemas.
verstooren / Amarahken.
verstoort / Amarah, hati casarangan. En verstoort u niet / Jangan goussar, jangan sarang hati. Yemant verstooren / Boat hati sakit, of hati rousa, rousacan dia pounja hati.
verstooten / van hem doe / Boang. Sijn wijf verstoten / Boang bini. Dat verstoten is / Terboang.
verstooten uyt den huyse / Talac.
verstouten / Memboat brani, membraniken. ick heb my verstout / Beta souda memboat brani.

Verstricken/ Berdjerat.
Verstrijcken / den tijdt is verstreecken / Wactou souda lalou.
Verstropen / Tjerey-merey, of berambour.
verstropt/ Terambour, bertjerey-merey.
verstuyven/ Berturbang.
versuymen/ versuymigh zijn/ Alepá, loupa.
verswacken / swack werden/ Lemboti, menjadi lethe, of lombot.
verswacken / swack maecken / Lombot-acan.
verswaeren/ Bratti, berbratken.
versweeren/vervloecken/ Basompa.
verswijgen/ Diëm, berdyëm.
vertaelen / Salin derri bassa suatu capada nang laïn, berjurebassa.
verteeren: uytgheven voor kost/ &c. Balanja.
vertellen/ verhalen / Tsjerita, hacayat, bertelili.
vertellen / qualick tellen / Bilang salla.
vertieren / koopmanschap verhandelen/ Lacou.
vertillen/ verwicken/ Ancat.
vertinnen/ Bertíma.
vertoeven/ wachten/ Nanti.
vertoeven / uytstellen te komen/ Lena datang.
vertollen / Membayer tjouckey, of bertjouckey.
vertoonen/ Bertoundjo.
vertoornen sich / Jadi hati sakit, goussar.
vertrecken / van daen scheyden / Tjerey, of pegi. Hy vertrock alleen/ of begaf hem ter zijden af/ Dia simpan de sa bla.
vertreden / onder de voeten / Iric deng-an caki, yere debauwa caki, sourot.
vertrouwen/ gelooven/ Petsjaya.
vertrouwen / toeverlaet yewers op stellen / Harap. Het vertrouwen of de toeverlaet/ ende toeversicht/ Harap, of harapnja. Dit werdt oock voor hope genomen.
vertuyschen/verspelen/ Berdjoudi-acan.
vervaert maecken / Penacot acan.
vervaert zijn/ Tacot, bertacot.
vervaertheydt/ Penacodtnja.
vervallen / om verre vallen / Robó.
vervallen huys / Rouma terrobó.
vervederen/ ruyen / Toucar boulou.
verveelen/moeyelick vallen/Brinjacan.
vervellen/ Menoucar coulit.
ververschen het water / Menoucar ayer.
vervloecken/ Batoubat, mengharam, bersompa. Dien ghy vervloeckt

bloeckt hebt / Jang mou souda haram. Dese verrader is verbloeckt / Orang hismou ini haramla dia.
verbolgen / persequeren / Soucar acan, padayacan, of icot gagaï, beroesse, bergagaï.
Verbolgens in ordre / Berator.
Verbolginge / Icottan tersoucar, gagäy.
Verbreemden / Menjadi laïn.
Verbullen / Issiacan, pounou acan.
verbult werden / Jadi berissi, jadi pouno, sampei acan pounonja. Het getal verbullen / *Gnapken* bilangan. Mijn blijdtschap is verbult / Soucahan beta dia *souda sampei acan pounohnja*, of *lincap la*, jadi *terpouno*. De schrift is verbult / Sourat ya *souda gnap*, of jadi pouno.
Verwachten / Nanti-acan, menantiken.
Verwarren / Bandan.
Verwe of couleur / Warna.
Verwe daermen mede verwet / Galouga.
Verwen / Membri warna.
Verwen / als laken of linden / dat door induppen geschiedt / Tjelop. Root verwen / Tjelop mera.
Verwer / Pandey-tjelop.
Verwecken / Gra-acan. Droeffenisse verweckt ofte brenght
verduldigheydt / Doucahan *adjar*, of *bri* menahan.
Verweeren / tegenstaen / Lauwan.
Verweeren in 't gherichte / Lauwan-baguam.
Verwelcken / Layo-acan, louro.
Verwermen / Angat-acan.
Verwerpen / Boang.
Verwijten / Kastrengan, bankit.
Verwinnen / overwinnen / Aláacan.
Verwinteren / Nauwon, bernauwon. Komt van tauwon, een jaer.
verwisselen / Toucar, menoucar, berganty.
verwoeden / dul werden / Menjadi bingong, menjadi gila.
verwoesten / Robó-acan, roussacacan.
verwonderen / Heran. Ick verwondere my / Beta mengheranla. Het is te verwonderen / Itou teheran juga. Sy verwonder den haer sijner / Dia heraninjakan dia.
verworgen / Kodjout. Te weten met een koorde.
verwormen / Beroulat.
verwortelen / Berackar.
veselingen / Rambou.
vesemen : een naelde / Tjoutjoudjarum.
vesten of gracht van de stadt / Parit cota.

Vet-

Verstricken/ Berdjerat.
Verstrijcken / den tijdt is verstreecken / Wactou souda lalou.
Verstropen / Tjerey-merey, of berambour.
verstropt/ Terambour, bertjerey-merey.
verstuyven/ Berturbang.
versuymen/ versuymigh zijn/ Alepá, loupa.
verswacken / swack werden/ Lemboti, menjadi lethe, of lombot.
verswacken / swack maecken / Lombot-acan.
verswaeren/ Bratti, berbratken.
versweeren/vervloecken/ Basompa.
verswijgen/ Diëm, berdyëm.
vertaelen / Salin derri bassa suatu capada nang laïn, berjurebassa.
verteeren: uytgheven voor kost/ &c. Balanja.
vertellen/ verhalen / Tsjerita, hacayat, bertelili.
vertellen / qualick tellen / Bilang salla.
vertieren / koopmanschap verhandelen/ Lacou.
vertillen/ verwicken/ Ancat.
vertinnen/ Bertíma.
vertoeven/ wachten/ Nanti.
vertoeven / uytstellen te komen/ Lena datang.
vertollen / Membayer tjouckey, of bertjouckey.
vertoonen/ Bertoundjo.
vertoonen sich / Jadi hati sakit, goussar.
vertrecken / van daen scheyden / Tjerey, of pegi. Hy vertrock alleen/ of begaf hem ter zijden af/ Dia simpan de sa bla.
vertreden / onder de voeten / Iric deng-an caki, yere debauwa caki, sourot.
vertrouwen/ gelooven/ Petsjaya.
vertrouwen / toeverlaet yewers op stellen / Harap. Het vertrouwen of de toeverlaet/ ende toeversicht/ Harap, of harapnja. Dit werdt oock voor hope genomen.
vertuysschen/verspelen/ Berdjoudi-acan.
vervaert maecken / Penacot acán.
vervaert zijn/ Tacot, bertacot.
vervaertheydt/ Penacodtnja.
vervallen / om verre vallen / Robó.
vervallen huys / Rouma terrobó.
vervederen/ ruyen / Toucar boulou.
verveelen/moeyelick vallen/Brinjacan.
vervellen/ Menoucar coulit.
ververschen het water / Menoucar ayer.
vervloecken/ Batoubat, mengharam, bersompa. Dien ghy vervloeckt

vloeckt hebt / Jang mou founda haram. Dese verrader is vervloeckt / Orang hismou ini haramla dia.

verbolgen / persequeren / Soucar acan, padayacan, of icot gagaï, beroesse, bergagaï.

Vervolgens in ordre / Berator.

Vervolginge / Icottan tersoucar, gagäy.

Vervreemden / Menjadi laïn.

Vervullen / Issiacan, pounou acan.

vervult werden / Jadi berissi, jadi pouno, sampei acan pounonja. Het getal vervullen / *Gnapken* bilangan. Mijn blijdtschap is vervult / Soucahan beta dia *souda sampei acan pounohnja*, of *lincap la*, jadi *terpouno*. De schrift is vervult / Sourat ya *souda gnap*, of jadi pouno.

Verwachten / Nanti-acan, menantiken.

Verwarren / Bandan.

Verwe of couleur / Warna.

Verwe daermen mede verwet / Galouga.

Verwen / Membri warna.

Verwen / als laken of linden / dat door induppen geschiedt / Tjelop. Root verwen / Tjelop mera.

Verwer / Pandey-tjelop.

Verwecken / Gra-acan. Droeffenisse verweckt ofte brenght verduldigheydt / Doucahan *adjar*, of *bri* menahan.

Verweeren / tegenstaen / Lauwan.

Verweeren in 't gherichte / Lauwan-baguam.

Verwelcken / Layo-acan, louro.

Verwermen / Angat-acan.

Verwerpen / Boang.

Verwijten / Kastrengan, bankit.

Verwinnen / overwinnen / Aläcan.

Verwinteren / Nauwon, bernauwon. Komt van tauwon, een jaer.

verwisselen / Toucar, menoucar, berganty.

verwoeden / dul werden / Menjadi bingong, menjadi gila.

verwoesten / Robó-acan, roussacacan.

verwonderen / Heran. Ick verwondere my / Beta mengheranla. Het is te verwonderen / Itou teheran juga. Hy verwonder den haer sijner / Dia heraninjakan dia.

verworgen / Kodjout. Te weten met een koorde.

verwormen / Beroulat.

verwortelen / Berackar.

veselingen / Rambou.

vesemen : een naelde / Tjoutjoudjarum.

vesten of gracht van de stadt / Parit cota.

Ver-

vet; niet mager / Gomóc.
vet / smeer / Lemac. Gesmolten vet / Lemac antsjor.
vet maken / Memboat gomoc, of gomoc acan.
vettigheydt / Lemanja, gomonja.
vet-sack / vet mensche / Prut besar.
veulen / Anac couda.

V I

Viandt / Satrou. Siet vyandt.
Victorie / overwinninghe / Menáng.
Victualie / Backal.
Vier / in 't getal / Ampat. Siet voort: vijf.
Vierendeel / Sa soucou.
Vier of vuer / Api.
viersteen / Batou api.
Vier ontsteecken / Passang api.
Vier in 't huys steecken / Berapi rouma.
Vier stoocken / Bobo api. Het vier uytdoen / Padám api.
Vierdagh / feestdagh / Hari-bay.
Vyandt of tegenpartye / Satrou.
Vyandt daermen teghen oorloght / Mouso. Een doodt-vyandt / Satrou ate matti.
vyandigh / Basatrou.
vyandtschap / Satrounja.
vijf / Lyma.
vijf en vijve / Lima-lima.
vijf-voudigh / Lima lapis.
vijf-dubbel / Lima cali lapis.
vijfmael / Lima cali.
vijf ten hondert / Lima-saratus.
Wy vijve / Kita lima orang.
vijfderley / Lyma parracarra, of percarra. De vijfste / Nang ca lima. Ten vijfsten maele / Pada nang ca lima cali.
vijfthien / Limablas.
vijfthienmael / Limablas cali.
vijfthienste / Nang ca limablas.
vijf-en-twintigh / vijf-en-dertig / Dua-poulo-lima, tiga-poulo-lima.
vijftigh / Lima poulo. De vijftighste / Jang ca lima-poulo.
vijftighmael / Lima-poulo-cali.
vijftigh-vout / Lima poulo lapis.
vijf hondert / Lima-ratus.
vijf duysent / Lima-ribous.
Nota. Op dese wijse moeten in andere getalen de woorden uyt deselve vloeyende geformeert werden.
Vijgen / Kassema, boa-ara.
vijgeboom / Pohon kassema, pohon boa-ara.
vijle / Kykissan.
vijlen / Kyckis.
vijlsel / Sampa kyckis.
vijse / om op te winden / Poutaran.
vijsen / opwinden / Poutar.
vijsel / mortier / Lousong.
vijsten / Contut, bacontut.
vijver / Colam ican.

Vil-

Villen / Coupas-coulit, of coupas.
vinden/ Mendapat, bertemou.
vinger/ Djari tangan.
vinger-hoedt/ Sarong djari, of gidal.
vingerlinck/ vinger-rinck/ Tjintjin-tangan.
violette verwe/ Ongou.
visch / Ican. Zee-visch / Ican laout. Gesouten visch/ Ican massin, ican-garam.
visch-graeten/ Toulang ican.
visch-schubben / Sysse ican. Het is vol visschen/ Ican sia-sia.
visschen met den angel / Mengäyl.
visschen met een schep-net / Menango.
visschen met het werp-net / Mendjala.
visschen met het sleep-net / Memoucat.
Visscher/ Orang bamoucat, orang mengäyl, &c. nae de manier van visch-vangen is.
visch-marckt/ Besara ican.
visschers schuyte / Prauw poucat.
visch-hoeck/ Matta cäyl.
visch-aes/ Oupan.

Uy met U Vocael.

uyer/ elder/ Soussou.
uyle / nacht-uyle / Bourong antou.
uyre/ Djam.

uyrwerck / horologie / Djam-taboo.
uyt/ buyten/ Delouwar, of calouwar.
uyt : geheel uytdrincken / Minom *abis*. Vry uyt spreecken/ Catta *calouwar*.
uyt den huyse / Delouwár rouma.
uyt ende inloopen / Lari *calouwar*-massoc.
uyt gewoonte / *Derri pada* beässa.
uyt het schip roepen / Teria *derri dalam* cappal. De keersse is uyt/ Diën souda matti.
uyt der maeten/ Terlalou. Het is uyt met hem / Dia menjadi tersayang.
uytblyven/ Tingal delouwar.
uytblusschen / Padam , matti-acan.
uytbotten/ Batombo.
uytbreken : het geweer is uytgebroocken / Bisol souda *pitsja calouwar*.
uytbrengen / ruchtbaer maken / Britacan.
uytbroeden/ Mengeram poutus.
uytcomen / Calouwar, datang-calouwar.
uytcomste of eynde / Oudjong. Den rock uytdoen/ Calouwar-acan badjou.
uytdoen het gheschrift / Romba menjourat.
uytdouwen/ persfen/ Berprá.

uptdrincken/ Minom abis.
uptdrucken/ vertoonen / Bri timbol, menoundjoc.
upterlicke schijn / Haybat nang delouwar. Het upterste van eenigh dinck/ Oudjong. Den upttersten dagh/ Hari-teroudjong.
upterste duysternisse / Oudjong glap, of maha glap. Hy leydt op 't upterste of op het sterven/ Dia sakit benjawa-njawa.
uptgaen/ Pegi calouwar.
uptgangh/ Djalan calouwar.
uptgelesen/ Terpileh.
uptgelesen volck/ Orang *terpileh.*
uptgenomen / behalven / Hat, cotsjoáli.
uptgenomen hy dat doe / *Melainken* dia boat itou.
uptgestorven / uptgheroyt van menschen / Mof. De stadt is uptghestorven / Negri souda mof, ofte manusia samoa de negri souda mof.
uptgeven/ geldt besteden / Balanja.
uptgieten / Touwaug boang calouwar.
uptgift/ Balanja.
upthangen; een bordt upthangen/ Gantong-alamat.
upthouwen met een houweel / Pahá. Het is uptgehouwen / Jadi gerongan. Te weten een hol in een steen-rotze.
uptkiesen/ Mempileh calouwar.
uptlaten/ Beër acan calouwar, ofte membri calouwar.
uptleenen/ Bri minjam, minjangacan.
uptleeren/ Adjar abis.
uptleggen/ verklaren/ Mengartiacan, adjar-acan, bri tau artinja.
uptlesen een boeck/ Batsja abis.
uptlesen / uptkiesen/ Pilë-acan.
uptmelcken/ Pra-turbit.
uptmeten/ Oucor calouwar.
uptnemen / Pileh. Hy en is geen uptnemer der persoonen/ Dia boucan pileh orang.
uptnemende/ Lacou.
uptrecken de handt / *Cadjanken* tangan.
uptrecken in de lengte/ Pandjangacan.
uptroepen met een becken-slagh/ Momken.
uptropen menschen of vee/ Mof.
uptropen levenloose dingen / als een stadt/ geboomte/ &c. Roussacan, binassacan.
uptropen de achterklap / Abis acan fetená.
uptschrabben een geschrift / Ampous.
uptschrijven/ Menjalin sourat.
upt zijn. Hy is een maendt upt geweest / Dia souda calouwar sa boulan.
uptsinnigh / Bingong, gila bingis.

uytslaepen / Tidor poäs; dat is sat slaepen.
uytsonderen / uytkiesen / Terrusecou, of pileäcan.
uytspannen / rusten op de reyse / Brenti.
uytspelen / Mayïn abis.
uytspouwen het speecksel / Louday.
uytspraecke / Bercattahan-calouwar, sebout-catta. De uytspraske is gedaen / Suara-djatou, of pacattahan-djatou.
uytspruyten / Timboul.
uytsteecken: De oogen uytsteecken / *Ticam* matta *calouwar*, of *tourus* matta.
uytstellen / Tango.
uytstooten uyt den huyse / Toulac.
uytstorten / Touang, tompa.
uytstrecken de hand / *Cadjangken*, of *berbetul* tangan.
uytstrijcken met woorden / qualick toespreken / Haïb.
uytsuppen / Yrop-abis.
uyttrecken hayr / cruydt / sweert / nagel / &c. Tjabot.
uyttrecken een kleedt / *Tangal* packeyan.
uyttrecken / op de reyse begeven / Calouwar.
uytvaert der dooden beschicken / gelijck de Mahometisten / met de Papen te doen lesen ende maeltijden aen te richten / Barbeä pada orang matti.
uytvallen: De tandt valt uyt / Gighi tangol.
uytvallen: als vallen uyt een venster / &c. Djatou calouwar.
uytverkorene / Terpileharani, terpile-calouwar, uang berpile-pilehan.
uytvlucht soecken / Pontar-balic.
uytvoeren een werck / Boat cardjahan.
uytvringen / Poutarken-pra.
uytwaerts / Calouwar, of sabla-calouwar.
uytwendigh / Derri louwar.
uytwerpen het net / *Boang calouwar* poucat.
uytwissen / Ampous.

U W

uwe / Ampounja tuan, of ampounja ancou.

V L

Vlack / niet steyl / Goossong.
vlack / effen / Rata.
vlack of open pleyne / Tampat trang.
vlack of effen maecken / Rata acan.
vlade / vlaeye / Sircaya.
vlagge / Tongal.
vlamme / Njala api.
vlammen / vlamme geven / Menjala.

vlechten/ Belit. Het hayr vlechten/ Belit rambot. In den anderen t'samen gevlochten/ Terbelit samma.
vlecht-snoer/ Tali belit. Gevlochte werck van teenen/ of rieten/ als korven/ &c. Tibil.
vlecke/smette/ Tsjamar. Witte vlecken die de Indianen op haer huyt hebben/ Panou.
vlecke/ gehuchte/ Campong.
vledermuys/ Calong.
vleesch / Daging. Ghebraden vleesch / Daging pangang. Geroockt vleesch/daging berassap. Gesoute vleesch / Daging massin. Geen vleesch: geen menschen / Barang assal daging tida. Oordeelen nae den vleesche/ Houcum seperti daging berkira. Nae den vleesche of vleeschelicker wijse bedencken/Kira-kira berdaging. Vercken-vleesch/ Daging babbi.
vleesch-sop/ Coä daging.
vleyen/ Boudjoc.
vlessche/ Bouly, jamboul.
vleugel / Sayap. Gevleugelt/ dat vleugelen heeft/ Bersayap.
vlieden/loopen/ Lari, balari. Gevloden/ Souda lari.
vliege/ Lálat. Spaensche vliege/ Counang-counang.
vliegen/ Turbáng.
vliegende/ Baturbáng.
vliegende ooghen / Matta baturbang.
vlieger van papier/ Wou.
vlieten/ Sourut, melille.
vlietinge/ Sourutnja.
vlijtigh/ Radjin.
vloecken / sweeren / Basompa. Hy vloeckt u / Dia basompa mou.
vloecken / quaet wenschen / Tobat, haram, basompa.
vloer/ Tampat.
vloer of sit-plaets van latten of van ghespouwde rieten ghemaeckt/ Lante-lante.
vloet / wassen des waters / Passangan.
vloeyen / Passang. Het water vloeyt ofte wast / Ayer passang. Onder-vloeyen / Ampo.
vloedt des waters die alles overvloeyt/ Ampohan ayer.
vloye/ Coutoc-andjing.
vlot: van hout/ riet/ &c. Rakit.
vlote van schepen / Calincapan, ofte ancatan.
vluchten / vlieden / Lari. Een vluchtige/ Sa-larian.

V O

Vochelen: gelijck de haen de henne bespringht/ Bajantan.
vochtigh/ Bassa.
vochtigh werden/ Jadi bassa.

Voe-

Voeden / Pëara.
voeder der beesten / Maccannan-benatan.
voegen / passen / Patut, mematut, rappat. Het voeght hem wel / Itou patut acan dia bay.
voegen / in orden stellen / Ator a-can. Het voeght hem wel: hy kan daer wel mede omgaen / Dia tsjapat. Dat voeght my: Het is mijn dinghs of mijn dracht / Itou laya pada beta.
voegen / aen malkanderen voe-gen / Rapat.
voeperen: een rock voeperen / *La-pis acan* badjou.
voelen / Raaſſa, meraſſa. Hy voelde aen haer lichaem / Dia meraſſaken badangnja.
voester-heer of voester-moeder / Savoy.
voester / minne-moeder / Penaſſo, of penouſſo, of indongan.
voet / Cacki. Onder de voet tre-den / Iric debauwa cacki. Te voet gaen / Bedjalan bacacki. Te voet vallen / Sedjut ca cac-ki. De voet van een pilaer / Caki tyang rouma.
voet van een bergh / Caki bouc-kit.
voet-banck / Alas cacki, galang koudiri caki. Viervoetigh / Am-pat caki.
voetstap / Tanda-caki, bacás-ca-ki, ofte tapa-caki.
voet-angel / Songha.
vogel / Bourong.
vol / Pounou. Ten vollen / Ter-pouno. In de volle marckt / Pada *ramain* beſſära.
vol melaetſheydt zijnde / *Sa lalou-nja* kadel.
vol mieren / Emot *ſya-ſya*. Dat is gantſch en gaer mieren. Een water vol viſch / Ayer ycan ſya-ſya. Mijn buyck vol / *Kinjang* prot ku.
vol van genade / Pounoh deng-an maäf.
volheyt: ſijn volheydt / Mamour-nja, pounohnja.
vol werden / Berpounoh.
volbrengen / afdoen / Poutus, mem-poutus.
volck / Orang, of rayat. Sijn volck / Orang-orangnja.
volck des landts / Orang negri. Sijn volck / dat hem aen-hanght / Cawum-cawum diala.
volck dat geen koninck en heeft / maer populaerlick geregeert werdt / Orang mattagena.
volcomelick / Gnap ſacali, pou-tus.
volcomelick naecomen / Tourut poutus.
volcomen / Semporna.
voldoen / volbrengen een werck / Gnap acan.

voldoen: de begeerte van yemandt/ Tourut, bercabul.
voldoen/vullen/ Issi-acan, pounou-acan.
voldoen de schuldt/ Bayer outang.
voldoen voor de straffe der sonde / Berpoutusken houccuman dosa.
voleynden / Abis acan, gnapken poutus.
voleyndinge / Soudahani, teroudjong.
volgen/ Icot, mengicot, tourut.
volght my / Icotla akou blackang. Den volgenden dagh / Sa hari nang *ter-icot*.
volgens Godts woordt / *Agar kita tourut* rawayat Allah.
volgens sijn bevel/ *Seperti* dia souro.
volherden/ Tahan.
volshvigh/ Njawa camas, badang tabal.
volle maen/ Boulan pernamma.
vol-laeden schip/ Cappal sarat.
volmaeckt / ten vollen opghemaeckt/ Lancap, of lincap. Dit is tot volmaeckinge van nooden/ Ini bergouna pada boat lincap itou.
volstandigheydt/ Hati togó.
volstandigh blijven / Tingal *togó*.
volwassen koorn/ Gendum tertumbo.
voncke vyers/ Bonga api, tite api.
vondt/ liste/ Mosselehát.
vondelingh / een opghenomen kindt/ Anac-ancat.
voor / in presentie / of voor aen/ Dapan, adapan. Elck voor sijn deel / Sa gnap orang *pada* bagianja.
voor wien/ Pada sjappa.
voor sijn selven spreecken / Catta *pada* sendiri. Hy stelt sijn leven voor my / Dia terru hidopanja *adapan* beta, of *bagante* beta. Hy strijdt voor my/ Dia prang *derri pada* akou.
voor alle andere dingen / Daulou pada laïn laïn samoa.
voor vijf penninghen verkoft/ Berdjouwal souda harganja lima keping dinnari. Hy gaet voor u / of voor u henen / Dia lalou *moula-moula* mou. Bewaert ons voor valsheydt / Merenta kita *derri* durakahan.
voor den eten / *Daulou* derri pada maccan.
voor niet/ om niet / Pada suatu tiadda, sebab tiadda. Te vooren/ Dahulou, of daulou, of pada partama. Van te vooren / Derri daulou. Van vooren/ Derri dapan. Van vooren aen / Derri moulanja.
voor hem / eer dan hy / Moula-moulanja, daulou derri pada dia.
Bid-

Biddet voor hem / Minta doa *sebab* dia, of *pada*, of *carna* dia. Ick segge het voor de waerheydt / Beta catta itou *pada* sabenarnja. Een dagh te vooren / Sa harri *daulou*. Ick doe het voor hem / Beta boat itou *bagante* dia.

voor aen binden / Icat adapan.

voorbeelden / Berroupa.

voorbereyden / Hadirken. Dagh der voorbereydinge / Hari *terhadir daulou*, of *hadirran*.

voorby-gaen / Lalou. Hy gingh voorby haer / Dia melalou hadap dianja, of dia pegi lalou dianja. Den dagh is voorby / Hari souda lalou.

voorcamer / Bile ca-adapan.

voorcomen / eerst comen / Mendatan daulou.

voorcomen / yet eer doen / Beradapken.

voor-danssen / Menarri daulou.

voor-draghen / Membauwa cadapan.

voor-drincken / Baminum daulou.

Het voorgaende / Nang ca daulou.

voorganger in eenig werck / Jang pagang cardja.

voor-handen / tegenwoordigh / Adapan. Den nacht is voorhanden / Malam *decat* souda.

voorhangen / Gantong ca adapan.

voorhanghsel / Tabir, gantongan-ca-adappan.

voorhenen / Ca-adapan, daulou.

voor-hof / Balerong.

voor-hooft / Daya.

voor-huyt / Coulop.

voor langen tijdt / *Pada* wactou lamma.

voorleden tijdt / Wactou daulou.

voorlesen / Membatsja adapan.

voormiddagh / Daulou derri pada tenga hari, of wactou esa.

voormuer / Dinding cadapan.

voornamelick / Terlebehnja. De voornaemste des volcks / Orang nang terlebeh.

voornemen yet te doen / *Berkyra*, of facat memboat barang appa. Van sijn voornemen afstaen / Berondor derri pada *kyrahanja*.

voor-ouders / voor-saten / Moyang, nene-moyang.

voor over hangen / hellen / Singit ca-adapan.

voor-raedt / provisie / Balanja. Sijn voor-raedt / Appa dia adda balanja.

De Mane komt te voorschijn / Boulan timbol.

voorschip / Alouwan cappal.

voorseggen / Bercatta daulou, bri tau derri daulou.

voorsingen / Menjanjy daulou.

voorsitten / Berdoudoc ca-adapan.

voorspoet / Ontong baic, bercát.

Voor-

Voorsprake / Jure bacatta. De voorste / Nang daulou, nang ca adapan.
voorsteven in een schip / Alouwan.
voortanden / Ghighi ca adapan.
voortaen / van deser tijd af / Derri pada wactou ini. Van nu voortaen / Derri pada sacáran ini.
voortbrenghen / Bauwa turbith, membauwa calouwar, jadiken. De boomen brenghen haer vruchten voort / Nang pohon-pohon dia membauwa timbol boanja.
voortcomen / opgroeyen / Timbol.
voortdoen / voortsetten / Terru ca adapan.
voortdrijven / voortjagen / Bourou, oussir.
voortgaen / Icot djalan.
voortgeven / voortlangen / Membri cadapan.
voortijds / te voren / Derri daulou. Die hem te vooren of voortijdts gesien hadden / Jang dia liatnja derri daulou.
voorvaders / Nenemoyang-bappa.
voorwaer / Sa benaer-benaer, of songo-songo.
voorwaerde / Djandjihan.
voorwaerts / Ca-adápan.
voorwaerder / Lebeh cadapan.
voor windt / Angin bay, angin derri blackang.
vorderen / Menáng. Ghy en vordert niet / Mou tiadda berole *menáng*.
vorme of ghelijckenisse / Roupa. Schoen-vorme / leeste / Roupa caki.
vorme daermen pet in giet / &c. Calboet.
vorsche / kick-vorsche / Codoc, of bekatta-catta.
Vorst / Prince / Sultaan, Radja. Het welcke oock Koninck en Keyser bediedet.
vorst : het opperste van de cappe des huys / Bombangan.
Vosse / Tjerde.
vouwen / Lipat. Dubbel vouwen / Lipat dua-lapis. Een vouwe / Lapissan. Gevouwen / Berlipat.

V R

Vracht / ladinge van een schip / Moátan.
Vraecke / Ballas, terballas. Een vraeckgierighe / Jang hendac sangat memballas orang.
Vraegen / Tanja acan, menanja. Nergens nae vragen / nieuwers op passen / Tida fadouli barang appa.
Vraeght nae hem / Tanja pada dia.

Vraege/ Tanjahan.
vraet/ groot eter/ Demap.
vreck/ gierigh/ Kikir.
vrede/ gerustigheydt/ Tantoossa.
vrede/ pays/ Dammey. Laet hem met vreden/ Beër acan dia deng-an salam. De Godt des vredes/ Allahu salaman. Hy heeft vrede gemaeckt tusschen God ende ons/ Dia souda boat bedammey deng-an Allah daan kita. Sy hebben vrede met Godt/ Tantossa-la dia deng-an Allah.
vrede maecken/ Bedammey. Bevredinge/ Badammeyhan. Wel te vrede zijn/ Bersouca bay.
vreedsamelick / in vrede/ Bertantoossala.
vreecken/ Ballas.
vreemt/ uytlandisch/ Horgay, dagang. Een vreemde/ Barang sa orang jang laïn.
vreemt/ seltsaem/ Terheraen.
vreemdelingh / Orang assing, of horgay.
vreesen/ Takot, bertacot.
vreese/ Takottan, penakotan.
vreese Godts/ Tacot pada Allah. Yemandt vreese aendoen / Penacot acan sjappa sjappa.
vreesachtigh/ Penacot.
vreeselick om te sien / Tecodjut meliat, of haros tercodjut djicca meliat.
vreeselick slaen/ Poucol ate lalou.
vreughde/ Bersoucahã, souca, soucáhã, birahi, souca-hati. Hemelsche vreughde / Birahi sorganii.
vriendt/ Sóbat, orang-tercasse.
vriendinne/ Sobat parampouan.
vrienden/ magen / Cauwom assal. Sy wierden vrienden met malkanderen/ Dia jaddi bersobat samma.
vriendtschap / Cassehan, sammasouca.
vriendelick/ Sedáp, tercasse-mengasse.
vriendelicke woorden / Bacattahan-sedap, of manis.
vriesen/ Bacou.
vry/ los / als uyt gevanckenisse/ &c. Lepas, melepas.
vry uyt seggen/ Catta *calouwar*.
vrydagh/ Hari djumaät.
vry geven/ Lepas-acan.
vry: vryman buyten slavernye / Mardéka. Seght vry uyt/ Catta calouwar.
vry maecken/ van slavernye ontslaen/ Bermardika, ofte menjadiken mardika.
vry maken uyt de gevanckenisse/ &c. Lepas-acan, ofte memboat lepas.
vry werden uyt de ghevanckenisse/ &c. Menjadi lepas.
vrymoedigh / item vrymoedighlick / Brani. Hy sprack

vrymoedighlick/ Dia bercatta deng-an braninja, **of** dia catta calouwar betul.
vrijf-steen/ Batou goossoc, **of** giling.
vrijven tusschen de handen/ Gissir de tangan.
vringen: als water uytvringen/ Pra.
vroegh op den dagh/ Pagi hari. **Morgen vroegh**/ Issoc pagi. **Heel vroegh**/ Pagi sangat.
vroed-vrouwe/ Bidan, **of** Byáng.
vrolick zijn/ Souca, bersouca.
vrolick maecken/ Memboat souca.
vrolick leven/ Hidopan bersouca.
vrolickheydt/ Soucahan.
vroom/ **oprecht**/ Adil; bay, betul.
vroom/ **kloeck van lichaem**/ Njauwa teggap.
vroome feyten/ Boatan brani.
vroomelick strijden/ Lawan *sangat*, **ofte** *cras*.
vrouwe/ Parampuan. **Gehuwde vrouwe**/ Parampouan jang souda balacki.
vrouwe/meestresse/ Tuan parampouan. **Tot een vrouwe nemen**/ Menambil boat bini.
vrucht/ Bóa.
vrucht draghen/ **te weten boomen**/ Baboa.
vrucht dragen: te weten koorn/ **&c.** Terhentar boa bidjy.
vrucht-dragende boom/ Pohon nang baboa, **of** babya.
vruchtbaer/ Jang baboa. **Boomvrucht**/ Bóa-cayou. **Zaedtvrucht**/ Bóa-bidjy.
vruchtbare vrouwe/ Parampuan nang babya.

V U

vuyl over sijn lijf of in sijn doen/ Saffarouni.
vuyl/**besmet**/ Tsjoumar, **of** tsjamar.
vuyl maecken/ Tsjamar acan, memboat tsjoumar.
vuyl spreecken: een vuyle mondt hebben/ Tjabor.
vuylnisse/ Rompot-rompot.
vuyligheydt/ **uytvaeghsel van den huyse**/ Sampa.
vuyligheydt/ **dreck**/ **onreynigheydt**/ Nadjis.
vuyr/ **vyer**/ Api. **Siet voort**/ **vier.**
vuyst/ Gingam. **Een vuyst vol**/ Sa gingam.
vullen/ Pounou-acan, meng-issi, yssi-acan.

W A

WAchten/**behoeden: wacht u**/ Ingat-ingat mou.
Wacht/ **de wacht**/ Sembang,

bang, orang djagga. De eerste wacht of waecke / Sa *tabo* nang bermoula.
Wacht houden; in oorlogh / &c. Pegang sembang, pegang jagga.
Wachten / wacht houden over het huys / beesten / &c. *Tongou* rouma, benatan, &c. Ick en kan my niet wachten van vergrammen / Beta tida bole tahan derri goussar.
Wachter / waecker / Orang djagga.
Wacht-hondt / Andjing jagga.
Wachten / toeven / Nanti, menanti.
Wacker zijn / Djagga, berdjagga.
Wacker maecken / wecken / Bangon-acan, gra-acan bangon.
Wacker werden / Menjaddi bangon.
Wacker / vaerdigh / Sjipat.
Waecken / Djagga-djagga.
Waegen / Pedati. Het bedieDt al wat op wielen loopt.
Waeyen. Het waeyt / Angin tjop, of tiöp.
Waeyen; yewers mede windt maecken / Bakypas.
Waeyer / Kipas.
Waenen / meynen / Sanca, fikir.
Waer / Manna.
waer henen / Ca-manna. Van waer / Derri manna.
waer by verghelijckt ghy hem? Deng-an appa mou sepertiken dia?
waer datse zijn / Camannanja adda.
waer door / waerom / Tagal appa, of tigal appa, sebab appa.
waer mede / Deng-an appa.
waer nae sal ick vraghen? Pada appa acou jadi tanja acan?
waerom / Appa moula, sebab appa, caranna, of carna appa.
waer op / Pada appa, ofte pada manna.
waer op antwoordt ghy? Pada appa mou menjaout?
waer toe doet ghy dat? Carna appa mou boat itou?
waerwaerts / Ca sabla manna.
waere of koop-goet / Dagangan, arta.
waere die licht van de handt wil / *Dagangan* jang di mouda lacou.
waere voor waere geven / Menoucar dagangan deng-an dagangan.
waer / waerachtigh / Benar, songo. De waerachtighe Godt / Allah terbenar.
waerlick / Songo-songo, sabenar, terbenarnja. Voorwaer / Sa benaer.
waer maecken / Memboat benar.
waerheydt / Nang benarnja, benarhan, songouhan. Ick segge u dit in der waerheydt / of / als

als waerachtigh / Beta catta itou pada sa benarnja. De waerheydt seggen / Catta songo.
waerachtigh of waer / Sa benar-benar, of benaar songo. Ghy sult dat waer maecken / Mou menjadi boat benar itou.
waerdigheydt / Patutnja. Te weten waerdigheyt van een persoon ofte deught / &c.
waerdye / Harga. Siet voort / weerde.
waernemen / gade slaen / Intey pada, &c. tongou, of ingat pada, &c.
waerseggen: upt eenige superstitieuse teeckenen / Mawe.
waersegger / Wailly.
waer-teecken / Alamat-benar.
waggelen / Goyang.
Waggelinge / Tergoyang.
Walgen / Hendac monta. De walghe hebben van eenigh dinck / Djumou pada barang appa.
Wallen der stad / *Cotta* negri. Cotta beteeckent alles waer mede een vastigheyt omtogen is tot hare berscherminge. Bewalt / Bacotta.
Walvisch / Ican mina, gadja mina, päus-päus.
Wambeys / Badjouw.
Wan / om mede te wannen / Nimu, njadang.
Wanckelbaer / Bimbang, oeyong, tida togó.
Wanckelbaerheyt / Bimbangnja.
Wanckelen / Bimbang.
Wanckelmoedigh / Bimbang hati, goyang hati.
wandelen / gaen wandelen / Bedjalan majin, bedjalan pegi datan.
wandel-plaetse / Tampat djalan bermajen.
wandt / muer / Dinding.
wange / kaecke / Pypy.
wan-geloove / Courang petsjaya.
wannen / Tampy.
wanne / Nirou.
wanneer / Manna calla; bila appa? wactou appa? Dese twee laetste gebruycktmen maer vraeghs gewijse.
wanneer hy sal ghekomen zijn / Wactounja ya souda sampei.
want / Carna.
wantrouwen / Tiadda petsjaya.
wantrouw / Tiadda dapat petsjaya.
wapen / geweer / Sinjata.
wapeninge / harnas / Packeyan-prang. Schepen wapenen of toerusten / Lincapi cappal. Gewapent / toegerust / Souda lincap.
wapent u met dit gevoelen / *Hadir* mou deng-an hati bagini.

Wa-

Wapen-rock/ Badjou prang.
wapen-tuych/ Pangawey prang.
warm/ van de sonne of van selfs/ Pannas.
warm door 't vyer / als warme spijse/ Angat.
warmen by 't vyer sittende/ Gangang, membedjang de api.
wasschen: de handen/ linden / &c. Basso, babasso. De wasch: 'tgeen yemant te wasschen heeft/ Babassohan.
wasschen / baeden 't geheele lichaem/ Mandi.
wasscher / Orang basso, benara, mainato.
wasch-vat/ Baccas basso.
wasse/ Lillin.
wassen keersse/ Diën lilling.
wassen/ groeyen / Jaddi, terjaddi, tombo, naic, timbol. Het koorn wast/ Gendum jaddi.
wassen / eerst uytschieten / Barou tombo.
wassende/ Terjaddi.
wasdom/ Jaddinja. De zee wast/ Laout di naic, of di passang.
wat/ Appa.
wat gaet u dat aen? Appa angkau fadouli itou?
wat is dat? Appa itou?
wat is dat te segghen? Appa arti itou?
wat is 't dan? Macca appala? Tot wat plaetse / Ca tampat manna. Op wat wijse het zy / Pada barang adetnja itou adda. Soo wat / Bagitou appa sedikit.
wat / yets / Barang appa, barang.
wat eere/ Barang hormat.
wat profijt/ Laba sedikit. Het is wat/ Itoula barang appa.
water / Ayer. Sout-water / Ayer massin. Put-water / Ayer frigi, of prigi. Regen-water / Ayer oudjan.
water maecken / pissen / Kintsjing.
water putten/ Timba ayer.
waterachtigh/ Ayer sya-sya.
water-ader/ Matta ayer.
water-cant / Tepi ayer.
water-cruycke / Boeyong-ayer.
water dragen/ Oussong ayer.
water-drop/ Tite ayer.
wateren den hof / *Syram* counbon.
water-gote/ Pantjoran ayer.
water-meloen / Timon mendikey.
waterstroomen/Sourong ayer, surottan ayer.
water-suchtigh mensche / Sakit derri pada banja ayer de njauwanja, of sa-orang bengka ayer.

W E

Wech-doen/ Simpan-pegí.
wech-dragen / Bauwa-pegí. Hy is wech/ Dia pegi souda.
wech-drijven / Boäng pegi, oussir, alou pegi. Ick gae wech/ Beta pegi, of beta bedjalan-pegí.
Wech-gaen/ gaet wech/ Pegí, of pergí. Hy is wech/ Dia souda pegi, dia tida de sini.
wech-leggen / Terru. Voor my is wech-geleydt/Dia souda terru acan beta.
wech-loopen / Lari-pegi. Hem wech maecken / Memboatnja pegi.
wech-schicken/ wech-senden/Kyrim-pegi.
wech-steken/ geldt/kleederen/&c. Simpan.
wech-stooten/ Tola-boäng.
wech-varen: te weten / met een schuyte/ Baprauw pegi.
wech-werpen / Tjampa-boáng, of boáng. In syn wech wesen/ Pada peginja.
wech-wyser/ Málim. Is eygentlick een stuerman.
wecken / wacker maecken / Graacan-bangon.
wedden / Beterrou, of batárou. Ick wedde om een penninck / Beta baterru pada sa keping.
weder/wederom/ Poula, combali.
Nota. Alsmen weder ghebruyckt voor anderwerf yet te doen / &c. soo steltmen combali ende poula. Maer alsmen wil beduyden eenighe wederkeeringe van yets na de plaetse/ of nae den persoon/ daer te voren gheweest is: soo steltmen combali ende poulang.
weder-gebaert / Souda jaddi sa moula-poula.
weder-geboorte: der ziele/Poulaberannacki.
weder-brengen/ Membauwa poulang, of combali.
weder-comen / weder-keeren / Poulang, of mendatan poula.
weder-geven / Poulang-acan, bri combali.
weder-keeren alle ooghenblick / Oulang-datang.
weder-nemen / Menambil poulang.
wederom gaen/Combaliken, poulang.
weder-partye: Myn weder-partye/ *Iang sabeld* acou, sa orang *jang dia lauwan* acou.
Tot wedersiens/ Sampey ca-caliatan poula.
weder-slaen / Memballas-poucol.
wederspannigh/ Nacal.
weder-spreken/ tegen-spreecken/ Menlauwan deng-an catta-cattala, djawap.

Wederstaen / Menlawan, badiri cadapan.
wederstaet hem/ Lauwan pada dia.
weduwe/ Balou parampouan.
weduwenaer/ Balou laki-laki.
wee/ wee my/ Adoy.
wee mijns/ Adoy beta.
wee u/ Haramla mou.
wee / weedom / pijne / Sakit, sakittan.
weecke/ een weecke/ Sa djumahat.
weeck/ sacht/ Lembot, lombot.
weeck maecken / Memboat lombot.
weeder: schoon weeder / Ca marau.
weedom/ Sakittan.
weegen/ Timbang.
weegh-luys/ Pinjit.
weegh-schale/ Naratsja, datsjing tradjou.
weemoedigh. Hy is weemoedigh/ Dia *bermiskyl hati*nja.
weenen / schreyen / Nangis, menangis.
weer ofte ram/ Domba djantan.
weerdigh / Berharga. Hy is sijn kost weerdigh / Dia berharga maccannanja. Sy en zijn het niet weerdigh / Dia tida mematut, of mengharga. Prijs weerdigh/ Haros orang poudjy-acan. Ghy werdt weerdigh geacht te ontvlieden / Ya adda kira-kira mou patut lari.
weerdye van eenigh dinck / Harga. Redelicke weerdye/ Harga sedang. Van geender weerde/ Tiadda appa *gouna*. Het en is de pijne niet weerdt / Tida mengappa, of tida gnappa.
weerdt ende lief / Souca daan bercasse. Hoe veel is dat weerdt? Barappa harga itou?
weeren/ ter weer stellen/ Lauwan.
weert u / Lauwanla. Hy weert sich tegen my / Dia lauwan beta.
weerlichten/ Kilat.
weeskindt / sonder vader ofte moeder / Anac djatim, of pyatou.
weeshuys/ Rouma djatim.
wegh/ Djalan.
wegh-scheydinge of drie-sprong/ Djalan berbagi dua. Uyt den wegh gaen / Simpan djalan. Gaet uyt den wegh / wijckt / Lalou. Alle wege / aen alle zijden/ Kiri-canan. Gemackelicke wegh/ Djalan mouda, djalan bay. Van wegen de menighte/ *Tiggal* banjanja.
wegh-wijser/ Malim.
wegh-gesel / geselschap op den wegh/ Teman bedjalan.
weycken/ Rindam.
weyden/ Tjangla, batjangla.
weyde/ Tampat-bertjangla.
weyselen/ Balic.

Wey-

Weygeren / Tahan, bersanckalken, **of** tida bri.
weynigh / Sedikit. **Een weynigh daer nae**/Sa hat comediën itou. **Een weynigh tijdts**/Sabentár.
weynigheydt / Courangnja.
weyniger/ Courang lebeh.
weynigh achten / Courang kira, courang pandang.
wel/ Baic. **Niet seer wel** / Tiadda bay-amat. **Even wel** / Samma bay djouga.
wel: wat let u? *Hey:* appa tsjinta mou?
wel aen/ Baicla.
welbehagen / Bakenan bay, **ofte** makabul, cabul-hati. **Siet voort/behagen. Ick heb mijn welbehagen in hem genomen**/ Beta menambil cabul hatiku capada dia. **V welbehagen is soo geweest**/ Mou souda souca bagitou. **Dat hem wel behaeghlick is**/ Appa bersoucaken dia.
welcke/ dewelcke / Jang, **of** nang, **of** nang camanna. **Op den welcken ghy siet** / Pada jang camanna mou liat.
welcke wegh? Djalan appa?
welck van tween/Nang ca manna derri doa ini.
welcom heeten/ Sala-acan, **of** salacan.
welcom/ Salamat-datang.
weldoen/ Memboat bay. **Hy heeft wel aen my gedaen**/ Dia souda boat bacti acan beta.
weldaedt / Boatan bay, **ofte** boatan bacti.
wel gelucken/ Berontong bay.
wel gemoedt/ Hati sedap.
wel-lust/wel-lustigheydt/ Sedapnja, nassou nang bay, nassou terhidop bay, askyt.
wel-luydende/ Babounjy bay.
wel-rieckende/ Bauwnja bay.
welrieckende olie of salve / Minja babauw bay.
welsprekende/ Pandey bercatta.
welstaende / wel-voegende / Mematut bay.
wel-varen/ Adda bay, bercát.
wencken/ toewencken / Lambey, boäng matta capada, &c.
wencken met het hooft/ Ango capalla.
wenden/ keeren / Bálic. **Het aengesicht afwenden van** / Balic mouca derri, &c.
wennen/ gewennen / Beässa acan.
wenschen/ Souca hati.
wentelen/ Gouling.
werck/ Cardjahan, boatan. **Item sijn werck** / Dia pounja bacardja. **Boeven-werck** / Boatan orang paralente.
wercken/ arbeyden / Cardja, bacardja.
wercken-dagh/Hari bacardja, hari sa-

risadja. In 't ronde wercken/ Cardja boulat.
werck-huys/ Rouma bacardja.
werckman / Pandey, jang dia bacardja, orang bacardja.
werck-meester / Gourou cardjahan.
werck-tuygh/ Pangawey.
werden / Jaddi, berjadi, menjadi. Oudt werden/ Menjadi touwa. Hy wert vergeten / Dia menjadi loupa. Wat sal myns ghewerden / Appa jadi acan beta. Mahometist werden / Massoc isalam. Des koninckx ondersaet werden/ Massoc radja pounja rayat.
werelt/ Dunja.
wereltlick/ wereldts/ Dunjani. Al de wereldt weet het / Sa gnap dunja tau.
weeren/ Berlauwan.
werm/ Pannas.
wermte/ Pannasnja.
werpen/ Limpar, lontar. Geworpen/ Melimpar.
werpen yet daer henen / Boäng.
werpen of vellen ter aerden/ Banting. Het onderste boven werpen / Tabalic acan, slonckar. In de kiste werpen / Tjampa dedalam pitti. Wech-werpen/ Tjampa boäng.
werp-geweer/ Sinjata terlimpar.
werp-pijl/ Saligi.
werp-net/ Djala.
werp-tol/ Gassing.
wers/ tegen zijn/ Tiadda bersouca.
werwaerts/ Ca manna.
Weselken/ Toupas.
wesen ofte zijn/ Adda, of jadi. Hy sal by u wesen/ Dia adda dengan mou. Hy en kan mijn discipel niet wesen / Dia tida bole jaddi sahabat acou.
Het wesen van eenigh dinck / Roupa.
Het wesen dat yemant over sich heeft / ende de manier van doen/ Tinca.
west/ Bárat.
weste windt/ Angin barat.
Wet/ Agamma, sabda.
Wet-boeck Mosis / Kitap taurit.
wettelick toebehoorende/ Halal.
weten/ Tahu, of tau. Te weten/ Catauwi. Alwetende lieghen / Dousta dengan sa tau. 't Geen men te weten is gekomen / Catauwan. Men en weet dat niet/ Tida catauan.
wetenschap/ Teracál, berkenel.
wetten/ scherp maecken/ Assá.
wet-steen/ Batou assa.
weven; lijnwaet/ Tenoun, of tounou caïn.
weven/ passementen/ Tanty-menanty.

W I

Wichte/ gewichte/ Timbangan, batimbangan.
wichtigh/ Brat.
wicken/ vertillen/ Ancat.
wie/ Sjappa. Soo wie/ Macca ſjappa.
wie van twee is 't/ Sjappala derri jang doa itou dianja.
wie ghy zijt/ een yder/ Segalla camou.
wieden: het onkruydt/ Tjabot.
wiege/ Ayongan, of boya-boya.
wiegen/ Booy-booy.
wiel/ radt/ Goulong.
wiel/ ſpinne-wiel/ Lahat.
wieroock/ Occopan.
wieroocken/ Beraſſap.
wigge om te kloven/ Badjy.
wy/ Kita, cami orang, of cami.
wy ſelve/ Kita ſendiri.
wijcken ter zijden/ Simpan ca ſabla. Uyt ſijn ordre wijcken/ Simpan derri atornja, lalou atornja. Uyt de ſtadt wijcken/ Simpan derri negri. Van ſijn recht wijcken/ Lalou betulnja.
wijcken: uyt den wege ſtaen/ Lalou. Achterwaerts wijcken/ Ondor, ondor ca blackang. Een yegelick ſal van u wijcken/ Sagnap orang menjadi *tingal-acan* mou.
wijckt/ Laloula.
wijckinge/ afwijckinge/ Lalounja.
wijdt open: als een deure/ Louwas.
wijdt/ verde/ Djau.
wijdt/ ruym, te weten kleedt/ &c. Longar. Siet voort: Groot.
wijdt: te weten plaetſe/ Louwas.
wijdtheydt/ Louwaſnja.
wijdtheydt/ verheydt/ Djaunja.
wijf: in 't generael/ Parampouan.
wijf: huysvrouwe/ Bini, iſtri. Sijn wijf/ Bininja. Jonckwijf/ dienſt-maeght/ Souroan-parampouan. Jongh-wijf/ jonge vrouwe/ Parampoan mouda.
wijfken van eenigh gedierte/ Bétina. Hy heeft een wijf: ofte is getrouwt/ Dia ſouda babini. Hy neemt haer tot ſijn wijf/ Dia menambilnja boat bini.
wijle/ een wijle tijdts/ Barang wactou. Terwijlen/ Sedang. Somwijlen/ ondertwijlen/ Cadang-cadang.
wijnbrauwen/ Kning.
wijn/ Coa-angor. Dat is ſap van druyven. Gebrande wijn/ Arac-api.
wijn-druyven/ Boa angor. torſch-druyven/ Boa angor ſa tandan.
Wijnſtock/ Pohon angor, ſa batang pohon boa angor.

Wijn-

Wijngaert/ Angorran, of coubon angor.
Wijnrancke/ Tanckey angor.
Wijngaert snijden/ Cambiri pohon angor.
Wijn-keerne/ Bidjy-angor.
Wijn-pijpe/ Thong-angor.
Wijn-persse/ Pra-angor.
Wijn-supper/ Pandey minum angor.
Wijs/ Beracal, alim-boudi, of alim.
Wijshepdt/ Boudiman. Een wijs man/ Sa orang beracal, sa orang boudiman. Yet wijs maecken aen yemandt of persuaderen/ Mengadjer.
Wijselick/ Deng-an boudiman.
Wijse/ maniere/ Adet, tsjara, esteädat. Op wat wijse of maniere/ Pada adet appa. In drierlep wijse/ Pada adet tiga percarra, of parracarra.
wijse eens liedts/ *Raggam* sa-menjanjihan.
wijsen/ aenwijsen/ Toundjoc.
wijser des uprwercks/ Alamat.
wijten/ schuldt geven/ Mengadou.
eē wigge om yet te kloven/ Badjy.
wildernisse/ woestijne/ Rimba.
wildt/ woest/ Lyar.
wildt dier/ Benatan lyar, of benatan outan.
wild vercken/ Babbi outan, of lyar.
wildt volck/ Orang outan.
wildt krupdt/ Sayor outan.
wildthepdt/ Liarnja.
willen/ Man, hendac.
wille/ Candati, of condati, cahendac. Om Godts wille/ Carna Allah.
willigh/ willighlick/ Deng-an souca-hati. Om mijnent wille/ Tagal, of tiggal beta, sebab beta. Van eene wille/ Samma sa candhati. Sijnen wille of welbehagen/ Dia pounja cahendac.
winckel of kraem/ Cadey. Goutsmits winckel/ Cadey pandey mas.
windaes/ spille/ Dauwer.
winden/ vijsen/ Poutar.
windaes/ Poutaran.
wind-boom/ Cayou poutaran.
winden gaern op een clouwen/ Belé-benáng. Om hooge winden/ Poutar ney.
winden/ omdraepen/ Pousingacan.
winden/ inwinden/ Giling dalam.
windt/ Angin. Siet voort wint.
winnen met strijden/ spelen/ wedden/ &c. Menáng.
winnen met koopmanschap/ Laba, balaba. De stadt winnen/ Ala negri.
winnen/ verkrijgen/ Berole, brole. Yemandts gunste winnen/

Berole hati sjappa sjappa. Kinderen winnen of verkrijgen/ Brole anac-anac.

Winste/ profijt/ Ganda.

Wint/ Angin. Draeyende wint/ Poutar-blyung. Storm-wint/ Ribout angin. Voorwindt/Angin bay , angin derri blackan. In de windt / teghen-windt / Angin derri alouwan. Zeewindt/ Angin laout. Het ruysschen van de windt/Bounjyhan angin.

Winter / Moussim-bá , moussim dingin, moussim oudjang. Overwinteren/ Menauwan.

Wisschen/ vegen / Sappo, menjapo.

Wisselen / manghelen / Toucar. Geldt wisselen/ Ourop.

Wisselaer / Orang mengourop, orang menoucar.

Een wispeltuer/ die van 't een op het ander loopt/ Baicole. Eygentlick een Quick-steertje.

Wit / Poute , of pouti. Het wit van een eye / Poute derri nang teloor. Het wit daermen nae schiet/ Tanda berpána.

Witte verwe / Warna poute. De witste / Nang terlebeh poute.

Wit-achtigh/ Poute sedikit.

Wit maecken/ Poute acan , memboat poute.

Wit werden/ Menjadi poute.

Wittigheydt / Poutehnja. In 't wit gekleedt / Memackey sirba poute.

Nota. Op dese wijse moeten aengaende andere couleuren de woorden daer uyt vloeyende geformeert werden.

W O

Woelen / onrustigh zijn van sieckte of swarigheyt/ Balisa.

Woelende van handen / Tangan gangou.

Woensdagh/ Hari-robou.

Woest/ daer geen volck en woont/ Sounjy.

Woestijne/ Rimba.

Wolcke/ Auwan, noang, miga.

Wolf/ Harimau.

Wolle/ *Boulo*-domba.

Wolle laecken / Sakelat boulodomba.

Wonde / Loucahan , of lyang , of louca.

Wonden / verwonden / Louca-acan. Gewondet/ Berlouca.

Wonder / Heraen. Het geeft my wonder/ Heraen beta.

Wonderheydt/ Heranja.

Wonder-werck/Cardja herani,bacardjahan heirani.

Wonderlick/ Terheraan, herani.

Wonder-teecken/Tanda terheran.

Woonen/ Doudoc, menaoun.

Woonstede/ Tampat bedoudoc.

Woordt/

Woordt / 't manneken van een Eyndt / Ytick jentan, of bebec jentan.
woordt/ Cattahan, sa-patta, pattahu, cattahu, bacattáhan. Godts woordt / Cattahan Allah t'Allah, Rewayat Allah t'Allah. Een woordt/ Sa patta.
woorden-strijdt / Backaley, banta.
woorden wisselen in 't verkoopen/ Bacoucol.
worden/ werden / Jadi, menjadi, berjadi.
worm/ Oular, tsjatsjing.
wormachtigh/wormigh/ Beroular.
worstelen / Macarofo, goemoel, meloutur.
wortel/ Akar.
wortelen / wortel krijgen / Berakar.
wortelen/ peen/ Oubi.
wout/ bosch/ Outan.
Wouwe/kiecken-dief/ Alouwis.
wouwer/ ijver/ Colam-ican.

Z

ZEe/ Laout. Ter zee gaen/Pegi ca laout.
Zee-strandt/ den oever/Pante laout, tepi laout.
Zee-strijdt/ Prangan laout.
Zee-rover/ Mouso-laout, salat.
Zee-catte/ Sontong.
Zegel/ Tsjap.
Zegenen/ Paliharakan: Siet/ segen.
Zeloers/ Tsjimboroang-hati.
Zenuwe/ Ourat.
Zepe/ om te wasschen/ Sabón.
Zever / speecksel / Lior, of ayer lior.
Zoom / of boordt / Tepi. Siet voort/soom.
Zuyden / Salátan. Siet voort / suyden.

Eenige Portugysche woorden, die in de Eylanden van Amboyna, Banda, ende Molucken veel onder 't Maleys werden vermenght.

Mester. Van nooden.
Entaon. Alsdan.
Mas que. Al isset alsoo.
Crear. Opvoeden.
Passear. Wandelen.
Costume. Costuyme/ maniere.
Parente. Bloet-verwant.
Obrigacion. Verbintenisse/ als die aen yemandt gehouden is tot sijnen dienst/ oft wille te staen.
Pareſſer. Goet-duncken.
Acerca. Aengaende/ belangende.
Quanto. Soo veel als aengaet of betreft.
Mal-ensinado. Onbeschoft/ ongemaniert/ ongeregelt.
Ben-ensinado. Het contrarie van mal-ensinado.
Conseillo. Raet.
Entregar. In handen geven.
Levantar. Sich verheffen/ rebelleren.
Pregoar. Verkondigen.
Pregoaçaon. Predicatie.
Ismola. Aelmisse.
Licensa. Oorlof.
Crescer. Wassen.
Consentir. Toelaten.
Suffrir. Dulden/ of gedulden.
Servir. Dienen.
Servitio. Dienst.
Sin. Sonder.
Recado. Bootschap.
Fastio. Tegenheyt/ datmen een dinck moede is.
Cudir. Sorghe voor een dinck dragen.
Cuidado. Sorge diemen ergens voor draeght.
Pay. Vader. May. Moeder.
Cunjado. Swager.
Cunjada. Swagerinne.
Sobrinjo. Neve.
Sobrinja. Nichte.
Primo. Susterlingh/ ooms/ oft moeys soon.
Prima. Ooms/ ofte moeys dochter.
Regalas. Lecker bancket-goet.
Libro. Een boeck.
Tinta. Inckt/ item verwe.
Concierto. Accoort.
Citar. Ontbieden voor recht.
Forsa. Kracht.
Par forsa. Nootsaeckelick.
Martello. Een hamer.
Prego. Een spijcker.
Ferrero. Een smit.
Alcunja. Bynaem/ toenaem van

van gheslachte.
Intero. Heel/niet aen stucken/ of verdeelt.
Quanto mas. Hoe veel te meer.
Spada. Een rapier.
Malediçaon. Vloeck.
Almursar. Ontbijten.
Jentar. Middagh-mael eten.
Cear. Avontmael eten.
Veludo. Fluweel.
Alfiate. Kleermaecker.
Pena. Een boete.
Castigar. Straffen.
Porfiar. Twisten/ krackeelen.
Casta. Afkomste.
Povresa. Armoede.
Armada. Vlote.
Bandera. Vaen / Vlagge.
Bombardero. Bosschieter.
Espingarda. Een roer.
Ganto. Een cant.
Ingenio. Een instrument daermen yet swaers mede opwint / yet mede verlicht / versettet/ of diergelijcke.
Asaver. Te weten.
Hora. Vyre.
Imagem. Een beeldt.
Incenso. Wieroock/ of diergelijcke roock-werck.
Suissa. De parade / ofte optreckinghe van de Soldaten met haer geweer.
Gallo. Een Haen.
Grosso. Grof.
Proveito. Profijt.
Veillo. Een oudt man.
Veilla. Een oudt wijf.
Tempo. Tijdt.
Curar. Genesen / gesont maken.
Matelote. Cammerade.
Sangrar. Ader-laten.
Hate. Totter tijdt toe dat.
Enganar. Bedriegen.
Basta. 't Is genoegh.
Bolsa. Een borse.
Ramo. Een tack.
Tarda. Den avont.
Seguro. Een vyp-gelept-brief.
Suberbo. Hovaerdigh.
Cadera. Stoel.
Pulpito. Predick-stoel.
Banco. Een banck.
Entendimento. Verstant.
Contento. Te vreden.
Peito. De borst.
Cerco. Een belegeringe.
Cinto. Een gordel.
Agua benta. Wie-water.
Ben pode. 't Mach wel wesen.
Merescer. Waerdigh zijn.
Sagu sa-costa. 't Guntmen in het Maleys sept. Sagu sa-limping. Een sagu.
Desmorescer. Beswijmen.
Camma. Een bedde.
Barba. Eenen baert.
Rede. Een werp-net.
Coitado. Miserabel.
Alfinetto. Een spelle.

Tor-

Torto. Scheel.
Rua. Een strate.
Remedio. Remedie.
Fresco. Versch.
Milagro. Miraeckel.
Orivis. Goudt-smit.
Igresia. De kercke.
Grado. Tralie.
Fidalgo. Edelman.
Contas. Reeckeningen.
Fantasma. Een spoocksel.
Requerer. Wedereysschen.
Semana. Een weecke.
Agradescer. Danckbaer zijn.
Negociar. Besoigneren.
Durar. Dueren.
Tentar. Kijcken ergens henen.
Aleubitera. Een koppelaerster.
Franga. Een hoen.
Valer. Deugen/ item gelden.
Costa. Een kuste.
Ingeollar. Knielen.
Sabon. Seepe.
Taterouga. Een schilt-padde.
Nen. Nochte.
Para. Om te.
Tarato. Van de wippe/ ofte rede yemandt laten vallen.
Boetta. Een houten dose.
Gardenappa. Een sarviette.
Vidro. Glas.
Vara. Eenen stock die yemandt in de handt voert.
Marcadjota. Een Portugysche vlieger/ gelijck daer de vrouwen mede te kercken gaen.
Tocca. Een gordel/ tullebant/ ende diergelijcke.
Açotar. Geesselen.
Alcatifa. Tapisserye.

Eeni-

Eenige Tarnataansche woorden, die in de quartieren voorschreven mede veel onder het Maleys werden vermenght.

Nonou. Seer ondervragen/ om de waerheydt te weten.
Gogouta. Richten/ oordeel spreken.
Bobáto. Principale officiers ende treffelicke persoonen.
Silalóa. Bedancken met een solemniteyt.
Sedouto. Altijdts.
Boubappo. Bloet-vrienden.
Hange hange. Groote ende sware houten/ als balcken ende diergelijcken.
Cadato. Paleys.
Dodonta. Hamer.
Douga douga. Van passe/ niet te veel noch niet te weynigh.
Dóho. Een present dat yemant gesonden wert.
Nongháre. Een jonghman.
Djoudjárou. Een jonge dochter.
Sedaha. Een dispensier.
Pacsan. Arrogant ende te seer laet-dunckende van sich selven zijn/ ende te hoogh sich dragen.
Jebsbi. Wijngaerdt.
Monára. Mercken.
Hounje. Proncken/op-proncken.
Tomacco. Een bijle.
Garou. Uyt rooven gaen.
Manxs. Inct.
Wadja. Stael.
Gata gata. Een tange.
Lego lego. Een ronden dans.
Cawoul. Een verbondt.
Papalaco. Bedrijden.
Naggara. Vernuftigh.
Fiara. Verstroyt.
Njimou. Een visch-lijn.
Maccan gnare gnare. Eten yet sonder toespijse ende sonder sause.
Sahocco. Verradelick aentasten ende overvallen.
Fofo caki. Sijn voeten stoven.
Coutoc. Vloeck/ ofte ramp/ als: Coutoc binassa, coutoc antsjor, coutoc tsjeranna, coutoc jadi pada negrs, catta coutoc, &c. De Maleyen gebruycken haram, in de selfde bediedenisse.
Cocobadou. evérechts/ verkeert.
Dafómo. Victualie/provisie van kost diemen op de reyse mede neemt.
Temperassa. Quade maniere van doen/ quaet ghebruyck/ onbetamelicke maniere van leven

ven ende handelen.

Maniocca. Een ondertrouwde/ daermen by sit onder Huwelicks beloften.

Macocaca. Om strijt soecken een dinck te hebben / elck om het seerste daer nae pogen ende trachten.

Tobo tobo dalam ayer. Liggen dobbelen in 't water.

Fata. Schicken / voegen / in ordre stellen.

Helo-orang. Den spot houden met de luyden die voorbygaen.

Fosso. Verboden te eten om dat het ongesont is.

Panabar. Medicijne.

Manieren van spreecken.

CAyïn itou mattiácan gong itou. Die kleedingen zijn in vergeldinge van die gangh / ofte wegen daer tegen op ende bedragen soo veel.

Sarátos maccan sapoulo. Hondert geeft thien tot rente / ofte interest.

Orang pandjangácan itou. De luyden gaen dat grooter ende meerder maecken met vertellen/ als 't in der waerheyt is.

Dia djouwal kita-órang. Hy verraet ons.

Topayan pounja pantat. Den voet van de water-pot.

Oubaritou catoudjou dengan penjákit ini. Die medecijne accordeert / ofte komt over een met dese sieckte.

Soucor oucor. Niet te veel/ niet te weynigh.

Bava-ilang. Wech-brengen datter verloren zy.

Itou djatou ilang. Dat valt verloren.

Itou samma dosa lipat duacáli. Dat is dubbelde sonde.

Balá-dua. In tween splijten. Bagi dua. Wert in tween gedeelt.

Dia jadi menberannac. Hy is geboren.

Tahan pada maccan. Sich onthouden van eten.

Issonja dua boulan. Twee maenden na den dagh.

Kírim catta. Laten yemanden aenseggen/ of doen weten.

Beta poutous tuan pounja bacattáhan. Ick breeck u propoost/ ofte val in uwe reden. Behoudens uwe reden.

Ambil artinja. Verstaen/ofte vatten de meeninge.

Beta jadi berjadi. Ick ben gheschapen.

Salá-

Salámat datan. Wellecom.
Lalou tenga malam. Na den middernacht.
Tondo hati. Sijn herte buygen/ ofte verneederen.
Pækei parampouan. Een vrouwe bekennen.
Hari domingo jang de alouwan, of de mouca. Den Sondagh die voor handen is. Jang de belaccan. Die voorleden is.
Dia britácan. Hy heeft de tijdinge ghebracht / oft hy heeftet uytghebracht ende uytgegeven.
Dia palut cayïnja ca-átas. Hy haelt ofte schort haer kleetjen om hoogh/ ofte op.
Appa ongco fadouli. Wat vraegt ghy daer nae / wat gaet het u aen.
Outang itou dia tanghong. Die schult staet tot sijnen laste/ ofte moet hy betalen.
Bouda itou boulom tanghong dosa. Dat kindt heeft noch geen sonde ghedaen / ofte en heeft noch voor geen sonden te boeten.
Djicca beta liat dja, beta singa dia. Hadde ick hem gesien/ick soude hem toe-gegaen ende aengesproocken hebben.
Beta boat dia sedo. Ick houde hem voor mijnen geck / ende spotte met hem.
Souda pontous. Hy is al doodt / 't is al gedaen.
Dia-orang batau-tau. Sy hebben goede kennisse aen malkanderen.
Bri isi cawin. Huwelicks goet geven.
Panghil dia dengan dua berannac. Roept hem met sijn ouders.
Dia tangan ganghou. Hy en kan sijn handen niet stil houden / hy is woelende van handen. Item / Moulout ganghou, &c.
Dia pounja pacattáhan pátout pada beta pounja pacattáhan. Onse woorden accorderen.
Dia-orang patout. Sy gelijcken malkanderen wel / als by exempel: Hy gelijckt haer wel tot eenen man/ sy gelijckt hem oock wel tot een vrouw.
Adda gounanja besar. 't Is van grooter waerden.
Soldado sa-cotta. Alle de soldaten van 't fort.
Orang laïn petsja vinjaga ini. Andere luyden bederven desen handel.
Dia itou nacal pada cotta ini. Hy is stout/ on-eerbiedigh/ baldadigh tegen dit Casteel sonder het sijn eere te geven / ende sijn respect toe te dragen.
Dia tau maccan háram. Wert Metapho-

taphoricè gesept van de gene die geen conscientie en maken van onrechtveerdigh goet te vergaderen/ ende te besitten.

Dia catta catta pande. Hy spreeckt perfect/ jent/ net/ fraey.

Tſjari tagouling-gouling. Soecken ende snuffelen in alle hoecken.

Bouda djatou. De vrou is verlost van kinde/ maer wert principalijck gebruyckt wanneer eenen mis-val geschiet is.

Wactou itou dia boulom calouwar. Doen en was hy noch niet geboren.

Boang njawa. Sich selven om het leven brengen.

Derri pada segalla oumour. Van alle eeuwigheydt.

Dia-órang boulom tatap. Sy en zijn noch op haer stel niet/ sy en zijn noch niet stil ende geseten.

Dia sacáran pagang negrí. Hy heerst/ ofte regeert nu over 't Landt.

Dia balic háti. Hy keert sijn herte weder tot een dinck/ dat hy verworpen/of verstooten hadde.

Dia doudoc samma gaibana. Hy sit niet wetende waer hy het heeft/hoe/oft wat/oft waer/&c.

Tinghi-meninghi. Hoogh op malkanderen gestapelt.

Dia pounja mouca cras. Hy is stuers van wesen.

Packey tſjintſjing. Een ringh aen den vinger dragen. Packei cris. Een cris op 't lijf dragen.

Telinga kita, of matta kita salla. Ick hebbe qualick ghehoort/ ofte qualick gesien.

Dia salla tiga paracarra. Hy misdoet in drie dinghen/ ofte hy misgrijpt hem in driederhande manieren.

Seperti badang-mou kendíri. Als u eygen lichaem.

Selammanja dunja ini jadi, of selamma-lamma dunja ini. Soo lange de werelt geweest is.

Ambil cadúanja. Neemtse alle beyde. item seydtmen aldus: Ambil delapan samoa. Neemtse alle acht.

Ayër pounja matta masille cras. De rivier loopt sterck af.

Dia souda samoánja seperti kita. Hy is my in alles gelijck.

Dia lálou. Hy is voor my gegaen.

Beta soucar. Ick hebbe beletsel/ ick hebbe wat anders te doen.

Orang caya soucar dátan dálam surga. Rijcke luyden komen soberlick in den Hemel.

Appa sebout itou? Hoe heet dat?

Kita-órang jadi isi narca. Wy komen in de helle.

Barappa lamma? Hoe lange?

Inila

Inila namma rouma. **Dat is eerst een huys/ dat een huys heeten mach.**

Dia-órang fouda hati barát pada beta. **Sy en zijn niet wel op my gesint / haer hert en is tot my niet genegen.**

Dia jadi hati córang. **Hy werdt wat ontstelt/ofte ontroert. Hy geeft den moet meest verloren.**

Dia pounja bassóhan. **'t Gunt hy te wasschen heeft.**

Dia batídor parampouan. **Hy slaept by een vrouwe/ ofte beslaeptse.**

Kita-órang matti tatáwa. **Wy loegen ons doodt.**

Matti-beraonac. **Sterven in het baren.**

Dia sampei-ácan pada Capitan. **Hy heeft het den Capiteyn aengeseydt / aengedient / oft tot des Capiteyns ooren gebracht.**

Dia catta dengan sepertínja. **Hy seyt het met een gelijckenisse.**

Dia hati pannas. **Hy is ontstelt in toorne/hy is met heten moede.**

Dia hati dingin. **Hy is verkoelt van moede / sijne heetmoedigheydt is over.**

Bedjálan adápan. **Voorwaerts uyt gaen.**

Betá bagini-ácan cayïn. **Ick dede mijn kleet aldus af. Ick hinget/ ofte schorten 't aldus/ &c.**

Matta-hári souda massoc. **De Sonne is al onder.**

Dia-órang packei namma djouga. **Sy en draghender maer den naem van.**

Liat-liat pada tuan-mou. **Past op u meester.**

Laki satou itou bráni. **Dat is een stout man.**

Satou pon dia tida mau. **Hy en wil geen van allen hebben.**

Hati catoudjou doudoc sanna. **Mijn hert is begeerigh / om daer te woonen.**

Capitan boat cassiën pada dia. **Den Capiteyn doet hem veel verdriets aen.**

Dia-órang háti lecát pada beta. **Haer herte en konnense van my niet aftrecken.**

Dia tida tau hati. **Hy en heeft geen verstandt/ oft vernuft. Item hy is soo verschrickt dat sijn hert hem begeeft.**

Liat ayër. **Siet nae water / beschickt hier water.**

Dia tsjinta negrínja. **Hy treurt om dat hy op sijn lant denckt / hy verlanght na sijn landt.**

Orang menangis ican. **De luyden roepen nae visch / 't volck is verlegen om visch.**

Beta tinghal tacot. **Ick bleef bevreest/ofte met vreesen.**

Ampon tuan pounja mendengar.

Met oorlof dat ick in u reden valle.

Babbi tida mau badjantan. De seuge en wil niet spelen met den beer.

Souda sariën dia peghi. Hy is al den dagh uyt geweest.

Dia pedís pada órang Ambon. Hy is bitterhertig tegens de Ambonesen.

Dia boat samóa dengan pedís. Hy doet alle dinghen met bitterheydt ende strafheyt. Dia catta pedís. Hy spreeckt bitterlijck ende vileynlijck.

Dia mau lebé derri kita-orang. Hy wil meerder zijn als wy.

Jesu Christo baiki kita-orang manusia samoa. Jesus Christus heeft ons menschen al te mael van de quade verlost / ofte bevrijt / ende wederomme te rechte gebracht.

Bava naic. Om hoogh brengen.

Bava tourong. Om leegh brengen.

Ayër kitsjil. Leegh-water.

Dia pounja hati souda tsjamar. Hy is misdadigh / hy heeft schult.

Dia pounja hati souda tsjoutsji. Hy is onnoosel / hy en heeft geen schuldt.

Dia toutoup beta pounja mouca. Hy staet voor mijn aensicht / hy staet my in 't licht.

Dia mengádou beta. Hy geeft my de schult / hy wijtet my.

Banjacnja. De veelheydt. Djaunja. De verheydt.

Tighinja. De hoogheydt. Besarnja. De grootheydt / &c.

Caous itou pounja ade. De weergay van dien schoen.

Dia-órang souda njawa satou. Sy hebben by malkanderen geslapen.

Dáwon sa-lé. Een blat. Cartas salé. Een blat papiers.

Boulan petsja. De Mane breeckt.

Beta mau souro pada dia. Ick wil hem om een bootschap seynden.

Dia-órang packei minjac. Sy bestrijcken haer ordinaris met olye.

Diá packei párang. Hy besicht een houw-mes.

Párang tida maccan. 't Houw-mes en snijt niet / ofte en gaet niet in.

Tsjeranna itou maccan. Die schorfte eet in.

Dia bernangácan saloacco. Hy brenght den schildt al swemmende.

De Pedro pounja belaccan rouma. Achter 't huys van Pieter.

Dia tangan pannjang. Hy steeckt sijn hant in andermans goet. Hy tastet verder als hem toe-

toekomt.

Dia cawassa pada pacattahan djouga. Hy en heeft gheen macht als met woorden.

Dia-órang maccan doudoc-doudoc. Sy eten al sittende.

Antar-catta, of bava pacattáhan. Het woordt ofte de bootschap van yemants wegen doen.

Dia-órang matti-matti carna itou djonga. Daer naer trachtense ende arbeydense gants ende gaer / ende alleenlick om dat te hebben.

Dia pounja sousou passang, ofte timboul. Hare borsten beginnen uyt te loopen / of te groepen.

Lebe lipat. Wel eens soo veel/ oft eens soo seer.

Boang, of tarou de belaccan. Dat niet meer gedencken / dat niet meer ophalen ende vermanen.

Dia hati sedáp pada beta. Hy draeght my een goet hert toe.

Dia bri pada beta moulout sedáp, of pacattáhan sedáp. Hy spreekt my minnelijck ende lieflijck aen.

Tidor sedáp. In eenen soeten slaep zijn.

Djangan sembounji namma djarong satou. En verberght niet soo veel als een naelde.

Beta hati terbáng. Ick ben ontgerust van herten ende ghemoede. Men seydt oock hati anjot.

Beta tau dia pounja paralente. Ick kan sijne schelmerye / ofte schelmachtigen aert wel.

Beta pounja moulout pantas catta catta. Ick hebbe mijnen mont wel tot mijnen wille om te spreecken. Ick ben wel ter tale.

Idopácan. In 't leven laten/ ofte levendigh maken.

Içan sa-tsjoutsjou. Een bos visch / een reste visch / soo veel als aen een snoer is gheregen ende gekoppelt.

Seässat, ofte boat cras. Dwingen.

Belayar de pinghir-dárat. Seylen langhs de wal henen.

Jangan poutar-bálic. En soeckt soo geen omwegen ende uytvluchten.

Sacárang souda tida adda. Nu en isser niet meer / 't is al op / of verbesicht.

Dia liat matta trous. Hy kan geesten ende spoocksele sien / die een ander niet en kan sien.

Hari tinghi. Hoogh op den dagh.

De Ambon casanna, attau, ca-mare. Aen gene of aen dese zijde van Ambon.

Jangan catta carna mouca. En spreeckt niet om des persoons wille/

wille / om gunste / of vriendtschap.

Dia pounja moulout tſjoulongaling. Hy gaet klappen ende overdragen. Hy gaet valsche ghetuygenisse stropen / ende soeckt de luyden teghen malkanderen op te maken.

Ican tida lacou. Den visch en is niet begeert / hy en is niet ghetrocken.

Jangau tindis pada beta. En gaet niet boven op mijn lijf sitten / ofte staen.

Radja pounja batarouan. Den stadthouder des Koninckx in dit ofte dat Landt.

Orang bárou mendápat. Nieuwen rijckdom / volck die nieuwlijckx rijck zijn geworden.

Minjac-tidor. De olye is stijf / of hart van couwe.

Api tidor. 't Vyer is gerekent.

Orang matta pandjang. Een die sijn ooghen laet gaen / over al ende in alle hoecken. Telinga pandjang, &c.

Manuſia barátos, barſbous, &c. Menschen met honderden / met duysenden. Item Baduaratos, batigaribous. Met twee honderden / met drie duysenden.

Matta kita adda ſegáng. Ick ben vaeckerigh.

Boang-matta. Toewencken.

Bermayïn-matta. Toeloncken.

Appa daya? appa tadaya? appa kendaya? Wat raedt? patientie.

Matti de gantong. Opgehangen werden.

Matti de baccar. Levendigh gebrandt werden.

Dia tinghal taganga. Hy blijft met den mondt open staen (want ganga, is gapen) maer metaphoricè isset te segghen / hy blijft staen gelijck een babock / niet wetende of hy achterwaerts / of voorwaerts sal gaen.

Dua baſoudára. Twee gebroeders.

Beta pounja ſa-negrí. Mijnen lantsman.

Nongare-mintar. Een lijfschut.

Bacardja itou jadi tatáric-táric. Dat werck gaet al treckende voort.

Ambil hati-órang. Der lieder herten winnen.

Dia dátan pon baic, dia tida dátan pon baic. 't Zy dat hy kome / 't zy dat hy niet en kome.

Beta jadi cras pada dia-órang. Ick wierde haer te sterck / dat is / ick hebbe haer overwonnen.

Papan pounja deataſnja. 't Bovenste van de planck. De bavanja, 't onderste.

Nota.

Nota. Men seght: Manusia-sa-órang. orang sabidji. Item te-loor sa-bidji. Binatang, haiwan, ican, bourong, oular, tsjatsjing, &c. saecor. Póhon sa-cayou. Dáwon sale. Calappa sa-bóa. Cappal, of prau sa-bóa. Sagu sá-limping. Cayïn sa-lirang, ofte oock / sale. Rante sá-oubong. Glang sa-passang. Een paer arm-ringen.

Caous sa-páris. Een paer schoe-nen.

Tun-amba. Is 't verachtste dat-men yemandt kan toespreken/ meer oock als ongco, of eng-cau.

Madíri. Schijnt te seggen te we-sen/ datmen ergens is staende/ ofte datmen blijft staen. Daer badíri niet anders te kennen en geeft/dan datmen over eyn-de ende op de beenen is/ ende niet en sit of en light.

Capalla capallánja. Werdt ghe-bruyckt voor de Hooft-stuc-ken van eenige materie.

Baic-la. Ghebruycktmen voor wel aen.

Sedáng lálou dunja ini bárou jadi. Doen dese werelt eerst geschá-pen was / ofte doen sulcks ge-schiet of gepasseert was.

Appa boat dia combáli? Waerom komt hy wederom?

Bri telinga. Sich begeven om te hooren.

Beta caïlangân. Ick hebbe yets verloren/als slaef/eenigh goet/ &c.

Tida catauan. Men en weet het niet.

Prau ca-cringan. De prauw is droogh bevallen.

Adda djouga. Ende diergelijcke manieren van spreecken ghe-bruycktmen alsmen wil seg-ghen / en twijffelter niet aen / het is soo/ het is gewis.

Tahan cawassa mouso. Bestaen voor den vyant.

Suara djátou, item pacattá han dja-tou. De uytspraké is gedaen.

Dia boat itou mentsjouri-tsjouri. Hy doet dat steelsgewijse.

Bobo api pada hati-órang. De luy-den ergens toe ophitsen/ oft aenstoocken.

Bobo dingin. Doen verkoelen/ of verflauwen de yverigheyt van yemandts gemoet.

Dia-órang souda tsjampor tangan. Seydtmen als twee partyen vyandt aen malkanderen/ oft aen 't vechten geraeckt zijn.

Nota. De woorden van getalle: Poulo, ratos, ribous, laxa, djouta, en werden noyt ghestelt al-leen / maer daer wert voor ge-noemt van eenen / ofte velen /

als: Sapoulo, dua-ratos, tiga-ribous, &c.

Andjing-galac. Eenen boosen ende bijtachtigen hondt.

Angin-acan cayin. 't Lijnwaet in de wint hangen.

Pimping dia ca-atas, of ca-bana. Neemt hem by de handt/ende leydt hem op/ of af.

Beta, of kita dua-orang. Wy twee.
Ongco tiga-orang. Ghy drie.
Dia ampat orang. Sy vyer.

Nota. Men mach hier niet seggen: Kita-orang, ongco-orang, dia-orang.

Dia peghi bablian de passar. Sy is goet gaen koopen op de merckt.

Dia tida adda imam. Hy en heeft geen conscientie.

Alouwan corcorre látsjop. De corcorre is voor smal.

Alouwan corcorre tsjoupoul. De corcorre is voor breet.

Ghighi tanghol, of coucou tanghol. Seydtmen als yemandt eenen tant uytvalt/ ofte eenen nagel uytvalt.

Joa dengan málas. Luy en lecker.

Jangan sarang hati. En verstoort u niet. Hier van seytmen: Hati casarangan. Een gestoort gemoedt.

Bedjálan malintang pada mouca-orang. Gaen dwers voorby yemants aengesicht.

Seperti pinaca bouda. Als een kindt dat gheen verstandt en heeft.

Bernangácan barang barang. Al swemmende yet in handen/ by sich/ of over sich hebben.

Doudoc bacourong dalam rouma. Sitten geduerigh in huys.

Rassa angir. 't Smaeckt sterck/ als in stercke olye gebacken.

Obser-

Observationes aliquot hinc illinc decerptæ ex Grammaticâ latinâ, utilissimæ studiosis linguæ Malaicæ, in insulis Java, Amboyna, Moluccis, Bandâ & earundem circumviciniis usurpatæ.

Particulæ præpositivæ sunt quatuor: *men*, *pen*, *ber*, *ter*.

MEn, sequente littera, *b*, aut, *m*, mutat suum *n*, in *m*, ut: *membayar*, *memmake*, &c. sequentibus variis consonantibus, abjicit suum, *n*, ut: *melapar*, *merassa*, *menanti*. Insuper etiam aliquando euphoniæ causa mutat, *e*, in, *a*, ut: *maghighit*, *madidi*.

Sequente littera *p*, mutat suum, *n*, in, *m*, &, *p*, sequentis vocis, etiam in, *m*, mutatur: ut: *memmanghil*, à *panghil*. Idem etiam aliquando fit sequente litterâ, *b*, ut: *memmalas*, à, *balas*.

Sequente littera, *b*, aut vocali, interseritur littera, *g*, inter litteram, *n*, & litteram, *b*, aut vocalem illam sequentem, ut: *menghoucom*, *mengidop*.

Sequente littera, *ſ*, mutatur, *ſ*, illud in *jod*, ut: *menjouro* pro, *mensouro*. Unum tamen est exemplum in quo, *ſ*, non mutatur in *jod*, sed plane reticetur, ut: *menousou*, pro, *menjousou*, à, *sousou*.

Sequente littera, *t*, eliditur, *t*, illud, ut: *menourout*, pro, *mentourout*.

Nota. Siqua tibi occurrat vox, quæ incipiat à *men*, *meng*, *mem*, *me*, *ma*: eamque in dictionario non possis invenire ad litteram, *m*, abjice, *men*, *meng*, *mem*, *me*, *ma*, & inchoa vocem à littera, quæ tum proximè sequitur. Si tamen littera proximè sequens sit, *m*, repone pro ea, *p*, aut, *b*. Si littera proximè sequens sit, *jod*. Repone pro ea, *ſ*. Si littera proximè sequens sit vocalis præpone vocali illi litteram *t*, quæ fuit elisa.

Particula *pen*, sequitur rationem particulæ *men*, nisi quod particula *pen*, nunquam abjicit suum, *n*.

Præterea particula, *pen*, sæpe mutat suum *e*, in *a*, ut: *pangadjar*, pro, *pengadjar*.

Itaque si tibi occurrat vox incipiens, à *pen*, aut, *pan*, aut *pang*, quam in dictionario non posses invenire ad litteram, *p*, abjice *pen*, *pan*, *pang*, & inchoa vocem à littera quæ proximè sequitur. Observatis illis

quæ diximus esse observanda in particula *men*.

Particula, *ber*, sequente consonante plerumque (neque enim fit semper) abjicit suum, *r*, Neque hoc solum, sed præterea etiam pæne semper mutat suum, *e*, in, *a*, Itaque pro *bergousar*, dicimus, *bagousar*.

Si igitur tibi occurrat vox incipiens à *ber*, *be*, *ba*, quam in dictionario non possis invenire ad litteram, *b*, tum abjice *ber*, *be*, *ba*, & inchoa vocem à littera proxime sequenti.

Particula, *ter*, plane sequitur rationem particulæ, *ber*, itaque eadem est observatio.

Particulæ postpositivæ sunt sex, *ken*, *co*, *mou*, *nja*, *la*, *ta*.

Ken notat actionem transeuntem, sive efficientem aliquid in re de qua agitur, ut: *pandjangken*, facere longum. Sed in oris prædictis particula *ken* mutatur in *acan*, ut *lebaracan* pro *lebarken*.

Si ultima vocis littera, sit, *a*, tum, *a*, duo illa coalescunt in unam, ut: *binassacan* pro *binassaacan*.

Itaque siqua tibi occurrat vox desinens in *ken* aut *acan*, quam non possis invenire in dictionario cum tali terminatione, tum abjice illam terminationem, & reliquum vocis reserva.

Si adjecto, *acan*, restet in fine vocis consonans gemina, tum crede ultimam vocis fuisse litteram, *a*, quæ coaluerit cum, *a*, particulæ *acan*. Itaque *a* illud repone ad finem vocis. exemplum est in dicta voce *binassacan*.

Idem etiam fac etsi abjecto *acan* restet in fine vocis una tantum consonans, si vocem illam sic in dictionario invenire non possis. Nam ab, *ala*, fit, *alacan*, & abjecto *acan*, restituenda est littera, *a*, vocis *ala*.

Particulæ *co*, *mou*, *nja*, denotant personam, & sunt utriusque numeri.

I. *co*, significat primam personam, ut *tuanco*, dominus meus vel noster.

II. *mou*, significat secundam personam, ut *roumamou*, domus tua vel vestra.

III. *nja*, significat tertiam personam, ut: *negrynja*, civitas illius vel illorum.

Nota. In voce *selammanja*, *nja*, non notat personam.

Nota. Quando particula, *nja*, annectitur voci terminanti in, *n*, tum duo *n* illa coalescunt, ut: *tuanja*, pro *tuannja*.

Itaque si tibi occurrat vox quam abjecta

abjecta terminatione, *nja*, non tamen invenire possis in dictionario: tum crede ultimam vocis litteram fuisse, *n*, quæ coaluerit cum, *n*, particulæ *nja*. Itaque, *n*, illud ad finem vocis repone, & sic quære.

Particula, *la*, postposita sive potius annexa verbo, significat imperativum, ut: *peghila*, ito. *diemla*, tace.

Particula, *la*, postposita pronominibus *ini*, &, *itou*, nihil significationi illorum addit, nisi *emphasin*. ut: *inila orang sdtou adil*, Hic vero est vir probus. *itoula souda backeley*, Hoc vero est pugnare.

Idem fit quando annectitur voci, *baic*, nam *baicla* significat bene habet, item agedum.

Particula, *ta*, non annectitur (quod sciam) nisi pronominibus, *ini*, &, *itou*, & notat demonstrationem, ut: *inita rouma kita*, ecce hæc est domus mea. *itouta cappal radja*, ecce ista est navis regis.

Genitiva significatio formatur postpositione vocis illius cui aliquid tribuitur, ut: *rouma radja*, domus regis.

Voces *ala*, *binassa*, *rousa*, *ilang*; sic notant aliquid fieri, ut nullum actionem notent, ad hunc modum: *negry ala*. civitas venit in potestatem hostium. *cappal binassa*. navis perit aut violatur, vel fit navis violatio *tanna rousa*. terra vastatur, vel potius fit vestatio terræ. *arta ilang*. bona perduntur. Si vero illis verbis actionem exprimere volumus, addimus particulam postpositivam, *acan*, ut: *alacan*. vincere. *binassacan*. facere perire, aut violare. *rousacan*. vastare. *ilangacan*. amittere, vel facere ut amissum sit. Vulgo tamen in his oris non bene hoc observatur: nam sæpius usurpantur quasi essent voces, *activæ*. Addatur præcedentibus vox *antssjor*.

Nomina adjectiva & adverbia inde derivata, eodem modo efferuntur. Nam *brani* significat fortis; & fortiter; *baic* significat bonus, & benè.

Nomina adjectiva itemque nomina denominativa derivata ab illis adjectivis, eodem modo efferuntur. Nam *gila* significat stultus, & simul etiam dicitur: *beta tau dia pounja gila*, novi ejus stultitiam.

Adjectiva.

Nomina adjectiva, adjectione particulæ *ken* aut *acan*, fiunt verba, & tum verborum illorum significatio est, facere tale, quale adverbium illud est aut notat, ut: *pandjang*, longus.

gus. *pandjangacan*, longum facere. *trang*, clarus. *trangacan*, facere clarum vel luminosum.

Verbalia.

A verbis activis formantur verbalia adjectione terminationis *an*, ut: *à boat* vel *berboat*, *fit boatan* vel *berboatan*, *à picol* venit *picolam*. Quod si ultima littera verbi activi fit *a*, tum assumitur terminatio *han*, ut: *à bacardja* venit *bacardjahan*.

Verba ipsa frequentissime pro suis verbalibus usurpantur, vel potius verbalium significationem induunt, ut: *beta tau dia pounja bacardja* pro *bacardjahan*, novi illius facere pro illius facta. *beta dengar dia pounja backeley*, audivi illius pugnare, pro illius pugnam vel pugnationem.

Gradus comparationis non fiunt variatione vocis, sed præpositione vocis *lebé* in gradu comparativo, & postpositione vocum *lebé pada samoa* in gradu superlativo, ut: *besar* magnus, *lebé besar*, *aut terlebeh besar*, major vel magis magnus, *besar lebé pada samoa*, maximus, vel magnus plus quam omnes.

Adverbia ordinis *daulou* & *comediën* fiunt nomina adjectiva præpositione voculæ *jang*, ut: *jang daulou*, prior, vel qui prius est, *jang comediën*, posterior, vel qui post est.

Vocula *jang* præposita nomini adjectivo, notat hoc, quod latinè exprimimus per voces [qui est] aut [ille qui est] ut: *Deos jang benar*, Deus qui verus est. *ambil jang besar*, accipe illud quod est magnum.

Nomina significantia numeros fiunt adjectiva numeralia præpositione vocularum *jang ca* ut: *ampat*, quatuor, *jang ca ampat*, quartus. Sufficit autem sæpe sola vocula, *ca*, ad formandum illud adjectivum, sed tum in principio poni non potest, sed tantummodo post nomen illud, cujus est adjunctum, ad hunc modum *penjouroan ca ampat*, præceptum quartum.

Vocula [*ca*] præposita nominibus, quæ numeros significat, facit ex illis adverbia numeralia, ut *ca ampat*, quartò. Nota tamen exceptionem illam, quæ est ad finem observationis præcedentis.

Nomina notantia materiam ex quâ, significationem adjectivam accipiunt, nulla alia re quam postpositione post vocem illam cui tribuuntur, aut de quâ dicuntur, ut: *bessi*, ferrum. *priot bessi*, olla ferrea. *mas*, aurum. *tsjintsjing mas*, annulus aureus.

Indicativum præsens.

Indicativum præsens in significatione activa aut neutra, exprimitur

mitur vel potius notatur præpositione vocis [*adda*]ante verbum:ut: *dia adda maccan*, edit, aut edens est.

Participium præsens.

Verbi geminatio format participium præsens: ut: *dia maccan doudoc-doudoc*, ille edit sedens. Sed plerunque in activis & neutris parcula *ber* vel *ba*, præponitur verbo primo, ut: *dia-orang bedjalan bapimping pimping*, illi incedunt manus invicem junctas habentes. In passivis vero præponitur particula *ter* vel *ta*: ut: *dia menjanji tagantong-gantong*, ille canit suspensus vel pendulus. Nota vero quod hæc participia, sint ejus generis, qualia nos exprimimus per adjectionem voculæ [*al*] ut: **al sittende/ al gaende/ al staende/ al hangende.**

Plurale.

Geminatio nominis format numerum pluralem, ut: *rouma-rouma souda angos*, domus exustæ sunt. *panghil bouda-bouda*, voca pueros. Sæpe tamen ex sensu liquet nomen illud in plurali esse intelligendum, etsi non fiat geminatio.

Adjectiva.

Nomina substantiva sæpissimè significationem adjectivam induunt, simplici postpositione post substantivum illud, cui adjectivum illud tribuitur, sive cujus est adjunctum, ut: *ican garam*, piscis salsatus. *sayor outan*, herba silvestris. *babbi negry*, porcus urbanus.

Asyndeta.

Asyndeta adjectivorum, quæ substantivo alicui tribuuntur, frequentissima sunt: ut: *manusia besar kitsjil*, homines magni [&] parvi. *berboatan baic djahat*, opera bona [&] mala. Substantivorum asyndeta etiam non sunt infrequentia: ut: *badang djiva berilang*, corpus [&] anima perduntur. *Deos bri souca douca*, Deus dat lætitiam [&] tristitiam.

Gerundia.

Verbum nomini substantivo simpliciter post positum, notat gerundium primum, vel potius rem illam, quæ nomine illo significatur, destinatam esse actioni illi quæ verbo illo significatur: ut: *tampat menarri*, locus saltandi, vel saltationi destinatus. *Wactou bermayin*, tempus ludendi, vel lusui destinatum.

Voces desinentes in litteram *c* vulgo in pronuntiatione in oris præ-

prædictis *c* suum finale amittunt, ut: *ana*, dicitur pro *anac*. *rousa*, pro *rousac*. *banja*, pro *banjac*. Quando etiam particulæ post-positivæ vocibus illius annectuntur, littera *c* eliditur, *andmou*, pro *anac-mou* *nayacan*, pro *naicdcan*. *massodcan*, pro *massocdcan*.

Adverbia.

Verba significantia mutationem loci aliquando adverbialem significationem induunt. ut: *bava naic*. ferto superius. *bela tourong*. trahe inferius. *antar combali*, reducito. sic etiam est cum vocibus *poulang*, *massac*, & *pinda*, &c.

Druck-fauten die de discrete Leser dient te verbeteren.

Het eerste cijffer wijst aen de Pagina. a de eerste columne. b de tweede columne. Het volgende cijffer de linie van de columne. Wanneer licht kan ghemerckt werden het woordt dat te corrigeren is/ dan werdt alleen gestelt hoe het moet verbetert werden: Anders werdense beyde gestelt met een comma (,) tusschen beyden.

Pag. 3. linie 9. waeckt (leest) waren. 4. lin. 25. dat haer/dat suer. 7. a 15. Oupati. 9. a 30. bistouwi. 9. b 11. Mengadouhan. 10. a 9. Tetapi. 10. b 15. Amóc. 11. a 9. Era, cra. 12. a 28. racan, raca. 13. a 23. Meme. ende 32. louken. 15. a 22. satou sa, satou sa tenga. 18. a 12. cassur. 24. b 7. Basikir. 25. b 11. poutsjet. 38. a 3. Merancan. ende 21. Beroubatti. 39. a 20. Fadjer of faidjer. 41. a 7. Bacti bactian. 48. a 21. Surkan. 73. b 24. capalla. 89 b 3. mantri. 97. a 7. hit. 105. b 28. Bernurahim. 107. a 10. Boa. 131. a 8. Bersahit. 150. b 30. Eling. 156. a 8. acanja.

